BIBLIOTHECA ASCETICA MYSTICA

SERIES OPERUM SELECTORUM

QUAE CONSILIO ATQUE AUCTORITATE
EMINENTISSIMI ET REVERENDISSIMI DOMINI

ANTONII CARDINALIS FISCHER
ARCHIEPISCOPI COLONIENSIS

DENUO EDENDA CURAVIT

AUGUSTINUS LEHMKUHL S. J.

FRIBURGI BRISGOVIAE
B. HERDER
TYPOGRAPHUS EDITOR PONTIFICIUS
ARGENTORATI, BEROLINI, CAROLSRUHAE, MONACHII, VINDOBONAE,
LONDINI BRITANNIAE, S. LUDOVICI AMERICAE.

OPUSCULA
ASCETICA SELECTA

IOANNIS CARDINALIS BONA
O. CIST.

FRIBURGI BRISGOVIAE
B. HERDER
TYPOGRAPHUS EDITOR PONTIFICIUS
ARGENTORATI, BEROLINI, CAROLSRUHAE, MONACHII, VINDOBONAE,
LONDINI BRITANNIAE, S. LUDOVICI AMERICAE.

Facultatem concedimus, ut typis edatur, si ita iis ad quos pertinet videbitur.

Exaten, die 29 Novembris 1910.

Ern. Thill S. J.
Praep. Prov. Germ.

Imprimatur.

Friburgi Brisgoviae, die 30 Novembris 1910.

✠ **Thomas,** Archiepp̃s.

Omnia iura reservantur.

Typis Herderianis, Friburgi Brisgoviae. 1911.

De Cardinalis Bona vita et scriptis breviter dixi in primo volumine *Bibliothecae asceticae mysticae*, in quo dedi eius *de Sacrificio Missae Tractatum asceticum*. Hoc volumine tertio collegi alia ascetica opuscula quae semper in magna fuerunt aestimatione, videlicet 1. Manuductionem ad caelum; 2. Principia et documenta vitae christianae; 3. Aspirationes et preces iaculatorias ex opusculo quod inscribitur «Via compendii ad Deum». Omnia contuli cum editione *Operum omnium* Antverpiensi anni MDCLXXVII. Si quid advertendum putavi, id aut brevibus notulis adieci aut intra ipsum textum verbo uncis [] incluso significavi.

Editor.

acc. 3608

INDEX.

OPUSCULUM I.

MANUDUCTIO AD CAELUM,

MEDULLAM CONTINENS SANCTORUM PATRUM ET VETERUM PHILOSOPHORUM.

Caput		Pag.
	Praefatio ad lectorem	3
I.	De fine ultimo hominis. Quam malum sit, ab eo deflectere. Quibus mediis, et quo ordine ad ipsum perveniatur	7
II.	Cupienti bene vivere morum instructor eligendus est. Qualis hic esse debeat. Officia discipuli	10
III.	De purgatione a peccatis. Exuendus erga illa affectus, et vitia exstirpanda. Nullum efficacius vitiorum remedium, quam mortis et aeternitatis consideratio .	13
IV.	De gula. Eius mala et remedia. Quae sint indicia devictae gulae	18
V.	De luxuria. Quam turpe sit hoc vitium. Quam facilis in id lapsus, et quomodo evitandus. Voluptas animi sectanda, quae solida est	21
VI.	De avaritia. Malitia eius perstringitur. Collatio pauperis et divitis. Opum fallacia et vanitas	24
VII.	De ira. Character irati. Effectus, causae et remedia irae	28
VIII.	De invidia et acedia. Utriusque descriptio et curatio	35
IX.	De superbia, ambitione et inani gloria. Icon superbi. Dignitatum vanitas et pericula. Tumoris mala, et alexipharmaca	37
X.	De totius corporis sensuumque exteriorum moderatione. Quantum corpori indulgendum. Castiganda oculorum licentia. Vestium luxus damnatur . . .	43
XI.	De custodia linguae. Quanti momenti sit, et quam difficilis. Quid in sermone servandum, quid vitandum. Qualiter toleranda vitiosa aliorum lingua .	46

Caput Pag.

XII. De sensibus internis. Usus opinionum. Bonis cogitationibus mens imbuenda. De coercendo appetitu sensitivo eiusque pravis affectionibus. Variae ad id praeceptiones 50

XIII. De amore. Quae sit eius natura. Quae causae, qui effectus. De eiusdem remediis. Addita quaedam de odio 53

XIV. De desiderio et fuga. Quid desiderandum, quid fugiendum sit 56

XV. De gaudio et tristitia. Qualiter vir bonus gaudere debeat. Non tristatur qui omnia praevidet. Varia doloris antidota 59

XVI. De spe et desperatione. Quomodo utramque moderari oporteat 63

XVII. De timore. Quam vanus sit, et qua ratione vincatur. Audacia vitanda. Quaedam iterum de ira 64

XVIII. De potentiis animae rationalis. Continendus intellectus a curiositate. Cui potissimum scientiae incumbendum. Quam malum sit, aliorum mores disquirere. Aliorum iudicia spernenda. De voluntatis abnegatione 67

XIX. De statu proficientium. Varia profectus adiumenta. Temporis aestimatio et usus. Dei praesentia necessaria 71

XX. De bono solitudinis. Fugienda malorum societas. Mundi vitia quot et quae sint. Studium proficientis, acquisitio virtutum. Signa quaedam obtentae virtutis 75

XXI. De virtutibus theologicis. Fides operibus comprobanda. In solo Deo ponenda fiducia. Motiva amoris erga Deum. Amor proximi beneficiis ostenditur. Hortatio ad eleemosynam 79

XXII. De prudentia. Eius necessitas et difficultas. Officium viri prudentis 82

XXIII. De iustitia et religione. Actus utriusque. Quid sit paenitentia, et in quo consistat 85

XXIV. De pietate et observantia. Oboedientia commendatur, itemque gratitudo. Quomodo accipiendum et reddendum sit beneficium 87

XXV. De veritate eiusque usu. Simplicitas laudatur. Actus fidelitatis 90

XXVI. De amicitia. Quibus officiis sit colenda. Praecepta quaedam ad mutuam conversationem pertinentia . 92

XXVII. De liberalitate. Quid sit et qualiter exercenda. Quomodo differat a magnificentia 96

Caput Pag.
XXVIII. De fortitudine. Quae sint eius officia. Mortem a viro forti contemnendam esse 98
XXIX. De magnanimitate. Viri magnanimi descriptio 100
XXX. De patientia. Eius occasiones et effectus. Indicia verae patientiae. Ad omnia mala ferenda paraenesis et documenta. Necessitas perseverantiae 102
XXXI. De temperantia. Quantum illi conferat verecundia. De abstinentia et castitate 107
XXXII. De mansuetudine et clementia. Utriusque officia et praestantia 109
XXXIII. De modestia. Munus duplex studiositatis. Quae regula in usu eutrapeliae servanda 110
XXXIV. De humilitate. In quo consistat. De cognitione sui. Veri humilis character 113
XXXV. De statu perfectorum. Imago viri perfecti. Finis vitae perfectae, unio cum Deo 115

OPUSCULUM II.

PRINCIPIA ET DOCUMENTA VITAE CHRISTIANAE.

Electis Dei per universum orbem dispersis Joannes Cardinalis Bona 121

PARS PRIMA.

DE VITA CHRISTIANA EIUSQUE FINE ET OFFICIIS.

I. De tribus generibus christianorum 125
II. Tertium genus christianorum describitur . . . 127
III. Peccatum originale causam esse omnium malorum 129
IV. Occasio et scopus huius libelli 130
V. Cur vitae christianae documenta multi discant, pauci exsequantur 131
VI. Regulas evangelicae perfectionis non solis religiosis, sed omnibus christianis traditas esse . 133
VII. Huius libelli utilitas et exhortatio ad perfectionem 134
VIII. Quam necessaria sit christiano ultimi finis consideratio 135
IX. Cum omnes velint esse beati, cur non omnes beati sint 137
X. Omnia ad Deum referenda esse pura intentione 138

Caput		Pag.
XI.	Unde proveniat quod plerique a fine aberrant	140
XII.	Decipimur specie recti	141
XIII.	Humanae vitae cursus et perversitas	142
XIV.	Via recta ad finem est, ut quisque suam crucem ferat	143
XV.	Conditiones ultimi finis, et cur ab illo plerique aberrent	145
XVI.	Alia assignatur causa, ob quam multi ultimum finem non assequuntur	147
XVII.	Filii Dei sumus, et eius spiritu vivendum nobis est	149
XVIII.	Iustus ex fide vivit	150
XIX.	Fundamentum vitae christianae abnegatio sui rerumque omnium abdicatio	152
XX.	Insania hominum, qui sponte damnari volunt	153
XXI.	Character veri christiani	154
XXII.	Quomodo debeat christianus opera sua perficere	156
XXIII.	Debent opera bona propriae vocationi convenire	158
XXIV.	Quomodo christianis vivendum sit	159
XXV.	Opera exteriora spiritu interiore animanda	160
XXVI.	Operum perfectio unde oriatur	161
XXVII	Praesentiae Dei utilitas	162
XXVIII.	Cur difficilis videatur sanctorum imitatio	163
XXIX.	Omnia ad gloriam Dei referenda	164
XXX.	Radix omnium malorum amor sui	166
XXXI.	Amor sui Babylonem aedificavit	168
XXXII.	Omnes se ipsos quaerunt etiam in rebus sanctis	169
XXXIII.	Quae scire debeat omnis christianus	170
XXXIV.	Interioris et exterioris hominis differentia	172
XXXV.	Quam perniciosum sit falsas rerum ideas mente concipere	173
XXXVI.	Tria christiano necessaria, ut sibi attendat, ut tempus bene expendat, ut recte utatur sacramentis	174
XXXVII.	Paenitentiam omnibus christianis necessariam esse	176
XXXVIII.	Signa et fructus verae paenitentiae	177
XXXIX.	Peccata leviora et vitia quomodo corrigi et exstirpari debeant	179
XL.	Viros ecclesiasticos et religiosos strictius teneri ad perfectionem	180
XLI.	Religiosi suae vocationis immemores describuntur	182

Caput		Pag.
XLII.	Oportere religiosum a mundo alienum esse . .	183
XLIII.	Arguuntur qui regimen animarum ambiunt . .	184
XLIV.	Omnibus christianis necessariam esse orationem	186
XLV.	Quae dispositio ad orandum requiratur . . .	187
XLVI.	Cur multi ex oratione nihil proficiant	188
XLVII.	Numquam studium orationis omittendum . . .	189
XLVIII.	Conditiones bonae orationis	191
XLIX.	Gratia et modus orationis duplex	192
L.	Fons omnium bonorum oratio	193

PARS SECUNDA.

DE MODERANDIS ANIMI AFFECTIONIBUS ET DE STUDIO VIRTUTUM.

I.	Quaerenda veritas, fugienda vanitas	195
II.	Quanti momenti sit ad christianam perfectionem nihil vel minimum neglegere	197
III.	Omnibus christianis necessaria crux et abnegatio	198
IV.	Fundamentum vitae christianae est abnegatio .	200
V.	Quomodo adversus vitia et pravas affectiones pugnare oporteat	202
VI.	De sensuum exteriorum moderatione	204
VII.	De pugna adversus gulam et carnem	206
VIII.	De malis linguae et de bono silentii	207
IX.	De bona et mala delectatione, et de illorum infelicitate qui praepostero fine virtutem colunt .	209
X.	Opinione vivimus	211
XI.	Scientiam salutis plerique contemnunt . . .	213
XII.	Damna propriae voluntatis	214
XIII.	Utilitas solitudinis	216
XIV.	Quantum noceant divitiae, et quomodo illarum amorem compescere oporteat	217
XV.	De usu divitiarum	219
XVI.	Qui sint pauperes spiritu	221
XVII.	Quae et qualis sit obligatio faciendi eleemosynam	223
XVIII.	Patientiae necessitas	226
XIX.	Adversitates exercendae virtutis occasio sunt .	227
XX.	Patienter ferenda quae quotidie occurrunt . .	229
XXI.	Gaudendum in tribulationibus	230
XXII.	Tolerandae detractiones	232
XXIII.	Tam propria quam aliena mala aequanimiter ferenda	234
XXIV.	Remedia impatientiae	235
XXV.	Propria christianorum virtus humilitas	236

Caput		Pag.
XXVI.	Homo per superbiam a Deo recessit et ad illum per humilitatem redire debet	238
XXVII.	Character superbi	240
XXVIII.	Incitamenta humilitatis	242
XXIX.	Nihil boni esse in homine, qui caret humilitate	243
XXX.	Qui vere est humilis sibi ipsi intentus, alios non iudicat	244
XXXI.	Veri humilis descriptio	246
XXXII.	Oportere humanam voluntatem divinae subditam et conformem esse	248
XXXIII.	Omnia de manu Dei accipienda	249
XXXIV.	Divinae providentiae in omnibus acquiescendum	251
XXXV.	Solum Dei beneplacitum optandum est	252
XXXVI.	Spes salutis nostrae in Deo ponenda	253
XXXVII.	Spiritum et perfectionem christianae religionis in caritate consistere	255
XXXVIII.	De ordine caritatis	256
XXXIX.	De dilectione proximi	258
XL.	Qui sit modus fraternae dilectionis	259
XLI.	Quae sit vera amicitia	260
XLII.	Quae officia amicitiam concilient	262
XLIII.	Occasiones exercendae erga proximum caritatis	263
XLIV.	Amandos esse inimicos	264
XLV.	Verum bonum amandum	266
XLVI.	Amor Dei in quo consistat	267
XLVII.	Qui sit modus perfecti amoris	269
XLVIII.	Scientiam practicam et experimentalem magis conferre ad amorem quam speculativam	270
XLIX.	Veram sanctitatem in amore Dei consistere	272
L.	Multi sunt vocati, pauci electi	274

OPUSCULUM III.

ASPIRATIONES ET PRECES IACULATORIAE

EX LIBELLO I. CARD. BONA QUI INSCRIBITUR «VIA COMPENDII AD DEUM» COLLECTAE.

I. Pro diverso animi statu in via perfectionis . 281
1. Gemitus animae paenitentis pro incipientibus 281
2. Pia desideria ad usum proficientium . . 290
3. Suspiria amantis animae pro perfectis . . 299

Pag.
II. Pro exercitio diversarum virtutum 311
1. Actus fidei 312
2. Actus spei 314
3. Actus caritatis erga Deum 315
4. Actus caritatis erga proximum 317
5. Actus patientiae 318
6. Actus humilitatis 320
III. Fasciculus aspirationum ad Iesum, ad beatam Virginem, ad caelites universos 321
1. Ad Iesum Redemptorem 322
2. Ad beatam Virginem Mariam 323
3. Ad sanctos Angelos 325
4. Ad omnes Sanctos 325
IV. Aspirationes ex nominibus Dei eiusque attributis et perfectionibus 327
V. Aspirationes ad recolendam vitam Christi eiusque diversa mysteria 343
VI. Diarium aspirationum pro omni actione diei et pro qualibet occasione 357
1. Cum quis noctu expergiscitur 358
2. Mane cum surgis 359
3. Dum indueris 360
4. Cum manus abluis 361
5. In ortu solis 361
6. Ante divinum officium 361
7. Post officium 362
8. Ante missam vel communionem 363
9. Ad elevationem hostiae et calicis 364
10. Post missam vel communionem 364
11. Ante mensam et dum reficeris 365
12. Post mensam 366
13. Ante quodlibet opus 366
14. Opere peracto 367
15. Cum e domo vel cella egrederis 367
16. Cum regrederis 367
17. Ad sonitum horologii 368
18. In dolore et quacumque tribulatione 368
19. In prospero successu 369
20. In omni tentatione 370
21. Cum te allici sentis ad complacentiam ex pulchritudine, vel alia perfectione creaturarum . . . 370
22. In transitu ante ecclesiam et in eius ingressu . 371
23. Ante crucifixum 372

Pag.
24. Cum aridus es 372
25. Cum loquendum est 372
26. Ante studium 372
27. Cum audis confessiones 372
28. In aspectu horti amoeni 373
29. In aspectu pulchrae domus 373
30. Dum grata quaelibet et pulchra vides 373
31. In aspectu rei deformis 373
32. Cum pluit 373
33. Cum sudum es 373
34. Cum oculis occurrunt vana 374
35. Cum vaniloquia auribus insonant 374
36. Cum occurrit peccandi occasio 374
37. Ad nomen Iesus 374
38. In aspectu arborum 374
39. In aspectu volucrum 374
40. In aspectu bestiarum 374
41. In aspectu ignis 375
42. In aspectu aquae 375
43. In aspectu caeli 375
44. In alia quacumque occasione 375
45. Cum vespere accenduntur lucernae 376
46. Ante somnum 377
VII. Epilogus de amore Dei 378

OPUSCULUM I.

MANUDUCTIO AD CAELUM,

MEDULLAM CONTINENS SANCTORUM PATRUM ET VETERUM PHILOSOPHORUM.

ST. ALBERT'S COLLEGE LIBRARY

PRAEFATIO AD LECTOREM.

Duo sunt, quae in vestibulo huius libelli me tecum praefari oportet, lector benevole. Nam primitus vereor, ne me aliqui impudentiae et temeritatis accusent. Quomodo enim, inquient, ad caelum homines manuducere praesumis, ipse prorsus terrae affixus? Aut qua fiducia describere virtutem aggrederis, cui praestandae idoneus non es? Deinde, quid novi hac tua nobis lucubratione profers? Rem antiquam, ab innumeris paene scriptoribus docte et eleganter pertractatam, fastidiosa et rudi repetitione recantas: opesque alienas, tamquam tuas, superbo mendacio ostentas.

Hae sunt voces, quibus convellere studium meum nonnulli forsitan conabuntur. Sed primum me excusabo prudentis illius dicto, quia

> *— fungor vice cotis, acutum*
> *Reddere quae ferrum valet, exors ipsa secandi;*

et, ut alterius sapientis verba usurpem: *Non sum tam improbus, ut curationes aeger obeam, sed tamquam in eodem valetudinario iaceam, de communi malo tecum colloquor; remedia communico. Sic itaque me audi, tamquam mecum loquar: in secretum te meum admitto.* Discentem discipulum, et me ipsum erudientem, non docentem magistrum, hic me profiteor: nam mutuo ista fiunt, et dum docent homines, discunt.

Quod autem secundo loco obiectum est, non aliter diluere possum, quam ingenue fatendo, pauca hic de meo, pleraque aliena esse. Congessi huc plurima, vel quae propria didici experientia, vel quae mihi profutura intellexi, dum Sanctorum Patrum et veterum philosophorum scripta percurrerem. Sed, apium more, varia libamenta in unum saporem confudi, quaedam admiscens propriis auctorum verbis, quaedam meo stilo: quem facilem esse volui, et sine fuco, quia facere hic doceo, non dicere. Habes hic igitur omnium moralium institutionem, quas ad bene beateque vivendum Sancti Patres tradiderunt, compendium quoddam et breviarium: habes Senecae, Epicteti, Antonini aliorumque sapientium placita meliora. Placuit autem salutares admonitiones, quas efficaces esse in meis malis expertus sum, omissa locorum citatione e quibus eruuntur, breviter indicare: remedia enim haec animae sunt, non ingenii lenocinia: nec delectare hic intendo, sed prodesse. Non quaerit aeger, quis potionem miscuerit, vel unde pharmaca accepta sint, dummodo sanent. Multa omisi, quae dicere poteram; multa, quae subtilius explicare. Magis enim prodest, pauca praecepta sapientiae tenere, quae in promptu semper et usu sint, quam multa discere et illa ad manum non habere. Multum didicit, qui scit, quantum saluti satis est. Faxit Deus, ut hic meus qualiscumque labor omnibus plurimum prosit, sed mihi praecipue, ne dicta mea factis deficientibus erubescant.

ANGELO MEO TUTELARI.

S.

Magne poli Princeps caelestis Nuntius aulae,
O custos animae praesidiumque meae,
Accipe, sed facilis, rudiori inclusa libello,
Quae tibi dat pauper munera parva cliens.
Non sunt ista quidem caelesti Principe digna,
Quae cultu et vena divitiore carent.
Sed quod ab auctoris nequeunt sperare nitore,
Hoc res atque scopus religioque dabunt.
Dogmata nam veterum sunt hic inclusa Sophorum [1],
Ad caelum tutam queis docuere viam.
Huc feror, huc adsis trepidique ad sidera gressum
Dirige, ut ad Superos, te comitante, ferar.
Te mihi, cum primum prodivi lucis in auram,
Tutorem summus iussit adesse Pater.
Cum reptabam infans, cum matris ab ubere pendens
Conabar blaeso promere verba sono,
Per te millena evasi discrimina, per te
Lingua suo potuit reddere verba sono.
Cumque vigens primo fervore ignesceret aetas,
Sensi te flammas extenuasse meas.
Te duce, confregi scelerata cupidinis arma,
Nec Stygis innumeri me latuere doli.
Te duce, fallacis contempsi gaudia mundi,
Carnis delicias, illecebrasque soli.
Auspiciis nunc docta tuis mens pergit in altum,
Istaque sidereum pagina pandit iter.
Hinc mores mutare homines, hinc temnere terram,
Hinc facili discent currere ad astra via.
Haec vita est: huc iustorum sapientia tendit,
Qui didicere satis, si didicere mori.
Multa legant alii, scribantque volumina; nullus
Plura docere liber, vel meliora potest.

Humilis cliens et servus

Ioannes Bona.

---

[1] Scilicet SS. Patrum.

MANUDUCTIO AD CAELUM,

MEDULLAM CONTINENS SANCTORUM PATRUM ET VETERUM PHILOSOPHORUM.

Caput I.

De fine ultimo hominis. Quam malum sit, ab eo deflectere. Quibus mediis, et quo ordine ad ipsum perveniatur.

1. Ad caelum te manuducere propositum mihi est, quicumque haec legis; ad illud scilicet bonum, quo adepto, nihil possis ulterius desiderare. Hic est scopus, haec meta, ad quam omnium vota naturali propensione suspirant. Omnes beati esse volunt. Sed ob culpam primi parentis plerique obcaecati, relicto vero et summo bono, ad falsa et fucata quaerenda se inutiliter applicaverunt. Et hi quidem, summum bonum existimantes nulla re indigere, divitiis hoc nomen imponunt. Alii, summum bonum in summa potentia constituentes, vel regnare ipsi volunt, vel regnantibus adhaerere. Quidam vero usque ad sordida descendentes, felicissimum putant voluptatibus diffluere, qui summi boni possessionem carne et gula metiuntur. Tanta apud istos beatitudinis vilitas est. Sic laborantes sine fructu, ac veluti errantes in labyrintho, quo velocius ad bonum properant, eo longius abs-

cedunt: ideo infelices, quia suam non agnoscunt infelicitatem.

2. Haec res est, quae magnis te malis involvit, miserabilis homo, quod beate quidem vivere, et beate mori desideras; sed ad videndum, quid sit beatitudo, et quomodo ad eam perveniatur, stultus et caecus es, devio errore per varios anfractus incedens. Quicquid agis, quicquid cupis, quicquid moliris, contra te est. Non enim respicis illud bonum immensum, in quo sistere debet voluntas tua, quia ultra summum non est locus: sed vagaris sine proposito, instar formicarum per arbusta repentium, quae in summum cacumen, deinde in imum inanes aguntur. Deus omnium conditor e nihilo te creavit, ut ipsum solum ames, ipsi soli servias tota mente, toto affectu. Sicut necessarium est illum esse, ita et esse ultimum finem. Serio cogita, quantam tuae vitae partem illi tribuas, cui te totum impendere debes. Errant studia et consilia tua, si ad ipsum non diriguntur. Sicut finis viae tuae locus est, quo tendis; quo cum perveneris, quiesces: sic finis vitae tuae Deus est, ad quem referre debes quicquid cogitas, quicquid loqueris, quicquid agis, donec ipso adepto omnia vota compleantur. Ad aeternum ducit interitum, quicquid ab ultimo fine abducit.

3. Quemadmodum in navigatione subducto navigio si aquatum exieris, obiter in litore aut cochleam colliges, aut bulbum; animo autem in navem semper intento sollicitus eris, ne gubernator vocet: ac tunc relictis omnibus ad navem properabis: sic tibi in vita agendum est. Mente semper in Deum fixa, ita rebus externis utere, ut cordi minime inhaereant, nec te a proposito fine dimoveant. Serviunt illae tibi, ut tu servias Deo. Alioquin a

divina deficiens unitate, ad plura non necessaria dispergeris; totque colis idola quot sunt creaturae, quas inordinato affectu prosequeris. Hi sunt dii tui, quibus non bovem, non hircum, sed te ipsum, tuamque salutem turpi sacrilegio immolas. Non patitur lex amoris quidpiam cum Deo amari, nisi in Deo et propter Deum. Summa perditio est a summo bono deflectere, et converti ad creaturas.

4. Quod princeps medicorum de impuris corporibus ait: quo magis alantur, eo amplius ea laedi; id etiam de animis dicendum est. Nam qui a prava consuetudine ad meliorem statum transire incipiunt, malae vitae venenum prius evomere debent, ac tum, animo expurgato, solida virtutum percipere alimenta. Ipsa autem purgatio sic perficienda est, ut quotquot admisisti peccata expientur, tum omnis erga illa affectus exuatur, vitiosi habitus eradicentur, malae propensiones et appetitus immoderati sub rationis imperio coerceantur, caro castigetur, quae corpori sunt necessaria ad iustum moderamen redigantur, frenum linguae ac sensibus imponatur, quaecumque ad arcem virtutis properanti moram inicere possunt penitus exterminentur. Quid trepidas, viamque tibi ad beatitudinem difficilem fingis? Tu te ipsum facere beatum potes, eo vires suppeditante, qui principium tuum et finis est. A te autem debes exire, ut ad eum pervenias. Eo vicinior illi fies, quo a te ipso remotior fueris.

5. Proponendum est itaque primo, quid appetas, quo properes: tum, via circumspicienda, qua summum illud bonum adipiscaris, intellecturus in ipso itinere, quantum cotidie proficias. Perlustra sedulo conscientiam tuam et, caligantes oculos aperiens, sollerter adverte qualis debeas esse, dum

alius fieri potes. Sero fraudem agnosces, cum vitare nequibis. Disce, quo remedio cupiditatum mansuescat insania, quo freno timorum saevitia compescatur. Disce terrena despicere, et ab his sponte discede, quae diu tecum esse non possunt. Omnia relinque, antequam relinquaris, ut, cum venerit mors, nihil in te reperiat, quod possit abolere. Curam autem praecipuam animae impende, ut, quae excellentia prior est, non sit cultu posterior. «Quid enim prodest homini, si mundum universum lucretur, animae vero suae detrimentum patiatur» (Mt 16, 26)? Nullum est lucrum, ubi salutis est damnum.

Caput II.

Cupienti bene vivere morum instructor eligendus est. Qualis hic esse debeat. Officia discipuli.

1. Nihil magis necessarium incipienti servire Deo, quam ut se regi et institui ab optimo praeceptore sinat. Quis enim iter ignotum sine duce aggrediatur? Quis difficillimam artem ediscat sine magistro? Paucos numerabis, qui se ipsos protulerint, qui sine ullius adiutorio ad virtutem exierint. Quid universim fieri oporteat, et mandari absentibus potest et posteris scribi. Quando autem et quemadmodum quidpiam fieri debeat, ex longinquo nemo suadebit: cum rebus ipsis deliberandum est. Non potest medicus per epistulam cibi aut pharmaci tempus praescribere: vena tangenda est. Ita etiam in curandis animi morbis quaedam sunt, quae non nisi a praesente monstrantur. Paulus futurus doctor gentium, postquam conversus a Christo fuit, missus est ad Ananiam, ut ab eo disceret viam vitae. Durum et laboriosum negotium aggressus es: ma-

lignitatem naturae vincere, cum spiritualibus nequitiis colluctari et ad virtutem te ipsum perducere, inter tot obstantia et impedientia. Quare aliquem invocare oportet, qui manum porrigat adiutricem, qui ostendat pericula, insidias detegat, et in ancipiti pugna instruat ad victoriam. Sed dicis mihi: Quem invocabo? Virum fidelem et sapientem, qui velit et possit tibi prodesse: cuius reverearis occursum, non reformides: qui non castiget errantem, sed emendet: cuius vita plus oculis quam auribus probetur. Male imperat, qui praecipit, et non facit.

2. Eum elige adiutorem, qui nemini aduletur, qui se vulgi congressibus non inferat, qui nec divitum convivia nec principum aedes frequentet, qui tale aliquid habeat in vita quale argentarius in pecunia, qui possit dicere: Affer quamvis drachmam, ego eam discernam; affer quamvis affectionem, ego eam diiudicabo, qui tamquam probatus medicus internas aegritudines dignoscat, qui apta praescribat remedia ad omnes animi morbos depellendos. Talis sit, qui subtili examine omnium spirituum instinctus discernere, inter virtutes et vitia discrimen ponere, omnium moribus servire sciat; qui omnes recessus et secreta mentis tuae sollerti consideratione perscrutetur, qui ab omni vitioso affectu immunis lucro dumtaxat spirituali intentus sit, qui in spiritu lenitatis errantem doceat atque alliciat, qui omnes diaboli versutias et stratagemata detegere et eludere didicerit, cui denique non erubescas omnia mala tua pandere, omnia pectoris penetralia reserare. Pars magna felicitatis tuae erit talem posse reperire.

3. Cum eo libenter sermonem habeas, quicquid pravae propensionis, quicquid morbosae qualitatis in te est, quicquid delinquis, quicquid etiam boni

facis, quicquid caelitus immissum tibi existimas, prudenti eius discussioni committe. Saepe illum deprecare, ut, si quem tibi notaverit turbulentum inhaerere affectum, indicare ne gravetur; idque frequenter faciat, nec redarguendi verecundia impeditus vitia tua dissimulet. Quodsi negaverit se aliquid in te deprehendere censura dignum, ne te protinus credas inculpabilem evasisse. Tacet enim, aut timens odium tuum aut desperans emendationem. Tunc vero urge, et insta vehementius, et factis ostende, quantum proficere cupias. Incipe vitia apud illum deponere, ad eius praescriptum mores exigere. Gaude fieri ab eo convicium tuae pravitati, semperque ab ipso vel sanior redeas vel sanabilior. Inter tot mala aliquid est velle sanari.

4. Haec sunt docentis et discentis mutua officia: ut ille prodesse velit, hic proficere. Ne ille prosit, vix quidpiam impedit nisi discipuli refractarium ingenium, doctrinae impatiens et curationis incapax. Quidam enim innixi prudentiae suae alterius sequi ducatum detrectant. Haec omnia, inquiunt, quae tu doces, iam scio. Quid prodest aperta monstrare? Plurimum. Interdum enim scis, et non attendis. Non docet admonitio, sed excitat memoriam, nec patitur elabi. Saepe animus etiam aperta dissimulat: ingerenda itaque illi rerum notissimarum notitia. Nam virtus erigitur, cum tacta est et impulsa. Alios retrahit malus pudor, vitium puerile et viro indignum. Alii quasi phrenetici, pertinaci silentio mala intus premunt et medico curationi intento indignantur. Suadet nimirum hanc noxiam taciturnitatem tartareus hostis, sperans perniciem afferre, quamdiu latet. Et corporis quidem ulcera, tametsi pudibunda, omnium oculis exponere, ut curentur, non erubescis; animae vero carcino-

mata studiose tegis, ac si ea celare tollere sit; cum vix tamen fieri possit, quin vel te repugnante ipsa se prodant. Qui vulnus tegit, numquam sanabitur.

5. Numquid medicus iniuriam tibi facit, si tuum tibi morbum demonstrat, si periclitanti dicit: Male habes, febricitas; hodie tibi abstinendum a cibo est, hodie aqua potanda? Immo pro beneficio laudatur, gratiae ei aguntur et referuntur. Si quis autem dixerit: Appetitiones tuae aestuant, opiniones vanae sunt, affectus immoderati, protinus exclamas: O facinus ferro et sanguine vindicandum! o contumeliam nullo modo ferendam! Infelix! Quid tibi damni aut mali infert tuae salutis studiosus monitor et instructor? Id scilicet, quod speculum deformi. Te talem tibi ostendit, qualis es. Corrige ergo quod ille arguit; compone mores, ablue sordes. Facile potes, si volueris omnium te oculis irreprehensibilem exhibere.

Caput III.

De purgatione a peccatis. Exuendus erga illa affectus, et vitia exstirpanda. Nullum efficacius vitiorum remedium, quam mortis et aeternitatis consideratio.

1. Ab ultimo fine deviat homo, cum peccatum committit, quod est omnium malorum causa. Ab hoc semine nascitur quicquid cruciat, hoc veneno totus orbis inficitur. Latet illud, dum fit, sed cum patratum fuerit, tunc intelliges quam malum sit. Fuere qui mortuorum corpora vivis iungerent, ut foetore torquerentur. Similis est in peccantes animadversio: alligatum est iis supplicium; non inveniunt quo evadant. Nisi aliquid patiaris, ne malum

facias, plurimum patieris, quia fecisti. Vix concipitur prava actio, et iam puerpera est suae poenae. Inde nata mors est, hinc succensa gehenna. Ab omnibus itaque flagitiis expianda conscientia dolore, confessione et satisfactione. Nec graviora dumtaxat evitanda, sed minima quaeque et leviora; quae, tametsi mortem non afferant, vires tamen sensim dissolvunt et ad mortiferam labem disponunt. Quid autem interest ad naufragium, utrum navis uno fluctu operiatur, an guttatim subrepens aqua et per incuriam spreta ipsam impleat et submergat! Tanto maiorem maculam ista inferunt moribus, quanto facilius poterant evitari. Quo hostis debilior est, eo gravior tibi ignominia erit, si ab illo vincaris.

2. Numquam virtutes animo inserere poteris, et te in pristinum libertatis statum asserere, nisi exuas omnem affectum erga peccata, quantumvis minima; ne corpore in deserto, animo sis in Aegypto. Male tecum agitur, si post dimissam iniuriam, post relictos turpes amores adhuc malignis collocutionibus praestas auditum, adhuc terrena specie delectaris. Vitia autem et pravi habitus, qui deleta culpa in te remanent, tamquam pessima peccati soboles, radicitus exstirpari debent. Si solos ramos praecideris, servata radix emerget, et novi ex ea succrescent ramusculi iniquitatis. Dicis te velle vitia exscindere. Falsum est: non enim claudis vitiis ostium, sed opponis. Dicis te offendi turpitudine vitae tuae. Hoc credo: quis enim non offenditur? Homines mali vitia sua oderunt simul et amant, atque etiam, dum perpetrant, detestantur. Quid prodest verbis mala reicere, factis amplecti? Nemo est tam profligatae conscientiae, cui aliquando vitia sua nauseam non faciant: sed cito cum illis in gratiam

redeunt. Qui autem vere conversus ad Deum est, ponit securim ad radicem, et ipsas minutissimas vitiorum fibras eradicat. Tum memor fragilitatis suae omnes peccandi occasiones studiosissime vitat: et ad quodlibet malae rei obiectum timore concussus resilit, et exhorrescit.

3. Quid frustra tergiversaris, et praecipienti Deo vitiorum exterminationem opponis naturae infirmitatem? Nemo magis virium tuarum mensuram novit, quam qui ipsas largitus est. Quare ergo non statim obtemperas, cum non commodum quaeratur iubentis, sed tua utilitas? O caecam et sceleratam temeritatem! Servili nequitia in os Domini reclamare audes, et dicere durum esse quod ille iubet; ac si mandata tibi imposuerit, quae ferre non possis: ut videatur praecipiendo non tam salutem tuam quaesivisse, quam poenam. Haec est nimirum humana perversitas: et male de Deo mereri, et laborem sibi fingere in praecepto. Sed si volueris vires tuas experiri, videbis multo plura te posse, quam putabas. Non quia difficilis est lucta, non audes; sed quia non audes, difficilis illa videtur. Multa prius tortori habita, usus vertit in risum. Incipe, nec te ipsum contemnas. Non deserit Deus milites suos. Tantum virium habebis, quantum volueris.

4. Omnia vitia facile vinces, si omnem tibi diem supremum diluxisse credideris. Quid est quod te alligat terrae? Quia numquam cogitas cito ab ea exeundum esse. Transeunt cotidie praeter oculos tuos elata cadavera, quae mortalitatis oblitum respicere cogunt ad mortem. Tu autem in media strage morientium nihil minus quam mortem cogitas et, cum nihil frequentius videas, nihil citius obliviscerís. Veniet tamen qui te relevet dies, et ex contubernio olidi ventris educat. Discutietur

ista caligo, et tunc in tenebris te vixisse cognosces, cum lucem aspexeris. Produc, si potes, ex tot elapsis annis vel unicum diem, integrae virtutis testem, qui non fuerit aliqua labe pollutus. Defloruit rudior aetas inter talos et nuces, inter ineptias et libidines adulescentia, inter scelera et flagitia praeceps iuventus. Post omnes annos, qui a cunis ad canos defluxerunt, nihil iam superest nisi dolor et pravi fructus iniquitatis. Heu quales te apprehendent angustiae, cum praeterita pudori erunt, formidini futura! Quid tunc proderunt divitiae, tot partae sudoribus, tot curis quaesitae? Quid carnis deliciae et probrosae voluptates; quid inania dignitatum nomina; quid purpura, quid coronae? O si daretur reverti ad crepundia, et telam de novo exordiri: quam meliore textu omnia concinnares! sed intempestiva, illo fatali momento, haec vota erunt. Si vis tempore uti, nunc incipe: et ea desere, quae tunc velles deseruisse. Minima res est, momentaneis renuntiare, ut aeterna consequaris.

5. Quaere, si lubet, ex morituro, de anteacta vita quid sentiat? Vix unum reperies, qui non longe diversam proferat de opibus, dignitatibus mundique vanitatibus sententiam, quam vivens habuerit. Tunc res omnes aequiore lance pensantur, suisque momentis aestimantur. Et illis quidem sera sapientia in exitu est: tibi vero plurimum proderit, si ex alieno errore tuum corrigere didiceris. Potes nunc tuto navigare: quid exspectas tempestatem? Potes te, rebus integris, subducere calamitati: cur te reservas extremo periculo? Sera, dum mergeris, cautio est; sera prudentia, cum iam periisti. Tot maximi et sanctissimi viri, relictis omnibus impedimentis, cum sibi et mundo valedixissent, hoc unum in extremam usque aetatem egerunt, ut vivere

et mori scirent: plures tamen, nondum se scire professi, e vita abierunt. Adeo difficile est, hanc artem ediscere. Tu autem in senectutem sana differs consilia, et inde vitam vis incohare, quo pauci perduxerunt? Stultitia magna est, tunc vivere incipere, cum desinendum est.

6. Quo te proicis, incautus homo! sic credis, et sic vivis; umbrae transitus est tempus tuum; punctum vita tua, et si quid minus puncto esse potest. Vix natus, desinis esse. Siste vel unum diem; horam dumtaxat ne fluat inhibe, brevem moram tempori pone. Frustra conaris: nam te secum citius abripiet, quam ut desinat velocissime fluere, in tuum rerumque omnium exitium. Et huic momento aeternitatem postponis, quae finem non habet? O stultitiam, o caecitatem! Corpori perituro non cessas quae ad ipsum pertinent comparare, et non est finis aequisitionis tuae: animae vero, quae numquam moritur, nulla provides bona in futurum, ac si tua non foret? Languet corpus; omne discrimen subire paratus es, ut sanetur: languet anima, et neglegis, et non sentis? Quando dictum est tibi: Naviga, ne moriaris, et distulisti? Sume amarissimum pharmacum, et recusasti? Levia Deus iubet, ut vivas in aeternum, et non vis oboedire? Si tibi lis foret, omnis cogitatio tua, omnis sermocinatio circa illam occuparetur; nec subsidia parare cessares, ut pro te iudices sententiam ferrent: extremo autem iudicio imminente, e quo pendet aeternitas, rides, nugaris, peccas, in aeternum perituras? Ah! desine tandem insanire; et a vitiis emergens, sic forma quotidie animum, tamquam ad extremum ventum sit. Vera philosophia haec est, quam maxime fieri potest, hanc animam e corpore educere et separare.

7. Hoc sit negotium tuum, hoc otium; hic labor, haec quies, subducere te tempori et immergere aeternitati. Fixum semper et immobile stat, quod in iura transit aeternitatis. Avarus epulo aquae stillam post tot saecula adhuc petit; perpetuo mugitu frustra rogabit. Aeternitas est duratio semper praesens, numquam sine suspirio et horrore nominanda: est rota quae semper volvitur: est iuge, interminatum semperque incohans principium. Seria eius cogitatio mundi deliciis miscet absynthia, letalique maerore attonitos homines ac veluti sideratos deicit. Haec animam rebellem domat, et curis inanibus indormiscentem excitat ad virtutem: haec famem et sitim condit: haec omnem laborem facilem, iucundum omnem dolorem, omnem poenam suavem et brevem esse persuadet. Impleantur numericis notis ingentia caeli spatia, quacumque in immensum protenduntur. Quis praeter Deum poterit hanc propemodum infinitam numerorum seriem exprimere? Hi tamen numeri innumerabiles nec initium quidem aeternitatis sunt. Tot anni, tot saecula labantur, quot sunt in illis unitates; nondum aliquid de aeternitate decessit. Nondum pervenerunt ad desperatissimae aeternitatis initium infelicissimi mortales, qui perpetuo inferni incendio cruciantur. Ad hanc considerationem si non horrescis, si vitam serio non emendas, quovis saxo durior es.

Caput IV.

De gula. Eius mala et remedia. Quae sint indicia devictae gulae.

1. Primum tibi certamen adversus gulae vitium ineundum est, quae pabulum ceteris subministrat. Morti corporis et animae nos gula initiavit. Primi

enim parentes nostri pomi interdicti esu omnes homines, antequam gignerent, peremerunt (cf. Gn 3). Nunc eadem animarum hostes utuntur, ut enervato omni vigore nos proterant et conculcent. Hinc stupor, languor et taedium: hinc scurrilitas, loquacitas, dissolutio: hinc immunditia, rixae, contentiones: hinc mentis hebetudo, destructio omnium virtutum: hinc rei familiaris profusio: hinc egestas: hinc longa morborum series, et ipsa denique mors, graviore ciborum sarcina accelerata. Pauci sunt infirmi, quos gula ad aegritudinem non adegerit: nam si noxiis humoribus, ex nimio cibo et potu congestis, careat corpus, tentari quidem a morbo, sed non subigi posset. «Plures occidit gula quam gladius.»

2. O vilissimam ventris servitutem, o inexplebilem cupiditatem! Modicum tibi corpus natura praebuit; vincis tamen vāstissimorum et edacissimorum animalium aviditatem. Taurus paucorum iugerum pascuis impletur; una silva plures nutrit elephantos; tibi angustus est Orbis; non sufficit ventri tuo, quicquid volat in aëre, quicquid natat in undis, quicquid latet in silvis. Aspice potentium culinas et concursantes inter tot ignes coquos: vide servorum et ancillarum sudantem cohortem: vide stragem animalium et natantia vino penuaria: observa, quanta sollicitudine argentum ordinent pueri: quanta arte disponunt fercula, inferunt patinas, scindunt aves: quanta celeritate discurrunt ad ministeria. Vix credes unam esse domum, cui tot consulum et regnorum vina promuntur, cui mensae tanto tumultu apparantur. Non praecipio ut subtrahas ventri alimenta. Contumax est; non potest vinci, quotidiano indiget cibo. Verum latet hic dolus et subtilissimus concupiscentiae laqueus;

quo saepe anima irretitur, obtentu necessitatis negotium obumbrans voluptatis. Vis scire, quam parvo fames exstinguatur? Te ipsum numera, metire corpus, stomachum consule. Scies non esse necessarium, quod mensuram excedit. Naturae pauca sufficiunt, luxuriae nihil.

3. Fames non est ambitiosa; contenta desinere, quo desinat non quaerit. Elapso momentaneo palati iudicio, non suavius sapit pretiosum quam vile. Si esuris, edendum est: si sitis, bibendum. Sed utrum panis plebeius sit, an siligineus: utrum aqua ex proximo amne excepta, an multa nive refrigerata, nihil pertinet ad naturam. Hoc unum illa iubet: sedari famen, sitim exstingui. Pisces e supero inferoque mari, a fluviis et lacubus evocati, detractae e caelo aves, ereptae e silvis ferae, diversa vini genera, et omnia Apicii condimenta infelicis luxuriae tormenta sunt. Epicurus sobrium victum voluptatis gratia commendat: nihil est enim tam lautum, quod nausea non reddat insipidum; nihil tam insuave, quod delicatum non faciat fames. Vis omnem cibi et potus superfluam curam abicere? exitum specta. Cito morieris, et corpus istud, tanta epularum varietate nutritum, foedis vermibus pabulum erit. Considera, quali convivio te escam praepares: et sic carnem nutri, ne mentem opprimas. Cibo utere, qui parabilis sit et ubique occurrens, nec patrimonio gravis nec valetudini. Magna pars libertatis est bene moratus venter, et patiens contumeliae. Multa quam supervacua essent non intelleximus, nisi cum deesse coeperunt. Eget corpus alimonia, non cupediis aut lautitiis.

4. Non est autem quod te laudes, si contempseris superflua. Tunc laudabilis eris, cum con-

tempseris necessaria: cum tibi persuaseris sordidum panem ad victum, modicum vinum et debile vel aqua debilitatum ad potum satis esse: cum dideris herbas non tantum pecori, sed homini quoque nasci. Tunc te admirabor, cum solam necessitatem ac virium reparationem Deique gloriam in cibo sumendo spectabis: cum lautiores epulas et magnatum convivia contempseris: cum invitus ad mensam accedes, sicque alimenta sumes, quemadmodum pharmacum aegroti: cum voluptatem gustus, quia tolli non potest, compescere et moderari studueris: cum tibi molestum fuerit, quidpiam delicatius, valetudine exigente, accipere: cum vera denique mentis et corporis puritate imbutus fueris. Non enim in corporis attenuatione probatio abstinentiae sita est, sed in perfectione castitatis.

Caput V.

De luxuria. Quam turpe sit hoc vitium. Quam facilis in id lapsus, et quomodo evitandus. Voluptas animi sectanda, quae solida est.

1. Nullum vitium isto turpius: nullum, de quo magis erubescamus. Vel nudum ipsius nomen non carere ignominia edixit Apostolus, praecipiens ut, quae huiusmodi sunt, nec nominentur in nobis (cf. Eph 5, 3). Hinc ille pudor, quo solent ingenui ac probi homines affici, si semel admissum aliquod immunditiae peccatum aliis innotuisse suspicentur. Hinc lubricos adulescentiae errores quidam in secretissimo paenitentiae tribunali ministro Christi abscondunt, aeterna potius tormenta, cum aeterno dedecore, subire post mortem eligentes, quam imaginariam huius vitii infamiam in hac vita. Huic autem limo infixus vix emergit. Conclamata est [sine larga

Dei gratia] eius salus, quem haec lues infecit. Quid enim possunt ad hoc humanae vires? Nemo potest esse continens, nisi Deus det (cf. Sap 8, 21).

2. Primum itaque huius morbi remedium fervens ad Deum oratio est, ut ipse te sanet et praeservet, qui solus potest. Tum impuris cogitationibus resistere in ipso accessu oportet, ea celeritate, qua ignitum carbonem excutis a vestimento. Vae tibi, si te semel dimiseris ad aliquid quantumvis minimum in hoc genere deliberandum. Proxima deditioni est arx, cuius gubernator incipit cum hoste miscere colloquia. Omnis item praecidenda pravitatis occasio ab otio, a gula, ab omni specie impura, a malorum convictu et societate: nec quicquam in hac lucta neglegendum. Sunt etiam in iustis quaedam huius vitii reliquiae, omnino exstirpandae: est latens quidam serpentis sibilus: sunt quaedam affectiunculae, quae, tametsi malae non sint, sunt tamen principia peccatis praeludentia, quibus sensim sine sensu fascinata mens, nisi statim abrumpas, adhaerebit. Numquam magnus eris, si haec minima spreveris. Magna a parvis initium sumunt.

3. Ante omnia cavendum, ne te nimia tui fiducia decipiat. Quisquis non timuit, iam lapsus est. Quot et quales viri post confessiones et victorias, post signa et magnalia, incauto feminae aspectu, corruerunt? Non affero hic Samsonis, Davidis et Salomonis toties decantata exempla. Sunt alia recentiora et quotidiana, et ut desint aliena, habes tu ipse in te, unde erubescas, unde discas, non altum sapere, sed timere. Nonne extremae dementiae est, inter tot omnium aetatum et gentium documenta adhuc aliquid audere, et non vitare discrimen? sed haec est semper humanae pervi-

caciae incredulitas, ut numquam credat alios cecidisse, nisi et se viderit interire. Facta est mulier a Deo adiutrix viri; sed dolo serpentis personam sumpsit hostilem. Nihil in illa, nisi quod feriat, quod urat, quod interficiat. . . . Ah! fuge eius aspectum; fuge colloquium, quicumque tuam optas salutem. Suum morem illa retinet, semper hominem expellit e paradiso.

4. Familiare hic est multas praetexere excusationes necessitatis, consuetudinis, purae intentionis: sed latitant sub specie boni ingentia mala. Inde enim prosiliunt nocturae libertates, incauta colloquia, gestus leviores, modestiae neglectus, crebra munuscula et quaedam hilaritudines, quibus paulatim deponitur pudor et tota demum exuitur verecundia. Crescunt haec per intervalla; et qui rubore suffusus ad sola mulierum vestigia horrescebat, iam vultu constanti lascivientes oculos nudatumque pectus intuetur; et blando intus operante veneno, prius damna patitur, quam periculum senserit. Sic paulatim rationis oculus caligare incipit, postea obcaecatur. Sic anima caelo nata affigitur humi, immemor Dei, immemor sui, donec flamma concupiscentiae semper duraturo incendio absorbeatur. O miseri, quorum foedae et momentaneae voluptates tam luctuoso exitu terminantur! omnes puto Sardonicis herbis saturos esse; moriuntur, et rident.

5. Quid quaeris, stultus homo, inops proprii consilii, alieni desertor? Voluptates? Deus caelo aeternas reposuit. Vis huius saeculi fallaces, et excludi aeternis? Ubi ratio, ubi prudentia? Caelum intuere, et omnes eius beatissimos cives. Olim panem cum cinere, potum cum fletu miscebant. Vidisses eos in mundo angustiis undique oppressos,

sordibus obscuratos, semper lacrimis madidos, semper vigiles in oratione, extra omnem mundi laetitiam positos. Viam sibi ad caelum equuleis, gladiis et crucibus fecerunt. Respice infernum, et desperatam damnatorum turbam, ignibus tenebrisque perpetuis sepultam. Hi falsa mundi gaudia carnisque delicias et luxum olim amplexi, nunc sero cognoscunt, quantum sibi nocuerint voluptates. Haec sedulo contemplare et, si credis, exhorresce. Momentaneum est quod delectat, aeternum quod cruciat.

6. Quodsi etiam in hac vita placet voluptas, cur non magis solida, vera, impolluta, immutabilis, quae ex animo bene composito venit, ut de tuo te ipsum oblectes? Carnis voluptas mollis est, caduca, fucata; semper mero et unguento madens, et timens publicari. Eius statio fornices, popinae et loca censorem metuentia. Si foris nitet, introrsus misera est. Cum incipit, tum exstinguitur, et in ipso sui usu perit. Voluptas vero animi tranquilla, excelsa, invicta, semper secura et stabilis, nec satietatem habet, nec paenitentiam. Nullus eam pudor comitatur, nullus sequitur maeror, nec suum umquam possessorem destituit. Hac si frui desideras, omnes carnis illecebrae vincendae sunt. Vera enim voluptas est, omnem contemnere voluptatem.

Caput VI.

De avaritia. Malitia eius perstringitur. Collatio pauperis et divitis. Opum fallacia et vanitas.

1. Haec est avaritiae pessima fraus, quam praenoscere debes, ne decipiaris: occultat se; nec ullum reperies, qui se avarum confiteatur. Ille divitias congregat, ut sibi et liberis prospiciat: hic,

ut pauperum indigentiae consulat: alius, ut redimat piis operibus peccata sua. Sed congestum aurum nemo istorum erogat: immo nova semper quaeruntur, quae addantur acervo, et dum quaerendo teritur tempus, elabitur vita, cui opes quaerebantur. Ut aegrorum sitim aqua non sedat, quam sitibundus placido amne fluentem videt, et agitat manu, nisi os admoveat et gelidos hauriat latices: ita avarus nulla re satiari potest; quia menti eius, in qua residet avaritia, thesauri et pecuniae non possunt illabi. Animam Deo capacem solus Deus implere potest.

2. Congeratur in te, avare, quicquid omnes locupletes possederunt, ultra Salomonis opulentiam fortuna te provehat, terram marmoribus, auro parietes, gemmis laquearia abscondas: non tantum habere tibi liceat, sed calcare divitias. Accedant statuae et picturae et quicquid ars luxui serviens elaboravit: maiora cupere ab his disces. Naturalia desideria finem habent; ex falsa opinione nascentia infinita sunt. Quid refert, quantum tibi in arca, quantum in horreis lateat, si non computas acquisita, sed acquirenda? Toto eget mundo, cuius non explet mundus cupiditatem. Atque utinam considerares, quanta secum mala divitiae afferant, quanta auferant bona! Invenires procul dubio, quam vera sit Apostoli sententia: «Radix enim omnium malorum est cupiditas» (1 Tim 6, 10). Inde germinant fraudes, inde consurgunt bella; hinc periuria, hinc proditiones oriuntur. Tolle avaritiam, et non est discordia: desinat avaritia, et cessat ambitio. Haec terram latronibus complet, mare piratis, urbes tumultibus, domos insidiis, forum iniustitia. Quaedam nimirum societas, paene etiam nominis, est vitiis et divitiis.

3. Confer, si placet, inter se pauperem et divitem: cerne vultum utriusque. Hic plenus sollicitudinum tetrica facie tristitiam animi prodit: ille serena fronte sincerum mentis gaudium ostendit. Huius, inter aerumnas cor exedentes, bracteata felicitas est; illius mens, maeroris vacua, internae pacis iucunditate perfruitur. Hic quaerendi cupiditate anxius, amittendi metu miserrimus, ad omnes fortunae iniurias expositus, quo plus habet, eo plus cupit; ille in paupertate ditissimus optat quod satis est, nihil timens, quia nihil habet quod sibi adhaereat, quod sibi eripi possit. Quam laetos dies ducit pauper, quam placidas noctes! Dives autem, aeger animi, morbum suum, quocumque pergit, secum trahit, spinis undique circumseptus. Sed letalis est sopor, qui non sentit aculeos.

4. Audi, miser, cuius inexplebilis avaritia est. Omnibus licet locis tecta tua resplendeant, licet immensos pecuniarum acervos possideas, quamvis ultra mare latifundia tua extendantur: veniet tamen, veniet dies ab aeterno statuta, qua haec omnia simul cum vita, amaro et invito animo deseres. Abibunt, peribunt haec omnia; propter quae percundum tibi erit. Tunc demum intelleges, quam contemnenda mireris, simillimus pueris, quibus omne ludicrum in pretio est. Illos reperti in litore calculi leves et aliquid varietatis habentes delectant: tu circa auri glebas splendidosque lapillos insanis, carius ineptus. Non dico, ut divitias non habeas, si te Deus divitem fecit; sed ut habeas nulli detractas, sine cuiusquam iniuria partas, sine sordidis quaestibus, sine sollicitudine et superflua cura. In domum illas, non in animum, recipias; paratus his carere, cum Deus voluerit. Ille vere locuples est, qui divitiis non eget. Ne exspectes, ut fur vel

casus eripiant tibi quae possides, occupa tu eorum vices, et aufer tibi ipsi animo circa exteriora indifferenti, quicquid alii auferre possunt. Tuus eris, sic haec tua non erunt.

5. Disce a te removere pompam, et cultum victumque tuum non ad exempla compone, sed ut christiani suadent mores. Potest paupertas se in divitias convertere advocata frugalitate. Exiguum natura desiderat, non esurire, non sitire, non algere. Potes habitare sine marmorario fabro, potes vestiri sine commercio Serum. An non sitim exstinguet poculum, nisi gemmeum aut crystallinum sit, quo simul bibas et timeas? Gladius non scindet panem, nisi ebur et margaritae in capulo niteant? Pelvis fictilis non excipiet manuum sordes? Nec lumen lucerna ministrabit, nisi sit aurificis opus? Auro servit, qui se auro ornari putat. Quanto utilius foret, veras amare divitias, quae hominem meliorem faciunt; quas nulla fortunae iniquitas nec ipsa mors auferre potest? Quid pauperiem times, integrum regnum ferens in corde? Regnum Dei intra te est. Absit ut aliud bonum quaeras. Quaere bonum tuum. «Nemo bonus, nisi solus Deus» (Luc 18, 19). Hic tibi possessio et regnum sit, in quo sunt omnia bona, omnes thesauri. Cui Deus totum est, huic mundus nihil est.

6. Quicquid nitidum, quicquid magnum in mundo apparet, inane est, fictitium est, nihil est. Quid miraris, cum vides hominem auro et purpura indutum, et magna servorum caterva stipatum? Pompa est. Ostenduntur haec omnia, non possidentur: et dum placent, transeunt. Non capio huius rei fidem a lycaeo, vel a porticu, non a cruce Christi, non ab aeterna Dei sapientia; sed ab ipso mundo, ab ipsis vanitatum mancipiis. Audi Amanum

opibus, potentia, honoribus super omnes tunc mortales eximium. Convocat auditores, et coacto coetu omnia nihil esse pronuntiat. «Nihil», inquit, «me habere puto»; et causam adiecit: «Quamdiu videro Mardochaeum iudaeum sedentem ante fores regias» (Est 5, 13). O ludibria, o caecitatem! Saepe legi et audivi omnia nihil esse collata cum bonis, quae virtus parit, quae nutrit aeternitas: sed vehementius depressa sunt, coram nihil visa sunt, nihil. Nihil igitur facis, si nihil spernis. Spernendum est aliquid, quod in te sit, quod aliquid sit. Comprimenda cupiditas, ac veluti sub vinculis habenda, ut assuescas colere paupertatem et usu rerum res ipsas metiri. Facile autem contemnes omnia, si semper cogites te moriturum.

Caput VII.

De ira. Character irati. Effectus, causae et remedia irae.

1. Irascor irae. Sola haec ira iusta est adversus monstrum rabidum et exsecrabile; adversus affectum maxime implacidum et turbulentum: qui, si semel invaserit hominem, vix in eo humanae naturae vestigia relinquit. Ira brevis insania est, sui impotens; armorum, sanguinis et suppliciorum avida; decoris oblita, necessitudinum immemor, in ipsa irruens tela, ut alteri noceat, ruinis simillima, quae super id quod oppresserunt franguntur. Linquit decor omnis iratos. Flagrant et micant oculi, tumescunt venae, horrent capilli, quatiuntur labia, strident dentes, spumant ora, rabida vocis eruptio colla distendit. Non est ullius affectus facies turbatior. Foedatur vultus, contrahitur frons, nutat caput, vacillant pedes, agitantur manus, et totum

corpus indecora iactatione huc illuc circumfertur. Adice minaces gestus, complosas manus, pulsatum humum, percussum pectus, evulsos crines, scissa vestimenta, et sanguinem ab imis praecordiis exaestuantem. Qualem putas intra esse animum, cuius extra imago tam foeda est? Qualia poetae inferni monstra finxere, ignibus ardentia, succincta serpentibus, diroque mugitu perstrepentia; talis est irati habitus, turpis, cruentus, aestuans, crudelis, et in ferinam rabiem generans. Cetera vitia licet abscondere et in abdito alere: ira se profert et in faciem exit, ac velut ignis omnia corripit: quantoque studiosius eam tegere conaris, eo amplius effervescit. Modi nescius est nec frenum patitur, quem ira possedit.

2. Reliqua item vitia certis quibusdam finibus coërcentur; irae nihil intactum, nihil est inaccessum; caelum ipsum petimus iracundia. Hinc blasphemiae; hinc querimoniae adversus Deum; hinc de eius providentia motae ab impiis controversiae. Nec his dumtaxat irascimur, a quibus nos laesos existimamus; sed futurae etiam iniuriae cogitatione offendimur, et qui facturus esse iniuriam, falsa plerumque imaginatione, creditur, iam fecit: adeo ingeniosi in vitiis sumus. Saepe nescimus quibus irascamur, irascimur tamen: et si alius desit, in quo impetus ille frangatur, contra nos ipsos excandescimus. Ut vero scias non ex sola iniuria nasci hunc affectum, irae etiam nostrae sentiunt rabiem, qui nec offendere nos possunt nec contumelia afficere. Sic vestimenta saepe scindimus, vasa proicimus, frangimus calamum, laceramus chartam, cum his uti ex animi sententia non valemus. Sic in furorem saepe nos agit aut versus calix, aut mensa neglegentius posita, aut parum agilis

puer, aut tracti subsellii stridor, et alia multa, quae iram nostram nec meruerunt nec sentiunt. Sic refractarius equus et contumax; sic canis oblatrans et perstrepentes aviculae; sic importunus muscarum volatus aut culicum morsus bilem concitant et impatientiae nostrae poenas luunt. Vide quam demens sis. A rebus sensu carentibus et a brutis animantibus exigis poenas, quibus par esset tuam potius insaniam castigare.

3. Quodsi libeat irae damna et effectus intueri, nulla pestis humano generi pluris stetit. Videbis caedes, et urbium clades, et totarum exitia gentium. Videbis pestilentiam manu factam, et magnam occisorum struem, fusique sanguinis rivos flumina inficientes. Aspice nobilissimarum civitatum fundamenta vix notabilia; has ira deiecit. Aspice solitudines sine habitatore desertas; has ira exhausit. Aspice incendia domos concremantia, violatos fontes venenis, exstinctas familias; haec scelera ira patravit. Ferarum conventum dixeris non hominum, nisi quod illae inter se placidae sunt, hi mutua laceratione se perimunt. Accedit huic vitio haec pernicies, quod hominem exuit similitudine Dei, cuius opera tranquilla sunt: mentem obcaecat, ne verum videat, ne aliorum monitis obsequatur: omnes animae facultates turbat et pervertit; cumque pessime totum hominem afficiat, vix illi tamen ulla turpitudo inesse creditur: adeo vulgus gloriosum existimat irasci. Sed praestat ad remedia accedere, quibus haec prava affectio, si non tolli omnino, rationis saltem imperio subici et ad salutarem modum cogi possit.

4. Ante omnia optimum est primum irae irritamentum protinus spernere et ipsis repugnare principiis: nam si coeperit ferre transversum, difficilis

ad salutem recursus est. Faciet quantum volet, non quantum permiseris. Cum hostis portis se intulit, modum a captivo non accipit. Facilius enim est non admittere perniciosa, quam admissa moderari. Pars superior mundi et ordinatior ac propinqua sideribus nec in nubem cogitur, nec in tempestatem impellitur, sed caret omni tumultu: inferiora sunt quae fulminant. Ita animus sublimis, quietus semper et compositus ac in statione tranquilla collocatus intra se mala premit, quibus ira contrahitur, et verbis suis minimum libertatis permittit: scit enim, cum iratus fuerit, mala non tolli, sed fieri graviora. Sicut aves, dum viscum trepidantes excutiunt, plumis omnibus illinunt: sic omnis indignatio in tormentum suum proficit. Plus nocet ira quam iniuria. Qui irascitur, se ab alio contemptum putat; verus autem aestimator sui non vindicat, quia non sentit. Ultio confessio doloris est. Non est magnus animus, qui repetit mordentem.

5. Audita voce maledicentis statim animadvertendum, non quid illum audire, sed quid te deceat loqui. Non tantum licere debet alienae perversitati, ut serenitatem tuam obducat. Deus, qui omnia potest, tot improbos homines suffert: tu ceteris deterior unum ferre non poteris? Ridiculum est te non corrigere malitiam tuam, quod potes; aliorum velle tollere, quod non potes. Si tot peccatorum reus es, quicquid pateris, nihil est comparatione gehennae, quam mereris. Quis es tu, cuius aures laedi nefas sit? Se ipsum offendit, quia peccat, qui facit iniuriam; tibi enim quid accidit? Id quod ab aeterno decretum est pro tua salute. Audi quid dicat Deus: Si dimiseritis, et ego dimittam vobis (cf. Mt 6, 14). Ad hoc tonitruum si non expergis-

ceris, non dormis, sed mortuus es. Danda est alienis vitiis venia, ut tuis impetres.

6. Tollenda ex animo suspicio est, fallacissimum irae incitamentum. Ille me parum humane salutavit, ille incohatum sermonem cito abrupit, illius vultus aversior visus est. Nec deerunt suspicioni argumenta et coniecturae, cum semper ad malum creduli simus. Maior iniuriae pars constat vitio interpretantis. Quare simplicitas necessaria est, et benigna rerum aestimatio. Age contra te absentis causam: sitque tibi hoc vitium suspectum, quod, quae inviti audimus, libenter credimus; et antequam iudicemus, irascimur. Dandum semper est tempus: veritatem dies aperit. De parvula summa iudicaturo res tibi sine teste non probaretur; amicum vero condemnas, antequam audias? Rebus quae referuntur statim fidem adhibere imprudentis hominis est. Multi mentiuntur, ut decipiant; multi, quia decepti sunt. Qui aliquid clam dicit, paene non dicit. Quid iniquius, quam secreto credere, palam irasci? Denique non expedit omnia videre, omnia audire. Non accipit iniuriam, qui nescit.

7. Cum scis aliquem male loqui de te, interroga conscientiam tuam, an ipse prius de illo locutus sis. Tum cogita, de quam multis loquaris. Faciet te moderatiorem respectus tui, si te ipsum consulueris. Nam cur alienae luxuriae non ignoscis, qui nihil tuae negasti? cur mendacia persequeris, ipse periurus? cur, ipse perfidus, fidei acerrimus exactor es? cur tibi licentiam in alios permittis, in te non vis? Succurrat non tantum quid patiaris, sed quid feceris. Quicquid in alio reprehendis, invenies in sinu tuo. Omnes mali sumus: communi vitio danda est venia. Et si nihil tale fecisti, at potes facere. «Qui se existimat stare, videat ne cadat» (1 Cor 10, 12).

ST. ALBERT'S COLLEGE LIBRARY

8. Quid novi fit, si inimicus nocet, amicus offendit, filius labitur, servus peccat? Haec omnia ita consueta sunt, ut rosa vere, fructus aestate. Sicut properanti per frequentia urbis loca alicubi labi necesse est, alicubi retineri, alicubi respergi: ita in hoc vitae actu dissipato et vago multae incidunt querelae, multa impedimenta. Cur indignaris a viro malo iniuriam passus? Quod suum erat, fecit. Tu vero, si bonus es, boni viri munus exerce: cura, ut illum bonum facias. Hoc autem non fit ultione, sed patientia et beneficiis: et si non bonum, saltem benevolum reddes: si neutrum, te procul dubio meliorem efficies. Ille detraxit de fama tua; graviter tibi infensus est. Quid hic tu? Non credo. Si quid dixit, errore deceptus dixit, mente non mala, zelo bono: prodesse voluit, aut certe laesus a me fuit. Non est iniuria pati, quod prior feceris. Vere illam culpam admisi, reus sum; aequum est iustitiae cedere. At gratis impugnor, et sine culpa. Quid inde? Christum imitabor, et dicam cum Propheta: «Obmutui, et non aperui os meum, quoniam tu fecisti» (Ps 38, 10). Aliena dicta aut facta tibi mala non erunt, etsi revera mala sint, nisi male iis utaris. Talia sunt, qualis usus eorum.

9. Quae est causa offensionis? Opinio. Tolle damni opinionem, et nihil nocebit tibi. Nulla res attingit aut movet animum aut ad ipsum intrat: solus ipse se ipsum movet; et quale tulerit iudicium, talia fiunt ea quae accidunt. Nihil te laedet, nisi tu te ipsum laeseris. At malus est, inquis, qui me persequitur. Exspecta: dabit alteri poenas, quas debet tibi; et iam sibi dedit, quia peccavit. At ratione praeditus est; quare non emendat se? Et tu, qui ratione praeditus es, cur non corrigis im-

patientiam tuam? cur non vincis in bono malum? Aliena vitia in oculis habes; a tergo tua sunt. Sed age, quisquis es, cui dulce videtur ulcisci, datur tibi optatae ultionis facultas, cum hac tamen iustissima lege, ut a maiore incipias. Ordo iniuriae praescribat ultionem. Graviorem omnium hostem iram tuam habes; haec plus te offendit: ab ista auspicare vindictam. Non sunt quaerendi in platea adversarii, dum infensior domi latet. Plato iratus in servum manum quam percussurus sustulerat, suspendit, dicens: Caederem, nisi irascerer. Prius voluit iracundiam flagellare quam servum, digniorem flagris existimans dominum irascentem quam servum neglegentem. Quo quisque honestior est, eo fortius iram comprimit.

10. Iudices, et qui praesunt populis, iram interdum ostendere debent, ac etiam exhibere, ita tamen, ut rationem non praeveniat, sed quasi ancilla subsequatur. Corrigendus est qui peccat, et castigandus; sed sine ira. Si vir bonus irasci turpiter factis debet, omnis illi per iracundiam vita transibit. Quod enim momentum erit, quo non videat improbanda? Deficiet, si toties a se iram, quoties causa poscet, exegerit. Placidus itaque et aequus errantibus talem affectum erga illos habebit, qualem medicus erga phreneticos. Sicut non commoveris ob algores et fervores, qui a tempestatibus suas vices obeuntibus inducuntur: ita nec irasci debes propter iniurias, quas improbi homines pro sua natura inferre solent. Aegri intemperantes sunt, in quibus nihil est sani. Satis acerba erga contumeliosum vindicta est nullam petere ab eo vindictam. Ille laedit ut doleas; si tu non doles, ipse dolebit, videns ereptam sibi contumeliae voluptatem; adeo fructus iniuriae in sensu et indignatione

patientis positus est. Convicia, si irascare, agnita videntur; spreta exolescunt. At turpe est, inquis, contemni, laesumque honorem non reparare. Immo turpe est timere contemni: non enim hoc timet, nisi qui contemni dignus est. Non respicit sapiens, quid homines turpe iudicent; nihil illi turpe nisi peccatum. Contemnor, ait, ab aliquo? Ipse viderit. Ego curabo, ne quid contemptu dignum agam, aut loquar. Odit me aliquis? Viderit. Ego omnibus ero placidus et benignus. Sic invicta patientia improborum malitiam superat et fatigat; Deumque imitatur, qui ignoscit, qui patientissimus est, et scelera nostra suis beneficiis vincit. Maioris animi est non agnoscere iniuriam, quam ignoscere.

Caput VIII.

De invidia et acedia. Utriusque descriptio et curatio.

1. Invidia sui vindex prius in propria saevit viscera, quam in proximi bona. Alia vitia ultrix poena a tergo sequitur; huic etiam praeire solet. Invidus enim alienam felicitatem suum facit tormentum, et de vicini pinguedine ipse macrescit. Simul peccat et plectitur, quem haec pestis invasit. Cetera vitia certo alicui bono contraria sunt; hoc omnium bonorum inimicum est, omnium rerum naturam pervertit. Adversatur divinae bonitati, cui proprium est omnia bona sua communicare: adversatur statui beatorum, qui aliorum felicitate, ut sua, potiuntur: adversatur christianae caritati, quae de bonis etiam inimicorum laetatur: adversatur denique legi naturae, quae nos omnia bona nostra aliis etiam optare iubet. Sicut oculus eo morbo affectus, quem

ophthalmiam medici vocant, splendidis omnibus offenditur: ita invidus aliorum virtute et caritate cruciatur. Invidia dicitur, quia alterius excellentiam nimis videt.

2. Invidet Satan, sed hominibus, sociorum nemini: tu vero, homo cum sis, hominibus invides; quod nec diabolus quidem facit. Hoc autem animi pusilli est et proprio iudicio se ad infima abicientis; neque enim alteri invideres, nisi eum meliorem te et superiorem arbitrareris. Vis invidia carere? Sperne huius mundi fugacia bona, et dilige aeterna. Amor aeternitatis mors invidiae est. Non potest mortalia bona aliis invidere, qui sola sempiterna concupiscit. Quis umquam princeps sutori invidit, aut sarcinatori, artium suarum vilia servitia? Non se demittit ad haec infima mens sublimioribus occupata. Nonne satis est propriis malis angi, quae tam multa sunt, nisi et aliena bona te torqueant? Numquam eris felix, si te cruciat felicior. An putas bona, quae invides, alteri erepta ad te posse transferri? Habet proximus tuus divitias, floret scientia, supereminet dignitate. Haec omnia tua erunt, si ipsum amaveris. Plurimis abundat bonis, qui amat aliena.

3. Iungo invidiae acediam, quia utraque tristitia est: illa de alieno bono, haec de proprio. Utraque ad pusillos spectat: nam «parvulum occidit invidia» (Iob 5, 2); et acedia vitium est languentis animi bonorumque spiritualium taedio laborantis, qui rei magnitudine ac difficultate deterritus, nihil umquam homine dignum aggrediatur. «Vult et non vult piger» (Prv 13, 4); semper varius et inconstans, sibi gravis, aliis molestus, et continuo sui taedio poenae incubans suae. Similis est trocho, qui in orbem quidem agitatur, sed non progreditur;

atque ita per flagri vim movetur, ut tamen semper insistat. Voluisse eum aliquid deprehendes, sed non fecisse. Omnis eius operatio insipida, et instar repentis aquae vomitum provocans, non hominibus tantum, sed et ipsi Deo. Frustra igitur salutem speras, nisi excusso tepore generosos assumas spiritus, et acrioribus stimulis ad magna te cogas. Ut avis ad volatum, ita homo nascitur ad laborem; et ut desint labores pro Deo assumpti, satis cuique poenarum imponit mundus. Quantum ille laborat, ut divitias consequatur? Quantum ille patitur, ut ad optatam perveniat dignitatem? Magno labore vitia coluntur. Quodsi fugacia bona tanto sudore mercaris; cur non parem adhibes diligentiam ad felicissimam aeternitatem comparandam? Ah! pudeat segnem esse in re tanti momenti. Brevissimus labor est; merces aeterna. Nihil est tam arduum et tam difficile, quod mens humana, Deo duce, non vincat. Fortiter aude, et difficultatum spectra disparebunt. Quidquid sibi animus imperavit, obtinuit. Age quod potes; omnia poteris. Adiuvat facientem Deus.

Caput IX.

De superbia, ambitione et inani gloria. Icon superbi. Dignitatum vanitas et pericula. Tumoris mala, et alexipharmaca.

1. Superbia, ambitio et inanis gloria cognata sunt vitia; e quibus, tamquam oceano, omnium malorum flumina oriuntur. Nam cum sibi pro fine propriam excellentiam proposuit homo, huc omnia dirigit, spreto Dei cultu, neglecta hominum reverentia. Et si illi aditus ad gloriam non patet, nisi

per scelera, per scelera ad gloriam ibit: viamque sibi ad praetensum decus aperit, per dolos et fraudes proximique ruinam et caedem. Superbus, Deo odibilis, humano generi intolerabilis, omnia studia et opera sua ad captandam hominum laudem inflectit. Se gradu potiore dignum putat, sibique in illo maxime complacet. Maiora viribus temere aggreditur, omnibus negotiis se ultro ingerit, se ipsum impudenter extollit, ceteros aspernatur. Callide simulat humilitatem, ut a se removeat ambitionis suspicionem. De gradu deiectus, omnia querelis implet, suscitatque rixas et odia. Erga inferiores ferum se et truculentum exhibet: erga superiores assentator est, quovis mancipio timidior et obsequentior. Bona, si quae habet, non Deo, ut par est, sed sibi arroganter attribuit. Affectat in omnibus videri, deque rebus altissimis, quas ignorat, quasi ex propria experientia, subtiliter disserit. Aliorum facta curiose inquirit, temere iudicat, severe damnat: auget vitia, laudem imminuit. In sermone et incessu fastum quendam prae se fert, aliorumque contemptum. Odit correctionem, respuit consilia, monitis non acquiescit. Bona sibi opinatur adesse, quibus caret: et quae habet, multo maiora sibi fingit, quam sint. Ideo indignatur, et ad pessima quaeque flagitia se deicit, si ceteris tamquam dignior non praeferatur, si se et sua neglegi suspicetur. Fluctuat cor eius perpetuis motibus; quia, cum honor, quem cupit, in aliena sit potestate, necesse est illum turbidis affectibus continuo agitari. «Initium omnis peccati est superbia» (Eccli 10, 15).

2. Pone in statera, si sapis, et compara cum minima aeternae felicitatis particula, quaecumque tibi optanda in hoc saeculo videntur: regna, im-

peria, Orbem denique totum; excutiet illa suo pondere mundum universum cum pompis suis, tamquam folium, quod vento rapitur. Erige te ergo ad aeterna; et te dignum fac caelo, cui natus es. Excute superbas tuae excellentiae cogitationes et te veris bonis metire. Si te Caesar adoptasset in filium, quis ferret supercilium tuum? Nunc autem Dei filius es, Christi sanguine redemptus. Cur non cogitas originem tuam? cur te abicis ad terrena, tuo genere prorsus indigna? Ad caeli et siderum dominatum te vocat Pater: ad possessionem semper duraturam. Hic ingentes sume animos; hac promissione extollere, ab hoc Patre nobilitatem tuam iacta, ad eius similitudinem mores tuos compone. Haec est via, quae ad veram gloriam perducit.

3. Quid sunt sceptra, quid coronae? Fulgidae compedes, et clara miseria; quae si plene hominibus nota esset, numquam de solio litigarent. Plura essent regna quam reges. Magna servitus est, magna fortuna. Isti, quos vulgus beatos censet, longe aliter de se sentiunt: nam gravior ipsis incumbit felicitas, quae graves illos populo reddit. Tunc laudant otium lene et sui iuris. Tunc odio est illis fulgor, quem prius admirabantur. Tunc attoniti et trementes de terrenorum vanitate philosophantur. Tunc mortem formidant et tremendum Dei iudicium: ante cuius conspectum nihil proderit tanto studio quaesita dignitas, tot parta sudoribus et empta sanguine. Sic igitur vive, ut securum te inveniat illud tribunal. Qui nunc humiliatur, tunc exaltabitur.

4. Insanis, si te putas adepta dignitate securum et quietum fore. Quod olim licuit, iam non licebit: minor licentia in magnis est. Quo altior fueris,

eo magis vitia tua apparebunt. Non latet qui in fastigio est. Si qua tibi olim tranquillitas fuit, iam periit. Nullum tibi secretum liberum erit: nullum poteris diem ex arbitrio tuo disponere. Magni sunt ex alto casus. Frustra requiem ibi quaeris, ubi omnes periculum et laborem, multi miserum vitae exitum invenerunt. Non capiunt securas dapes regiae mensae. Auro et gemmis bibuntur toxica. Quot reges proprio sanguine solium purpurarunt? Lubrica in summo statio est; pendula omnia, et praecipitatio proxima. Tutius itur per plana. Quam magnus admirantium et plaudentium numerus, tam magnus invidentium est. Quanti tibi insidiantium acervi et oppugnantium? quam intuta omnia et suspecta; non servis fides, non amicis, non filio, non fratri. At humi iacentem domum non intrant scelera. Securus vivit qui latet. Nullum timet, quem nemo timet.

5. Si equum videres aut canem inter cetera suae speciei individua principatum assumere, numquid risum cohibere posses? Tu vero maiore cachinno dignus es, si super reliquos homines te extollis, quod ditior aliis, seu potentior sis. «Quid superbit terra et cinis» (Eccli 10, 9)? Nemo efferri potest nisi ex proprio bono. Quid est autem tuum bonum, si omnia a Deo accepisti? Nihil tuum nisi peccatum. Quodsi omnia accepisti, illi redde gloriam, qui tibi bona sua largitus est. Numquid equus equo praefertur, quia multum pabuli habet et multum hordei; quia frenum aureum et gemmata ephippia? Nequaquam; sed qui celerior est, alium antecellit. Ita homo, ni stultus sit, gloriam ex eo non quaeret, quod est extra se. Sed melior, inquis, sum, et nobilior ceteris. Si hoc dicis, omni honore indignus es; quia nemo digne hono-

ratur, nisi vir bonus, qui honorem spernit et gloriam. Vera nobilitas nescit extolli; et ubi vitae splendor est, ibi quoque modestia reperitur. Maxima sublimium gloria est, quam maxime se submittere.

6. Cognosce conditionis tuae imbecillitatem, metire corpusculum tuum: multa reperies in te, ob quae deprimi debeas; nihil, quo possis extolli. Noli geometras et philosophos spernere: omnis terra punctum est. Quam misere desipis, si regna in puncto statuis, et dividis dominationes. In parvo nemo magnus. Haec terra, quam tumido incessu premis, mox te premet: nec amplius ex ea possidebis, quam quod frigidis et putrescentibus membris occupabis. I nunc, et in hoc nihilo magna et immortalia aedifica. Hic furores tuos, hic elatam exerce insolentiam. Dilata hic cupiditates tuas; hic acies, hic bella molire. Cum multum insanieris, sero tandem cognosces, quam vana dignitatum nomina, quam fallaces honorum tituli fuerint. Vitreum est, quidquid hic lucet: dum splendet, frangitur. Magnae arbores diu crescunt; una hora exstirpantur.

7. Magnum superbiae irritamentum praecidisti, si lateas. Nemo oculis suis lautus est, nec paucorum quidem et familiarium: sed apparatum vitiorum suorum pro modo turbae spectantis expandit. Quis eam, quam nulli ostenderet, induit purpuram? Quis posuit secretam in auro dapem? Quis sub umbra rusticae arboris luxuriae suae pompam solus explicuit? Ambitio scenam desiderat, nec ullibi potentius vires suas exerit, quam inter hominum laudes. Apis si mel fecit, equus si cucurrit, arbor si fructum protulit, nihil ultra quaerunt: homo plausum desiderat, digitoque monstrari,

et dici: Hic est. Sed si attentius consideraveris, qui sint isti, a quibus optas laudari: nihil facilius quam vulgi plausum contemnes. Homines vani et mutabiles sunt; quos saepe dicis insanire, qui se omni hora amentiae damnant, et sua saepe reprobant consilia. Brevis vita est et laudantis et eius qui laudatur, fitque id in angulo terrae, quae punctum est: ac ne ibi quidem omnes consentiunt, nec quispiam sibi. At magnum est, laudari a posteritate: ab his nimirum, quos neque vidisti, nec umquam videbis. Cur non doles te non fuisse laudatum ab his, qui aetatem tuam antecesserunt? Sed finge immortales eos fore, qui tui recordabuntur tuique futuram immortalem memoriam: quid hoc tibi mortuo proderit? quid prodest vivo? Saepe laudaris ubi non es, et cruciaris ubi es. Pretium cuiusque rei in ipsa est: nec melior fit, si laudetur; nec deterior, si laude careat. An sol, si desint spectatores, de luce quidpiam amittit? An carebit dulcedine ficus, flos venustate, gemma nitore, nisi encomiis celebrentur? Magnum argumentum est animi ab altiore sede venientis, laudes hominum aspernari, et se ipso contentum esse. Laudes perdis, si desideras: nam quid laudabile in te est? quanta est fragilitas tua, quanta miseria, quanta salutis tuae incertitudo? Servus inutilis es, etsi omnia feceris, quae praestare teneris. Qua vero fronte audebis dicere te omnia fecisse, quae debes? Time igitur, ne intus non sis, quod foris diceris; et cave, ne ea laudentur in te, ob quae ipse displices tibi. Redde Deo, quae ab ipso habes: esse, vivere, intellegere; nihil supererit tibi nisi peccatum. Nihil ergo cum sis, de nihilo gloriari non potes. Incipies esse aliquid, cum te nihil esse cognosces.

Caput X.

De totius corporis sensuumque exteriorum moderatione. Quantum corpori indulgendum. Castiganda oculorum licentia. Vestium luxus damnatur.

1. Hanc sanam et salubrem vitae formam teneto, ut corpori tantum tribuas, quantum valetudini satis est. Durius tractandum, ne animo male pareat. Indulgendum illi, non serviendum. Cibus famem sedet, potio sitim exstinguat, vestis arceat frigus, domus munimentum sit adversus iniurias temporum: ad alia, quae inutilis labor veluti ad ornamentum adiecit, subsiste pavidus et time; his enim insidiae adversus animam parantur. Omne honestum vile est ei, cui nimis carum est corpus, qui pro illo nimium timet. Maior es, et ad maiora genitus, quam ut sis vile mancipium corporis tui; quod equidem non aliter respicere debes, quam ut vinculum animi et libertatis. Vir probus et sapiens eius curam habet: non, tamquam propter ipsum vivat, sed quia sine illo non potest. Corpus instrumentum est animae. Quis autem artifex, neglecta arte, in curandis instrumentis tempus terit? Hebetis ingenii est, circa corporis ministeria occupari.

2. Quia per sensuum fenestras mors in animam ingreditur, stude illos a terrena vita ad caelestem traducere, eosque sensim abducito a nimia operis, quod exercent, attentione, ne se avidius rerum terrenarum delectationibus immergant. Servire sensus debent, non imperare. Oculorum imprimis castiganda licentia: nam cum celerrime videant rerumque plurimarum imagines ad phantasiam et inde ad mentem transmittant, gravium peccatorum

semina in appetitu excitant, nisi firma custodia muniantur. Si exterioris oculi rectitudinem interioris puritas comitetur, Dei vestigia ubique impressa reperies: et cum Deum in creaturis venerari didiceris, ex his suaviter attolles animum ad divinae maiestatis contemplationem. Mulier compta, elaborata luxuria est: numquam in ea figas obtutum, quia peribis. Comoedias, choreas, torneamenta, theatrales ludos ne spectes: dissipant enim mentem, et ludicris occupant curis, ut se ad caelum erigere nequeat. Ubi errat oculus, errat affectus.

3. Auditus sensus est disciplinae, per quem notio veritatis et sapientiae, quasi per ianuam, mentem ingreditur. Saepi itaque aures provida circumspectione, ne pro veritate mendacium, pro sapientia stultitia in penetralia cordis irrumpant. Claude illa oblocutionibus, claude susurris, claude nugis et rumoribus, claude otiosis narrationibus, omnique rei, quae nihil ad animae profectum confert. Sicut qui audivit symphoniam, fert secum in auribus modulationem illam et dulcedinem cantus, etiam cum discessit: ita malus sermo, quamvis non statim officiat, semina tamen in animo relinquit, quae diutius haerent et ex intervallo recurrunt. Deum intus loquentem eo frequentius audies, quo rarius homines audieris. — Omnia odoramenta arte confecta effeminatorum sunt et male olentium. Ideo, reiecto omni odore, fac ut bonis moribus suavissimam virtutum fragrantiam redoleas. — Gustum vero castigabis abstinentia et sobrietate, tactum ciliciis, verberibus, duriore strato, aliisque asperitatibus. Satius est corpus affligere et servare, quam noxiis blanditiis et ipsum et animam perdere in aeternum.

4. Cum ex habitu cultuque corporis internus animi status palam fiat, ea procul a te sint, quae

solent indicium esse animi pravi et perturbati. Qui olim sapientes inter ethnicos dicebantur, nec digitum quidem sine ratione exserere viro probo permiserunt. Tantam a te rectitudinem non exigo, sed opto: idque edico, ut abstineas a risu, a scurrilitate, a dissoluti hominis licentia, a manuum gesticulatione, a praepropero incessu. Ut nihil in te appareat, quod possit offendere intuentes: non sordes vestium, non frontis rugae, non motus incompositi, non signa contemptus seu animi abalienati, non quicquid nauseam vel fastidium parit. Multa possunt honeste fieri, quae non possunt honeste videri.

5. Homo nudus creatus est et non erubescebat; non enim poterat rubore eum afficere nuditas ignorata. Postquam vero peccavit, abiecta innocentiae chlamyde, quae satis eum tegebat, externa vestis pudori velando necessaria fuit. Sed quod olim in poenam irrogatum fuit, nunc in dignitatis praerogativam transivit. Quaeruntur vestimenta; non quae tegant, sed quae ornent, quae alienis oculis ac libidini placeant. Index animi vestis est. Nimia eius accuratio totusque vultus de speculo et capsula muliebris ingenii est. Pudebit cultus exterioris, si cogitaveris quid eo tegatur. Qui habet intus ornamenta virtutum, non quaerit externa. Ostentari virtus sine fuco gaudet: quidquid addideris, minus est illa. Vanus hominum error est, fulgere purpura, mente sordescere. Quidam se catenis onerant; sed quia aureae sunt, infamiam servitutis non metuunt. Aliquos non ligat aurum, sed figit: nam per vulnera infigitur auribus, e quibus saepe patrimonia pendent; et quae olim poenarum nomina, nunc ambitionis sunt. Non paucos videbis inter pectinem et speculum diu occupatos, qui magis solliciti de

capitis sui decore sunt, quam de salute. Ita praevaluerunt stultorum hominum depravata iudicia, ut se rebus ornari putent, quas calcare deberent. Sit igitur vestis tua artis expers; non ad pompam, sed ad necessitatem, infra fastum, supra sordes, et ad vitae conditionem temperata. Auro te licet et margaritis exornes, sine Christi decore deformis es. Hic est decor, qui semper manet; qui non carnem morituram, sed te ipsum intus exornat. Insana ambitio est, fimum tegere auro.

Caput XI.

De custodia linguae. Quanti momenti sit, et quam difficilis. Quid in sermone servandum, quid vitandum. Qualiter toleranda vitiosa aliorum lingua.

1. Tanti momenti est custodire linguam, ut maiore cura servanda sit, quam pupilla oculi; quia «mors et vita in manu linguae» (Prv 18, 21). Qui eam cohibere nequit, urbi patenti absque murorum ambitu comparatur. Vix tamen domari potest sine speciali Dei auxilio. Domat homo leonem, domat taurum, domat ursum, et non domat linguam suam. Innata est enim naturae humanae loquacitas, ut, quod cupit et concipit, statim proloqui gestiat. Tam lingua vicina est cerebro, os phantasiae, ut, quod illa cogitat, mox derivet ad os et in verba effluat. Docuit te natura, quam sit necessaria linguae custodia, cum duplex ei munimentum obiecerit, dentium et labiorum. Sicut autem odor unguenti, pyxidis ore non obstructo, evanescit; ita, patente oris ianua, omnis animi vigor dissipatur. Male sibi attendit, qui linguae iugiter non attendit.

2. In omni locutione cautus esto, illam comprimens immoderatam affectionem, qua plerique impelluntur ad sententiam vix conceptam temere effutiendam, sine examine et delectu. Fuge duplicitatem et simulationem; sensusque animi, absque involucro et ambiguitate, purissime profer. Data est tibi a Deo loquendi facultas, ut ea res, sicuti sunt, vere et candide enunties. Locuturus ipse te consule, an ulla in te exaestuet affectio immoderata; nec quicquam linguae permittas, donec commotio cesset: alioquin plura effundes, quae te postea dixisse paenitebit. Facile silebis, si nulli perturbationum clamores in corde perstrepant, si fuerit in anima solitudo et serenitas. Non potest esse alius sermoni, alius animo color. Si mens sana est, si temperans, si composita: sermo quoque siccus ac sobrius erit. Ea vitiata, hic quoque afflatur. Cuius notae quisque sit, indicium oratio est.

3. Nullus sit sermo otiosus. Sicut eligis, quo vescaris; sic elige, quod loquaris. Cibum, per os ingressurum, examinas; cur non verbum egressurum, quod saepe in domo tua graviores tragoedias excitat, quam cibus in tuo stomacho? Assuesce plurimum tecum, minimum cum aliis loqui. Viros sapientes saepe paenituit locutos fuisse; numquam vero tacuisse. Animalia, quae sapientiora censentur, parum quoque vocalia sunt. Garrulitas vitium puerorum et mulierum est, quibus minus rationis inest. Nihil virtutis in eo est, e cuius ore non nisi vana et inutilia prodeunt. Si Deum amares, si tuae salutis studiosus fores, omnia colloquia tua de Deo essent, de virtute et perfectione. Nescit amor mentiri; regi non potest. Profunditur quisque in ea, quae amat; et quae

latent in mente, frequentius ad linguam recurrunt. Ideo minus libenter de rebus divinis loqueris; quia nondum e faece vitiorum emersisti. Accedit exigua lectio et meditatio eorum, quae pertinent ad salutem, ut etiam loqui volentem materia deficiat. «Ex abundantia enim cordis os loquitur» (Lc 6,45).

4. Omnis fere sermocinatio in congressu hominum de aliorum vita, moribus et studiis est. Tot quisque iudices habet, quot sunt capita in civitate. Vix ullus est, qui oculos domi habeat. Caecutimus plerique in propriis vitiis discernendis, erga alinea acutissimi. Convicia in proximum plenis valvis admittimus; laudibus vix rimae patent. Hoc vitium quo communius est, eo studiosius vitandum. Satis tibi negotii cum vitiis tuis: ea carpe et emenda. Arcana tua, sive aliorum, quae celare ex officio debes, nemini evulges. Plerosque contigit in perplexas incidisse quaestiones, quod imprudenter, quibus non oportuit, secreta crediderint. Sive uni, sive pluribus dixeris, idem est. Facile sermo ab uno ad alterum effluit, ab hoc ad omnes. Oritur haec facilitas ex hoc praecipue, quod, cum plus iusto protrahitur sermo, sensim irrepit dulcedo quaedam confabulationis, non aliter afficiens animum quam ebrietas: quare nullum secretum tam abditum et sacrum est, quod non erumpat. Ille tibi arcana sua aperit; tu, veluti pignore fidei accepto, tua vicissim illi communicas. Sed tu forsitan audita retices; ille obvio cuique refert: et cum omnes palam ignorent, clam sciunt. Linguas diceres per omnium aures secreto volitare, donec tandem arcanum superfluit, et rumor sit. Quidquid mali sub caelo est, aut lingua peperit aut promovit. Ideo verbis tuis stateram fac, et frenum ori tuo; nihilque loquaris, quod tacuisse

melius sit. Laudabilior est verborum parsimonia quam pecuniae. Qui nummos prodigit, dum sibi nocet, aliis prodest; verborum prodigus et sibi nocet et aliis. Ad divinitatem propius accedit, qui multa audire scit, et pauca loqui.

5. Nihil linguae inaccessum. Non sunt immunes a criminationibus principes terrae, quos extra ferri metum potentia collocavit: non viri sanctitate conspicui, quos censurae subduxit innocentia. Ipse Christus, cum inter homines degeret, linguae flagellum non evasit. Ad horum exempla erige patientiam tuam. Stimulus quidam virtutis est obtrectatio, et frenum, ne a recto tramite devies. Nullus capitalior vitiorum hostis quam censura. Cum quis perperam de te loquitur, doceris quid caveas. Vis venenatae linguae morsus evadere? Contemne. Nullum vulnus habebis, si tacueris, plus tribuens bonorum iudicio quam criminantis insolentiae. Parum refert, quid alii de te sentiant. Est intus in anima testis certior et incorruptior. Conscientiam tuam interroga, et illi crede. Quid turpius, quam ab insipientium sermone pendere, et propriam existimationem in aliorum iudiciis reponere? Quidquid alii de te dicant, te oportet bonum esse: haud aliter, quam si aurum vel smaragdus dicerent. Quidquid alii dicant, me aurum esse, me smaragdum oportet et colorem meum servare. Si quis dulci ac limpido fonti convicium faciat, an propterea cessabit puram aquam scaturire? Et si quis lutum iniciat, nonne statim eluet ac dissipabit? Ita nec tu tranquillum animi statum turbare debes, etsi mali te lacerent et calumnientur. Exigua sui aestimatio est, ad omnem rumorem commoveri. Pueri os parentum feriunt, matris crines turbavit infans, momordit

ubera, laceravit genas et sputo aspersit: et nihil horum contumeliam dicimus; quia qui fecit, contemnere minime potest. Quem itaque animum habent parentes adversus pueros, eundem habe adversus eos, qui te calumniantur. Si te semel eo demiseris, ut iniuria movearis, eum qui fecit honorabis. Necesse est enim, ut ab eo suspici gaudeas, a quo contemni moleste fers. Hoc autem est vitium animi contrahentis se et descendentis. Infelix semper eris, si te putas posse contemni.

Caput XII.

De sensibus internis. Usus opinionum. Bonis cogitationibus mens imbuenda. De coercendo appetitu sensitivo eiusque pravis affectionibus. Variae ad id praeceptiones.

1. In hoc praecipuus sapientiae cardo vertitur, ut nulla opinio menti tuae inseratur, quae vel naturae vel rationi inconsequens sit. Quare, omnibus reiectis, adversus phantasiae motus exerceri debes, sicut dialectici adversus sophisticas captiones. Obiit filius. Non est hoc in nostra potestate; malum non est. Pater illum exheredavit. Et hoc cum arbitrii nostri non sit, malum non est. At rem illam aegre tulit. Hoc nostri arbitrii est; ideo malum. Fortiter tulit. Nostri arbitrii est et bonum. His si assueveris, proficies. Amicus in carcerem ductus est. Quid accidit? nihil, nisi quod in carcerem ductus est. De suo autem quisque addit male cum illo actum esse. Corrige opinionem, et omnia tranquilla sunt. Sicut furiosum ligamus ne cui noceat: ita coercenda phantasia, ne falsis opinionibus obruat mentem. Haec tamquam fera indomita proripit sese, et quocumque

libuerit per summam licentiam divagatur, garrula, fugax, quietis impatiens, novitate rerum laetissima, nec agnoscens moderationem. Huic igitur studio sedulam operam navare debes, ut eam teneas et alliges ac in uno figas; ne cogitationes tuae animique decreta semper ex opinione suspensa sint. Quaecumque sunt extra animum tuum, nihil pertinent ad te.

2. Quidquid se tibi cogitandum offert, examina diligenter; quo tecum ipse disserere possis, quae sit eius rei nudae et ab omnibus aliis separatae natura, quae proprietates, quis finis, quae circumstantiae, quae utilitas: an ad te spectet, sitque in tua potestate, necne: alioquin nullum ei accessum praebeas, eique repugna, quantum potes. Deus intime praesens occultissima cordis tui clarissime perspicit, nihilque tam abditum est, quod oculis eius pervium non sit. Vide, ne coram ipso ea volvas in mente, quae coram honesto viro loqui erubesceres. Sint cogitationes tuae placidae, simplices, purae, omnisque malitiae expertes. Tales sint, ut subito interrogatus quid cogites possis sine pudore palam facere quod intus latet in corde. Pudeat cogitare, quod pudet loqui. Malis cogitationibus aditum obstrues, si bonis semper occuperis.

3. Nihil aeque noxium animae, nihil magis contrarium quam inferior, brutalis et sensitivus appetitus. Hic fons est omnium scelerum et imperfectionum: hic hostis, quem semper timere, semper impugnare debes, donec rationis imperio, quantum in hac vita fieri potest, subiciatur. Nulla hic requies, nullum otium datur. Sine fine et sine modo pugnandum; quia nec finem nec modum adversarius habet. Latet hic intra te: immo tu ipse tibi hostis es, potentior quam Xerxis exercitus.

Custodi a te ipso animam tuam. Fortius est te invadere quam urbes, tui potiri quam rerum. Non exigo, ut pravas affectiones omnino conteras et ad nihilum redigas; sed ut eas regere discas. Satis praestiterit ratio, si eas compescat et moderetur. Iniqui fuere stoici, qui omnes affectus tamquam malos infamarunt. Mala non est, nec supervacua supellex naturae. Tollit omnem virtutem, qui omnes tollit affectiones. Nullae sunt victoriae, ubi nullum certamen.

4. Difficilis sane haec lucta est, et praelium anceps: affectus enim nascuntur nobiscum; et ratio multis post annis subsequitur, quando illi iam dominantur; et voluntas sine repugnantia iis paret, specie boni inaniter delusa: donec ratio, successu temporis et experientia, instauratis viribus suum agnoscat dominandi ius et affectuum tyrannidi obsistere incipiat; et primi quidem naturae motus inemendabiles sunt; sed attendere tibi ipsi summa vigilantia debes et, cum primum te perturbari animadvertis, tunc ratione, quasi freno, eam commotionem coërcere. Facilius est initiis resistere quam impetum gubernare. Brevi tempore ad magnam animi tranquillitatem pervenies, si casus omnes circumspexeris, antequam eveniant, ut te paratum hostis aggrediatur. Sero animus ad remedia post pericula instruitur. Tum pauca agere et loqui disce: nam si ex his, quae plurima loqueris et facis, ea tollas quae necessaria non sunt, pauciores senties animi perturbationes. Neque dicas: hoc parum est, hoc nihil refert. Maximum enim est, licet minimum videatur, quod est initium virtutis et perfectionis.

5. Homo vetus a peccatoris Adae infecto semine trahens originem, si quasi quaedam arbor consi-

deretur, habet pro radice amorem sui, pro trunco propensionem ad malum, pro ramis perturbationes, pro foliis vitiosos habitus, pro fructibus opera, verba et cogitationes, quae divinae legi adversantur. Ne igitur rami pravarum affectionum in folia et fructus erumpant, pone securim ad radicem, et pessimum tui ipsius amorem exstirpa. Si hunc sustuleris, omnem inferioris appetitus vitiosam sobolem unico ictu excidisti. Tolles autem et eradicabis, si te ipsum spreveris, si vere credideris, te unum esse ex milibus, nulla dote singulari praeditum omnique scientia et virtute destitutum: si displicere hominibus et ab illis sperni non metuas: si omni solatio et commodo libenter careas. Servabis te, si bene oderis: perdes, si male amaveris.

Caput XIII.

De amore. Quae sit eius natura. Quae causae, qui effectus. De eiusdem remediis. Addita quaedam de odio.

1. Amor complacentia boni est; illa scilicet prima impressio, qua afficitur appetitus, dum bonum cognitum ei placet. Hoc cohaeret universus Orbis; eoque subacto, qui primum inter effectus locum tenet, facile reliqua turba debellabitur. Bonus amor illuc tendit, unde sumpsit originem: ad bonum accedit; quia a summo bono procedit. Discute vitam tuam, et in statera districti examinis appende cor tuum. Observa quis in eo praevaleat amor: id enim quod in lance dilectionis praeponderat, hoc tibi Deus est, hoc idolum quod colis. Ideo praecepit Deus ut ipsum toto corde diligeres, praeoccupare cupiens tuae mentis affec-

tus; quia, quod diligis ex toto corde, hoc tamquam Deum adoras.

2. Impellunt ad amandum praeter bonitatem et pulchritudinem sympathia quaedam, et convenientia morum et animorum: modestia item exterior, industria, nobilitas, doctrina, ingenii perspicacia, et alia eiusdem generis corporis et animi ornamenta. Ipse amor magnes amoris est; cui si accedant beneficia, iam cogitur dilectionem rependere, qui nolebat impendere: sunt et quaedam naturaliter ad amandum provocantia; nam, quibus spiritus lucidiores sunt, cor calidius, subtilior sanguis, quique sunt facili ac miti natura, ad amorem sunt procliviores.

3. Magna est amoris potentia: in rem amatam transformat amantem. Quidam sui exitus amor est, quaedam a se peregrinatio, quaedam spontanea mors. A se abest omnis, qui amat; nihil cogitat de se, nihil providet, nihil agit: et nisi ab amato suscipiatur, nullibi est. O quam infeliciter amat, qui Deum non amat! Non enim potest in amato esse, qui diligit terrena, quae animam satiare nequeunt, cum sint finita, et vanitati et morti subiecta. Qui vero Deum diligit, in Deo est; et desinens vivere in se, in eo vivit, in quo omnia vivunt, qui est centrum nostrum et incommutabile bonum. Amor humanus violentus et amarus est, divinus semper humilis et tranquillus: illum cruciat zelotypia, in hoc nulla rivalitas est: ille timet ne alius amet, hic optat ut omnes ament. Ergo si te amas, Deum ama: nam, quod ames, prodest tibi, non illi. Homo mutari potest et perire: Deum nunquam amittis, nisi dimittis.

4. Ut amor, quo socium forte prosequeris, sincerus sit, omnes ab eo humanas causas ingenii,

iucunditatis, similitudinis remove, et illas dumtaxat quaere, quae in pietate et sanctitate consistunt. Pernicies virtutis est amor, quem platonicum vocant, quo a formae corporalis aspectu animam erigi fingunt ad divinae pulchritudinis considerationem. Formosae faciei obtutus ad tangendi concupiscentiam excitat; et quod per oculos exit, sive lumen sit sive fluxus quidam, hominem colliquescit et perdit. Melius est labi pedibus quam oculis. Sunt autem difficillima amoris remedia, quia castigatus magis premit; et nisi obstes principiis, ita sensim irrepit, ut te prius amare sentias, quam instituas de amando consilium. Sed si omnino initiis repugnes, facilis curatio erit. Aliis quoque rebus occupanda mens, quae curas ingerant et memoriam rei amatae dimoveant. Tum vitanda omnis admonitio dilecti corporis: quia nihil facilius recrudescit quam amor; qui, si semel te invaserit, adeo pertinaciter vexabit, ut non nisi lento remedio temporis et absentiae submoveri queat, donec scilicet lassus exspiret. Multos curavit pudor, dum se digito signari vulgique fabulam fieri doluerunt; et rei foeditatem plenam dedecore, plenam periculis et paenitentiae obnoxiam considerarunt. Aliis profuit attente disquirere mala et incommoda rei amatae, quae eius decorem et amabilitatem imminuerent. Demum iuvabit, amorem ad Deum, ad virtutem, ad aeterna praemia, ad ea nimirum, quae vere amabilia sunt, convertere: ut bonus amor malum pellat amorem, et mens hominis generosa vilissimo terrae amore sordescere erubescat. Mali amores bonos mores inficiunt.

5. Omnia colligavit natura amatoria quadam catena. Haec cogit et copulat stellarum choreas in caelo, volucrum examina in aëre, armenta boum

in pratis, greges pecudum in montibus, turmas ferarum in silvis. Sacer autem hic nexus a solo rumpitur odio: ut enim amor ad unionem, ita odium ad divisionem et dissensionem tendit. Huic affectui facile subiacent ignavi, timidi et suspiciosi, qui undecumque damnum metuunt. Sunt et quidam homines ita nati, ut oderint omnes, qui tamquam dirae alites tenebras quoque suas exosas habent. Si quis huius notae occurrerit tibi, non odio illum, sed miseratione prosequere. Sicut in palaestra caves a collusore placide et sine ira: ita in omni vita ab eo sine odio declina, qui tibi contrarius est. Odium vero compesces excitando animum ad amorem, per considerationem alicuius boni in eo, quod odio habetur. Nullus in te odio locus erit, si omnia in bonum interpreteris. Tum applicandum est odium ad ea, quae vere illud merentur; quae sunt deformitas peccati, et aeterna damnatio. Si ad alia ipsum vertis, non rem quam odisti, sed te ipsum laedis et perdis. Nam si etiam inimicos iuberis diligere, quem debes odisse? Abeundum est tibi extra rerum municipium, ut invenias quem odisse liceat. Extra rerum naturam malum est, in quod solum iuste exerceri odium potest. Quodsi hominem odisse debes, neminem ita ut te: nemo enim tantum tibi nocuit, quantum tu ipse.

Caput XIV.

De desiderio et fuga. Quid desiderandum, quid fugiendum sit.

1. Felix est qui subiectus est Deo, qui nihil impense desiderat, qui se rebus accommodat, qui dicit: Vult me Deus incolumem esse; vult me aegrotare; vult me divitem vel pauperem: vult

me hinc migrare vel hic morari; ad utrumque paratus sum. Si semel dixeris: Quando illuc ibo? Quando illud habebo? miser eris. Nam si id concupiscis, quod extra te est, perpetua anxietate cruciaberis; et, tamquam in orbiculari machina, semper sequeris, numquam assequeris. In tua potestate sunt opiniones, cogitationes, affectiones et quaelibet actiones tuae: extra eam corpus, divitiae, gloria, dignitates et quidquid ipse non agis. Illa nec prohiberi ab aliquo nec impediri possunt, haec aliena sunt et impedimentis obnoxia: quare ea omnino non appetes, vel ita saltem, ut scias ab aliorum arbitrio pendere, et diu tecum esse non posse, quia sic exigit eorum conditio. Nulla res externa desiderabilis est: «praeterit enim figura huius mundi» (1 Cor 7, 31). Etsi omnia votis respondeant, quidquid habueris, dolens et invitus in morte relinques. Intro respice: intus est fons boni, semper scaturiens, si semper fodias.

2. In hoc uno posita fuit quorundam veterum philosophorum sapientia, qui fortunae imperio exempti, inter ipsos corporis acerrimos cruciatus, litem beatis mentibus de felicitate movebant. Nam cum terminos potestatis homini a Deo concessae contemplarentur, sibi plane persuadebant nihil praeter affectiones et cogitationes suas ad se pertinere. Ideoque tam absolutum in eas imperium huius meditationis usu acquirebant, atque ita animi motus regebant, ut, non sine aliqua ratione, se solos divites, solos potentes, solos felices iactarent. Assidua autem exercitatio necessaria est, ut res extra te positas, tamquam nihil ad te spectantes, spernere discas. Id si fueris assecutus, numquam dolebis externa tibi deesse: sicut non doles, quod

rex Tartarorum non sis, aut quod alis careas ad volandum. Quae extra nos, nihil ad nos.

3. Hoc freno coercenda sunt desideria, quibus, si modum non imponas, numquam explebitur inexplebilis animus; et quidquid illi congesseris, non erit finis cupiditatis, sed gradus et irritatio. Nullus humor sufficit ei, cuius viscera ardenti aestu laborant: non enim sitis illa, sed morbus est. Ita accidit illis, qui desideria sua non ad rationem revocant, cuius certi sunt fines, sed ad vitium et luxum, quorum immensum est et incomprehensibile arbitrium. Nulla incommoda senties, nec quidpiam tibi deerit quod desideres, si te intra naturalem modum continebis: si modum excesseris, etiam in summis opibus pauper eris. Cupiditati nihil est satis, naturae pauca sufficiunt.

4. Memento sic in vita versandum esse, ut in convivio. Si quae epulae circumferantur, et ad te pervenerint, manu modeste extenta partem accipito. Si te praetereat qui fert, ne eum detine. Si nondum pervenerit, ne longe appetitum extendas, sed exspecta donec accedat. Sic erga divitias, erga dignitates et reliqua quae extra sunt si affectus fueris, dignus eris Sanctorum convivio, eaque animi securitate frueris, quae te omnibus casibus superiorem faciet. Quodsi ea quae oblata fuerint despexeris et recusaveris, non solum conviva Sanctorum, sed consors eris felicitatis eorum, eamque incipies praegustare in terra, qua illi in caelo perfruuntur. Arbitrio tuo potes te beatum facere, si nihil desideres, quod extra te sit. Quis est beatus? qui habet quidquid vult. Habet autem quidquid vult, qui non vult nisi quod potest.

5. Multa fugimus, et abominamur tamquam noxia et adversa, quae revera utilia sunt. Fit enim ple-

rumque, ut spiritui plurimum prosint, quae appetitui adversantur. Quae nocent, docent. Mors, exsilium, paupertas, ignominia, labor, aegritudo et cetera eiusdem generis, quae in tua potestate non sunt, nec mala sunt nec pertinent ad te. His itaque non fugam, non abominationem opponere debes, sed conceptae de illis opinionis neglectum. Haec omnia Socrates larvas apposite nuncupabat. Nam ut pueris larvae incutiunt metum, cum nihil in illis praeter externam speciem horribile sit: ita in rebus contingit, quas non ut sunt, sed ut apparent, apprehendere soles. Mors quid est? Larva. Vide quam dulcis fuerit non solum sanctis et eximia virtute praeditis viris, sed Socrati et aliis sapientibus ethnicis. Quid igitur terribile est in morte? Opinio. Timor mortis est horribilis, non ipsa mors. Idem in aliis rebus, quas soles abominari, deprehendes. Corrige opinionem, et nihil invenies, quod debeas abominari, praeter peccatum.

Caput XV.

De gaudio et tristitia. Qualiter vir bonus gaudere debeat. Non tristatur qui omnia praevidet. Varia doloris antidota.

1. Ita gaudere debes, ut in gaudio tuo modestia eluceat; neque animus ita dissolvatur, quin possis libere, si opus sit, a laetitia ad maerorem transire. Christus Dominus optimus rerum aestimator non ridentes beatos vocat, sed eos qui lugent. Valde enim dedecet christianum hominem, qui se aeterna sectari profitetur, inter tot pericula mentis et corporis, inter tot iustissimas tristitiae causas, stultorum more risu gestire et de rebus perituris exsultare. Fugit terrena voluptas, et quae nos gaudia

vocamus, saepe initia tristitiae sunt. Verum gaudium non nisi ex virtutum conscientia nascitur. Non potest gaudere nisi iustus, fortis et temperans. Ut numquam desit animo tuo laetitia, fac ut tibi domi nascatur. Nascetur autem, si intra te ipsum fuerit. Ceterae hilaritates leves sunt: non implent pectus; nec semper gaudet, qui ridet. Res severa est verum gaudium; oritur ex bona conscientia et honestis consiliis et rectis actionibus, ex contemptu voluptatum et placido illibatae vitae tenore. Haec est vera virtutis lex: ut vere gaudeas, diu lugendum.

2. Tristitia malum praesens vel re ipsa vel apprehensione, cum quadam perturbatione et inquietudine, exsecratur. Solemus autem ut plurimum non rebus, sed rerum opinionibus cruciari. Noli res indagare quales sint, non servitia, non agros, non nummos, non negotia: considera potius, quae tua de illis opinio sit. Quod dedecore afficiaris, quod spolieris pecunia, quod vapules, arbitrii tui non est: at recte de his sentire, non ea esse mala sed saepe utilia, penes te est. Numquam dolebis, si a praesenti molestia avulsam cogitationem illuc converteris, ubi vera sunt gaudia. Viro bono nihil accidit mali: non quia non sentiat, sed quia vincit. Respicit enim omnem adversitatem ut occasionem exercendi patientiam, ut instrumentum divinae gratiae, ut viam ad gloriam in aeternum duraturam. Potest vir bonus miser dici, esse non potest.

3. Quidquid fieri potest, quasi futurum prospice. Sic omnium malorum impetum mollies: quae ad praeparatos nihil afferunt novi, securis et omnia prospera exspectantibus gravia eveniunt. Quid erit, si rerum tuarum dimidium auferat casus; quid, si omnia?

quid, si ruat domus, comburantur segetes, deserant amici? quid, si fama periclitetur, et de gradu per calumniam deiciaris? Morbus, captivitas, ruina, ignis, nihil horum sapienti repentinum est. Futuras secum commentatur miserias, et dolorem, quem alii diu sustinendo, ipse diu meditando lenit. Cuivis accidere potest, quod alicui accidit. Quae sunt divitiae, quas non fames a tergo et mendicitas sequantur? Quae dignitas, quam non sordes comitentur et extrema contemptio? Quod regnum, cui non sit paratum excidium? Nonne gladio carnificis regiam cervicem abscissam, idque iussu subditorum, inaudito exemplo, haec aetas vidit? Nec magnis ista intervallis divisa sunt: horae momentum interest inter opes et egestatem, inter aulam et caulam, inter solium et securim. Scito ergo omnem conditionem versabilem esse; et quidquid in ullum incurrit, in te quoque incurrere posse. Adversam fortunam facile sustinet, qui semper exspectat.

4. Non se exserit virtus, cum secundo cursu vita procedit. Tunc apparet quanta sit, cum, quid possit, patientia ostendit. «Spectaculum», inquit Apostolus, «facti sumus mundo, et angelis, et hominibus» (1 Cor 4, 9). Ecce autem spectaculum dignum, ad quod respiciat intentus operi suo Deus. Ecce par Deo dignum, vir fortis cum adversitate compositus, de se ipso et de omni calamitate triumphans. Tranquillum mare et ventus obsequens artem gubernatoris non ostendunt. «Qui non est tentatus, quid scit» (Eccli 34, 9)? Dicit aliquis infelicem me, cui hoc acciderit. Immo felicem te, quia licuit tibi te experiri. Potuit enim tale quidpiam cuique accidere; sed non erat cuiusque simile casum sine dolore excipere. Ne itaque in

sinistris eventibus te submiseris: contra potius fige stabilem gradum; et, quidquid oneris supra cecidit, sustine. Nam primo impetu fracto, nihil in his horribile esse videbis, praeter opinionem. Quae a natura vim habent, eandem servant in omnibus: sed paupertatem, ignominiam, contumelias et cetera, quae mala vulgus nuncupat, multi patienter ferunt, multi nec sentiunt quidem, non ergo naturale est, in his maerore consumi; sed a perversa opinione procedit. Quid tibi ipsi mentiris? Levem omnem calamitatem ferendo facere potes. Levis est omnis dolor, si nihil ei opinio adiecerit. Noli mala tua facere tibi per impatientiam graviora. Tam miser quisque est, quam se ipse existimat.

5. Omnis aegritudo mora tandem decrescit, et licet contumacissimum dolorem tempus adimit et enervat. Visne igitur diem operiri, quo luctus te invito desinat; an ipse illi finem imponere? Cur non id consilio praeripis, quod allatura est diuturnitas? Quamvis ipse custodias maerorem tuum, custodienti tamen elabitur. Nulla enim res citius in odium venit quam tristitia: quae, dum recens est, consolatorem invenit; inveterata deridetur. Quodsi dolore calamitas vincitur, eat omnis inter luctus dies, noctem sine somno maestitia consumat, ingerantur pectori manus, et sese omni saevitiae genere profecturus dolor exerceat. Sed si lacrimae inutiles sunt, si nullo fletu adversitas mitigatur; disce te ipsum regere, et omni adversitati invicta constantia obsiste. Turpis est navigii rector, cui gubernacula fluctus eripuit, qui fluctuantem navim tempestati permisit. At ille vel in naufragio laudandus, quem obruit mare clavum tenentem et undis reluctantem.

Caput XVI.

De spe et desperatione. Quomodo utramque moderari oporteat.

1. Spes vana et mendax et vere somnium vigilantis est, nisi in Deo collocetur, cuius solo nutu omnis difficultas vinci potest. Quid rei futurae exspectatione cruciaris, et in longinquo cogitationes extendis? Nihil sperabis, si nihil cupies, si omnia terrena despicies. Nemo sperat quae contemnit. Licet te numquam sperata deceperint, licet non ex difficili petatur quod speras; quam diu te spes aliqua proritat, sollicitus eris et incertus tui ac in ancipiti positus. Ut pedibus loca invia et praerupta non petis; ita nec animo ea speranda, quae in tua potestate non sunt. Omne miseriae momentum hoc est: defuisse voluntati quod speravit.

2. Saepe admonendus est animus, ut, quaecumque extra te et circa te sunt, aspiciat ut peritura tenuique filo pendentia. Quid oblivisceris conditionis tuae? Mortalis natus es: nihil tibi de hodierna die promittitur, nihil de hac hora. Instat a tergo mors: quidquid habes mutuo accepisti. Ususfructus tuus est, cuius tempora summus omnium arbiter temperat. Ad eius nutum omnia sine querela reddenda sunt. Pessimi est debitoris, creditori convicium facere. Nihil est ergo sub sole, quod debeas aut possis sperare. Illa tantum vera est spes, quae de vero et summo bono rite concipitur.

3. Desperationem causant inertia, abiectio animi, nimia difficultatum apprehensio, vitiosa sui diffidentia viriumque et industriae defectus. Vincitur, excitando animum eorum exemplo, qui etiam in gravioribus angustiis constituti omnia obstantia generose superarunt. Incipe, et propelle te ipsum:

quia Deus facientes adiuvat; et quod arduum videbatur, facillimum fit, si falsa de illo opinio deponatur. Quidquid accidit tibi, id omne ab aeterno destinatum est. Illud autem aut ita evenit, ut natura comparatus es ferre, aut secus: si primum, ne despera, sed fer: sin aliter, ne tunc quidem desperandum; quidquid enim illud est, cito finem et ipsum habebit et tibi imponet. Leve est, quod ferre potes: breve, quod non potes. Sed memineris in te situm esse multa facere tolerabilia, si ea ut utilia et convenientia apprehenderis. Calamitas virtutis occasio est.

Caput XVII.

De timore. Quam vanus sit, et qua ratione vincatur. Audacia vitanda. Quaedam iterum de ira.

1. Magna pars mortalium, cum nec sit quidquam mali nec pro certo futurum sit, aestuat tamen et discurrit, sibique infortunium vel fingit vel auget. Non tot reperit cruciatus humana crudelitas, quot patitur animus futuri anxius, qui sollicitus est, ne bona praesentia amittat, neve mala imminentia eveniant. Multa mala, quae non essent, sunt, quia timemus. Quid prodest tibi ante tempus cruciari, et inani providentia occurrere aerumnis tuis? An ideo oportet te iam miserum esse, quia quandoque futurus es? Stultum est dare se referentibus, nullisque apparentibus signis, quae malum praenuntient, falsis terreri imaginibus. Saepe fallaci coniectura deceptus, verbum dubiae significationis detorques in peius. Saepe potentis offensam maiorem putas, quam revera sit; et cogitas, non quantum iratus sit ille, sed quantum liceat

irato. Vani autem sunt hi metus; et ideo magis perturbant, quia vani sunt. Vera enim modum suum habent: quidquid ex incerto venit, coniecturae et licentiae paventis animi traditur. Parum differt, patiaris adversa an exspectes; nisi quod modus est dolendi, non est timendi. Doles quantum scis accidisse; times quantum potest accidere.

2. Si vis omnem timorem exuere, quidquid vereris ne eveniat eventurum propone, et illud malum tecum metire, metumque tuum taxa: intelleges profecto non re ipsa, sed opinione magnum esse quod metuis. Num potest aliquid tibi durius accidere, quam ut mittaris in exsilium, ut ducaris in carcerem? Num quidpiam corpori ultra timendum est, quam ne uratur et pereat? Excute singula ista, et redige ad verum timorem tuum: multos invenies, etiam infideles, qui haec omnia contempserunt. Stephanus inter lapides pacato animo Deum precatur: Laurentius in flammis exsultat et insultat tyranno: se ultro proicit in succensum rogum Apollonia virgo. Ridet ferreis malleis contusus in pila Anaxarchus: Socrates cicutae poculum gaudens exhaurit, et Critiae propinat. Quid ignes metuis, et turbam carnificum circa te frementium! sub ista pompa, quae stultos territat, latet mors, quam tot pueri, tot puellae laeto animo amplexi sunt. Deme rebus tumultum, deme personam, redde singulis faciem suam: nihil in illis terribile esse videbis praeter ipsum timorem. Id nobis evenit grandioribus pueris, quod parvulis solet. Hi quos amant, quibus assueverunt, cum quibus ludunt, si personatos vident, expavescunt. Tu vero pueris deterior ad tantam ineptiam pervenisti, ut non solum dolore, sed doloris larva et panico terrore vexeris.

3. Abduc animum a privata causa ad communem. Dic mortale tibi et fragile corpusculum esse, multisque morbis ac tandem morti obnoxium. Dic tibi ipsi: Iam pridem sciebam multa mihi adversa imminere. Quid nunc ergo timeo? Aegrotabo? Proderit ad animae salutem corporis aegritudo. Ad paupertatem redigar? Tutior mihi et tranquillior vita erit. Opes amittam? et cum illis curas multas, periculumque perpetuum. Ignominia afficiar? si iusta, eius causam exsecrabor: si iniusta, mea me conscientia consolabor. Repulsam speratae rei patiar? Nec reges quidem omnia quae cupiunt assequuntur. In exsilium mittar? Sponte ibo, eritque peregrinatio. Caecus fiam? Multis cupiditatibus via incidetur. Male de me loquentur homines? Facient quod mereor, quod solent. Moriar? Hac conditione intravi, ut exirem. Sed peregre moriar? Nulla terra est aliena non habenti hic permanentem civitatem. Moriar ante diem? Nemo nisi amens queritur quod ante tempus absolvatur vinculis et carcere relaxetur. Mors, exsilium, luctus non sunt supplicia metuenda, sed tributa nostrae mortalitatis. Stultum est ea timere, quae vitare non potes.

4. Fuge audaciam, nihilque temere ultra vires aggredere: nemo enim celerius opprimitur, quam qui nimium de se praesumit. Exiguae sunt vires nostrae sine Dei praesidio, a quo omnis sufficientia, omne robur emanat. Oritur audacia a propriae virtutis nimia existimatione, a contemptu adversariorum, a praecipiti ingenio rebusque gerendis minus exercitato. Plus metuit, qui prudentior est: nam vires proprias metitur, sollerter prospiciens quid valeant, quid ferre recusent. Audaces, cum graviora, quam ante conceperant, experti pericula fuerint, effuso primo impetu subsidunt et torpent,

sero agnoscentes, quam incertae hominum providentiae, quam vanae cogitationes. Initium est futurae calamitatis incauta securitas.

5. Numquam tibi dominabitur ira, si opinionem existimatae iniuriae tollas. Tu ipse dux flagitiorum tibi es et incentor criminum: tu mala omnia tibi struis. Quid causam tuarum perturbationum in alios derivas, si tu te impellis et praecipitas? Nemo laeditur nisi a se ipso. Quod dicunt pueris nutrices: Si non plores, accipies; id tu rectius dices animo tuo effervescenti? Noli irasci, noli urgere et clamare; rectius fiet, quod volebas. Dies quosdam institue, quibus proponas in iram numquam incidere quacumque ex causa: tum per unum vel duos menses eadem ratione te experire: invenies successu temporis te adeo profecisse, ut ad risum te provocent, quae prius iratum e statu mentis deiciebant. Placidi mores nemini eorum, cum quibus vivitur, ita sunt grati et iucundi, ut ei ipsi, qui praeditus illis est. Hoc boni habet pacatus animus: semper gaudet, semper triumphat.

Caput XVIII.

De potentiis animae rationalis. Continendus intellectus a curiositate. Cui potissimum scientiae incumbendum. Quam malum sit, aliorum mores disquirere. Aliorum iudicia spernenda. De voluntatis abnegatione.

1. Data est tibi a Deo intellegendi facultas, ut ipsum agnosceres et cognoscendo amares; sed per peccatum duplici vulnere sauciata est: ignorantia et caecitate. Nam et in notione veritatis erras; et quid sit faciendum vel fugiendum, plerumque ignoras. Quanta ergo diligentia vel urbs ingras-

ST. ALBERT'S COLLEGE LIBRARY

santis pestilentiae metu vel arx ab hostili exercitu obsessa custoditur, ne quis non plane cognitus intus obrepat; tanta est cura multoque maiore vigilandum, ne intellectus malae rei, sibi a sensibus obiectae, aditum patefaciat. Rerum enim species sensus obiciunt, intellectus admittit et ad iudicium defert; hoc voluntati proponit. Sed sensus offerunt bona et mala: mentis est, vel admittere vel excludere.

2. Imprimis continendus est intellectus a curiositate. Cur per inania distrahis mentem, solidae sapientiae et Deo natam? Res frugi sapientia est. Sicut qui gustat aconitum, ut qualitatem eius scrutetur, prius perit, quam saporem sentiat; sic qui ea rimantur, quae ad se non spectant, prius se ipsos pessumdant, quam cognoverint quod quaerebant. Scire, quod non prodest, proximum est ignorantiae. Qui vere sapiens esse cupit, non opinioni discit, sed vitae: nec quaerit in scientia oblectamentum animi, sed remedium. Nosse gaudes stellarum vires? Inepties postquam sciveris, si ignores infirmitatem tuam. Vis ornate et eleganter loqui? Satius est, si discas tacere. Scire nova cupis? Quid magis novum, quam renovare te ipsum? Hoc disce. Errores alienos libet confutare? Cur non corrigis tuos? Iuvat percurrere historias, et scire aliorum facta. Bene, si interim non ignores, quae a te sunt facienda. Placita litigantium concordare delectat? Cur non et tuos affectus tumultuantes? Nisi quaereres supervacua, facile invenires necessaria. Scientia autem necessaria illa est, quae te bonum potius quam doctum facit.

3. Quid in iis quaestionibus te torques et maceras, quas subtilius saepe est contempsisse quam solvere? Cur pertinaci studio laboras, ut ea discas, quae forent dediscenda, si scires? sed ut aliarum

rerum, sic quoque litterarum intemperantia nos vexat. Nullus librorum est finis. Instruuntur bibliothecae ad spectaculum potius et ornatum, quam ad usum legentium. Vix librorum editorum indices tota vita legere poteris, quamvis multos vixeris annos. Inter hos multi sunt noxii et perniciosi: multi indigni, qui legantur: multi vani et imperiti; quos cum diu perlegeris, nihil scies. Plures quidem a limine salutare tibi permittitur, ne aliquid in ipsis latere iudices magni et secreti boni, sed paucis, et cum delectu, insistendum. Paucis ad bonam mentem libris et litteris indigemus.

4. O inanes mortalium cogitationes! Impallescimus chartis, et per innumeras artes ac scientias ingenium extendimus, quasi nobis per multa saecula vivendum sit: vitae vero sempiternae curam neglegimus, quae non scientiis, sed virtutibus comparatur. Quid prodest acta externorum regum inquirere; et quae passi invicem ausique sunt populi, magnis voluminibus describere? Quanto satius foret, tua mala exstinguere, quam aliena posteris tradere? docet te geometria metiri latifundia: doceat potius, quomodo, quod tibi sufficiat, metiaris. Numerare docet arithmetica et avaritiae commodare digitos: doceat potius ea spernere et lacto animo amittere, quae tanta sollicitudine computantur. Monstrat musica, quomodo voces inter se consonent: ostendat potius, quomodo secum mens concordet; nec disparem reddant sonum sensus et ratio. Monstrat, qui sint modi hilares, qui flebiles: ostendat inter prospera non extolli, inter adversa non emittere flebilem vocem. Non damno harum rerum cognitionem, sed haec et alia utiliter scies, postquam sciveris te ipsum et novissima tua. Nihil scis, quamvis omnia scias, si te ipsum ignoras.

5. Infame vitium ac sordidissimum est, aliena facta observare, mores disquirere, et omnia temere interpretari. Quis enim es tu, qui alienum iudicas servum? «Domino suo stat, aut cadit» (Rom 14, 4). Ipse est, qui iudicat omnes, qui omne sibi iudicium reservavit. Qua audacia divinum tribunal praesumis invadere? Attende tibi, et latebras conscientiae tuae perscrutare. Vide ibi mala quae insunt, bona quae desunt, et noli oculos ad aliorum vitam convertere. Satis uberem malorum copiam in te reperies, quam acriore censura perstringas. Vix quidpiam iuste fit, quod non possit pravum ingenium in malum detorquere. Ipsis Evangeliis abutuntur haeretici: Christi actiones calumniabantur Hebraei. Ut corpora melancholica et mali humoris, quidquid sibi sumpserint, in bilem vertunt: sic anima male disposita quidquid videt, quidquid audit, perperam interpretatur. Bona vel mala intentio saepe res bonas vel malas facit: haec autem soli Deo nota est, qui scrutatur renes et corda. Quodsi factum alienum nulla potest ratione defendi, quid ad te? Non erubescis, foedissima quaeque quasi e latibulis educere ac publice spectanda proferre? Cur non te ipsum observas, qui ceteris deterior es? In te exerce maledicentiam tuam: de te ipso tecum detrahe: accusa pravitatem tuam et te ipsum diiudica. Dei enim iudicium evades, si tui iudex severus fueris.

6. Ut ingeniosi in notandis aliorum factis plerique sumus, inde nobis prudentiae famam perquirentes; ita facile suspicamur alios de nobis male sentire vel loqui, nos illis odiosos esse et despicatos. Hoc vitium ut repellas, temperanda primo cupiditas est, qua hominibus placere et magni ab illis aestimari desideras. Tum danda est opera,

ut vel ipsam cogitationem abicias sciendi, quid alii de te sentiant vel loquantur; cum praesertim saepe contingat, eos nec quidem de te cogitare, quos fingis perperam de te loqui et te observare. Dic tibi cum Apostolo: «Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem» (Gal 1, 10). Dic ad alios: «Mihi autem pro minimo est ut a vobis iudicer, aut ab humano die» (1 Cor 4, 3). Talis revera es, qualis es apud Deum. Sensus et loquela hominum nihil adicit bonitati tuae; nihil detrahit de malitia. Melius est bonum esse quam videri.

7. Nihil tuae voluntati contrarium eveniet, si eam penitus abnegaveris et transfuderis in divinam. Sic mentis solida pace, sic vera tranquillitate perfrueris. Vives ut voles, si, quid velle debeas, didiceris. Debes autem velle, quod Deus vult. Haec est unica vitae huius felicitas, velle ut, quae fiunt, ita fiant, sicut vult Deus, non ut volumus ipsi. Ducit te Deus ad finem, ad quem ab aeterno destinatus es, per suavia et aspera, per prospera et adversa. Obsequere divinae providentiae, et sequere alacriter: nam etsi repugnaveris, sequeris nihilominus, et impius eris. Ducit volentem Deus, nolentem trahit.

Caput XIX.

De statu proficientium. Varia profectus adiumenta. Temporis aestimatio et usus. Dei praesentia necessaria.

1. Si bonus esse cupis, primum credito te malum esse. Numquam proficies, si proficiendi deposueris appetitum. Nolle proficere, deficere est. Persevera igitur, ut coepisti; et quantum

potes propera, quo citius frui emendato animo et composito possis. Argumentum animi in melius tanslati est, si vitia tua vides, quae adhuc ignorabas. Sic aegris gratulari solemus, cum se aegros esse senserunt. Noli facile tibi credere; sed excute te et observa, tuique profectus experimentum cape animi firmitate et cupiditatum diminutione. In proficientium classe te esse existimabis, cum in te ipsum maximam habueris potestatem. Inaestimabile bonum est, se possidere et unum esse. Vir probus semper idem, improbus semper alius est.

2. Potes, si vis, una die ad culmen sanctitatis pervenire, si toto corde aversus a creaturis, ad Deum convertaris. An vero vitam intus cum Deo agas, ex his signis deprehendes: si tibi displiceant res tansitoriae, si placeat solitudo, si cures quod perfectius est, si opiniones et iudicia hominum spernas. Magnum vero adiumentum ad omnem virtutem praebebit tibi vitae et passionis Christi assidua meditatio. Ipse est liber vitae, in quo solo, velut in divite ac instructissima bibliotheca, reperies, quidquid pertinet ad salutem, etsi omnes libri cum suis auctoribus interirent. Non tamen sufficit Christum scire et meditari, nisi etiam imiteris, atque ita vivas, sicut ipse docuit verbo et exemplo. Nisi ad regulam prava non corriges.

3. Praeclare a quodam dictum est: eos, qui proficere velint, ita vivere debere, ut perpetuo curentur. Multa enim sunt iugiter observanda, quae ad arcem virtutis properanti moram iniciunt: Cum nimirum amore inordinato vel te ipsum vel aliquam creaturam prosequeris; cum rebus externis ita afficeris, ut, si eas auferri vel amitti contingat, iniquo animo laturus sis; cum propriis commodis

nimium studes in cibo, potu, colloquiis, evagationibus; cum temporalibus te nimium immergis, tuoque iudicio ac voluntati pertinaciter adhaeres; cum motus internos minime observas, Deumque intus loquentem per secretas inspirationes audire contemnis. Haec sunt praecipua impedimenta, te in via detinentia; quae ut removeas sedulo vigilabis et te operi viriliter accinges. Animet virtus quidquid agis: animet finis perfectissimus, cum promptitudine et alacritate: animet pura intentio; atque ita operi insiste, ut praenotioni, quam habes de eiusdem perfectione, penitus adaequetur. Non consistit profectus in multitudine exercitiorum; sed in his, quae quotidie fiunt, perfecte obeundis. Non enim in facto laus est; sed in modo, quo res fit.

4. Volant dies, festinat tempus; et quod praeteritum est, nemo tibi restituere potest. Non vivis, sed victurus es: semper enim vita tua spectat in crastinum. Sic elabitur tibi vita, dum vitae instrumenta conquiris: et interim senectus venit; venit mors, in quam incidis imparatus. Sicut iter facientes, quos mutua decipit confabulatio, se prius ad metam pervenisse quam appropinquasse cognoscunt: ita hoc vitae iter assiduum, quod vigilans et dormiens eodem gradu peragis, tibi occupato et distracto non nisi in fine apparebit. Quid igitur cunctaris, quid cessas? Pretium tempori pone, utere eo celeriter: aestima hunc diem, immo hanc horam; eius enim iactura irreparabilis est. Praedia tua a nemine pateris occupari: si exigua de finibus contentio sit, ad lites et ad arma discurris: vitam vero et tempus tibi eripi a quocumque permittis, eius rei profusissimus, cuius solius avaritia honesta est. Computa aetatem tuam, revoca ad calculum praeteritos annos; quamvis

centesimum excedas, videbis te pauciores habere, quam numeras. Quantum enim ex his diripuerunt somnus, gula, lites, amici et otiosa discursitatio? adice quod sine usu iacuit, quod nihil agenti, aliudque agenti elapsum est, te non sentiente quid perderes; intelleges, quam exiguum tibi de tuo relictum sit, et te immaturum mori fateberis. Saepe quereris de transactis diebus, quos male perdidisti: cur non eniteris sic praesens tempus transigere, ut eo elapso dicere possis: Non video, quo pacto illud melius potuerim collocare? Singuli tantum dies, et hi per momenta praesentes sunt. Cur hodiernum perdis quod tuum est: et futurum disponis, quod tuum non est? Maximum vivendi impedimentum est dilatio. Vive hodie; cras vivere serum est.

5. Deum semper in omni cogitatione, verbo et opere, quocumque alio fine excluso, respice: et unicam eius voluntatem sectare. Numquam a recto tramite deviat, qui Deum sibi viae ductorem proponit. Bono loco res tuae erunt, si omnia quaecumque facis ad Dei gloriam dirigas; atque ita singula facias, ac si ipse spectet, qui videt omnia, omnia sustentat, omnibus providet. Eius obtutum numquam effugies: interest enim non verbis tantum et factis, sed intimis cogitationibus tuis. Cum fores obduxeris, et tenebras intus feceris, ne putes te solum esse; tecum Deus est, qui secretum tuum facere sanctius debet, cui nihil clausum est. In ipso vivimus, movemur, et sumus. Coram illo comede et bibe, cum illo ambula, cum eo tracta negotia tua, ad ipsum erige vitam tuam. Fac te dignum, in quem oculos figat, quem semper amabiliter spectet. Magna tibi necessitas indicta est probitatis, cum ante oculos agis Iudicis cuncta

cernentis. Sic vive, ac si nemo in mundo sit, praeter te solum et Deum. Quidquid eius providentia de te disposuerit, libens amplectere, sive prosperum illud fuerit sive adversum. Deum quaeris: hac an illa via ad ipsum pervenias, quid refert? Atque utinam aliquando pervenias!

Caput XX.

De bono solitudinis. Fugienda malorum societas. Mundi vitia quot et quae sint. Studium proficientis, acquisitio virtutum. Signa quaedam obtentae virtutis.

1. Ingens argumentum est compositae mentis et a pravis affectionibus emendatae, secum posse consistere. Sicut Deus, se solo beatus, in se semper moratur; ita ad Dei felicitatem proxime accedes, si tecum manere didiceris. Et quidem si volueris, numquam eris solitarius, si numquam a Christo separaberis. Quodsi loquendi te corripit cacoëthes, tecum loquere; sed cave, ne cum malo homine loquaris. Vis autem scire, quid tecum colloqui possis? Id quod homines de aliis libentissime faciunt: de te apud te male loquere. Produc vitia tua, et castiga quidquid in te animadversione dignum repereris. Numquam deerit aliquod vitium, cui curatio adhibenda sit. Absconde te in otio; sed et otium tuum absconde. Gloriari solitudine iners ambitio est. Corporali autem solitudini internam iunge, ut grata tibi atque utilis sit. Subduc te vanis occupationibus; nec ab hominibus tantum, sed a rebus etiam secede, quae ad te non spectant. Esto liber ab omni creatura; et a corde tuo earum imagines exclude. Abice omnes caducarum rerum sollicitudines, omnes co-

gitationum ineptias; et in abdito cordis recessu tibi soli et Deo attende. In hoc mentis silentio, in hac rerum omnium oblivione et nuditate vera cordis requies, vera tranquillitas sita est. Huc fuge, hic abscondere, huc semper intende: ibi enim reperitur Deus, ubi omnes creaturae deseruntur.

2. Si vis bonus esse, fuge malorum consortium. Nihil tam damnosum bonis moribus, quam se populo committere. Numquam mores, quos intulisti, referes. Animus tener et parum tenax recti vitiorum impetum, tam magno comitatu venientium, ferre non potest. Facile transitur ad plures. Convictor delicatus paulatim enervat et emollit: vicinus dives cupiditatem irritat. Unico exemplo luxuriae seu avaritiae perire potes. Trahunt in pravum parentes, trahunt socii, trahunt servi. Plena omnia periculis, plena sunt laqueis. Statim ac editi in lucem sumus, in omni continuo pravitate et in summa opinionum perversitate versamur. Vix ullus in mundo est, qui non aliquod vitium aut commendet, aut imprimat, aut nescienti allinat. Continebis te aliquando inter domesticos lares: extra forum et commercium hominum: proh quam suavi et optata fuga! Omnia intus serena, omnia tranquilla, sine nube et vento. Accedit casu qui te evocet; sequeris. Coniungunt se alii, sit corona, venitur ad turbam, peccatur multiplici excessu; et qui bonus exieras, pessimus regrederis. Vulnera autem animae non deprehendis nisi iterum solitarius. Recede ergo in te ipsum, quantum potes, ne suis erroribus mentem imbuat omnis undique ad vitia consentiens multitudo. Laetior est animus, qui in pauciora distringitur.

3. Crede te paulisper in celsi montis verticem subduci: speculare inde miserrimam mundi faciem.

Hinc disces ipsum odisse, et ab eo in solitudinem elongari. Cernes itinera a latronibus claudi, maria a praedonibus obsideri, fremere undique bella, et humano cruore madescere campos, abruptoque freno vitia ubique et scelera dominari. Videbis in occulto penetrali ab impudicis ea fieri, quae nec ipsis quidem possunt placere qui faciunt. Invenies tam indigna, tam indecora, ut nemo dubitaturus sit eos insanire, si cum paucioribus insanirent: sed sanitatis patrocinium est insanientium turba. Inter leges ipsas delinquitur; nec tuta illic est innocentia, ubi defenditur. Perit innocens, absolvitur reus: minusque crimine quam absolutione peccatur. Nullus legum metus est: quod enim potest redimi, non timetur. Amarae sunt obloquentium linguae, subdola ora laudantium: inde saevit odium, hinc decipit mendax officium. Alius vino madet, alius torpet inertia. Illum insatiabilis avaritia tenet; hunc defatigat ex alienis iudiciis suspensa semper ambitio. Respice forum multitudine refertum: tantundem istic vitiorum esse fateberis, quot hominum. Peccant omnes iniuriis in proximum, in Deum contemptu, in res abusu: omnia in suum congregant iudicium, omnium rei. Et quomodo tutum servare vestigium, vel ad te recurrere poteris, inter tot vitia omni ex parte urgentia, quae resurgere cupientem et in altum attollere oculos premunt et mergunt? Innoxium aliquem esse, ubi regnant nocentium agmina, difficile est: nam si te immutare non poterunt, saltem impedient. Una est firma tranquillitas, tot te malis excerpere et in eam recedere stationem, e qua possis mundi luem ab omni contagio liber intueri. Insuperabilis est animus, qui externa deseruit et sibi soli vacans arce sua

se vendicat. Huic mundus carcer est, et solitudo paradisus.

4. Vanum est ab hominibus secedere, nisi cogas animum intentum sibi esse, et virtutum exercitationi sollerter incumbere. Nullum homini bonum est, si desit virtus; nulla quies, nulla felicitas, nisi ex virtute. Tria sunt, quae sibi mutuo in Universo respondent: inter omnia et super omnia Deus, inter sensibilia lux, inter animi perfectiones virtus. Deus est lux et virtus omnium: lux virtus mundi et imago Dei: virtus lux animi, per quam filii Dei nominamur et sumus. Ad hanc purgato animo accedere debes, si ad optatum perfectionis culmen pervenire desideras. Virtus enim perfectio hominis est, instauratrix innocentiae, omni plena iucunditate. Est supplementum naturae, ad bonum supernaturale ex se ineptae. Est facilitas boni operis, qua recte vivimus, qua velut caeci illuminamur, qua peccatis resistimus, qua meritis cumulamur, qua vitam aeternam promeremur. In hoc studio necessarium tibi primo est, cuiusque virtutis naturam et actus praescire, quia nemo amat quod ignorat. Tum ab actu et exercitatione numquam cessandum: et si desint occasiones, milites imitari oportet, qui in media pace sine hoste decurrunt fictisque velitationibus se ad vera certamina parant. Finge tibi ingentia quaeque scelera obici: puta te contumeliis proscindi, omnia quae possides a te violenter auferri; et sic patientiam exerce, ac si res vera ageretur. Non trepidabis in ipsa re, si ante rem te ita exercueris. Magnos ad pugnam spiritus adfert miles, qui sanguinem saepe fudit.

5. Virtutum habitus non nisi longa exercitatione comparantur. An vero aliquam ex illis obtinueris, ex his indiciis dignosces. Si nimirum vitia virtuti

opposita exstincta sentias aut magna ex parte compressa. Si pravarum affectionum motus sub freno rationis legem pati, ac menti parere facile compellas. Si actus virtutis absque difficultate, immo etiam cum delectatione exerceas. Si tepidorum dicta contemnas, plenaque spiritus libertate ad ea praestanda te exseras, quae displicent imperfectis. Si pravos actus, ad quos antea per habitum inclinabaris, connaturali quodam fastidio abomineris. Si neque per somnium re aliqua turpi delectari aut quidpiam iniustum approbare videaris. Si ea satagas imitari, quae in aliis laudas et admiraris; atque ab illis abstineas, quae reprehendis. Si nullam culpam exiguam putes, omnemque imperfectionem, quantumvis minimam, studiose vites et observes. Si, cum vides vel audis aequales tuos divitiis aut dignitatibus florere, nec invideas nec perturberis. Si errores tuos ingenue fatearis, cupiens ab omnibus corrigi et reprehendi. Si conscientiae testimonio contentus, bona opera in te ipso serves et abscondas: recte enim facti fecisse praemium est. Si studio denique virtutis sine intermissione incumbas: nam vera virtus numquam torpet, sed semper in actu est.

Caput XXI.

De virtutibus theologicis. Fides operibus comprobanda. In solo Deo ponenda fiducia. Motiva amoris erga Deum. Amor proximi beneficiis ostenditur. Hortatio ad eleemosynam.

1. Basis ceterarum virtutum et totius christianae vitae fundamentum est fides; sine qua nemo potest placere Deo. Haec est sapientia, quae domuit Orbem; cui firmiter adhaerendum, omni disquisi-

tione et curiositate reiecta. Crede autem et operare: quia fides sine operibus mortua est. Sermo tuus et professio tua iactitant fidem: cave ne vita et mores praedicent infidelitatem. Credis Evangelium: cur non oboedis Evangelio? Credis vitam aeternam: cur brevissimum tempus interminabili praefers aeternitati? Quid prodest credere vera et bona, si tu falsus es et mala operaris? Vix fieri potest, ut bene credat, qui male vivit: ille enim vere credit, qui exercet operando quod credit.

2. Cum certissimum sit Dei providentia omnia disponi et gubernari, adeo ut nec passer de caelo, nec folium de arbore cadat absque eius nutu et voluntate: ipsi te totum trade excelso animo et ingenti fiducia, nihil dubitans, quin opportunum ad res omnes auxilium sis habiturus. Scito omnia humana consilia atque praesidia fallacia et incerta esse; teque regi et agi absque ulla anxietate a Deo sinas. Et si res accidant inopinatae, quibus actionum tuarum et consiliorum tota series turbari et praecidi videatur, vel morbis vel falsis criminationibus aliisque casibus gravioribus: ne despondeas animum, sed spe divina munitus eius te regimini subice; nam per hos casus, per haec discrimina ad illum finem te divina sapientia perducit, quem tibi ab aeterno destinavit. Non sentit malum praesens, qui futura sperat bona. Tantum potest homo, tantum habet, quantum sperat et credit.

3. Charitas, omnium virtutum forma et regina, et Deum respicit et proximum. Et Deus quidem ex toto corde, ex tota anima, ex totis viribus, super omnia amabilia diligendus est, pure propter se et suam infinitam bonitatem. Quod es, quod vivis, quod moveris, quod sentis, quod intellegis,

Dei gratia est. Ipse te a servitute diaboli redemit; ipse animam tuam innumeris praerogativis nobilitavit; ipse tibi vitam aeternam, nullis praecedentibus meritis, praeparavit. Caelum, terra, aer, aqua, et omnia quae in iis sunt, magnis vocibus quotidie clamant, ut summo cum amore prosequaris, a quo propter te creata sunt. Cur per multa vagaris, quaerendo bona animae tuae? Ama unum bonum, quod est omne bonum. Quaere simplex bonum, quod est summum bonum; quo nihil maius, nihil amabilius potest excogitari. Solus amor est, quo mutuam Creatori vicem, quamvis non ex aequo, rependere potes. Amor autem non est otiosus; non quaerit quae sua sunt: operatur magna, si est. Nulla amori impervia difficultas. Verus amator mori potest, vinci non potest.

4. Natura omnibus amorem indidit mutuum, et sociabiles fecit: omnes enim homines magni corporis membra sumus, ad eandem fidem et gloriam vocati. Non amat Deum, qui non diligit fratrem suum. Actus vero dilectionis erga proximum sunt beneficia omnibus conferre, omnibus prodesse, omnes obsequio et amore praevenire. Beneficia autem laeto animo et prompto indigentibus conferes, nulla intercedente mora nisi in accipientis verecundia. Sufficiat ad remedium tristius quidpiam passis, quod eorum indigentiam scias. Molestum verbum et onerosum est: Rogo. Si amici desiderium occupas et antecedis, antequam rogeris, multiplicas munus tuum. Non tulit gratis, qui, cum rogasset, accepit. Si praevenire non potuisti, plura rogantis verba intercide, ne rogatus videaris; teque daturum, ipsa festinatione approba, etiamsi non fuisses interpellatus. Tum bona verba bonis rebus adice; nec quidquam

triste misceas beneficio, non maestitiam, non tarditatem, non exprobrationem, non denique iactantiam. Res ipsa te silente loquetur; et qui videt in abscondito, reddet tibi.

5. Inter actus christianae beneficentiae praecipuum tenet locum eleemosyna; qua fides probatur, redimuntur peccata, emitur caelum. Cave ergo, ne despicias pauperem, qui, cum sibi egenus sit, te facere divitem potest. Peccatis tuis venumdatus es, redime te pecunia tua: fac de instrumento avaritiae subsidium misericordiae. Histrio te ad risum provocans plenus a te recedit; Christus offerens regnum caelorum nihil accipiet? Tributa principi vel invitus solvis, etsi ex agris nihil perceperis; Christo regi ex eo, quod superabundat, frustum panis denegabis? Cave, ne parcens pecuniis tuis reus sis sanguinis fratris sui. Si non pavisti, occidisti. Cogitas, quam bene alii post te vivant; non cogitas, quam male tu moriaris. Satius est deesse aliquid heredibus tuis de patrimonio quam tibi de salute. Inspice rationes tuas. Vide, quid in aeterna patria, quid hic possideas. Ex omnibus rebus tuis id solum in morte reperies, quod per manus pauperum in caelum praemisisti. Argue infidelitatem tuam. Invadere domum hostis potest, caelum non potest.

Caput XXII.

De prudentia. Eius necessitas et difficultas. Officium viri prudentis.

1. Ut architectis nullum opus recte procedit sine linea et libella, ita nec nobis sine prudentia. Haec norma ceterarum virtutum est, recta ratio agendorum, oculus animae et ars vivendi. Non

potest esse iucunda vita, a qua absit prudentia. Hanc artem difficillimam esse omnes fatentur. Sed et obscura est. Oritur ex eo difficultas, quod intra considerationis suae ambitum res omnes tam universas quam singulares complectatur: ac deinde, quod nullus sit certus status rerum humanarum, quae cum sint variae semper et contingentes atque a diversis pendeant circumstantiis, non est cuiusque ingenii, certam in illis statuere normam et, quae non raro repugnantia sunt, certo quodam temperamento coniungere et miscere. Obscuritatem vero affert caligo illa, qua rerum gerendarum causae involvuntur. Apparent quidem earum fastigia; sed latent fundamenta. Latet etiam divinum decretum de prospero vel infelici rerum eventu: unde fit, ut paucorum sit ista virtus. Pauci possunt quid magis expediat in quovis negotio praevidere.

2. Prudentiam gignunt usus et memoria. Res enim singulares, quas illa regit, notae homini fiunt per usum et experientiam. Tutus eris, si tuo et alieno credideris experimento; nec altiori rei te impones, in qua tibi tremendum et unde cadendum sit. Ut vero omnia prudenter disponas, inspicere primum debes te ipsum; deinde negotia quae aggrederis; tum eos, quorum causa, vel cum quibus agendum est. Et te ipsum quidem accurate aestimabis, ne plus quam potes tibi posse videaris. Aliquis eloquentiae fiducia prolapsus est: quidam patrimonio suo plus imperavit, quam ferre queat: alius infirmum corpus laborioso oppressit officio. Aestimanda sunt postea quae aggrederis, et vires tuae cum rebus agendis comparandae. Opprimunt onera, quae ferente maiora sunt. His quoque admovenda manus, quorum finem aut facere aut

certe sperare possis. Hominum deinde delectus habendus est, an digni sint quibus partem vitae tuae impendas: eorum mores examinandi; nec tibi noceas, dum aliis prodesse studes. Denique considerandum est, utrum natura tua rebus huiusmodi agendis idonea sit; et eo inclinandum, quo te vis ingenii defert. Reluctante natura irritus labor est.

3. Vir prudens nihil aggreditur, quamdiu aliqua perturbatione agitatur: non enim potest verum et honestum discernere concussa mens et pravae affectionis praestigiis delusa. Multum item prudentiae adversatur praecipitatio, quae in graves ac inextricabiles casus plerosque induxit. Quare prudens nihil temere agit, propriumque iudicium alieno consilio subicit. Timidae sunt hominum cogitationes, incertae providentiae, rerum exitus dubii, fallaces experientiae. Ibi salus, ubi multa consilia. Spectat quoque ad prudentem, rem denudare, et acute introspicere, sine fuco et integumentis, quae decipere incautos solent. Sepone pecuniam, famam, dignitatem: intus rem ipsam scrutare: quaere quid sit, non quid vocetur. Stultum est, simulacris et umbris falli. Tum debes veluti ex specula quidquid evenire potest explorare; ne stultum illud quandoque dicendum sit: Non putaram. Ad id longa consultatio adhibenda maturumque iudicium et subtile examen, ne prava aliqua circumstantia actionem vitiet, ne prudentia degeneret in astutiam et calliditatem, et ne in tanta veri ac fucati boni vicinia vitium pro virtute amplectaris. Peracta denique electione, omnem praecide moram, statimque exsequere quod decrevisti. Nullus cunctationi locus est in bono consilio, quod non potest laudari nisi peractum.

ST. ALBERT'S COLLEGE LIBRARY

Caput XXIII.

De iustitia et religione. Actus utriusque. Quid sit paenitentia, et in quo consistat.

1. Iustitia suprema virtus, aliis nata non sibi; quidquid habet transfundit in proximos, nihil petens ex se nisi usum sui. Haec homines a mutuis iniuriis avertit, et mundum universum in pace constituit. Haec tacita quaedam naturae conventio est, et vinculum societatis humanae; nec quidquam sine illa laudabile esse potest. Vir iustus neminem laedit, alienum non vindicat, omnibus prodest, bene de omnibus sentit et loquitur, dat unicuique quod suum est, non impedit alterius bonum. Si praesit, iusta praecipit, omnibus patet, propriisque utilitatibus subditorum commoda praefert: poenis vitia coërcet, praemia bonis largitur, et sic omnes continet in officio. Si subsit, servat concordiam, legibus paret et iussis maiorum, suoque statu contentus officia et dignitates non appetit nec se rebus ingerit, quae ad se non spectant. Gratis autem iustitiam colit; quia iustae actionis nullum maius praemium existimat quam iustum esse.

2. Religio, moralium virtutum praestantissima, Deum immediate respicit eiusque cultum et honorem. Primus autem cultus est, ipsum credere et cognoscere: deinde, reddere illi maiestatem suam, reddere bonitatem. Parum est nosse Deum, quod et daemones faciunt, qui oderunt: amor insuper et cultus exigitur, his ex rebus constans; quae utinam tam bene implerentur, quam sciuntur! Scis Deum illum esse, qui praesidet mundo, qui humani generis tutelam gerit, qui universa moderatur. Ipsum solum potentem, solum bonum,

solum altissimum confiteris: ab eo tamquam a summo bono et tuo ultimo fine perpetuam beatitudinem exspectas. Cur non igitur, ut par est, eum colis? cur non summam ei exhibes venerationem? cur vilissimam terrae glebulam ei praefers? Vana est religio tua, nisi factis comprobetur. Vis vere religiosus esse? Ambula coram Deo, et esto perfectus. Satis eum colit qui imitatur. Vera religio te Deo religat, Deum tibi. Custodi eam illibatam a neglegentia, ab erroribus, a peccatis. Stultitia magna est, fidem lingua, moribus infidelitatem praedicare. Huius notae homines irrisit olim celeberrimus inter ethnicos philosophus, dicens: Nihil gloriosius esse Christianis, cum loquuntur; nihil miserabilius, cum operantur.

3. Divini iuris laesi reparatrix est paenitentia; quae ad peccati detestationem inclinat, cum efficaci voluntate Deo per illud offenso satisfaciendi. Haec est enim paenitentia, praeterita peccata detestari, expiare; nec amplius in ea consentire. Praeterit quod delectat; restat quod arguit, quod torquet, quod damnat. Quid prodest transactam foeditatem abscondere? Nemo nocens se iudice absolvitur. Tribunal quoddam a natura in ipsa mente humana constitutum est, ubi unusquisque sui sceleris accusator est et testis et iudex. Hic coge animum et sensus tuos quotidie adesse, ad reddendam rationem. Dic apud te causam; et, quantum potes, te ipsum coargue. Totum diem tecum scrutare; omnia dicta et facta tua atque ipsasmet cogitationes remetire, nihil abscondens, nihil transiens. Si agnoscis iniquitatem tuam, ignoscit Deus: si fateris, mederis. Quid refert neminem scire vitium tuum, cum tu scias? an utilius tibi existimas, damnatum latere,

quam palam absolvi? Ubicumque lateas, conscientia tecum est; non potes eam effugere. Miserrimus es, si hanc aspernaris.

4. In tria tempora vita dividitur: quod est, quod fuit, et quod futurum est. Praesens momentaneum est, ante desinens quam veniat; futurum nondum est; at praeteriti dies aderunt omnes, cum iusseris, et ad arbitrium tuum se inspici patientur. Ne timeas memoriam tuam; ne erubescas te in praeteritum retorquere, erroresque tuos tibi exprobrare. Quo frequentius id feceris, eo citius emendaberis. Ipse de te vindictam sume, nec ea iterum admittas, quae fecisse te plangis. Plerique liberati a naufragio exinde repudium et navi et mari dicunt, Deique beneficium periculi memoria honorant. Hanc bonam sollicitudinem in te esse cupio; ne iterum experiri velis, quod semel timuisti. Grande periculum evasisti: ne te iterum discrimini exponas. Toties pepercit Deus, quoties deliquisti: cave, ne idcirco deterior fias, quia Deus bonus est. Quid facturus sis, cogitas aliquando: cur non potius, quid feceris? Nam consilium futuri ex praeterito venit. Multi ad sapientiam pervenirent, nisi iam putarent se pervenisse. Nisi te quotidie emendes, quotidie deterior eris.

Caput XXIV.

De pietate et observantia. Oboedientia commendatur, itemque gratitudo. Quomodo accipiendum et reddendum sit beneficium.

1. Nulla vi verborum exprimi potest, quam laudabile opus sit, posse hominem dicere: Parentibus meis cessi, et parui semper; eorum imperio, sive aequum sive durum fuerit, obsequentem et

submissum me praebui; bonum patriae civem me semper exhibui; fratribus et consanguineis bene facere numquam cessavi; omnes vincere beneficiis conatus sum. Haec sunt nimirum pietatis officia, quibus debitum tribuimus cultum patriae, parentibus, fratribus et aliis sanguine coniunctis. Quod vero pietas erga cognatos, id praestat observantia erga praelatos, principes, praeceptores, et alios, qui aliquo modo nos antecedunt dignitate, sapientia, aetate, religione et sanctitate. Solemus enim coram illis assurgere, caput aperire, via decedere, equo aut vehiculo desilire, ad genua provolvi, manus aut vestes osculari, aliaque honoris signa pro more patriae exhibere. Haec autem omnia profuso ac reverenti animo praestabis, si praecesserit in intellectu magna sublimitatis illorum aestimatio. Nam hinc orietur in voluntate fuga quaedam et metus, quo perculsus nimiam cum illis familiaritatem declinabis, atque ab eorum magnitudine in tuam quodammodo resilies parvitatem. Omnis potestas a Deo est. Quidquid praestiteris maioribus tuis, infra debitum honorem erit, si Deum in illis consideraveris.

2. Ut ex primi parentis inoboedientia omnis calamitas exorta est, sic per oboedientiam Filii Dei ad felicitatem reducti sumus, si et nos oboedientiam servaverimus. Oboedientia rerum omnium perfectio est, earumque cum suo principio firmissima conexio. A Deo enim in Deum admirabili circulo cuncta deducit. Hanc Christus prae ceteris virtutibus commendavit, qui, ne eam perderet, perdidit vitam. Haec melior dicitur esse quam victimae, quia per eam propria voluntas mactatur. Suscipiendum est autem superioris edictum velut emissa divinitus vox, nulla quaesita

praecepti causa vel motivo. Nescit iudicare, qui perfecte didicit oboedire. Moneat superior, iubeat lex, dicat quid me velit facere; non disco, non disputo, non excuso: sed simpliciter et velociter pareo, paratus ad omnia, seu facilia seu ardua, pari gaudio et promptitudine exsequenda. Unum est, in quo refractarius et contumax esse potes, si quis nimirum a bono te retrahat et adversus Dei legem impellat. Cetera omnia constanter et sine murmure exsequi debes.

3. Gratitudo debitum respicit ob acceptum beneficium. Nihil autem magis praestandum quam beneficii aestimatio; si non ex rei magnitudine, saltem ex animo et affectu donantis. Tum iugis benefacti memoria necessaria est, quae semper animo haereat. Gratiam referre nequit, nisi qui meminit: et qui meminit, iam refert. Hoc non exigit opes, non operam, non felicitatem; in promptu omnibus est. Ut desint vires, numquam deerit voluntas, qua rependere etiam regibus potes. Cum ab aliquo accipis beneficium, hilaris accipe et gaudium profitere, quod sit danti manifestum, ut muneris sui fructum capiat. Iusta laetitiae causa est, laetum amicum videre; iustior, fecisse. Qui grate beneficium accepit, qui libenter et benigne, primam eius pensionem solvit. Numquam voluit gratus esse, qui beneficium tam longe proiecit, ut extra conspectum sit. Qui illud extollit, qui se negat gratiam referre posse, iam reddidit. Qui fastidiose accipit et neglegenter, parvi facere illud videtur. Qui vix indicat se sensisse, vix labia deducit, ingratior est, quam si taceret. Vir bonus, dum accipit beneficium, de reddendo statim cogitat. Quid enim tam contra officium, quam non reddere quod acceperis? Nec mensura pari, sed

uberiore reddendum; sicut terra suscepta semina maiore cumulo restituit. Cave tamen, ne in gratiae relatione nimium festines. Quidam, cum aliquod munusculum missum est illis, aliquid subinde intempestive remittunt, et se nihil debere testantur. Reiciendi hoc genus est, cum munus munere subito expungis.

Caput XXV.

De veritate eiusque usu. Simplicitas laudatur. Actus fidelitatis.

1. In omni sermone, gestu et scriptura aliisque signis externis veritas sit. Non decet christianum hominem labium mendax. Muliebre vitium et plebeium est, aliud pectore claudere, aliud ore proferre. Vir generosus res simpliciter enuntiat, prout sunt: non exaggerat, non amplificat, non decipit, non simulat, verborumque ambages et involucra devitat. Simplicia verba veritas simplex amat. Vult nuda videri, quia innocens est. Qui vero mentitur aut fallit, rem duplici sermone obscurat, ut lateat. Odit lucem qui male loquitur, sicut qui male agit. Cave itaque, ne ut vestitum, sic sententiam habeas, aliam domesticam, aliam forensem: ne in fronte ostentatio sit, intus veritas occultetur. Ab hoc vitio abhorret ipsa natura. Pueros vide, nondum ratione utentes. Mendacium inter prima probra obiciunt; et quamvis levitate quadam assumant, tamen insita iudicii rectitudine damnant. Qua in re Dei providentiam admirari oportet, quae virtutes animo inserit, sine quibus vita et societas stare non possunt. Omnium autem perniciosissimum est mendacium vitae. Nam si omnem sermonis falsitatem abominaris, tamquam sublimi ani-

mo indignam; cur ipse mendacium esse et vivere non formidas? Magna res est, unum hominem agere.

2. Simplicitas, parum hominibus cognita virtus, tantae est dignitatis, ut ea Deus magnopere delectetur: nam «cum simplicibus sermocinatio eius» (Prv 3, 32). Simplex enim ille et integerrimus cum sit, simplices esse vult animas, quae ad se conveniunt. Est autem simplex, qui in varia non abit: qui sine duplicitate et hypocrisi talem se exterius exhibet, qualis interius est: qui proprios defectus, cum fert occasio, candide et sincere fatetur: qui malitia parvulus est et omnem politicam agendi rationem detestatur: qui non exclusa prudentiae circumspectione fidem in omnibus esse arbitratur, malum de nemine suspicatur: qui stultus apud homines videri non refugit, ut sit sapiens apud Deum: qui ab omni multiplicitate alienus, simplici intentione Deo placendi cuncta operatur. Quid turbaris erga plurima, infelix astutia? Unum est necessarium: ut ad eum pervenias, qui unus et simplicissimus est. Numquam pertinges ad metam, si duplici graderis via.

3. Fidelitas, inter maxima et praecipua humani generis bona, colenda est: hac enim sublata tollitur usus commerciorum, dissolvitur amicitia, foedera dissociantur, universa respublica perturbatur. Rara tamen et ista est, ac fere mundo incognita virtus. Passim accusant humanam perfidiam tot ad contractus adhibiti testes, tot stipulationum firmamenta, tot interpositae industriae: quae nihilominus vix sufficiunt, ut firma maneant pacta et conventa. Adeo plerique sordidi sunt, ut sanctior sit illis quaestus quam fides. O turpem humano generi publicae fraudis ac nequitiae confessionem! Nemini

credimus sine teste, sine sponsore: et tutius in tabulis quam in animi sacrario fidem custodiri arbitramur. Ceterum vir fidelis quocumque opus promissum constanter exsequitur, commissa sibi secreta nemini pandit; datam fidem etiam hostibus servat, ipsamque regnis ac vitae praefert. Tarde quidem promittit, quia celeri sponsioni celerem incumbere paenitentiam novit: sed si semel spopondit, non fallit, non violat, nisi forte rerum status mutetur, aut peccandi periculum incidat. Neminem obligat promissio, quae non potest sine scelere adimpleri.

Caput XXVI.

De amicitia. Quibus officiis sit colenda. Praecepta quaedam, ad mutuam conversationem pertinentia.

1. Nihil magis ad humanam vitam necessarium quam amicitia, nihil commodius, nihil iucundius. Ea est mutua duorum benevolentia, in virtute fundata et bonorum communicationi coniuncta. Quantum hoc bonum est, ubi praeparata sunt pectora, in quae tuto secretum omne descendat; quorum conscientiam minus quam tuam timeas: quorum sermo sollicitudinem leniat, sententia consilium expediat, hilaritas tristitiam dissipet, conspectus ipse delectet? Quid dulcius quam hominem habere, cui confiteri non timeas, si quid deliqueris, cuius vel solus occursus prosit tibi? Minuta quaedam animalia, cum mordent, non sentiuntur: adeo tenuis est illis et fallens in periculum vis; tumor indicat morsum: idem tibi eveniet in boni amici conversatione, non deprehendes, quemadmodum et quando tibi prosit; profuisse deprehendes. Vera autem

esse amicitia nequit, nisi reciprocus interveniat amor: sed amare principalius est quam amari; atque ideo benevolentia pro fundamento statuitur, redamatio conotatur. Vera item amicitia est et Christi glutino copulata, quam non utilitas rei familiaris, non sola corporalis praesentia, non mendax obsequium, non fallax adulatio, sed Dei timor et divinarum studia litterarum conciliant. Solida in malo amicitia esse non potest.

2. In eligendo amico magna cautio adhibenda, iuxta illud quod vulgus ait: multos salis modios simul edendos esse, ut amicitiae munus expletum sit. Sunt autem quattuor in eo probanda, cum quo inire amicitiam cupis. «Fides», res difficillima, cuius sola fere umbra in terris reperitur; ut te et tua ei tuto committas. «Intentio»; ut amicitia finem honestum habeat, et res divina non transeat in turpitudinem. «Discretio»; ut scias quid praestandum illi, quid ab eo petendum. «Patientia»; ut paratus sit animus quaecumque adversa pro amico sustinere. Haec cum in illo probaveris, explorare insuper debes, prioribus amicis quomodo usus sit: nam talem in te futurum sperabis, qualem ceteris se praebuit. Fidus amicus vivus thesaurus est, magna servandus cura; magno, si pereat, fletu lugendus. Beatus es, si talem habes, qui te diligat, non tuas opes, non mensam, non ingenium: qui errantem corrigat, cadentem sublevet, currentem adhortetur. Similem illi non invenies, quacumque caeli ambitus pateat. Multi sunt, qui dicuntur amici: eorum, qui vere sint, paucissimi numerantur. Nemo alterum gratis amat. Qui se spectat, qui res externas sibi pro fine proposuit, verus amicus non est. Tamdiu te diliget, quamdiu utilis ei fueris. Sublata mensa deficiet; atque ut coepit, sic de-

sinet. Vera amicitia ibi maxime deest, ubi creditur abundare.

3. Sicut medicus, carissimum sibi aegrotantem curaturus, nec ferro nec igni parcit; ita erga amicum correctione indigentem te gerere debes, liberrime, audacter, constanter, nihil neglegendo aut dissimulando. Damnabile est obsequium, per quod vitia foventur. Sit autem admonitio secreta, adsit ei omnis suavitas, careat omni verborum acerbitate. An aliquis tibi in amicitiam recipiendus sit, diu delibera: cum placuerit fieri, toto illum pectore admitte; tam libere cum eo loquere quam tecum. Ita quidem vivere debes, ut nihil illi committas, nisi quod inimico committere possis: sed quia interveniunt quaedam, quae consuetudo fecit arcana, omnes curas cum amico, omnes cogitationes misce. Quidam, quae solis amicis committenda sunt, obviis narrant, et in quaslibet aures quidquid urit exonerant: alii etiam carissimorum conscientiam reformidant et intra pectus omne secretum premunt, nec sibi quidem crediturі, si fieri posset. Utrumque vitium est, et omnibus credere et nulli, sed alterum honestius, alterum tutius. Quodsi cupis sine periculo cum omnibus loqui, id facile assequeris, non occultando, quae feceris, sed nihil faciendo, quod velis occultum esse.

4. Affinis amicitiae est affabilitas, quae humanam conversationem moderatur; in qua servanda modestia est, servandum silentium. Multa decet audire virum probum, pauca loqui. Vitiosum est, velle potius sciri quam scire, cognosci quam alios cognoscere, proprias merces inutiliter prodigere quam sibi alienas comparare. Assuescere oportet eorum cum quibus vivis verbis et moribus incompositis: et quia multi multa loquentur falsa, inepta puerilia

nihilque ad rem pertinentia, haec prudenter dissimulabis. Animi abiecti ac muliebris est, cum iis dumtaxat versari velle, qui cedant, applaudant et adulentur. De te rebusque tuis parcius loquere: tuae sententiae ne pertinaciter inhaereas et a verbis elatis abstine, quae auctoritatem et magisterium sapiant. Cum quidpiam contra decorum occurrit tibi, in te regressus te ipsum interroga, an et tu tali vitio labores: tum ex omnibus, quae audis et vides, aliquid semper ad tuum profectum excerpe. Bene tecum agitur, si ex alieno peccato tuum emendas.

5. Cum tibi aliquid occurrit insolitum, inopinatum et ab usu tuae patriae abhorrens, ne id continuo reprehendas: nam levis animi indicium est, aliena mirari et ridere et suo servire municipio. Res aestimandae, prout sunt, non ut videntur. Vulgus omnia aestimat ex novitate, difficultate, artificio, raritate, pompa, rumore et extrinseco apparatu: sapiens intrinsecum rei pretium et honestatem respicit; eaque omnia spernit, quae plebs insana admiratur. Quidquid acciderit, penes te est, ut fructum ex eo capias. Noli te coarctare et limitare proventum tuum. Licet tibi personam obducere et actores fabulae imitari. Illi dum flent, non dolent; dum emunt, non possident; iubent sine imperio, obiurgantur sine vindicta, obiurgant sine ira, agunt scilicet alienam vitam. Utinam et tu sic in aliorum societate te geras, sine affectu et proprietate! Magnum theatrum mundus est, in quo tot histriones quot homines sunt. Cura autem, ut, quantum fieri potest, spectator sis, non actor fabulae. Qui spectaculum sui in scena exhibent, laborant; qui spectant, rident et delectantur.

Caput XXVII.

De liberalitate. Quid sit et qualiter exercenda. Quomodo differat a magnificentia.

1. Non voco liberalem pecuniae suae iratum; qui nec dare scit nec servare; qui non donat, sed proicit. Liberalis est, qui recte dat et rationabiliter, et pro modo facultatum, quantum decet, impendit, quando et quibus oportet, non suum sed alienum spectans emolumentum. Porro liberalitas virtus est beneficiorum erogatrix, quae circa pecuniarum largitionem et acceptionem versatur: sed largitio principaliter intenditur; quia praestantius est dare quam accipere. Sufficit autem voluntas, cum tribuendi facultas deest; immo haec maxime attenditur, ut non solum prosis, sed velis prodesse. Nemo fluminibus aut mari gratias agit, quod navigia patiantur: neque arboribus, quod fructus ferant: nec vento, quod secundus aspiret: nam licet haec omnia beneficia sint, illis tamen deest benefaciendi voluntas. Quod vero alicui donandum est, pretium a celeritate sortitur. Sunt nonnulli, qui, dum aliquid donant, gratiam omnem corrumpunt, avertendo vultum, obducendo frontem, et in alterum diem differendo. Sic amicum dilatione lassant, torquent exspectatione: cumque proprium sit libenter donantis cito dare, qui diu noluit, non ex animo largitus est. Properat omnis benignitas, et iucundum est munus, quod obviam venit.

2. Non potest quisquam beate degere, qui se tantum intuetur, qui omnia ad utilitatem suam convertit: alteri vivas oportet, si tibi vivere optas. Quid tamquam tuo parcis? Procurator es.

Omnia ista, quae ferreis claustris custodis, quae ex alieno sanguine rapta tuo defendis, tua non sunt. Deposita apud te fuerunt, et iam ad alium dominum spectant. Aut hostis illa, aut hostilis animi successor invadet. Quaeris, quomodo facias tua? Donando. Quid est hoc, quo te divitem putas? Domuncula, pecunia, agellus: si donaveris proximo, beneficium erit, virtus erit, quae tecum in aeternum manebit. Tunc pretiosa est pecunia, cum usu largiendi desinit possideri.

3. Quia tenui impensa fieri magna non possunt, ut mediocres sumptus liberalitas regit, ita splendidos et magnos magnificentia. Hae duae virtutes, cetera similes, hoc discrepant, quod illa etiam in parvis, haec non nisi in magnis et luculentis appareret. Cui res angusta domi est, liberalis esse non potest: laudem vero magnificentiae ille solus assequitur, cuius opulentia spectabilis est. Haec proprie in operis admirabilitate conspicitur. Si quis enim magni pretii gemmam in usum rei divinae largiatur, eximie potius liberalis quam magnificus dicendus erit: sed si pretio gemmae sacrarium, templum aut aliud splendidum ac mirabile opus exstruxerit, magnificus nuncupabitur. Operum vero nomine, in quae magni sumptus conferri possunt, ea intelleguntur, quae pertinent ad publicam hilaritatem, et ad quaedam hominis officia splendide praestanda. In his decoris ratio habenda est, respectu operantis et facultatum. Non est magnificus, qui plura quam habeat profundit: qui aere alieno se et suos gravat, ut magnificentiae laudem consequatur. Vere liberalis et magnificus ille est, qui, quod donat et expendit, detrahit sibi.

Caput XXVIII.

De fortitudine. Quae sint eius officia. Mortem a viro forti contemnendam esse.

1. Molles sunt hominum animi, debilisque natura; quam idcirco fortitudine armare oportet, ne periculis deterriti ab honestate recedamus. Duplex eius officium est: unum, idque praecipuum, labores atque pericula sustinere; alterum, eadem aggredi cum oportet. Vir fortis non se temere malis ingerit, sed advenientia constanter fert: non appetit formidabilia, sed spernit: ibi extollitur, ubi ceteri deprimuntur: ibi stat, ubi alii iacent: non illum subigit dedecus, non repulsa, non exsilium, non iniuriae: non eum carcer, non tormenta, non ipsa mors exterrent: omnem luctum, omnem aegritudinem, omnes molestias magnitudine sua elidit: non se minis aut precibus a recto detorqueri permittit: non despondet animum, etsi plura bene coeptis obsistant impedimenta: non cedit oneri, nec cum officio semel suscepto luctatur; sed persistit, donec perficiat: stat rectus sub quolibet pondere: nulla illum vis, nulla potentia, nullus terror minorem facit: periculis undique imminentibus non allidit virtutem nec abscondit. Quo tendat, semper attendit, non quid patiatur.

2. Sicut secundo navigans vento variis se subsidiis munit, quibus tempestatem excipiat: sic utile erit tibi, donec prospera est fortuna, quaerere praesidia, quibus adversam fortiter feras. Finge tibi iam advenisse, quidquid sinistri contingere potest, orbitatem, naufragium, exsilium, vulnera, tormenta, morbos, calumniam, contumeliam, atque ita te compara, ac si iam in discrimine versareris: ut, hoc quasi praeludio excitatus, dicere possis in omni

eventu: Haec iam animo praecepi, iam praevidi, et contempsi. Ab aeterno constitutum est, quid gaudeas, quid fleas: et quamvis magna varietate singulorum vita distingui videatur, summa in unum venit. Accepimus peritura perituri. Quid indignaris? quid quereris? etsi omnia tua pereant, nihil perit de tuo. Satius est dare, quod repetit Deus, quam cogi ad solvendum. Virum sapientem etiam in tormentis beatum fore ipsemet Epicurus edocuit. In Phalaridis, inquit, tauro si fuerit, dicet: Quam suave est hoc, quam hoc non curo! Magnum quidem effatum; sed nobis non incredibile, apud quos exstant tot martyrum exempla, quorum in poenis constantia, in flammis alacritas tanta fuit, ut nullo modo sentire tormenta viderentur. Volenti et Deum amanti omnes poenae deliciae sunt.

3. Nullibi clarius fortitudinis praestantia elucet quam in mortis discrimine. Difficile est animum perducere ad contemptum vitae; cuius amore ita plerique tenentur, ut nihil ea felicius, nihil pretiosius aestiment. Sed si sapiens es, ut te esse oportet, desines inter mala numerare mortem, quae finis malorum est et initium vitae. Aequo animo exire debes, rediturus. Mors invictam necessitatem habet; eam timere dementis est; dubia enim sunt quae metuuntur, certa exspectantur. Considera nec pueros nec mente lapsos timere mortem. Turpissimum est autem, si eam tibi securitatem ratio non praestat, ad quam stultitia perducit. Cum exceptione mortis data est vita: vivere noluit, qui mori non vult.

4. Gratificata est nobis natura, cum ad certum tempus usuram spectaculorum suorum concessit: iam exacto tempore discedendum est. Quis sapiens ad extremum spiritum redactus, si rursus ei vita concederetur, vellet iterum materni uteri ergastu-

lum subire, resumere amentiam infantiae, metus puerilitatis, iuventutis pericula, curas virilitatis, labores senectutis? Nemo tam feliciter vixit, cui placeret iterum nasci. Attende igitur quo properes, et a quibus discedas. Posses vitae huius exitum non timere, si alterius ingressum sperares. Haec est causa timoris tui; quia inanis bonorum es, quorum incipis in fine vitae desiderio laborare. Alioquin non trepidares in limine aeternae felicitatis. Viro iusto supplicium esset nasci, nisi mors sequeretur.

5. Nemo mortem laetus excepit, nisi qui ad illam se diu composuit. Effice eam tibi assidua cogitatione familiarem, ut venientem alacri animo excipias. Ut satis vixeris, non dies faciunt, non anni, sed animus exire gestiens et ad originem suam revolare. Diu vixit, qui bene moritur. Bene moritur, qui bene vixit. Vis mortem tibi tranquillam parare? Assuesce ex alto cuncta despicere. Non potest mortem timere, qui iam plura sibi eripuit, quam rapiat mors. Vis tibi vitam iucundam facere? Omnem pro illa sollicitudinem depone: ad omne genus mortis paratus esto; sive gladius vitam sive febris abrumpat, nihil tua intersit: vitam sic institue, ut liceat tibi quotidie dicere: Vixi. Ille securus vivit et laetus moritur, qui se singulis diebus effert; cui concessum est vivere vita peracta. Non potes bene vivere, nisi quotidie moriaris.

Caput XXIX.

De magnanimitate. Viri magnanimi descriptio.

1. Magnum aliquid ipso nomine sonat magnanimitas, excelsa virtus; cuius robustissima vis est, semperque tendens ad magna. Sine hac irritus cadet omnis conatus reliquarum virtutum: nam

cum multae in earum exercitatione occurrant difficultates, adversus eas mens erigi et contra audentior ire debet, nec prius absistere quam, perruptis interpositis obicibus, ad boni sibi propositi adeptionem generose pertingat. Hoc praestat homini magnanimitas: quae ad magna et heroica opera semper inclinat, Deique ope subnixa secure ac prompte res quasque difficiles aggreditur. Audendum est aliquid, si vis aliquid esse. Non potest parvo res magna constare. Magna res est homo, cum vere est homo.

2. Magnus animus ad magna semper aspirat, eaque omnia velut minuta contemnit, quae pro maximis vulgus optat. Opera quidem efficit, quae multo honore sint digna; sed ipsum honorem et denegatum non ambit, et spernit oblatum, nisi aliter exigant Dei honor et oboedientia. Nihil ad ostentationem, omnia ad conscientiam refert: recteque facti non ex populi sermone mercedem, sed ex facto petit. In edito stat semper, excelsus, insuperabilis, par sibi in omni rerum statu: nec locis altioribus se ingerit, contentus magnitudine sua. Super omnia eminet omnium dominus; et ideo nulli se submittit, neminem rogat, quia extra se nulla re indiget. Nihil est quod ipsum terreat aut incurvet. Se profert et spectari vult non vanitatis studio, sed attento gradu, in quo degit, et Dei donis, quibus refulget. Stat tamen cum his inconcussa humilitas summa coram Deo, quia omnia bona sua omnemque gloriam in ipsum refundit, pro certo sciens se ex se ipso nihil habere, nihil posse, nihil esse. Hoc est virtutis fines agnoscere, de se suisque rebus humillime sentire; iisdem tamen habitos honores salva modestia non repudiare. Sequi debet gloria, non appeti.

3. Excipit adverso pectore omnia adversantium tela, nihil reluctans, ut ad summum virtutis fastigium perveniat. Cum viris mediocribus et infimis modestum se ac moderatum exhibet: coram principibus et opulentis nec se proicit nec adulatur, nec eorum potentia suam opprimi sinit libertatem. Quae odio vel amore digna sunt, aperte odit, aperte amat: quaeque palam dici vel fieri debent, libere loquitur et operatur, quia nihil timet aut sperat. Facit eadem, quae ceteri hominum, sed non eodem modo, atque ideo utitur dissimulatione in vulgus, nec se facile populo miscet. Non meminit iniuriarum; et in his, quae necessario perferenda sunt, nec querulus nec supplex est. Paucos laudat, nec ipse laudari optat, sed facere laude digna. Non vivit alterius nutu nisi amici et superioris, neque facile admiratur, quia nihil illi magnum vel novum videtur. In omni casu se ipso tutus, nullis rerum movetur eventibus. Motum habet tardum, vocem gravem, orationem stabilem ac sedatam: non enim festinat, qui paucis rebus studet; nec vehementer contendit, qui se ipso contentus est.

Caput XXX.

De patientia. Eius occasiones et effectus. Indicia verae patientiae. Ad omnia mala ferenda paraenesis et documenta. Necessitas perseverantiae.

1. Patientia est virtus, qua mala huius saeculi aequo animo sustinemus. Quia vero haec mala plurima sunt, varia sortitur nomina, pro varietate malorum, in quibus sustinendis versatur. «Patientia» proprie dicitur, cum iniurias fortiter excipit: «aequanimitas», cum in ferenda iactura bonorum exterio-

rum occupatur: «longanimitas», cum pectus munit adversus rei exspectatae dilationem: «constantia», cum firmat voluntatem ad alia quaecumque mala, propria et aliena, privata et publica toleranda. Nulla est virtus, cuius exercendae crebriores incidant occasiones. Tot enim irruunt malorum agmina, tot nos obsident adversarii, ut recte dictum sit (Iob 7, 1) militiam esse vitam hominis super terram. Nullum paene momentum labitur, quo strenue dimicandum non sit. Ut desint externi hostes, satis sibi quisque infestus est. Ex nobis et in nobis nascuntur, quae nos cruciant et exercent. A fletu auspicamur vitam, rudes ad omnia nisi ad lacrimas. Hoc primum discimus; huic rei incumbimus usque ad mortem. Inventi plures sunt, qui non riserint: nemo, qui numquam fleverit. Patientia itaque necessaria est, ut pectus muniat, spiritum roboret, virtutes perficiat. Nemo potest cognoscere quantum valeat, nisi tribulationibus exerceatur. Non est sapiens, qui non est patiens.

2. Male est homini, qui numquam adversam fortunam expertus est. Aiunt medici nihil magis metuendum quam nimis bonam habitudinem; sed et nautis nimia malacia suspecta est. Si te verberat et lacerat calamitas, non est saevitia sed certamen. Nisi dimices, non vinces; nisi viceris, non triumphabis. Quodsi «oportuit pati Christum, et ita intrare in gloriam suam» (Lc 24, 26), tu praesumes alienae felicitatis particeps fieri absque ulla tribulatione? Erras toto caelo, si aliam tibi viam fingis, qua migres ad caelum. Virtutis sacramenta haec sunt: bona facere, et mala pati. Indicia vero iam adeptae patientiae sunt: aliena mala aequanimiter ferre, inter flagella Dei non murmurare, eorum qui mala inferunt consortium non fugere, inter con-

tumelias ab odio custodiri, divinae voluntati quaecumque nos angunt adscribere, in malis silere, mala inferentes diligere, ob illatas iniurias soli Deo conqueri, seque illi paratum ad omnes aerumnas offerre cum gaudio et gratiarum actione. Denique vere patiens esse dignoscitur, qui erga proximi imperfectiones impatiens non est.

3. In bonorum externorum iactura magnum solatium est, infidam eorum conditionem perpendere. Quidquid possides, quidquid amas, naturalem retinet fugacitatem: apud te est, tuum non est. Noli tibi imaginariae stabilitatis desiderio illudere. Nihil firmum infirmo, nihil fragili aeternum praeter virtutem. Hoc unum contingit immortale mortalibus; cetera suam mortem secum ferunt. Ergo quaecumque habes, eo loco pone, ut magnum sit inter te et illa intervallum. Viro bono nihil eripitur, quia nihil possidet tamquam suum. Cur gemis amisso nummulo, elato filio, succensa domo: perdita autem modestia, verecundia, fortitudine, non ploras? Atqui haec bona tua sunt et tui iuris: illa nec bona nec tua sunt. Si doles, cum ea amittis, te dignum, qui amitteres, ostendis. Nihil te amisisse putares, si nihil inordinate diligeres. Externa sapientem non angunt, quia non tangunt.

4. Opus aliquod aggressurus, omnia eius adiuncta considera: plura invenies, quibus turbari mens tua poterit, si non fuerint praevisa. Puerum vocas? fieri potest, ut praesto non sit, vel ut nihil agat ex animi tui sententia. Ad aliquem iturus es? fieri potest, ut inclusus sit, ut occludantur tibi fores, ut ille te neglegat. Haec praevide, et omnia secunda tibi accident. Ille me hodie non admisit, cum alios admitteret: sermonem meum

adversatus est: me in imo collocavit: querelae sunt nauseantis animi, in quas felices et delicati ac imprudentes incidunt. Non haec observat, qui his non afficitur; qui scit haec omnia vitae huius tributa esse. Optimum autem est pati, quod emendare non potes. Si cuius malitia vel impudentia offenderis, cogita, an fieri possit, ut nulli sint in mundo improbi et impudentes. Quodsi hoc fieri nequit; quid accidit novi, si vir malus et impudens more suo male agit? Vide, ne potius tu arguendus sis, qui non praevideris hunc ita peccaturum. Semper sibi constitit mundus: vitia sunt, ubi sunt homines.

5. Cum aliqua afficeris poena, attende, non quid patiaris, sed quid feceris. Si verum tibi dixeris, acrioribus flagellis te dignum fateberis. Deus est, quo auctore cuncta proveniunt. Ipse te castigat, ut sanet, ut exerceat, ut te duret et sibi praeparet. Futuris malis reservat eos, quibus indulgere videtur. Unde possum scire, quantum animi tibi sit adversus paupertatem, si divitiis affluis? Unde dignoscam, quantum habeas constantiae adversus ignominiam et odium populi, si inter plausus senescis? Audivi te, cum alios in tribulationibus consolareris: opto te audire, consolantem te ipsum et tibi ipsi imperantem, ne doleas. Si medico urenti et membra secanti et gratias habes et mercedem persolvis, cur Dei medicinae non acquiescis? Amentia est, putare damna, quae sunt remedia. Si paupertas, si aegritudo et cetera, quae mala vocas, possent tecum verbis contendere, insultarent tibi et dicerent: Quid mihi, homo, adversaris? Num aliquo bono mea culpa privaris? Prudentiane, an iustitia, an fortitudine? An non licet tecum laeto animo esse? Bona

erunt, quae mala putas, si super ea inconcussus eminueris. Magnum malum est malum ferre non posse.

6. In alienis casibus potes aliquando constantiam dissimulare, numquam autem in propriis. Sit tibi fletus communis cum miseris, non fletus causa. Descende et inclina te afflictis, ut ipsos erigas. Nemo iacentem levabit, nisi se inflectat. Quia vero res omnes duplex manubrium habent, tolerabile unum, alterum intolerabile: si quis tibi iniuriam fecerit, non ea parte ipsum prehende, qua facit iniuriam; haec est enim ansa, qua ferri non potest. Sed cogita illum eodem Christi sanguine redemptum esse, ad eandem gloriam vocatum: sic eum prehendes, qua parte tolerabilis est, et quia amicitia valde exili voce praedita est ad liberas reprehensiones, veritatem ab adversario audire semper studeas. Hic perpetuo vigilans res tuas infensus explorat: teque facilius mala tua quam ipsum fallent. Traducet te per vicos et plateas, animique tui morbum vel latentem vel neglectum ipse iratus commonstrabit. Ab hoc capere utilitatem satage, et consule saluti tuae. Attentius se ipsum circumspicit, qui paratum sibi novit censorem et adversarium.

7. Perseverantia virtutum omnium corona et consummatio est. Incohantibus praemium promittitur, sed datur perseverantibus. Ideo ante omnia hoc cura, ut constes tibi. Nihil tam utile est, quod in transitu prosit: retro relaberis, si ad ulteriora non contendis: et si incipis stare, descendis. Constitue, quid velis, et in eo usque ad exitum persevera. Inconstantis animi est, novas quotidie exercitationes assumere, novas subinde sibi quaerere sedes. Non alibi sis oportet, sed

alius. Planta, quae saepius transfertur, tandem arescit: et remediorum crebra mutatio impedit sanitatem. Si apostolus, vas electionis, non attendens quid ante fecisset, sed quid facere deberet, nequaquam se comprehendisse arbitratur: quid tibi faciendum erit, cui optabile foret, ut posses in fine tuo illius principio comparari? Ardor litterarum nulla aetate exstinguitur: divitiarum amor insatiabilis est: expleri nescit honorum cupido. Res finem habiturae sine fine quaeruntur: divinam vero sapientiam si vel leviter degustaveris, continuo te saturum esse putabis? Aliter te ad perfectionem invitat, qui dixit: «Estote ergo vos perfecti, sicut et Pater vester caelestis perfectus est» (Mt 5, 48). Haec meta tibi proponitur, ut locum semper superesse scias incremento virtutis tuae.

Caput XXXI.

De temperantia. Quantum illi conferat verecundia. De abstinentia et castitate.

1. Temperantia voluptatibus imperat, quae ex gustu et tactu percipiuntur: adscititias et superfluas odit et abigit; necessariis obsequitur, quantum recta ratio permittit. Eius regula infallibilis est: solam necessitatem in his, quae ad corpus spectant, pro mensura habere, nec umquam ad voluptates, propter ipsas, accedere. Hac virtute efficitur, ne ex homine in iumentum labaris. Ad eam plurimum confert verecundia, frenum pravorum motuum, bonae indolis index, custos puritatis, testis innocentiae. Si mentem tuam illa possideat, docebit te omnem timere turpitudinem, ab omni actu illicito abstinere, Dei praesentiam

venerari, te ipsum ubique revereri, eamque semper diligere intellegibilem pulchritudinem, quae in operibus temperantiae maxime elucet. Porro tunc verecundum te esse dignosces, cum vel ad ipsum intemperantiae nomen expavesces, cum te parietes tui tegent, non abscondent, quos plerique circumdatos sibi credunt, non ut tutius vivant, sed ut peccent occultius. Quid autem prodest, recondere te et oculos hominum auresque vitare? Tecum semper est Deus, qui ubique te videt: tecum conscientia, quae ubique te accusat.

2. Usum cibi et potus abstinentia et sobrietas, quae vero ad tactum pertinent, castitas et pudicitia moderantur. Et in usu quidem ciborum difficillimum est, extra metas necessitatis non abripi. Venter praecepta non audit: poscit, appellat et quotidianum tributum exigit. Sed quam parvo dimitti possit, quam modica stipe contentus sit, nemo recogitat. Cogimus vitiis servire naturam; famemque et sitim, quae naturalibus remediis facile sedari possunt, variis eduliis et potionibus irritamus. Castitas quoque ardua est inter tot libidinis incentiva, nisi ea compescat timor Dei, occasionum fuga, sensuum custodia, et maxima sui ipsius reverentia. Qui se ipsum non veretur, nec alios vereri poterit. Vis castus esse? contine oculos, ne invitus ames, quae incaute aspexisti. Quid fugacem et falsam creaturae pulchritudinem admiraris? Exspecta paulisper, et iam non erit. Serenam frontem squalentes arabunt rugae, maesta teget nubes oculorum faces, dentium ebur scaber obducet situs. Fuge etiam pravorum consortium, omnem mollitiem vita, carnem ieiuniis doma et durius tracta. Perit, qui nimium est amans sui sepulcri.

Caput XXXII.

De mansuetudine et clementia. Utriusque officia et praestantia.

1. Ut irae impetum mitiges, necessaria est mansuetudo, ne citra vel ultra recti limites hac in parte deflectas. Telum naturae est ira, quo uti licet, cum peccantes arguere et castigare ex officio teneris, cum dictat prudentia tuam vel alienam iniuriam debito modo repellendam esse, ne crescat ex impunitate reproborum licentia. Crudelis est tam qui nulli quam qui omnibus ignoscit. Cum vero, iustitia exigente, puniendi sunt rei, mansuetudinis et clementiae memor esto. Descende ad poenas tamquam invitus; et talis esto erga peccantes, qualis exstitit erga te Deus. Sicut ille sustinuit te, ut meliorem faceret: ita illos sustine, ut corrigantur. Despicis medicum, si desperas aegrotum. Tam facilis est aegri sanitas, quanta medici sapientia et benignitas. Vir mitis iracundiae pelago velut scopulus supereminet fluctusque impingentes dissolvit; nec poena semper, sed saepius paenitentia contentus est. Clamat coacto coetu humani generis Salvator mundi, «Venite ad me omnes . . . et discite a me»: non curare infirmos, non leprosos mundare, non caecis lumen aut mortuis vitam reddere. Sed quid? «Discite», inquit, «a me, quia mitis sum» (Mt 11, 28 29). Ad hoc redegisse videtur omnes thesauros sapientiae et scientiae suae, ut ab eo discamus mites esse. Tanta mansuetudinis praestantia est.

2. Ut mansuetudo iram, sic clementia punitionem moderatur. Illa ad omnes, haec ad principes et superiores pertinet. Eius enim munus est, mi-

tiorem poenam, quam iura exigant, irrogare: non ex timore, lucro, amicitia aliove motivo, sed ex animi lenitate. Non opus est latera montium abscindere et in arduo collis vertice arces construere: salvum principem in aperto clementia praestabit. Haec est munimentum inexpugnabile, quae tutum reddit imperium. Malus princeps invisus est, quia timetur: et timeri vult, quia invisus est. Quem vero metuunt subditi, oderunt; et quem quisque odit, periisse cupit. Vitae regum dominus est, quisquis suam contempsit. Frustra se potentia munit, qui saeptus suorum benevolentia non est. Turpia sunt principi multa supplicia, sicut medico multa funera. Si rex continet vim suam, si omnes iniurias et offensiones superne despicit, si quosdam alienae irae, neminem impendit suae: tunc vero se regem ostendit. Magni animi est, placidum esse atque tranquillum.

Caput XXXIII.

De modestia. Munus duplex studiositatis. Quae regula in usu eutrapeliae servanda.

1. Modestia reliquas animi dotes mirabiliter exornat. Haec forma honestatis est et frenum vitiorum. Quamvis sermone taceas, habitu et gestu te prodis. Argumentum virtutis ex minimis licet capere. Vultus, risus, incessus et flexus oculorum saepe hominem ostendunt, qualis sit. Sic vive, ut omnes cognoscant te ad consortium angelorum pertinere. Serva decorum in motu omnium membrorum, in gestu, voce et aspectu, ne quid in his effeminatum et molle sit, ne quid rusticum aut durum. Vera modestia ab animo in corpus, ex interna morum gravitate in superficiem emanat,

ut quasi supellectilem suam mens foris inspiciat. Vir modestus vivum Dei simulacrum est; nam solus eius aspectus intuentes componit. At hoc quam bonum est, videri et prodesse! Spectat quoque ad modestiam, tui status conditionem in vestibus, supellectili, ornatu domus et multitudine servorum non excedere. Animi tui impedimenta haec sunt: quibus non tu, sed quae sunt extra te exornantur. Cur igitur gaudes malo tuo? cur inania miraris et impedimentorum multitudine gloriaris? Hanc servorum cohortem, quae latus tuum cingit, recte dixeris hostilem exercitum, a quo satis cavere non potes. Quid agas nosse volunt, non quid praecipias. Nihil humilius eorum ingressu, nihil progressu insolentius, nihil odiosius egressu.

2. Studiositatis duo sunt munera: alterum, sciendi appetitum, qui plerumque iuste maior esse solet, temperare et moderari; alterum, torporem excutere animique industriam ad necessaria ediscenda excitare. Curiosum homini ingenium dedit natura; artisque suae ac pulchritudinis conscia, nos operum suorum spectatores genuit, perditura fructum sui, si tam magna, tam clara, tam subtiliter ducta solitudini ostenderet. Sed abutimur naturae bono, ea curiose investigantes, quae utilius ignorarentur. Non ille sapit, qui scit multa; sed qui sapit, quod facit ad rem. Ea primum discenda, quae pertinent ad salutem: cetera quo minus legas non deterreo, dummodo quidquid legeris ad mores referas. Cave autem, ne lectio multorum librorum habeat aliquid vagum et instabile. Certis ingeniis immorari oportet et innutriri, si velis aliquid trahere, quod in animo fideliter sedeat. Lectio varia delectat, certa prodest.

3. Danda est aliquando remissio animo, et assiduo labori quies intermiscenda: non enim durabile est, quod caret alterna requie. Legum conditores dies aliquot instituerunt, quibus ad hilaritatem publice homines cogerentur viresque reciperent paullulum resoluti et remissi. Animi vero relaxationem plurimae actiones constituunt. Inambulatio scilicet in loco amoeno et aperto, ut caelo libero attollat se mens, et membra vegetentur: suburbana ac rusticana secessio, procul ab urbium nidore et tumultu: aucupium et venatio, quae statum tuum non dedeceant, et piscatio, quae innocentior est: laeta studia et mitiora musicusque concentus et ludus aliquis honestus: ioci demum innoxii et urbanitates, a quibus absit omnis iniuria et indecentia. Sunt quidam nimium severi, osores hominum, suisque tenebris incubantes, a quibus hilaris sermo numquam potest extorqueri. Alii iocis semper dediti rebus seriis numquam se applicant, numquam se populo subducunt. Miscenda autem ista et alternanda sunt; nam solitudo desiderium hominum faciet, frequentia taedium, eritque altera alterius remedium. Odium item laboris sanabit remissio; taedium remissionis labor. Sunt et nonnulli, qui vires suas dispensare nescientes immoderatum in se imperium exercent. Modus illis deest. Nec intermittere studia sciunt nec repetere. Cum se ad laborem concitant, iunguntur dies noctibus; nec desinunt, nisi deficiant. Rursus cum se in lusus dimittunt, se ita resolvunt, ut ad priorem consuetudinem vix retrahi possint. Sic igitur dandum animo intervallum, ut remittatur, non resolvatur. Ad hoc necessaria est eutrapelia, quae certos fines praescribat, quos praetergredi nefas sit. Optima quaeque mala fiunt, cum quis modum excedit.

Caput XXXIV.

De humilitate. In quo consistat. De cognitione sui. Veri humilis character.

1. A Christo venit humilitas. Ipse eam verbo promulgavit, docuit exemplo. Haec, post virtutes theologicas et intellectuales, inter ceteras primatum habet: removet enim superbiam, quae est origo omnium malorum. Haec nos amabiles Deo reddit; quia cum humilibus sermocinatio eius. Sine hac, quae virtutum fundamentum est, quidquid in spirituali aedificio superstruitur, nec solidum erit nec stabile. Quamvis autem ipso nomine quidpiam vile et exiguum prae se ferre videatur, virtus tamen magnorum est, quoniam est virtus perfectorum animumque erigit ad altiora. Illustria aggreditur sine timoris periculo, ardua sine metu difficultatis; excelsa, strenua, magnanima, eodem semper tenore subsistens. Non consistit humilitas, ut vulgus putat, in mera sui despicientia et abiectione, sed in ea moderata gloriae et honoris appetitione, quae et excessum devitet et a defectu recedat. Appetit humilis gloriam, tamquam stipendium virtutis, animo directe in actionem intento; non propter ostentationem, sed ob solam virtutem, et quantum ipsa deposcit. Illegitimus est omnis honor, quem virtus non parit. Quia vero humilis, qua pollet mentis perspicacia, aequus sui aestimator est, omnem prope honorem merito aversatur: tum, quia novit, quam sit exiguum, quod ipse de suo confert ad opera virtutis: tum quia timet, ne ex debiti honoris appetitu ad indebitum captandum prolabatur. Tutius est aspernari honorem, quem, qui recusat, amplificat; qui spernit, auget.

2. Ideo humilis non es, quia te ipsum non cognoscis. Nulla est regio tam remota, de qua facilius credas falsa narranti. Quid est homo? Imbecille corpus et fragile, suapte natura inerme, alienae opis indigens, et ad omnem temporum contumeliam proiectum. Massa luti, foedum animal ad omnia mala proclive, adeo perverso et depravato sensu, ut terrena caelestibus, caduca aeternis praeferat. «Universa vanitas, omnis homo vivens» (Ps. 38, 6). Nulli animali vita fragilior, nulli rabies acrior, nulli confusior pavor, nulli maior libido. Unde igitur tibi superbia, miserabilis creatura, et omnium infelicissima? Attende miseriam tuam, considera probra et dedecora tua, si qua in te superest rationis scintilla. Tunc perfecte humilis eris, cum te ipsum nosse didiceris.

3. Verus humilis se prorsus despicit: neque humilis, sed vilis vult reputari? honorem sibi debitum in Deum refert, et in omnibus de se diffidit: gaudet contemptu sui, hoc solo superbus, quod laudes spernit. Se ipsum considerat iuxta ea, quae ex se habet; alios vero secundum ea, quae habent ex Deo; et sic aliis se conferens, se omnibus deteriorem arbitratur: hoc est enim ingenium humilitatis, propria mala aliorum bonis comparare; ex quo vel quilibet perfectissimus potest sine mendacio se ceteris imperfectiorem existimare. Ad haec verus humilis omni oboedientia se subdit maiori, propria desideria non perficit, defectus suos libenter detegit, omnem iniuriam patienter sustinet, abiectiora quaeque cum gaudio amplectitur, omnem fugit singularitatem, abstinet a multiloquio, latere desiderat et nesciri; infra se omnia ponit; se infra omnia, seque totum intra nihilum claudit. Verecundus est et circumspectus: non loquitur, nisi cogat

necessitas, idque modeste et sine risu, flere potius optans quam ridere. Cordis humilitatem corpore ostendit, defixis in terram oculis, gravi et modesto incessu, cernuo vultu, ad instar rei, qui iam debeat tremendo Dei iudicio praesentari. Conscius flagitiorum quae commisit, incertusque de gratia et dubius de salute, non audet oculos in caelum attollere; sed cum publicano a longe stans ferventi oratione peccatorum veniam deprecatur. Omnia denique opera sua veretur, omnia terrae bona despicit, omnem calcat mundi pompam: totum enim mundum nihil putat, qui se credit nihil esse.

Caput XXXV.

De statu perfectorum. Imago viri perfecti. Finis vitae perfectae, unio cum Deo.

1. Perfectus ille dicitur, cui nihil deest. Quid autem potest illi deesse, qui purgatus a peccatis, emundatus a vitiis ac virtutibus exornatus, Deo suo intime adhaeret et unus cum eo efficitur spiritus in aeternum? Hic est apex christianae perfectionis: hic finis ultimus, ad quem tendere debes. Cum enim quaelibet res tunc perfecta censeatur, cum fini suo copulatur, finis autem tuus Deus sit: tunc demum te perfici necesse est, cum perfecte Deo adhaerens ad eum redis, a quo exiisti. Perfectus autem sine speciali Dei auxilio nemo est. Et quia pauci inter mortales ad singularem Dei illapsum recipiendum mentis apicem disponunt, ideo paucorum perfectio est. Paucos singula saecula protulerunt.

2. Virum perfectum illum esse dices, quem videris interritum periculis, intactum cupiditatibus, inter adversa felicem, in ignominia beatum, in me-

diis tempestatibus placidum, quidquid ceteri timent optantque ridentem, omnia tamquam minora transeuntem, nullo bono nisi suo nitentem, semper liberum, sibi semper constantem, sui semper similem, erectum, excelsum, vacuum sui et plenum Deo; cui bona sua nulla vis excutit, qui mala in bonum vertit, qui nulla re frustratur, nullo laeditur casu; qui pretia rebus non ex opinione, sed ex natura imponit; qui super omnia eminens toti mundo se infert, et in omnes eius actus contemplationem suam extendit, semper tranquillus et inconcussus; qui maiore sui parte illic perpetuo commoratur, unde descendit. Sicut radii solis, quamvis terram contingant, illic tamen sunt, unde mittuntur; sic vir perfectus nobiscum quidem conversatur, sed optima sui parte abest et fini suo semper adhaeret. Talis est animus eius, qualis mundi status supra lunam: semper illic serenum est. Rerum defectus ignorat, varium animum nescit, omnia saecula illi serviunt, aequaliter tamquam sol universa perlustrat, atque omni multiplicitate reiecta in simplicissima unitate quiescit. Nihil optat, nihil quaerit extra se, non habens necesse longius arcessere felicitatem, quam corde inclusam gerit. Soli Deo operatur, soli Deo vivit, semper abire paratus. Hanc amussim adhibe vitae tuae: et intelleges, quam procul absis a perfectione.

3. Res ista maior altiorque est, quam ut possis ad eam pertingere, nisi ille te sursum trahat, qui dixit: «Sine me nihil potestis facere» (Io 15, 5). Sed et praeviae dispositiones necessariae sunt. Finis vitae perfectae intima cum Deo unio est: et quia ille habitat lucem inaccessibilem, ad eum numquam accedes, nisi tenebras creaturarum a te expellas. Non potest homo divinae consors naturae fieri,

nisi se ipsum et omnia creata mente et affectu transcendat. Omnis vel minima cuicumque rei adhaesio echeneidi exiguo pisciculo similis est, qui, si navem mordeat, eam sistit et detinet in medio cursu. Non aliter plerisque animabus contingit; quae velut naves, caelestibus divitiis onustae, beatae unionis portum feliciter attingerent, nisi aliqua vitiosa affectione detinerentur. Deus unus et simplicissimus est: numquam poterit anima unioni apta esse, nisi una et simplicissima efficiatur.

Finis Manuductionis ad caelum.

OPUSCULUM II.

PRINCIPIA ET DOCUMENTA VITAE CHRISTIANAE.

ELECTIS DEI

PER UNIVERSUM ORBEM DISPERSIS

IOANNES

Miseratione Divina Tit. S. Bernardi ad Thermas S. R. E. Presbyter

CARDINALIS BONA.

Gratiam et Pacem quae superat omnem sensum.

Hunc libellum vobis offero, qua par est veneratione, felices animae, vasa honoris et misericordiae, genus electum, gens sancta, filii Dei destinati ad gloriam ante mundi constitutionem, qui pretioso sanguine Christi redempti, et a servitute peccati dono gratiae ipsius liberati, ignominiam crucis non erubescitis. Vobis enim datum est nosse mysteria regni caelorum, qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati estis. Vos elegit Pater caelestis in partem sortis Sanctorum, ut essetis sancti, et immaculati in conspectu eius in charitate, in quo praedestinati estis, non secundum opera vestra, sed secundum propositum voluntatis eius. Pro vobis Dei Filius oravit, cum transiturus de hoc mundo ad Patrem dixit: «Manifestavi nomen tuum hominibus, quos dedisti mihi de mundo. Tui erant, et mihi eos dedisti. . . . Ego pro iis rogo: non pro mundo rogo, sed pro his quos dedisti mihi, quia tui sunt.» Pro mundo autem non oravit, quia

omne quod est in mundo, concupiscentia carnis est, et concupiscentia oculorum, et superbia vitae, quae non est ex Patre. Ideo non audiunt verba vitae qui de mundo sunt; et si audiunt, non intellegunt, quia animalis homo non percipit ea quae sunt Spiritus Dei. Et Christus quidem lux vera est, quae illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, sed mundus eum non cognovit, nec videt eum, nec scit eum, nec Spiritum veritatis potest accipere. Hoc est autem iudicium et causa damnationis reproborum, quia lux venit in mundum, et dilexerunt homines magis tenebras quam lucem; erant enim eorum opera mala, et omnis qui male agit, odit lucem. Quodsi in vita et praedicatione sua Christus lux fuit, praecipue tamen universo mundo in cruce resplenduit; lignum enim illud in quo erant fixa membra morientis, etiam cathedra fuit docentis. Audiamus ergo quid nos doceat. Id nimirum docet moriens, quod docuerat vivens: «Qui non baiulat crucem suam, et venit post me, non potest meus esse discipulus.» Crucem igitur amplecti et Christi sequi vestigia salus nostra est; in cruce plenitudo meritorum reperitur: et haec christianorum sublimior philosophia, scire Christum, et hunc crucifixum. Atque utinam haec Principia et documenta vitae christianae legentibus aperiat Deus cor ad intellegendum, dispellens tenebras ignorantiae et sanans animae languores, ut erepti de potestate tenebrarum ad agnitionem veritatis perducantur. Huius rei gratia Deum oro, ut det illis virtute corroborari per Spiritum eius in interiorem hominem, ut charitas in iis magis ac magis abundet, ut sint sinceri et sine offensa, repleti fructu iustitiae, Deo per omnia placentes sine querela et sine reprehensione. Hoc votum meum pro illis

est: pro me autem Deum precor, ut mentem meam luminis sui claritate perfundat, et meam imbecillitatem brachii sui potentia confirmet, ne, qui aliis praedico, moribus doctrinae repugnantibus, reprobus efficiar. Vos etiam rogo, amici Dei et oves pascuae eius, memores mei estote in orationibus vestris, ut, quod hae paginae docent, operibus comprobem, meisque legibus obtemperem, eo vires largiente qui dixit: «Sine me nihil potestis facere»; qui cum Patre et Spiritu Sancto unus est Deus, unus est Dominus, gloriosus et superexaltatus in saecula. Amen.

PRINCIPIA ET DOCUMENTA VITAE CHRISTIANAE.

PARS PRIMA.

DE VITA CHRISTIANA EIUSQUE FINE ET OFFICIIS.

Caput I.

De tribus generibus christianorum.

Cum omnem christianorum multitudinem in catholica Ecclesia viventium, eorumque mores et instituta veluti e specula prospicio, tria quasi eorum genera mihi videor deprehendisse. Unum est eorum, qui, Christi doctrinam et exempla in spiritu et veritate sectantes, se re et nomine christianos esse perpetua et exactissima evangelicae perfectionis exercitatione ostendunt: Deo enim servientes et in lege eius die ac nocte meditantes, carnem suam cum desideriis et concupiscentiis crucifigunt, nullis adversitatibus victi, nullis prosperitatibus depravati. In hoc autem genere nonnulli eminent, quorum virtutes ultra humanam conditionem assurgunt. Servant siquidem continentiam usque ad tenuissimum victum et perpetuum ieiunium: puritatem custodiunt usque ad cuiuscumque etiam licitae delectationis contemptum: patientiam exercent usque

ad cruces et flammas: se ipsos abnegant usque ad omnimodam abiectionem et odium sui: divitias spernunt usque ad patrimonia distributa pauperibus: Deum diligunt usque ad supremum gradum, qui in hac vita haberi potest: omnes denique virtutes in gradu heroico possident, ita ut mirentur ceteri qui eos vident, et fateantur imbecillitatem suam, quia ad tantam perfectionem pervenire non possunt. Sed horum numerus ad paucissimos redigitur, et vulgo ignotos, qui sibi ac mundo mortui et crucifixi vitam degunt absconditam cum Christo in Deo.

Alterum illos complectitur, qui orthodoxae fidei professione contenti, his rebus dumtaxat quae foris apparent, christiani hominis officia contineri arbitrantur; timentes quidem Deum, sed et cupiditatibus suis tamquam idolis suis servientes. Ad sacramenta frequenter accedunt, sed tanta animi remissione et socordia, ut ex frequentia nihil proficiant: a gravioribus peccatis abstinere satagunt, leviora neglegunt: exteriores religionis actus non omittunt; sed terrenis affectibus immersi, sibique semper et propriis commodis addicti, quid sit vita interior, quid perfectio christiana, quid ascensus mentis in Deum, quid abnegatio rerumque omnium abdicatio, sine qua neminem posse suum esse discipulum toties Christus docuit, aut prorsus ignorant aut discere nolunt: et si quis iis sanctioris vitae documenta proponat, illa ad monachos et ad anachoretas ablegant, stulto et lacrimabili errore decepti.

Tertium genus illos omnes comprehendit, qui ideo christiani dicuntur, quia a christianis parentibus orti et aqua baptismatis regenerati, inter christianos commorantur: moribus autem deteriores sunt infidelibus, improbi, sceleribus pleni, abominabiles, quorum immensa multitudo est.

Caput II.

Tertium genus christianorum describitur.

Hi sunt qui ore Deum fatentur, factis negant: corpus enim suum eiusque commoda nimis amantes et saeculi legibus pertinaciter adhaerentes, contra evangelicam veritatem ita se obdurant, ut se esse christianos pene erubescant. Fovent quotidie peccata sua, et flagitiis in consuetudinem versis etiam verecundiam perdiderunt. Nihil sapiunt nisi terram, bonaque et mala solius corporis voluptate perpendunt, et sic omnes vitae suae actus disponunt, ut veluti bruta animalia corporis sensibus obsequantur. Maximum bonum iudicant opes, quas si bonis artibus nequeunt, malis assequi student. Nihil illis turpe, nihil indignum, dummodo pecuniis affluant et dignitatibus, quibus ad iniuriam Creatoris sacrilege abutuntur; et quod olim de quibusdam Graecis dictum legimus, aedificant quasi semper victuri, vivunt quasi altera die morituri. Haec autem faciunt, quia verbis Domini non credunt, et humanae conditionis obliti longam sibi annorum seriem pollicentur. Quiescunt in rebus transeuntibus, quae rursum ab aliis occupandae sunt, nihil solliciti de permanentibus, quia de aeternitate non cogitant. Torquet illos ambitio, dissolvit libido, inflat superbia, lacerat invidia, agitant cupiditates, et iustitiae fastidio laborantes sic Dei mandata aversantur, ut fere etiam exsecrentur. Clamat Christus beatos esse pauperes, beatos qui lugent, qui persecutionem patiuntur: isti ex adverso beatos illos dicunt, qui divitiis ad satietatem abundant, qui super alios dignitate eminent, quos omnes venerantur. Edixit ille suum discipulum esse non posse, qui non renuntiat omnibus quae possidet: isti, quae

habent, cum amore retinent, cum dolore amittunt; immo et aliena concupiscunt, et si nemo prohibeat, cum iniuria rapere parati sunt. Aliqui etiam Ecclesiae addicti, qui solum Christum partem suam esse professi sunt, suae promissionis immemores, nummos non cessant nummis addere, possidentes saepenumero sub Christo paupere quae sub locuplete mundo non habebant. Praeceptum Domini est, ut diligamus inimicos nostros, atque his, qui nos oderunt, beneficia rependamus: isti et odio habent, et contumelia afficiunt, et si factis nequeunt, saltem animo offendunt. Iubet ille, ut auferenti tunicam dimittamus et pallium, ut dexteram maxillam percutienti sinistram praebeamus: quis est qui obtemperet? immo quis est qui hoc sive mandatum sive consilium non contemnat, non irrideat? Percurrat qui voluerit Christi Evangelium, eiusque sectatores recenseat, paucissimos reperiet, qui ad eius praescriptum vivant, qui ipsum qua par est aestimatione et veneratione prosequantur. Sed nec legere nec audire dignantur, et iniquas mundi fabulationes atque insanias falsas verbo Dei anteponunt, vel ex hoc ostendentes se ad illos pertinere, qui verba Dei non audiunt, quia ex Deo non sunt. Cum sit igitur hominis christiani Deo fideliter credere, eius consiliis obsequi, eius parere mandatis; fit absque dubio, ut qui haec spernit et conculcat, christianus non sit: fides enim sine operibus mortua est, nec quidquam prodest magni nominis praerogativa, si mores illi et officia non consentiunt. Inter christianum et infidelem non sola fides discrimen ponere, sed vita etiam et mores debent, ut vera religio a falsa operibus distinguatur. Qualis enim fides illorum esse potest, qui sic Deo credunt, ut eius mandata contemnant? Similes daemoni isti sunt, qui

credit et contremiscit: atque utinam deteriores non essent, nam daemon credulitatem habet et timorem: hi fidem iactant, timorem non habent.

Caput III.

Peccatum originale causam esse omnium malorum.

Causam huius pravitatis nemo potest ignorare, cui nota sit primi hominis praevaricatio. Amissa enim iustitia originali, in tot mala incidit vitiatae naturae massa damnata, ut eorum multitudo omnem vincat eloquentiam. Hinc vita traducitur plena laboribus et doloribus, plena vitiis et iniquitatibus, suoque pondere proclivis ad malum. Hinc horrenda illa profunditas ignorantiae, quae mentem nostram tenebrosa quadam caligine involvit. Hinc caeca, indomita concupiscentia, quae animam deprimit, et affigit humi. Hinc aversio a Deo et amor rerum pereuntium, atque ex hoc mordaces curae, insana gaudia, lites, discordiae, rixae, haereses, sacrilegia, infandae libidines ac totius fere humani generis aeterna damnatio[1]. Illa siquidem fuit impiae rebellionis iustissima poena, ut, qui propria voluntate in superbiam elatus Deum deseruit, ab eo desertus sit; et qui libero arbitrio bene uti noluit cum posset, iam ipso ad bonum uti, et Deum diligere sicut oportet, aut credere in Deum, aut operari propter Deum, aut quae recta sunt cogitare nequeat, nisi gratia et misericordia divina ipsum excitet et praeveniat. Homo igitur sibi relictus amoris sui pondere ad se ipsum convertitur, sibique soli

[1] Ita sane sine Christo; post quem vidit S. Ioannes in Apoc. (7, 9) innumerabilem turbam beatorum (N. Ed.).

incubans, in se tamquam in centro requiescit. Atque utinam omnes christiani hanc veritatem bene perciperent; nam si se captivos esse sub lege peccati et ad omne bonum ineptos agnoscerent, ab eo utique auxilium continua et ferventi oratione peterent, qui operatur in nobis et velle et perficere, et a quo omne lumen et robur et omnis sufficientia nostra procedit. Sed iacent plerique in profundo sepulti, et miserando errore delusi suam caecitatem suosque languores amant, et se sanos existimant, quia nesciunt se aegrotare.

Caput IV.

Occasio et scopus huius libelli.

Haec cum saepius mente revolverem vitaeque transactae perditos dies in amaritudine animae meae recogitarem, duplex me cura invasit, quarum una praeteritum tempus, altera futurum respiciens, de utroque anxium et sollicitum reddidit. Nam si dies anteactos simul adesse iubeo, et serium de iis examen instituo, horrori mihi sunt tot divinae legis praevaricationes, et toties violata fides qua Christo in baptismate nomen dedi, abrenuntians satanae cunctisque operibus et pompis eius: pudetque me gratiae Dei infidelem fuisse. Si vero mentis obtutum in ea figo quae ventura sunt, Dei tremenda iudicia expavesco, et veniae ac salutis incertus totis artubus contremisco. In his igitur angustiis constitutus, statui, Deo opitulante, mihi ipsi primum, tum aliis quos eadem calamitas premit, efficaciter succurrere et remedia praescribere, quae semper in promptu sint, ut imbecillitas memoriae assidua lectione reparetur, viamque perfectionis arripere cupientibus prolixae inquisitionis labor

absit. Nam quia omnis disquisitio veritatis fit ex quibusdam principiis, quae a philosophis axiomata, a medicis aphorismi dicuntur, quibus praecipuarum rerum compendium ac veluti medulla continetur, propositum mihi est in hoc libello, quidquid de vita sancte instituenda in Sacra primum Scriptura, tum in codicibus Sanctorum Patrum et piorum scriptorum diffuse legitur, ad certa quaedam et magis necessaria vitae christianae principia restringere, quae brevia sint et concisa, et paucis multa comprehendant. Porro hoc unum est necessarium, a quo summa rerum vitaeque beatae tota ratio dependet, scire quid sit christiane vivere. «Quid enim prodest homini, si mundum universum lucretur, animae vero suae detrimentum patiatur? Aut quam dabit homo commutationem pro anima sua?» (Mt 16, 26.) Quid vero perversius magisque insanum aut dici aut fingi potest, quam christiani nomine gloriari, vitamque prorsus alienam a Christi doctrina et exemplis instituere? Vanum est nomen, cui vita non congruit.

Caput V.

Cur vitae christianae documenta multi discunt, pauci exsequuntur.

Haec autem praecepta facile possunt omnes legere, discere et meditari; sed quod valde dolendum est, eorum germanam vim et notionem pauci assequuntur. Facile omnes agnoscimus iter ad caelum parandum esse abnegatione, ieiuniis, vigiliis, carnis castigatione multisque tribulationibus; sed in actionibus nostris aliter sentire videmus. Facile dicimus oportere christianum calumnias, persecutiones, tormenta et ipsam mortem libenter pati; sed cum haec mala proxima sunt, cum vitae

periculum imminet, tunc caligo mentem obumbrat, et quod ante dilucidum videbatur, incredibili obscuritate circumfusum apparet. Humiles sumus, cum a nemine vilipendimur: patientes, cum nihil molestiae occurrit. Documentis vitae christianae assentimur, quando nos non attingunt: cum vero ad nos pertinent, tunc irrepunt terrenarum cupiditatum illecebrae mentemque confundunt, et ea in molliorem sensum nobisque commodiorem interpretamur. Latet enim veritas caligine obvoluta, eamque oderunt homines ob insitam illi austeritatem, quam natura nostra peccato vitiata pati non potest; et quia virtutibus amaritudo, vitiis voluptas admixta est, illa offensi, hac deliniti praecipiti cursu in vitia ruunt, et posthabita veritate mendacium amplectuntur. Quodsi aliquando praeceptores audiunt, qui ipsam veritatem proferant ac veluti oculis exponant, quamvis agnoscant se in tenebris et umbra mortis ambulare, et aliquo modo ad lucem aspirare incipiant, in suas nihilominus tenebras relapsi oculos claudunt, ne oblatum lumen aspiciant, similes dormientibus qui expergisci conantur, sed alto sopore demersi protinus in somnum remerguntur. Nemo igitur mirari debet, si multa proponimus, nihil exsequimur; tum quia difficultates quae in bonis actionibus solent occurrere, non praevidemus, illisque apparentibus retrocedimus; tum quia magis in propriis viribus quam in Dei adiutorio confidimus, et ideo ingruente tentatione deficimus, ut discamus non nostrae virtutis esse, sed divinae misericordiae, quod vincimus; tum quia denique multum speculationi, parum affectui incumbimus, et leges bene vivendi in doctrina potius quam in conscientia habere volumus, scientiam divinam studiose inquirentes, non ut mores

habeamus quos illa instituit, sed ut ad hominum laudes per eius ostentationem perveniamus. Inanis autem labor est sapientiam discere, et insipienter vivere.

Caput VI.

Regulas evangelicae perfectionis non solis religiosis, sed omnibus christianis traditas esse.

Quia plurimi sunt, qui tradita a Christo christianae perfectionis documenta nec discere nec servare volentes, ne illa temere abiecisse videantur, ad illos dumtaxat spectare asserunt, qui claustris inclusi a saeculi curis alieni sunt, ostendam evidenter, quam sit inanis et falsa eorum persuasio, ut, hoc errore sublato, veritas patefacta clarescat. Verissimum quidem est duplici statu christianorum vitam distingui, mundano et religioso; uterque tamen, diverso licet tramite, ad eundem terminum tendit: et quod attinet ad praxim virtutum, ad mundi contemptum, ad paupertatem spiritus, ad amorem crucis, par utriusque conditio est, hoc solo intercedente discrimine, quod religiosi sollemnium votorum ac regularum vinculis devincti, strictiore iure quam mundani ad perfectionem tenentur, in reliquis una et eadem vitae ratio ab utrisque requiritur, unum et idem Evangelium omnibus praedicatum est. Cumque Deus nihil praecipiat nisi charitatem, nihil prohibeat nisi cupiditatem, nulla in his differentia, nulla exceptio personarum reperitur. Praecepit Salvator noster, ne quis verbum otiosum loquatur, rationem de illo redditurus in die iudicii, ne quis irascatur, ne quis concupiscat, nec ullam videmus positam esse distinctionem inter monachos et coniugatos. Simili modo cum dixit beatos esse qui lugent, infelices qui rident: cum docuit nos

oportere semper orare, omnibus renuntiare, vitam odisse, nos ipsos abnegare, iniurias patienter ferre, intrare per angustam portam, nullum certe hominum genus exclusit. Paulus item Apostolus cum omnibus christianis etiam coniugatis filiosque nutrientibus scriberet, nonne ab illis omnem exigit vitae monasticae disciplinam? «habentes . . .» inquit, «alimenta, et quibus tegamur, his contenti simus (1 Tim 6, 8). Quid amplius ab anachoretis requireret? Petrus quoque et Iacobus Apostoli, nonne ad omnes Christi fideles scribebant, cum eos hortabantur, ut essent sancti, integri, perfecti, in nullo deficientes? (1 Petr 1, 15; Iac 1, 4). Christus denique cum dixit: «Estote . . . perfecti, sicut et Pater vester caelestis perfectus est» (Mt 5, 48), sermonem habuit ad omnes in se credentes, quibus altissimum sanctitatis scopum praefixit, ut omnes qui per adoptionem filii Dei nominamur et sumus, Patris perfectionem aemulemur. Magna itaque cunctis christianis sanctitatis necessitas indicta est, ne a paterna hereditate tamquam degeneres excludantur[1].

Caput VII.

Huius libelli utilitas et exhortatio ad perfectionem.

Ideo, contemptis omnibus quae bona mortales putant, huic soli curae incumbendum est, ut per Christi vestigia ad evangelicae perfectionis culmen properemus. Ad hoc referuntur quaecumque in hoc libello collecta sunt, ut superatis sensuum praesti-

[1] Videlicet ne *in aeternum* excludantur, in morte requiritur sanctitas gratiae iustificantis seu immunitas a quovis peccato mortali; ne *ad tempus* quidem excludantur, neve in purgatorio detineantur, immunitas ab omni etiam levissimo peccato poenaeque reatu. (N. Ed.)

giis et veritate comprehensa quasi in regionem originis nostrae revertamur, de vitiis triumphaturi et in perpetuum regnaturi. Filii huius saeculi persuadere conantur perfectionem rem difficillimam esse, nec posse in hoc mundo inveniri, ut segnis effectus homo quaerere non audeat, quod se consequi posse desperet. Sed volenti nihil difficile, et quidquid arduum est, gratia Dei facile reddit. Tanta est autem pulchritudo iustitiae, tanta iucunditas aeternae lucis, tantus splendor incommutabilis veritatis, ut, si unius tantum diei mora in ea manere liceret, innumerabiles huius vitae anni pleni deliciis et omni affluentia temporalium bonorum merito contemnerentur. Scriptum est enim: «Quia melior est dies una in atriis tuis super milia» (Ps 83, 11). Nemo autem mirari debet, si quae aliquando in hoc tractatu repetita occurrent; conexa sunt enim virtutum documenta, et haec est vis veritatis, ut, quo propius ad ipsam accedimus, eo frequentius in eandem incurramus. Si quae vero aspera et difficilia, si quae graviora et humanae fragilitatis vires excedentia videantur, meminisse iuvabit regnum caelorum vim pati nec esse condignas passiones huius temporis, quamvis unus omnes sustineat, ad futuram gloriam, quae revelabitur in nobis. Brevis labor est, merces aeterna.

Caput VIII.

Quam necessaria sit christiano ultimi finis consideratio.

Nec verbis exprimi nec mente concipi potest, quanta sit inter christianos ultimi finis ignorantia. Si nulla esset aeternitas, si nihil post hanc vitam sperandum aut timendum foret, numquid aliter

viveremus? Paucissimi sunt qui serio considerent hoc unum sibi et gravissimum negotium in hac vita peragendum esse, ad quod omnia dirigere, cui totis viribus incumbere oportet, ut quisque scilicet finem suum consequatur, qui propter se appetitur, et non refertur ad aliud, de quo Philippus Apostolus loquebatur cum dixit: «Ostende nobis Patrem, et sufficit nobis» (Io 14, 8). Finis enim, qui est Deus, eiusque clara visio sufficit nobis, quia eius non erit finis. Cetera nugae et vanitates sunt et afflictio spiritus. Docet nos corporis figuratio, ad quid nati sumus. Erecto enim vultu creavit nos Deus, ut caelum aspiciamus, unde origo nostra, ubi patria est. Plerique tamen pecudum more in terram proni nihil quaerunt, nihil sapiunt nisi terram; ac veluti lethargo oppressi vix ad magnos clamores, atque etiam admoto igne, caput attollunt. Tum paucis verbis imperfecte prolatis rursum obdormiunt, et verba salutis nec audire volunt nec audita percipiunt. Verbum Domini est: «Quaerite primum regnum Dei, et iustitiam eius: et haec omnia ad«icientur vobis» (Mt 6, 33). Nos autem de regno Dei nihil solliciti, pecuniam primum quaerimus, et saeculi dignitates atque voluptates, et huic soli curae intenti sumus. Ille docuit nos unum esse necessarium (Lc 10, 42); nos in multa distrahimur, quae nihil aliud sunt quam impedimenta salutis. Ait ille ut eadem hominibus faciamus, quae nobis volumus ab illis fieri (Mt 7, 12); nos ex adverso ea facimus aliis, quae nolumus ab illis pati. Ille dixit: «Nolite iudicare» (Mt 7, 1), nos aliorum severissimi iudices in fratrum oculis festucas arguimus, trabes in nostris non videntes. Praecipit ille, ut ipsum toto corde et super omnia diligamus (Mt 22, 37), nos opes et voluptates plus quam ipsum

amamus, praeferentes ei quidquid naturae depravatae errores fovet, quidquid blanditur concupiscentiae. Inanis igitur est, quod ad nos attinet, praedicatio crucis, inutilis incarnatio Verbi, inefficax virtus sacramentorum, quandoquidem ita vivimus, ac si nullam Dei et ultimi finis notitiam haberemus. Cumque vita cuiusque animalis in operatione sibi congrua consistat, nostra autem propria operatio sit cognitio et amor Dei: quidquid operamur huic fini conveniens, salutare est; quidquid extra illum, inutile et vanum; quidquid contra illum, perniciosum.

Caput IX.

Cum omnes velint esse beati, cur non omnes beati sint.

Omnium, qui ratione utuntur, certa sententia est velle homines beatos esse. De ipsa autem beatitudine multae et magnae controversiae excitatae sunt, in quibus philosophi studia sua et otia contriverunt, ut discerent quae sit vita beata, cuius appetitio christianis et infidelibus, sapientibus et insipientibus communis est. Sed in quo vera beatitudo consistat, soli christiani norunt, qui fide credunt fontem totius felicitatis et finem omnium appetitionum Deum esse, qui est summum bonum et finis ultimus, quem super omnia amare debemus, ut in eius fruitione quiescamus. Satis autem deplorari non potest innumerabilium christianorum caeca perversitas, qui, cum beatitudinem vehementer exoptent, nihil tamen agunt, quo illam adipisci valeant: ita enim deluditur eorum mens falsa quadam felicitatis imagine, ut praesentium suavitate illecti nihil appetant, quod sensum excedat. Ideo beati esse volunt, nec possunt, quia actiones suas

ad finem ultimum dirigere nolunt, ex quo fit ut miseri sint, non quod velint miseri esse, sed quoniam ea volunt, ex quibus inevitabilis miseria sequitur, ipsis etiam invitis. Sicut in circulo quantumvis amplo unum est medium, quod centrum vocant, ad quod omnes lineae vergunt, et quamvis circuli ambitus in partes innumerabiles secari queat, nihil tamen vere est praeter illud unum, quod quasi quodam aequalitatis iure omnibus dominatur: ita animus unum Deum semper quaerere et ad illum tendere debet, a quo si recedit, multitudine obruitur, quae ipsum unum invenire non sinit. Hoc unum a nobis exigit Deus, quia hoc solum necessarium est. Cetera omnia si desint, nihil necessarium deest, quandoquidem nec quod vivamus necessarium est. Quodsi vita necessaria non est, multo minus quae ad illam spectant. Qui autem vivit necessitate officii, uni Deo vivere et servire debet. Ita enim in hoc mundo constituta est rationalis creatura, ut, si convertatur ad bonum incommutabile, fiat beata; si ab eo avertatur, misera sit.

Caput X.

Omnia ad Deum referenda esse pura intentione.

Cum omnes in hoc mundo peregrini simus et viatores, qui ad patriam pergimus, necessarium nobis est indesinenter progredi, ac serio disquirere quo tendamus, quo fine et qua intentione operemur, et ad quid praesentibus studiis spectemus. Homo enim operatur propter finem, et quo purior est operantis intentio, eo perfectius est opus. Bonum opus intentio facit, intentionem dirigit fides. Impiorum et reproborum est illa vox: «Ergo . . . fruamur bonis quae sunt» (Sap 2, 6), nam Deo frui,

creaturis uti debemus. Et omnes quidem creaturae, quantum est ex parte Dei, semitae sunt et modi, quibus ad ipsum perducimur; malitia vero nostra impedimenta fiunt, quibus ab eodem avertimur et a scopo abducimur; quoniam, ut ait Sapiens: «Creaturae Dei in odium factae sunt, et in tentationem animabus hominum, et in muscipulam pedibus insipientium» (ib. 14, 11): insipientium, inquit, qui Deum ducem non sequuntur, qui ab eius lumine mentis oculos avertunt, et decus creaturarum amantes in umbra et obscuritate perambulant, eo languidiores ad perferendam Dei lucem effecti, quo magis umbrae inhaerent. Quodsi omnes creaturae ad hoc conditae sunt, ut iis utamur ad finem ultimum consequendum, avellenda ab illis affectio est, et ad Deum transferenda, qui finis est. Etenim finis appeti et amari debet sine fine et termino, quia eius bonitas summa est et independens; illa vero quae ad finem perducunt, eatenus amantur, quatenus ad ipsum finem consequendum iuvant, a quo eorum bonitas pendet. Christiani igitur hominis est, quidquid cogitat, quidquid loquitur, quidquid agit, ad Deum referre, non ore dumtaxat aut minus fervida spiritus applicatione, sed toto animi conatu et affectu a rebus terrenis prorsus avulso: nam saepe decipimur specie recti, et relabimur in nos ipsos, nostra potius commoda, in ipsis etiam spiritualibus exercitationibus, quam Deum quaerentes. Ideo Scriptura dicit arctam et difficilem esse viam salutis, quia natura corrupta divinis rationibus ac purae intentioni repugnat et ad se omnia refert: cum autem haec repugnantia assiduo usu et delectatione divinae legis superata fuerit, lata fit via, levia mandata, iugum suave.

Caput XI.

Unde proveniat quod plerique [multi] a fine aberrant.

Praeclare et ex alta sua sapientia mortalium sapientissimus dixit: «Stultorum infinitus est numerus» (Eccl 1, 15). Maxima enim ac paene infinita hominum turba intolerabili ac perpetuis lacrimis deploranda insania transigit in nugis dies suos, carnem spiritui, tempus aeternitati, terrena divinis praeponens; donec miserabilis vitae actio in horribilem mortis tragoediam desinit, et in puncto ad inferna descendunt. Si de lite vincenda, de acquirenda possessione aut de consequenda dignitate sermo sit, nulli parcitur labori, exhauritur aerarium, evolvuntur libri, prisca monumenta excutiuntur. At cum agitur de caelesti regno, de sempiterna beatitudine adipiscenda, dormiunt omnes, nemo excitatur, nulla diligentia, nulla cura adhibetur. Pro his quae corpus afficiunt et laedunt, cuiusmodi sunt fames, sitis, frigus, aestus, dolores, infirmitates, sensa habemus infallibilia, ex quibus fit ut omne studium nostrum omnisque industria in his evitandis continuo occupetur. Ad animae autem famem, frigus, aegritudinem et alia mala omni prorsus sensu caremus, ac si pars hominis nobilior et excellentior, qua vivimus, qua ratiocinamur, qua similes angelis sumus, aut extranea foret, aut omnino non esset. Vincit nimirum et praevalet pars animalis, et haec fragilis vita plus diligitur quam sempiterna, nec in alio omnis nostra sollicitudo attentius occupatur, quam ut homo brevi moriturus aliquanto serius moriatur. Provenit hoc primum ex crassa et supina ignorantia, sive potius ex inadvertentia, nesciunt enim plerique, aut non

considerant, ad quid conditus sit homo, quem sibi debeat in omni parte vitae suae scopum praefigere, et qua via ad illum possit pertingere, sicut scriptum est: «Desolatione desolata est omnis terra: quia nullus est qui recogitet corde» (Ier 12, 11). Provenit ex multitudine et saevitia hostium in nos irruentium, quorum laqueos nemo potest evadere, nisi a Domino exercituum conterantur. Cingunt enim nos et obsident caro fragilis, mundus blandiens et agmina daemonum insidiantium. Provenit ex defectu luminis, cuius in mundo profunda nocte sepulto maxima inopia est, nec illud in oratione ab eo exquirimus, qui solus potest, discussis tenebris, mentem nostram illuminare. Provenit tandem ex segnitie et inconstantia, quia virtus in desiderio est et non in opere: et cum ad praxim veniendum est, difficultate territi recedimus. Et omnes quidem ad Christum pervenire vellent, sed post illum ire nemo vult; eo frui vellent, sed non imitari; ipsum assequi desiderant, sed non sequi. Vellent lucrum sine labore, coronam sine certamine. Placent praemia, displicet lucta.

Caput XII.

Decipimur specie recti.

Omnis mundi felicitas, et quidquid vulgus amat ac plurimi aestimat, instar picturae est, quam si quis ad falsum et exiguum lumen praesentis temporis quasi ad lumen lucernae intueatur, speciem aliquam pulchritudinis habere videtur, qua allicit et trahit ad se: sed si ad lucem aeternitatis quasi ad radios fulgentissimi solis introspiciat, clarissime perspiciet nihil aliud esse quam deformem et vix adumbratam imaginem et incompositam linearum confusionem. Obscura nimirum est oculis mundi lux Evangelii,

quae in tenebris lucet, sed tenebrae eam non comprehendunt. Haec sola nos illuminat, ut, quid intersit inter bonum et malum, inter verum et apparens, discernere, et pretiosum a vili separare valeamus. Per hanc veritatem cognoscimus, quae permanet in aeternum, quae habitat in interiore homine, instruens nos non haerere in pulchritudine creaturarum; sed earum nitorem ita percurrere, ut ad rerum omnium Conditorem per amorem recurramus. Haec docet nos soli Deo adhaerere omnemque fiduciam in ipso ponere, non in principibus, non in amicis, nec etiam in fratribus, quia, cum singuli propria principia et fines habeant, proprioque commodo studeant, tam diu nobiscum erunt, quamdiu nos utiles credent ad proprios fines consequendos: cum vero ex nobis nullum emolumentum sperabunt, procul a nobis recedent. Cavendum igitur, ne species decipiat nos, ne solatium et felicitatem quaeramus in creaturis quae non sunt, nec pretium habent nisi ab errore vulgi, et ab ignorantia et caecitate nostra, relicto Deo bonorum omnium fonte, qui solus vere est, et extra quem nec quies nec pax reperitur. Infelicissimus homo est, qui ab eo recedit, qui summus est.

Caput XIII.

Humanae vitae cursus et perversitas.

Hoc circulo humanae vitae cursus irrequieta vertigine perficitur et circumvolvitur. Edunt homines, bibunt, dormiunt rursumque surgunt, ut iterum gulae et somno indulgeant. Opes congregant, et non est finis acquisitionis eorum. Iucunde vivere volunt, tardius mori. Inter baptismum et extremum halitum congeries quaedam et confusio intercedit sacrarum et profanarum actionum, sacramentorum

et criminum, confessionum et relapsus. Nulla dies sine labe transigitur, omnesque passim in incertum currunt absque ulla sui finis consideratione. Et omnes quidem currunt, sed pauci omnino sunt, qui perveniant ad metam. Non enim considerant qualis in caelo gloria parata sit illis, qui triumphato saeculo Christi fidem et legem custodiunt. Fecit Deus mundum, et in eo creavit hominem ad imaginem et similitudinem suam, tribuens illi intellectum, ut Factorem agnosceret; voluntatem, ut diligeret; memoriam, ut memor esset mandatorum ipsius ad faciendum ea; sensus ad serviendum ei, linguam ad enarrandas et decantandas laudes eius. Universa autem quae in mundo sunt, propter hominem condidit eique cuncta subiecit, ut ipse Creatori subiectus rebus omnibus ad salutem suam et ad Dei gloriam uteretur. Sed voluptatum illecebris depravati mortales ad infima deprimuntur, Deique donis tam interioribus quam exterioribus, scientiis, divitiis, honoribus ipsaque valetudine et vita nonnisi ad commoda corporis et ad iniuriam Creatoris utuntur: quibus si recte uterentur, ornamentum animi forent, vitae praesentis subsidia, et ad finem ultimum consequendum aptissima instrumenta. Tanta est hominis perversitas et malitia, ut in sui perniciem convertat, quae sibi a Deo tradita sunt ad perpetuam beatitudinem comparandam.

Caput XIV.

Via recta ad finem est, ut quisque suam crucem ferat.

Debet omnis homo, ut finem suum citius consequatur, vitam suam dirigere secundum rationes aeternas, et per viam statui suo convenientem ad propositam sibi metam properare. Sed non omnes

hoc servant, plurimi enim stulto errore delusi viam sibi ad finem proprio arbitrio praescribunt, illam deserentes, quam divina providentia unicuique destinavit. Sicut princeps militiae regis Syriae nomine Naaman, quamvis optaret a lepra sanari, remedium tamen facillimum ab Elisaeo praescriptum recusabat, illud praeferens quod ipse sibi finxerat, solo Prophetae tactu se sanandum putans, iamque iratus lepram suam secum ferens recedebat; nec umquam curatus fuisset, nisi postmodum servi fidelis admonitione sapientior factus, indicatum a sancto viro remedium adhibuisset. Ita plerique propriam sibi semitam sternunt, qua perveniant ad finem, multa decernentes a proprio statu et instituto aliena, quibus exsequendis vel facultas deest vel occasio, vel obstant, quae praetermitti nequeunt, quotidianae occupationes. Ex quo fit ut semper in desideriis sint, et nihil umquam, quod ad finem obtinendum prosit, operentur. Via autem brevis et expedita illa est, quam Christus ostendit dicens, ut, qui vult ipsum sequi, accipiat et ferat crucem suam; suam, inquit, non alienam, a Deo acceptam, non a se inventam, non quae temere usurpetur, et vires excedat; sed quam paravit divina sapientia, quae simul ferendi vires subministrat. Cavendum igitur primo, ne mens aberret a fine, quem qui nescit, illa quoque ignorat quae ad ipsum perducunt. Tum cognito fine, quoniam diversae occurrunt semitae ad ipsum pergere volentibus, illa praeferenda et eligenda, quae proprio statui conveniat, ut quisque videlicet crucem suam ferat, sicut Dominus praecepit. Porro crux singulorum haec est, officio suo exactissime fungi, adversitates quotidie occurrentes patienter ferre, et ad perfectionem sui status nulla praetermissa occasione se

ipsum erudire. In omni loco et statu christianam perfectionem consequi licet, et pervenire quo tendimus, si in vocatione sua quisque permaneat.

Caput XV.

Conditiones ultimi finis, et cur ab illo plerique aberrent.

Ultimi finis duae sunt conditiones, quod sit bonum perfectum, et quod sit per se sufficiens, ita ut vitam prorsus tranquillam, nulloque exteriore bono indigentem reddat, atque omnem motum terminet naturalis desiderii, etiamsi solum possideatur. Quicumque enim indiget, illud quo indiget adipisci desiderat: qui autem aliquid desiderat, non quiescit, donec illud consequatur. Hae vero conditiones in solo Deo reperiuntur, qui summum et perfectissimum bonum est, et solus potest omne desiderium nostrum explere. «Satiabor», inquit Propheta, «cum apparuerit gloria tua» (Ps 16, 15). Verumtamen humani generis vitium exsecrabile est, ut summum bonum illud esse definiat, quod prae ceteris ita diligit, ut ab eo amoveri non possit, quamvis propriae conscientiae iudicio id malum esse non ignoret. Tanta vis est perversi animi, ut nec alieno nec proprio iudicio acquiescat. Ideo plurimi sunt, qui aut veri finis ignorantia vel perversae voluntatis vitio, falsa potius bona quam vera sectantes, a summo bono aberrant, nec ipsum umquam assequuntur. Hi semper miseri et detestabiles rerum ordinem turbant, atque confundunt, a Deo aversi, et creaturis tamquam fini adhaerentes: sub sensibus esse delicias computant, tenebras amant quibus involvuntur, corpus mortis quod gestant, laqueos inter quos ambulant, locum afflic-

tionis quem inhabitant, nec horribilem Iudicis sententiam adversus sui finis desertores pertimescunt. «Ambulant», sicut ait Apostolus, «in vanitate sensus sui, tenebris obscuratum habentes intellectum, alienati a vita Dei, per ignorantiam quae est in illis, propter caecitatem cordis ipsorum, qui desperantes semetipsos tradiderunt impudicitiae, in operationem immunditiae omnis in avaritiam» (Eph 4, 17). «Aestimaverunt lusum esse vitam nostram ... et oportere undecumque etiam ex malo acquirere» (Sap 15, 12), fitque saepius divino iudicio, ut, dum nequiter vivunt, illud demum perdant, quod salubriter credunt, similes insipientibus, qui dicunt in corde suo: «Non est Deus» (Ps 13, 1). Fontem huius perversitatis iam supra indicavi, nec umquam satis commemorabitur, etiamsi millies repetatur. Peccavit Adam, et non solum iustitiam quam acceperat, sed scientiam quoque boni perdidit, totamque propaginem in se tamquam in radice vitiavit. Haec autem corruptio immenso pondere hominem gravat, magnoque impetu inclinat et urget ad carnis voluptates, ad effrenam sensuum licentiam, ad exercendam super alios potestatem, ad sui rerumque suarum aestimationem, ad otium et fugam laboris. His accedit in intellectu obscuritas, ignorantia, falsa rerum apprehensio, incerta iudicia, errores, mendacia, et a seriis cogitationibus aversio: in voluntate infirmitas, veri boni neglectus, et languor, atque inertia ad resistendum pravis motibus, appetitus rebus caducis semper affixi. Idcirco de viro iniquo scriptum est: «Non est Deus in conspectu eius: inquinatae sunt viae illius in omni tempore» (Ps 9B, 5). Ignorato autem Deo, cui debent cuncta servire, verae etiam virtutes ignorantur, quae finibus, non officiis, a vitiis discer-

nuntur. Anima vero ab hac diabolica captivitate et a miserrima servitute peccati per gratiam Iesu Christi Salvatoris nostri liberata, Deo firmiter adhaeret, in quo omnia reperit quae ab hominibus desiderari possunt, summaque pace et tranquillitate in ipso quiescit, nihil quaerens, nihil optans extra ipsum: nimis enim avarus est, cui Deus non sufficit.

Caput XVI.

Alia assignatur causa, ob quam multi ultimum finem non assequuntur.

Cum rationi consonum sit, idque omnes fateantur, futura praesentibus, divina terrenis, perpetua brevibus anteponenda esse, satis intellectu difficile est, cur plerique mortalium, qui corde hoc credunt et ore praedicant, factis tamen negent: in actibus quippe et negotiis carnalis vitae occupati, augere reditus, agros colere, pecuniam undecumque congregare, dignitates consequi totis viribus student; in reliquis sic vere se habent, ac si sensu et intellegentia carerent. Si de Deo, de vita aeterna, de christiana perfectione sermo habeatur, vel quae dicuntur non percipiunt, vel statim obliviscuntur, quia res caducae et temporales, quae sensibus subiectae sunt, mentes eorum magis percellunt; et licet interdum quotidiana experientia urgente videant et probent humana omnia fugacia esse ac tenui filo pendentia; protinus tamen sensibus cedunt, ad ea redeuntes, quibus dudum assueti sunt. Huius autem infelicitatis causam potissimam esse diximus primi parentis praevaricationem, ex qua velut rivuli ex fonte ignorantia, inopia lucis, tentationes et in-

constantia emanarunt. Nunc vero alia occurrit sedulo consideranda imbecillitas; scilicet spiritus nostri non percipientis quae sunt Spiritus Dei, et res etiam terribiles languide et confuse concipientis. Peccati foeditas, mortis amaritudo, tremendum Dei iudicium, aeternum gehennae incendium leviter apprehendi solent, ut sunt quaedam verba in auribus sonantia, quare vim nullam habent salutares motus excitandi. Illam videlicet eamque minimam partem propositae rei apprehendimus quae sensum percellit, reliqua non attendentes, quae mentem excitare et afficere queunt. Sic in peccato ea dumtaxat prospicimus quae temporaria sunt, multoque magis displicet nobis propriae dignitatis et existimationis diminutio apud homines, quam Dei offensa et reatus interminabilis poenae. Sic hominis morientis sola symptomata consideramus quae foris apparent, ea omittentes quae ipsi morti conexa sunt, et ad animam spectant. Iudicium et gehennam, quia a sensibus remota sunt, ita percipimus, ac si ad nos nullo modo pertinerent. Rerum autem, quae sensibus iucunda et grata sunt, solam superficiem qua placent intuemur, et deplorabili amentia nos felices arbitramur, dum illis momento fruimur, futuri in aeternum infelicissimi. Animam esse immortalem nemo ignorat, multique philosophi doctissima nobis de eius immortalitate commentaria reliquerunt, sed de futuro statu animae suae post mortem nemo recogitat, nemo sollicitus est, ac si cum corpore interiret. Plerique enim nec ex fide nec ex ratione vivunt, sectantes temere quae sensus appetunt, et ea fugientes quae illis molesta sunt, ac si in hac vita nihil aliud agendum sit, nihil in altera timendum.

Caput XVII.

Filii Dei sumus, et eius spiritu vivendum nobis est.

Si quis hoc animo percipere posset, ac iugiter meditaretur se filium Dei esse, pretioso Christi sanguine redemptum, et in spem vitae aeternae regeneratum, hanc solam nobilitatem in pretio haberet, nihilque terrenum sapiens, sola aeterna ac divina mente revolveret, et ad Patrem semper aspirans sic vitam instituere satageret, ut talem filium decet. Sicut in theatro, qui regis personam agit, tametsi actio illa inanis sit, et ad vanam otiosae plebis delectationem inventa; serio tamen curat, ne quid agat aut dicat quod regis dignitatem dedeceat: quanto magis christiani, qui mortem Domini annuntiant donec veniat, totis viribus eniti debent, ne quid Christo indignum in verbis et operibus suis appareat? Quemadmodum pictor, ut praeclarum opus efficiat, numquam ab exemplari, quod sibi imitandum proposuit, oculos et mentem avertit: ita christianus in omni actione et sermone perfectissimam Christi vitam et mores tamquam prototypum numeris omnibus absolutum sibi ante oculos ponere, et sic operari, sic loqui, sic vivere debet, ut numquam ab eius exemplis declinet. Qui enim dicit se in Christo manere, debet, sicut ille ambulavit, et ipse ambulare. Spiritus qui dominatur in nobis, spiritus Adae est, per quem redacti in servitutem diaboli, nobis ipsis propriisque commodis firmiter adhaeremus. Quia vero natura filii irae sumus, si ipsam naturam sequimur, omnia opera nostra ex voluntate satanae, qui nos durissima servitute premit, perficientur. Ab hac autem captivitate Christi sanguine liberati, ex

gratiae principiis operari debemus, eiusque corpori inhaerere, cuius membra facti sumus. Adam «primus homo de terra, terrenus», fuit: Christus «secundus homo de caelo, caelestis. . . . Igitur, sicut portavimus imaginem terreni, portemus et imaginem caelestis» (1 Cor 15, 47, 49), sollicite cavantes, ne, qui christiani dicimur, tanti nominis dignitatem pravitate nostra perdamus. «Si quis . . . spiritum Christi non habet», inquit Apostolus, «hic non est eius» (Rom 8, 9). Hic autem spiritum Christi habere dicitur, cuius vita interior et exterior vitae Christi similis est, qui ad eius exemplar mores suos componere atque ita loqui et operari studet, sicut locutus et operatus est Christus. Idem alibi monet, ne ambulet homo secundum hominem, ac si diceret, noli ambulare secundum hominem, sed secundum eum qui fecit hominem: noli deficere ab eo qui fecit te, ut spiritu eius imbutus filius Dei efficiaris. Filius autem Dei esse non potest, qui a spiritu Christi alienus est.

Caput XVIII.

Iustus ex fide vivit.

Quod radix arbori, quod fundamentum aedificio, quod rivulis fons, id vitae christianae ceterisque virtutibus est fides, sine qua impossibile est placere Deo. Ideo ab illa christianae institutionis exordium sumendum est, dicit enim Scriptura: «Iustus autem ex fide vivit» (Rom 1, 17). Quae de sapientia eiusque laudibus et excellentia magnificis verbis in sacris libris scripta sunt (Sap 7; Iob 28), ad fidem pertinere et res ipsa docet et omnium sapientium consensus evincit. «Omne aurum in comparatione illius arena est exigua,

et tamquam lutum aestimabitur argentum in conspectu illius. . . . Infinitus thesaurus est hominibus: quo qui usi sunt, participes facti sunt amicitiae Dei. . . . Emanatio quaedam est claritatis omnipotentis Dei. . . ., candor lucis aeternae, et speculum sine macula maiestatis Dei, et imago bonitatis illius.» Haec docet nos omnem veritatem, ostendens animae quid sectari, quid diligere, quid fugere debeat. Docet nos bona huius mundi mala esse, et mala bona, si patienter tolerentur. Docet contemni oportere quidquid corporeis oculis cernitur, quidquid sensus attingit. Ab illa discimus Deum et nos ipsos cognoscere, in qua notitia salus et perfectio nostra consistit. Ipsa ab erroribus insanae multitudinis ereptos vera nos sapientia imbuit, et in auram verae libertatis a saeculi captivitate educit. Discrepant toto caelo mundi huius et fidei principia: cumque Christus, a quo fidem accepimus, falli non possit, hinc evidenti conclusione deducitur, oportere nos ex fide vivere eiusque principia sequi, falsam vero et perniciosam mundi doctrinam detestari. Advertendum tamen et sollerter considerandum est nullam in nobis venam esse, nullam paene facultatem, quae non impellat ad principia fidei destruenda et evertenda. Summum hominis studium, summa cura haec est, in hoc saeculo commode vivere, de aeternitate altum silentium, nulla cogitatio. Ad hoc maximum malum infelices mortales adigit spiritus Adae et concupiscentia, quae regnat in mortali corpore. Qua de causa gemunt omnes electi Dei dicentes: «Non enim quod volo bonum, hoc facio: sed quod nolo malum, hoc ago. . . . Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius?» (Rom 7, 19. 24.) Respondet autem Apostolus: «Gratia Dei per Iesum Christum.»

Gratia enim liberat nos a caecitate et ab infirmitate, ut videamus quae recta sunt, et ad ea peragenda roboremur.

Caput XIX.

Fundamentum vitae christianae abnegatio sui rerumque omnium abdicatio.

Magna fidei potentia est, quae, cum sit immobilis, immutabilis, inconcussa, similem sibi christianum efficit, qui ex nuda et simplici fide vivit et operatur. Nihil enim videt, nihil optat nisi Deum, et in eo pacatissima tranquillitate quiescit, quia ipse solus lux eius et dulcedo est, et omnium rerum plenitudo. Nullam autem in hoc mundo delectationem habet, nec in filiis hominum sperat, in quibus non est salus: nam cum omnia quae sub caelo sunt, fluxa et caduca sint, qui ipsis innititur, cum ipsis pariter labitur; qui vero nititur immobili, non movetur. Sicut beati omnia vident in Verbo, sic nos debemus in fide omnia intueri, ita ut vita nostra nihil aliud sit quam viva imago fidei eiusque veritatis expressio: nec in ulla re gloriemur, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi, qui ab asseclis mundi ignominia iudicatur. Primus homo in statu innocentiae finem ultimum consequi poterat innoxio et legitimo usu deliciarum, quas illi Deus paraverat in paradiso voluptatis. Postquam vero deseruit Creatorem, totumque genus humanum, antequam gigneret, peccato infecit, aliam ad consequendum finem divina Sapientia viam adinvenit, viam scilicet crucis et abiectionis, per quam Christus incessit, et quam omnibus indixit, praedicans abnegationem rerumque omnium abdicationem. «Si quis vult», inquit, «post me venire, abneget semetipsum, et tollat crucem suam quotidie, et sequatur

me» (Lc 9, 23). Item: «Si quis . . . non odit patrem suum, et matrem, et uxorem, et filios, et fratres, et sorores, adhuc autem et animam suam, non potest meus esse discipulus.» Et: «Qui non renuntiat omnibus quae possidet, non potest meus esse discipulus» (Lc 14, 26 33). Hoc est fundamentum vitae christianae, haec supereminens scientia Christi, dura et contraria spiritui huius mundi. Haec summa vitae beatitudo, haec altissima philosophia terrae sapientibus ignota: scire et sequi Christum, et hunc crucifixum; se ipsum odisse, et quidquid mundus amat ac magni aestimat, divitias, honores, voluptates; et vice versa amare quae ille odit, paupertatem, dolores, sui contemptum, aerumnas, tribulationes. Magna autem gratia est necessaria, ut hoc principium recte intellegatur; maior, ut delectet; maxima, ut operibus comprobetur.

Caput XX.

Insania hominum, qui sponte damnari volunt.

Cum aeterna supplicia illis dumtaxat destinata sint, qui ad illa damnari volunt, sibique locum in iis praeparant sponte peccando, aeterna quoque gaudia omnibus volentibus parata sint: quis non crederet vacuum esse infernum, caelique regnum plenissimum, et infinita multitudine refertum? Quis enim sibi persuadere poterit reperiri hominem tantae dementiae, qui velit in perpetuum miser esse, cum facile possit aeterna beatitudine frui; e contrario tamen paucissimi sunt, qui regnum caelorum consequantur. Damnatorum vero tanta est turba, ut illorum comparatione, electorum numerum exiguum esse Scriptura nos doceat[1], dicente Christo, cum de

[1] Scilicet quibusdam videtur, aliis aliter. N. Ed.

his loquitur: «Nolite timere, pusillus grex»(Lc12, 32). Quae est igitur tanta hominum insania, ut potius miseri in aeternum quam felices esse velint? Quis in ardentissima siti labris poculum admoveret, si vel levissimam suspicionem haberet admixti veneni; et tamen passim committuntur peccata, quibus luendis aeternum ignem succensum esse non suspicio, non opinio, sed fides certissima est. Tam horribilis dementiae causam verae fidei defectui plerique adscribunt, quod licet in multis verissimum esse certa experientia constet; hoc tamen in plurimis defectui attentionis et considerationis tribuendum videtur. Quamvis enim credant infernum esse, neminemque damnari, nisi in hac vita volens et lubens locum sibi in tormentis peccando praeparet, huius tamen veritatis statim obliviscuntur, siquidem phantasia bono sensibili affixa sensuumque voluptate obbrutescens omnem aditum claudit futurorum considerationi, nec sinit intellectum advertere in quam horrendam perpetuoque duraturam amaritudinem carnis delectationes desinant, et quam facile nobis sit in huius vitae momento futuram calamitatem evadere et gaudia sempiterna adipisci. Atque utinam haec homines saperent et intellegerent ac novissima providerent, nam cum proprium sit hominis cogitare et meditari, ordo cogitationis est, ut in suo fine cognoscendo mens ante omnia occupetur. Omnem errorem et ignorantiam superat neglegere hominem salutem suam.

Caput XXI.

Character veri christiani.

Homo christianus est, qui Christi fidem et legem profitetur, eiusque vitam et virtutes imitatur. Hoc nimirum a nobis exigit christianae fidei professio,

ut omnia terrena transcendentes vivamus vita divina. «Apparuit enim», inquit Apostolus, «gratia Dei Salvatoris nostri omnibus hominibus, erudiens nos, ut abnegantes impietatem et saecularia desideria, sobrie, et iuste, et pie vivamus in hoc saeculo, exspectantes beatam spem, et adventum gloriae magni Dei, et Salvatoris nostri Iesu Christi: qui dedit semetipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, et mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum» (Tit 2, 11 sqq). Sicut doctor vocari nequit, qui litteris praeditus non est; nec exercitum ducere potest, qui nescit arma tractare; nec artificis nomen assumit, qui artis peritiam non habet: ita christianus dici non potest, qui Christi sectator non est. Veri ergo christiani sunt, qui abnegatis saeculi desideriis Deum solum amant totis viribus, tota virtute, ac proximum in Deo, et propter Deum, nihil in eo quaerentes nisi Deum, et nemini se praeferentes, quia in generatione gratiae omnes aequales sunt; qui sobrie et iuste viventes, ita in cunctis se gerunt, ut nihil in iis appareat, quod possit offendere intuentes; qui bonis exterioribus sicut aegri pharmaco utuntur, nihil appetentes quod ab alio possit auferri. Qui nemini placere appetunt, nemini timent displicere nisi Deo. Qui corpus suum oderunt tamquam corpus peccati, ipsumque iugiter castigant, ne insolescat. Qui firmam in omnibus constantiam servant, et universo mundo celsiores, nullis minis, nullis persecutionibus aut contumeliis terreri possunt aut commoveri: qui tam in prosperis quam in adversis eadem fruuntur mentis serenitate, nec umquam a lumine veritatis recedunt: qui desiderio futurorum damnant praesentia, et ex fide, spe et charitate viventes, cre-

dunt quod nondum vident, sperant quod nondum tenent, optant quod nondum possident: qui Deum ita amant, ut nullum pro illo laborem, nullum periculum subterfugere parati sint, etiamsi nullum pro eius gloria certantibus praemium propositum esset: qui divinae misericordiae, et propriae conscientiae fiducia regnum Dei exspectantes, dicere possunt cum Apostolo: «Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi. In reliquo reposita est mihi corona iustitiae, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus iudex» (2 Tim 4, 7). Gaudent cum digni sint pro nomine Iesu contumeliam pati, eumque diem se perdidisse credunt, in quo nihil pro Christo passi sunt. Eorum gloria, felicitas, sapientia in his consistit, quae a mundo ignominia, miseria et insania aestimantur. Carnalis prudentiae falsa principia detestantur, oportere nimirum divitiis affluere, a nemine sperni, super omnes eminere: fidei vero veritates sectantur docentis opes contemnere, abnegare se ipsum, et in nulla re gloriari nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi. Denique in omni vitae ratione ita se gerunt, ac si omnis eorum sermo et operatio clamarent: «Regnum meum non est de hoc mundo» (Io 18, 36). Alta quidem et difficilia haec sunt, sed regnum Dei vim patitur, idque omni conatu dignum est, quod non nisi a vim inferentibus possidetur.

Caput XXII.

Quomodo debeat christianus opera sua perficere.

Debet christianus omnia opera sua in pace et mansuetudine perficere, et ad omnes rei vel negotii circumstantias attendere, ad locum, ad tempus, ad personas et praecipue ad finem. Cavebit

autem a praecipiti celeritate, quae repentino potius naturae impetu quam ratione et divinae gratiae motione ad agendum impellit. Cavebit ab inconstantia et levitate animi ad diversa et inutilia facile evagantis, ut praesentior sibi sit et aptior ad Dei illustrationes recipiendas, quibus statim et alacriter parebit. Quidquid sibi agendum erit, serio advertet, ne animo praeoccupato aggrediatur, alioquin in rebus discernendis caecutiet, et multa illi excident, de quibus merito accusari poterit et reprehendi. Cuiusque actionis initio opem et lumen a Deo petet: tum sedulo examinabit quam partem in illa habeat Deus, quam ipse sibi vindicet. In progressu animadvertet, ne delectatio et complacentia mentem alliciat, et a proposito fine amoveat: in fine cavebit, ne sensim subrepens inanis gloria, quidquid bene peractum est, vitiet et contaminet. Hoc autem praecipue fixum animo habebit, ne hominum laudes, sed Dei gloriam quaerat, et ad nihilum suum respiciens elatas cogitationes in semine suffocabit. Nulli negotio externo se ingeret, nisi vocatus a Deo. Tunc vero prompto animo oboediet optans anathema esse a Christo pro fratribus suis: huius enim vitae perfectionem non in Dei fruitione sitam esse scit, sed in eius voluntate adimplenda. Nihil super vires aggredietur, rebusque gerendis affectum et mentem non applicabit, ultra quam necessarium sit, ut inde nihil depereat libertatis et pacis. Omnis commotio et effusio ad exteriora spiritum Dei exstinguit, et animi serenitatem obnubilat. Sicut Angelus Tobiae comes nullum officium praetermittebat hominis mercede conducti, semper tamen cum Deo erat: ita vir probus humanis quidem negotiis attendit, atque iis interdum, sicut et ceteri absorberi videtur, sed

cor eius cum Deo manet: et si corpore versatur in terris, mens tamen in caelis est, ubi meliore sui parte ab omni terrae affectione liber commoratur.

Caput XXIII.

Debent opera bona propriae vocationi convenire.

Nihil interest inter negotia ad quae obeunda ratione proprii status et conditionis quisque tenetur, et maximum negotium aeternae salutis; nemo enim certius salutem suam operari potest, quam si officio suo bene fungatur. Subtilissimum nostrae perfectioni laqueum tendit satan, cum desideria in nobis excitat magnarum rerum alio loco, et in alia vocatione agendarum: spiritum enim occupant et mentem distrahunt, ne rei attendat quae prae manibus habetur, et quae ad proprium munus pertinet. Maximopere hallucinatur, qui statu vitae iam prudenter electo locum aptiorem Deo serviendi in alio vitae genere sibi fingit et quaerit. In suo siquidem munere explendo segnis nihil agit ubi est, dum multa et magna molitur ubi non est. Cumque perfectio vitae christianae a singularum actionum bonitate et rectitudine pendeat, ingentem illi obicem ponunt, qui quotidianas exercitationes, quas proprii officii ratio ab illis exigit, neglegenter et oscitanter peragere consueverunt, quia nimirum ubi non sunt, ibi animus eorum est. Horum vita continuum bene vivendi exordium est; multa decernunt, nihil exsequuntur; frondibus abundant, fructibus carent; quia ad instar arboris saepius translatae, nullo stabili loco radices figunt.

Caput XXIV.

Quomodo christianis vivendum sit.

Ita christianis vivendum est, ut ab illecebris ventris et gulae, ab immodesto corporis cultu, ab inanibus ludorum negotiis, a torpore pigritiae, ab honorum ambitu, a laudis cupiditate, ab amore pecuniae abstineant. Iram omnino pellant et alteri non faciant quod pati nolunt. Nihil remisse agant, nihil audacter, nihil ficte aut per simulationem. Quodcumque officium vitae christianae, quaecumque exterior virtutis exercitatio, si careat interiore spiritu et veritate, nihil aliud est quam hypocrisis et actio scenica. Solent nonnumquam viri nefarii praeclara Sanctorum gesta in theatro repraesentare. Hic Martyris constantiam, ille Virginis modestiam, aut Apostoli vel Christi heroicos actus egregie simulant; sed actione peracta alienam personam deponunt, suamque turpem et impurissimam suscipiunt. Simili modo qui opera exteriora in solam speciem et inanem ostentationem exercent, veluti histriones sunt et scenici iaculatores, qui omni virtute et sanctimonia destituti, viri sancti personam in scena gerunt, quorum vita et mores nihil aliud quam fabula sunt. Ideo pauci ad christianae perfectionis fastigium pertingunt, quia opera sua in spiritu veritatis non perficiunt. Praevalent Christi exemplis et praeceptis falsa mundi axiomata, et communes virtutum notiones a natura insitae perversis hominum opinionibus depravatae ad vitia detorquentur. Cum ergo inter homines falsis doctrinis imbutos vivamus, debet quisque in se ipsum crebro inquirere, an et ipse ignoret quae recta sunt, et an recte fungatur officio suo. Via veritatis

una est et immutabilis, per quam qui recto tramite cupit incedere, non terram intueri debet, sed caelum; non homines sequi, sed Deum qui via, veritas et vita est.

Caput XXV.

Opera exteriora spiritu interiore animanda.

Cavendum ne sensus in actionibus nostris primam sibi sedem usurpet; inde etenim omnia mala emergunt. Sensuum occasus veritatis exortus est. Ideo vix possumus nobis ipsis polliceri aliquid nos egisse, quod omni ex parte bonum fuerit, quia licet gratia impellente et cooperante multa propter Deum operari coeperimus, non sumus gratiae fideles, statimque labimur ad nos ipsos. Episcopo Sardis dictum est ab Angelo: «Non enim invenio opera tua plena coram Deo meo» (Apc 3, 2). Nam preces, ieiunia, eleemosynae et alia eiusdem generis opera plena sunt coram hominibus, qui solam faciem vident, sed vacua coram Deo qui intuetur cor, nisi pura et simplici intentione Divini beneplaciti perficiendi et spiritu interiore impleantur. In Evangelio decem Virgines commemorantur, quarum quinque fatuae exclusae sunt a nuptiis, non defectu virginitatis aut lampadarum sive operationum, sed quia defecit oleum bonae intentionis et sanctarum affectionum. Idem nobis eveniet, nisi opera nostra spiritu interiore et Dei amore animentur, ut placeant Deo. Vita exterior apud omnes christianos eadem est; sed sicut horologii extima facies ab interioribus rotis pendet, et ab intima corporis constitutione vividus color procedit: ita boni a malis ex interiore spiritu discernuntur. Regnum Dei intra nos est.

Caput XXVI.

Operum perfectio unde oriatur.

Sicut qui multum comedunt semper viribus imbecilles sunt, corpore male affecto et ad extremam maciem redacto, quia nimirum stomachi sui mensuram ignorantes plus illi ingerunt quam ferre possit; alii ex adverso frugali mensa contenti, quia cibum exiguum sumunt et qui facile digeritur, validis semper viribus sunt, et ad extremam senectutem incolumen vitam producunt: ita nonnulli, quamvis multa peragant opera bona, nihil fere in via christianae perfectionis proficiunt, quia, videlicet praepostero cursu ambulantes, tunc se maxime progredi putant, cum plura quamvis remisse et segniter operantur, cum potius eniti debeant, ut ea quae agunt ferventius in dies et perfectius peragant; in hoc enim operandi modo perfectionis incrementum consistit, non in tepida operum congerie et multiplicatione. Alii vero parum operantur et in amore Dei plurimum crescunt, quia quaecumque faciunt, etsi minima et pauca sint, maiore semper fervore ac puriore intentione perficere student: atque ita se gerunt in omnibus operibus suis, ut in fine singulorum magnum illud verbum Christi in cruce pendentis non immerito usurpare queant: «Consummatum est» (Io 19, 30); perfeci, quod Deus a me in hoc opere exigebat, ferventer et quantum imbecillitas mea cognovit et potuit sine imperfectione, quantum scilicet et velle et operari ille dedit mihi, qui dixit: «Sine me nihil potestis facere» (Io 15, 5). Eadem ratione sic quamlibet diem transigunt, ut nocte adveniente possint fidenter dicere: «Consummatum est.» Sic denique vitam

instituunt, ut eius cursu peracto vere affirmare queant se omnia consummasse quae Deus illis praeceperat. Qui sic vivit, christiane vivit, nec timebit in die mala.

Caput XXVII.

Praesentiae Dei utilitas.

Nullum praestantius documentum ad quaelibet opera exacte perficienda, quam Deum in singulis rebus intime praesentem intueri, qui iis motum et vitam et Esse largitur, et omnia in omnibus operatur. Haec nobis necessitas indicta est omnia opera nostra optime peragendi; quia Dei obtutum intimos quosque recessus penetrantem effugere numquam valemus. Ipse nos replet in quo vivimus, movemur et sumus; nec umquam nos deserit, nisi ab ipso aversi ad creaturas convertamur. Haec autem sunt veteris Adae corrupta semina quae in nobis vigent, prava scilicet affectio ad sensuum illecebras, quibus a Dei praesentia mens avocatur. Si enim ab amore creaturarum liberi essemus, Deum procul dubio in omni loco praesentem cerneremus, quemadmodum Christus spopondit, dicens: «Beati mundo corde: quoniam ipsi Deum videbunt» (Mt 5, 8). Vere magna et inexplicabilis est multitudo divinae dulcedinis quam Deus abscondit timentibus se, sed revera abscondita est, et illi soli eam percipiunt qui vident et gustant quam dulcis est Dominus. Neque enim satis est habere thesaurum ut quis dives sit, sed scire insuper debet se illum possidere eiusque pretium et usum agnoscere. Nos autem in nobis thesaurum habemus immensum et inaestimabilis pretii, summum et infinitum bonum: cur ipsum neglegimus

et post atomos apparentium bonorum currimus, quae sitim nostram explere non possunt? Filii hominum usquequo gravi corde? Ut quid diligitis vanitatem et quaeritis mendacium (Ps 4, 3), cum Deo praesente omni momento frui possitis? Divites sumus et nescimus. Beatorum spirituum felicitatem praegustare possumus et non curamus: quia nimirum parti inferiori ac sensibus iugis Dei praesentia molesta et gravis est, et vim quam patiuntur conantur excutere et partem superiorem ad se trahere. Et quia divina consolatio aliquando subtrahitur, ad terrenam protinus labimur, nisi per fidem Deum praesentem intueri et cum eo intimo affectu miscere colloquia satagamus. Hoc documento ipsemet Deus patrem credentium Abrahamum ad perfectionem erudivit, dicens: «Ambula coram me, et esto perfectus» (Gn 17, 1). David quoque in Psalmo ait: «Providebam Dominum in conspectu meo semper. . . . Propter hoc laetatum est cor meum» (Ps 15, 8. 9). Iugi enim laetitia fruitur, qui fontem omnium bonorum praesentem habet.

Caput XXVIII.

Cur difficilis videatur sanctorum imitatio.

Ad exempla Sanctorum vitam, mores et actiones nostras componere difficillimum arbitramur, quia ipsos mente concipimus quasi homines alterius naturae exutos corpore, caelestis patriae possessione beatos, ubi nemo irascitur, nemo concupiscit, nemo tentatur: ubi pax summa, laetitia inenarrabilis, lux splendidissima et status omnium bonorum aggregatione perfectus. Sed si revera, uti par est, illorum cupimus sequi vestigia, aliter considerandi sunt.

Homines enim mortales fuerunt similes nobis, eadem corporis sarcina onusti, eadem tabe carnalis concupiscentiae infecti, iisdem malis et periculis obnoxii: et nihilominus per fidem vicerunt regna, operati sunt iustitiam et fecerunt mirabilia in vita sua. «Elias», ut Iacobus Apostolus scribit, «homo erat similis nobis passibilis: et oratione oravit ut non plueret super terram, et non pluit annos tres et menses sex. Et rursum oravit: et caelum dedit pluviam, et terra dedit fructum suum» (Iac 5, 17. 18). Idem de aliis dici potest, quorum insignem sanctitatem et heroica gesta miramur, nobis enim similes et ex eodem luto compacti atque iisdem tentationibus, dum in hac terra essent, expositi fuerunt; sed infinito prope intervallo a nobis disiuncti in hoc dissimiles inventi sunt, quod carnis fragilitatem, mundi superbiam, daemonum insidias invicta animi virtute superarunt. Quid igitur tergiversamur? Facile est volentibus eorum opera imitari, si exuto desidiae veterno, non nostris viribus sed ope divina confisi, ad illud sanctitatis fastigium conemur ascendere, ad quod ipsi feliciter pervenerunt. Magna pars sanctitatis est eius efficax desiderium.

Caput XXIX.

Omnia ad gloriam Dei referenda.

Sententia Apostoli est omnia opera nostra ad Deum eiusque gloriam referenda esse, ut verae virtutis rationem consequantur. «Sive ergo», inquit, «manducatis, sivi bibitis, sive aliud quid facitis: omnia in gloriam Dei facite» (1 Cor 10, 31), et alio loco: «Omne quodcumque facitis in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini Iesu Christi, gratias

agentes Deo et Patri per ipsum» (Col 3, 17). Quidquid enim boni a nobis fit quod non fit propter Deum, et si officio videatur bonum, deficiente tamen recto fine, malum est: finibus enim, non officiis virtutes a vitiis discernuntur. Est autem officium id quod faciendum est, finis vero propter quod faciendum est. Quodsi rebus creatis inhaeremus et ipsas propter se diligimus sine ulteriore relatione ad Deum, damnata cupiditas est, dicente Ioanne Apostolo: «Nolite diligere mundum, neque ea quae in mundo sunt» (1 Io 2, 15). Ratio est quia in hoc mundo tamquam peregrini sumus et viatores, qui ad patriam pergimus; creaturis autem uti debemus tamquam vehiculis, quibus recto itinere eo feramur quo tendimus. Deus vero diligendus est propter se ipsum, quia summum bonum est et finis ultimus in quo solo requies, appetitus, securitas fruitionis et tranquillissimum gaudium invenitur. Hunc finem si quis ignorat, recte quoque vivendi rationem ignorat. Cognito autem rerum omnium fine, iam scimus quo dirigendae sint actiones nostrae et quo omnium virtutum officia referri debeant. Hinc theologi, licet unanimi consensu asserant quasdam actiones humanas nec bonas ex se nec malas esse, quales sunt ambulare, comedere, dormire, docent tamen eum peccare qui re ipsa dormit, edit, ambulat, et haec non refert[1] ad ultimum finem, quia deficit a prima et universali regula humanarum actionum, quae est idem finis ad quem quidquid agimus dirigere oportet. Et hoc est quod Dominus dixit: «Lucerna corporis tui est oculus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex: totum corpus tuum lucidum erit. Si autem oculus

[1] I. e. saltem interpretative. N. Ed.

tuus fuerit nequam: totum corpus tuum tenebrosum erit» (Mt 6, 22. 23). Oculus iste intentio est qua quisque peragit opus suum, quae quidem intentio si non fuerit recta, totum opus tenebrosum erit. Non est autem recta operantis intentio, nisi quidquid agit ad summum bonum veluti ad fontem refundat. Omne bonum desursum est, et quidquid ab illo deflectit malum est.

Caput XXX.

Radix omnium malorum amor sui.

Postquam primus hominum parens se ipsum immoderate amans in grande illud peccatum lapsus est, per quod totum genus humanum morti, ignorantiae et concupiscentiae obnoxium generatur et nascitur, tanta caligine natura nostra repleta est tantoque pondere ad terram allisa, ut Deo relicto in se ipsam deflexerit et amisso sensu spiritualis iucunditatis ad sensuum voluptates effusa sit. Hinc dira tyrannis orta est, quam pessimus virtutum omnium hostis, amor sui, in omnes exercet, cuius imperio obsequentes nihil in nostris operationibus quaerimus nisi commoda, honores et delicias. «Legi enim Dei [caro] non est subiecta: nec enim potest» (Rom 8, 7), sicut ait Apostolus; omnes siquidem eius instinctus et motus ad peccatum impellunt et in horribili damnationis statu nos constituunt. Nihil vero commodis nostris magis adversatur quam proprius amor, qui ad ea quaerenda tanto nos ardore impellit. Cum enim Deus omnia referri ad se tamquam ad ultimum finem praeceperit, qui se in omnibus et suam utilitatem [solam] respicit, nihil certe ex operibus suis refert, quod sibi utile sit ad vitam aeternam promerendam; ergo, ut

ibidem infert Doctor gentium: «Debitores sumus non carni, ut secundum carnem vivamus. Si enim secundum carnem vixeritis, moriemini: si autem spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis». Ad hoc urget nos christiana religio, ut, sicut exhibuimus membra nostra servire immunditiae et iniquitati ad iniquitatem, ita ipsa exhibeamus servire iustitiae in sanctificationem. «Sancti eritis», dicit Dominus, «quia ego sanctus sum» (Lv 11, 45). Amor sui et propensio ad propria commoda impedit intellectum, ne principia et documenta christianae vitae percipiat. Quis enim poterit amanti se ipsum persuadere, omnia quae diligit mundus vana esse et nullius momenti: honores et dignitates nihil aliud esse quam splendidam servitutem et afflictionem spiritus: viri fortis et magnanimi esse ignoscere inimicis, et his qui oderunt nos benefacere: satius esse divitias spernere quam habere: gloriosius esse propter Deum subesse quam dominari: laudabilius vincere se ipsum et coercere appetitum quam munitissimas arces expugnare? Haec sane dura videntur et incredibilia diligenti se ipsum, quia immoderato sui amore quasi vinculis et catenis inextricabilibus terrae affixus solis terrenis commodis ac delectationibus alligatur. Filii autem Dei spiritu Dei aguntur, ut non secundum carnem, sed secundum spiritum vivant. Quodsi quaedam opera carnis faciunt, ex quibus expediri in hac mortalitate non possunt, ad ea se duci non sinunt ex proprio sui amore, sed ex principio supernaturali, prava desideria continua carnis maceratione coercentes. Aiunt sui amatores discretionem in his quae ad corpus spectant necessariam esse: sed illa optanda et adhibenda quae de caelo est; nam prudentia carnis mors est.

Caput XXXI.

Amor sui Babylonem aedificavit.

Constituit Deus hominem in paradiso; sed ab Adamo, in quo omnes peccavimus, a paradiso in hunc mundum, a Ierosolymis in Babylonem, a patria in exsilium, a libertate in servitutem, ab integritate in corruptionem, a vita in mortem translati sumus. Sic collapsi a veritate in vanitatem, non solum similes evasimus vanitati, sed, ut ait Psalmus: «Universa vanitas, omnis homo vivens» (Ps 38, 6). Vanus est enim secundum corpus, quod in corruptionem et in mortem desinit; vanus secundum animam, quae serviens iniquitati se ream mortis aeternae facit; vanus quoad exteriora quae pereunt, et in morte relinquenda sunt. Hanc tamen vanitatem ardenti amore prosequimur, haec mendacia sollicite quaerimus quae infinitis erroribus nos implicant, et ex civibus supernae Ierusalem cives efficiunt diabolicae Babylonis. Has duas civitates duo amores fecerunt: nam civitatem Dei Ierusalem fecit amor Dei usque ad contemptum sui; satanae vero civitatem quae Babylon dicitur fecit amor sui usque ad contemptum Dei. Iter ad hanc spatiosum est et breve, iter ad illam arctum, arduum et longum: facilius enim est in terram labi et in infernum descendere, quam ad caelum elevari. Se ipsum igitur quisque discutiat et videat quid amet; nam, si Deum amat et se ipsum spernit, caelistis Ierusalem civis est: si autem se impensius amat, ad Babylonem spectat, e qua nobis exeundum esse clamat Scriptura, dicens: «Egredimini de Babylone» (Is 48, 20); et alio loco: «Recedite de medio Babylonis» (Ir 50, 8). Psalmista quoque ait: «Filia Babylonis misera . . . beatus, qui

tenebit, et allidet parvulos tuos ad petram» (Ps 136, 8. 9). Tunc autem eximus de Babylone, cum a confusione vitiorum recedimus: tunc parvulos Babylonis, malas scilicet cupiditates, ad petram allidimus, cum Christi amore noxia desideria excidimus et superamus. Amor sui mors animae est, amor Dei vita: non ergo se amat qui se amando vitam perdit.

Caput XXXII.

Omnes se ipsos quaerunt etiam in rebus sanctis.

Hoc certe mirabile est quod, cum tanta diversitas hominum humanarumque propensionum sit, omnes tamen unanimiter in hoc conveniunt, quod nemo sibi vilis est, nemo alteri cedere aut subici vult, nec quisquam est adeo abiectae conditionis, qui non putet se aliquid esse et apud alios in pretio haberi non desideret. Omnes cupiunt super alios eminere; omnes ignoscunt sibi, aliis numquam: opiniones suas pertinaciter omnes sustinent, res suas admirantur, proprias tantum adinventiones et placita probant, aliena reiciunt: ignorantiam suam instar sapientiae ostentant et, cum nihil sciant, nihil se ignorare arbitrantur. Vitia quae habent tegunt, et iustitiam simulant quam non habent, frustra reclamante conscientia. Sed multo mirabilius est, quod ipsi etiam viri probi, qui nihil aliud quaerere videntur quam divinum beneplacitum eiusque gloriam et honorem, occulto tamen et aliquando vix perceptibili corruptae naturae instinctu in se ipsos diffluunt, operantes quod bonum et iustum est, non ut placeant Deo, sed ut ea mentis iucunditate fruantur quae ex bonis operibus emanat. Quem laqueum viris spiritualibus eo subtilius amor

sui tendere solet, quo res sanctior et melior est Quid tam sanctum quam Dei mandatis oboedire, Scripturas legere, in Ecclesia praedicare, frequentare Sacramenta, et ad altare Domini ministrare? Haec autem cupiditas laudis inquinare solet, et nisi cor suum omni diligentia custodierit homo, omnis labor eius irritus est. «Si linguis hominum loquar, et angelorum», inquit Apostolus (1 Cor 13, 1), «caritatem autem non habeam, factus sum velut aes sonans aut cymbalum tinniens». Et si quis distribuerit in cibos pauperum omnes facultates suas et tradiderit corpus suum ita ut ardeat, caritatem autem non habuerit, nihil ei prodest. Simili modo Aggaeus Propheta ait: «Comedistis, et non estis satiati: bibistis, et non estis inebriati . . . et qui mercedes congregavit, misit eas in sacculum pertusum» (Agg 1, 6); quia nimirum nihil prosunt opera bona, cum quis se ipsum in illis quaerit, et non Deum. Cum igitur naturae semper et ubique se ipsam quaerentis fraudes et doli subtilissimi sint, omnes animi recessus perscrutari et sollicite praecavere debemus, ne in principio, medio et fine actionum nostrarum aliqua ratio se immisceat proprii emolumenti, quantumvis sancta et honesta videatur. Vitae christianae disciplina haec est, non quaerere nec amare nisi quod Dei est, et odisse quod proprium est.

Caput XXXIII.

Quae scire debeat omnis christianus.

Scire debet omnis christianus quae sint praecepta divina et humana, ad quae servanda quisquis tenetur. Divina sunt illa quae in Decalogo continentur, itemque praecepta Fidei, Spei et Caritatis. Fides obligat omnes ad ea credenda quae

singulis fidelibus in Symbolo proposita sunt. Spe vitam aeternam et quae ad eam obtinendam sunt necessaria nos consequi posse confidimus «Dei gratia» et nostra operatione; quae omnia a Deo petimus, cum Dominicam orationem recitamus. Caritatis lege obstringimur Deum diligere super omnia et proximum sicut nos ipsos. His virtutibus perficitur homo: nam Fides mentem illuminat et dirigit, Spes voluntatem ad Deum erigit, Caritas nos Deo unit. Est etiam praeter praedicta praeceptum sumendi Baptismum et Eucharistiam, ac confitendi peccata, etiamsi de his nihil Ecclesia praeciperet. Nisi enim quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu Sancto, non intrabit in regnum Dei (cf. Io 3, 5): et nisi manducaverimus Carnem Christi et biberimus eius Sanguinem, non habebimus vitam in nobis (cf. Io 6, 54). Paenitentia autem a Deo illis parata est, qui baptismalem innocentiam supervenientibus culpis perdiderunt. Sunt denique humanae leges ab ecclesiastica vel saeculari potestate sancitae quas nosse oportet, ut illis qua par est humilitate pareamus. Verum ad haec praestanda nemo idoneus esse potest, nisi ab eius mente ignorantiae tenebras lux vera discusserit; sicut scriptum est: «Beatus homo, quem tu erudieris Domine, et de lege tua docueris eum» (Ps 93, 12). Homo enim post peccatum sedet in tenebris et in umbra mortis, bonumque vel malum non ex regula veritatis sed ex sua cupiditate metitur. Divinum igitur auxilium implorandum est, ut, qui iussit quod vult, det nobis quod iubet, dispellens caliginem et sanans languorem, expellens cupiditatem et infundens caritatem, quoniam finis praecepti est caritas; et qui vere Deum amat, omnibus mandatis eius sine exceptione obsequitur.

Caput XXXIV.

Interioris et exterioris hominis differentia.

Non de hoc tempore, non de hoc mundo Spes nostra est; neque ad praesentis vitae bona neque ad eam felicitatem quam plerique mortalium sectantur conditi sumus, sed ad aeternam quam Deus promisit et homo nondum capit; sicut scriptum est: «Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quae praeparavit Deus iis qui diligunt illum» (1 Cor 2, 9). Cum igitur ad gloriam sempiternam ab origine mundi nobis paratam destinati simus, error gravissimus est, non aeternis sed humanis rationibus in nostris operationibus duci, vitamque instituere non gratiae divinae instinctu sed ex principiis naturae. Felices sunt qui intima penetrant, qui cum Deo intus morantur, et nulla affectione foris tenentur. Hi sunt homines interiores, qui ad arcana Dei percipienda disponunt se, et eum in se loquentem audiunt. Qui vero rebus exterioribus moventur, qui libenter rumores audiunt, qui theatra avide spectant, licet honestas satagant vanitatis suae causas praetexere, divisi sunt, interiores non sunt, sibi adhaerent, non Deo; delicias mundi quaerunt, non caeli. Lumen quippe illis deest ad rerum divinarum notitiam necessarium, quia eas numquam vel raro et obiter meditantur; unde fit, ut de bonis aeternis parum solliciti sint. «Ambulant in vanitate sensus sui» (Eph 4, 17) . . . sicut ait Apostolus, «alienati a vita Dei per ignorantiam». Quo magis enim proficit homo in prudentia carnis, eo magis ignorat quae Dei sunt: tantumque detrahitur divino amori, quantum impenditur creaturis.

Caput XXXV.

Quam perniciosum sit falsas rerum ideas mente concipere.

Sapiens est qui suis momentis ponderat res et aestimat prout sunt, non sicut praedicantur et aestimantur ab hominibus. Quaelibet enim res duas veluti facies habet, unam veram, alteram fucatam et apparentem. Vera est quae divinis rationibus et ideae in mente Dei exsistenti conformis est: altera secundum ideas et affectus hominum, et secundum pravas amoris proprii praescriptiones efformatur. Sic episcopatus, ut hoc utar exemplo, secundum veram et divinam ideam est onus angelicis humeris formidandum, et servitus qua tenetur episcopus animarum saluti consulere ad praescriptum divinarum et apostolicarum institutionum, strictissimam de illis rationem Deo redditurus in die iudicii. In idea autem hominum episcopatus est dignitas, ad quam qui promovetur gradum conspicuum in Ecclesia obtinet, divitias adipiscitur et ab omnibus honoratur. Unde fit ut, qui episcopatum respicit secundum veram ideam, timeat, fugiat et oblatum constanter recuset: qui vero ipsum desiderat et omni conatu consequi nititur, falsas hominum ideas in mente habet, se ipsum quaerens, non Deum. Idem de aliis gradibus et dignitatibus tam ecclesiasticis quam mundanis dicendum est: atque hinc oritur totius orbis omniumque ordinum perversitas et perturbatio, quod veras rerum ideas et definitiones plerique ignorant, et huius mundi tenebris ac praestigiis assueti veritatem oderunt, nec idonei sunt ad divinum lumen recipiendum, quod non nisi mundis corde communicatur. Vocabula usurpantur heroicis Sanctorum virtutibus Christique

Sanguine consecrata; et hi quidem episcopi, illi sacerdotes aut diaconi, quidam monachi et religiosi, alii reges et principes et iudices populi; omnes autem christiani nuncupantur: sed quale sit horum nominum pretium, quae vis et significatio, quibus virtutibus excellere debeant qui in praedictis gradibus sunt constituti, quae singulorum idea sit, quae leges, quae officia, quae definitio, nemo scit, nemo investigat; rebusque neglectis sola remansit titulorum maiestas et rerum umbra ac inanis imago. Nemo se talem exhibet qualis dicitur, nemo sequitur Christi vestigia. Hoc autem malum operatur in nobis amor nostri, vitium pessimum et subtilissimum, quod vix peritissimi agnoscunt, vix sanctissimi vincunt. Bona vero et mala huius vitae, si veras eorum ideas respiciamus, vix ullum discrimen admittunt, utraque enim vana sunt et momentanea et quasi nihilum computantur. Ideo David, vir secundum cor Dei, solam aeternitatem mente versabat dicens: «Cogitavi dies antiquos: et annos aeternos in mente habui» (Ps 76, 6). Et filius eius Salomon, omnium mortalium sapientissimus, recensitis omnibus tam bonis quam malis huius vitae, exclamat et concludit: «Vanitas vanitatum, et omnia vanitas (Eccle 1, 2).

Caput XXXI.

Tria christiano necessaria, ut sibi attendat, ut tempus bene expendat, ut recte utatur sacramentis.

Fidelitati quam Deo debemus tria praecipue sunt necessaria. Primum est iugis attentio ad nos ipsos et ad ea quae operamur, cuius defectu a recto tramite aberrantes per invia et aspera proficiscimur,

nostramque felicitatem quaerimus ubi non est, et si ab alio ostendatur, non credimus. Usu rationis homo a feris, fide ab infidelibus distinguitur. Cum ergo temere, sordide, inconsiderate, ventris vel gloriae causa et cum impetu aliquid agit, perit hominis officium et ad feras declinat. Cum vero propter se et sua commoda [tantum] ad agendum movetur, cum infidelibus computatur. Sicut artem perficiunt opera quae secundum artis praescriptum fiunt, ita hominem fortem, iustum, modestum, prudentem faciunt opera quae fortiter, iuste, modeste, prudenter fiunt.

Secundum est bonus temporis usus, a cuius momento pendet aeternitas. Monent philosophi solam rerum salubrium notitiam viro sapienti non sufficere, sed studium etiam necessarium esse, nec permittendum ut ulla exercendae virtutis occasio elabatur. Volat enim irrevocabile tempus, et quod inutiliter transigitur nemo restituere potest. Volat tempus, et non advertit insipiens quid amittat. Iuvat nimirum confabulari et genio indulgere, donec transeat dies; et sic teritur tempus acceptabile, sic dies et horae praetereunt quas ad veniam obtinendam, ad acquirendam gratiam, ad promerendam gloriam misericors Deus indulget. Quodsi de verbo otioso, quod nullam scilicet rationabilem causam habet, rationem reddituri sumus, quanto magis de tempore inutiliter transacto?

Tertium est rectus usus Sacramentorum Paenitentiae et Eucharistiae, ex quorum frequentia parum proficimus, quia frigide ac sine praevia dispositione ad ea accedimus. Proprii vero illorum fructus sunt, si ex paenitentia crescit in nobis humilitas et amor propriae abiectionis: ex Eucharistia suavitas et mansuetudo erga proximum et amor erga

Deum. Sicut avarus, diu noctuque divitiis inhians, nihil cogitat nisi lucrum et pecuniam, ita qui saepius haec Sacramenta suscipit, sicut oportet, semper ad Deum anhelat nec aliud potest sine ingenti molestia cogitare. Vitae perfectae fundamentum hoc est, omnimoda abstractio a rebus omnibus quae Deus non sunt.

Caput XXXVII.

Paenitentiam omnibus christianis necessariam esse.

Omnis christianus sic vivere, sic mori debet, ut continuo luctu et squalore ostendat se paenitentem esse, qui pro peccatis commissis satisfacere satagit et ab omni labe purgari. Hoc initium fuit, haec summa evangelicae praedicationis: «Fuit Ioannes in deserto baptizans, et praedicans baptismum paenitentiae, in remissionem peccatorum» (Mc 1, 4). Ipsemet Iesus, dux et legifer noster, cum se primum hominibus manifestavit, «Venit in Galilaeam, praedicans Evangelium regni Dei, et dicens: Quoniam impletum est tempus, et appropinquavit regnum Dei, paenitemini et credite Evangelio» (Mc 1, 14. 15). Et alius evangelista ait: «Coepit Iesus praedicare, et dicere: Paenitentiam agite: appropinquavit enim regnum caelorum« (Mt 4, 17). Praemissa est paenitentia tamquam dispositio ad suscipiendum Evangelium, ut anima ab omni macula emundata idonea fieret ad gratiam Dei recipiendam, quae in malevolam animam non intrat, nec habitat in corpore subdito peccatis. Sacrificium placabile et Deo gratum est, cum homo resipiscens se deliquisse fatetur et, agnoscens iniquitatem suam, veniam contrito corde a Deo postulat quem

offendit. Hoc maximum peccati malum est contemptus Dei; nam, qui peccat, Deum spernit et [quodammodo] odit: cuius flagitii et perversitatis causa est defectus fidei et considerationis. Quis enim tantae dementiae et temeritatis foret, ut legem Dei violare et transgredi auderet, si vere crederet et intellegeret quid sit Deus et quid sit ipsum offendere, cuius summa bonitas, infinita potentia et tremenda maiestas? Ad hanc abyssum profundissimam miseriarum nos culpa originalis deiecit, ut secreta quadam aversione, velut insani, fugiamus a Deo, ipsoque derelicto in quo sunt omnia bona volutemur in caeno, fluxis et fucatis bonis adhaerentes, vel quia latet veritas, vel quia compellit infirmitas. Quanta sit autem et quam deplorabilis haec caecitas, nemo comprehendere potest, nisi attentius meditetur tantam esse peccati malitiam, ut sola unigeniti Filii Dei acerbissima passione et morte expiari potuerit. Si igitur hoc vere credimus, si peccata nostra eorumque gravitatem perpendimus, ita dies nostri cum dolore et maerore transigendi sunt, ut ostendamus nos veluti reos esse, qui omni momento suae damnationis sententiam praestolantur. Facile omne peccatum a Deo condonatur, cum paenitentia et meliore vita corrigitur.

Caput XXXVIII.

Signa et fructus verae paenitentiae.

Numquam poterunt evitari peccata, nisi sit in anima ingens eorum horror et odium: nec diuturna erunt opera paenitentiae, nisi sit in anima ardens desiderium acquirendae perfectionis. Ad Sacramentum autem Paenitentiae numquam accedendum est, nisi praeter contritionem et voluntа-

tem non amplius peccandi aliquod semper speciale peccatum, praecisis omnibus eius occasionibus, deponatur. Et hoc erit praecipuum confessionum emolumentum, facere fructus dignos paenitentiae, omnem scilicet Dei offensam detestari, tremendum eius iudicium perhorrescere, se ipsum cum rubore et confusione arguere, ad omnem satisfactionem se paratum exhibere, omnem appetitum divinae legi contrarium coercere, omnia peccandi pericula evitare, humilitatem suique contemptum libenter amplecti, conscientiam suam frequenter discutere, et omnes eius sinus ac latebras diligentissime perscrutari; eradicare, destruere, evellere ab anima quod pravum est; tum in ea serere, plantare, aedificare quod sanctum et perfectum est. Qui hoc spiritu imbutus est, peccata sua ante oculos habet, aliena post tergum: de suis dolet, aliena non respicit: sua castigat, aliena excusat. Pericula timet, in quibus versatur, quae multa sunt et assidua observatione praecavenda. Semper enim ad malum impellunt arcta societas et inevitabilis necessitudo cum rebus et personis, quae ad peccandum alliciunt; habitus vitiosi dudum contracti, et proclivitas ad lapsum, quae multo maior est, quam homines communiter credant; nam cum naturae congenita sit, se blande ac fraudulenter in animum insinuat, rationis debile lumen obscurat, ipsamque conscientiam suffocat et sopit, ne ullo peccati sensu tangatur: atque ita fit, ut multa quotidie perpetrentur, quorum sensum adimit affectus, qui in ipsa praecipitat, et notitiam eorum tollit ipse usus malorum. Hoc videlicet habet infelix consuetudo peccandi, ut, quanto amplius quisque delinquit, eo magis mentis intuitus obscuretur.

Caput XXXIX.

Peccata leviora et vitia quomodo corrigi et exstirpari debeant.

Peccata leviora, quae venialia dicuntur, quam facile perpetrantur? Nemo tamen ignorat haec levia non esse, quae Deum magnum offendunt, ac propterea acerbissimis poenis in altera vita expianda sunt. Quia vero ab his omnibus sine speciali Dei gratia nemo potest abstinere, omni saltem conatu enitendum est, ut eorum numerus quotidie minuatur, et unumquodque contrariae virtutis studio sigillatim exterminetur. Sicut grassante pestilentia non solum homines lue infecti, sed illorum quoque supellex et quidquid ad illos spectat sollicite evitantur, ne alios pestilenti morbo inficiant: ita cum agitur de peccatis tametsi levioribus, non ipsa solum timere et fugere oportet, sed quidquid ad illa inducit vel ex iis oritur, ne mortiferum virus in incautos spargant. Omni fere momento subtilissime sese insinuant diversae occasiones curiositatis, loquacitatis, scurrilitatis, irae, contentionis, impatientiae, evagationis, et aliarum eiusdem generis culparum et imperfectionum; et quia istae nedum evitari, sed vix percipi possunt, hoc omnino curandum est, ut saltem ex animo omnis erga illas affectus, nequidquam reluctante natura, evellatur: alioquin permanente erga illas affectu, nec emendari umquam poterunt, nec remitti, etsi centies Ecclesiae clavibus in Sacramento Paenitentiae subiciantur. Scio quidem de his levioribus noxis scriptum esse[1]: «Septies cadit iustus»; verumtamen ipse vir iustus sic vivit, ut in eas numquam labatur

[1] Dic potius; de his etiam valere Scripturae verba. N. Ed.

nisi ex fragilitate vel subreptione. Quod vero attinet ad vitia, qui cupit ea radicitus exstirpare, debet, imprimis cum pravus motus excitatur, ipsum coercere, tum actum contrariae virtutis elicere; ut si quis iniuria afficiatur, primo quidem irae motum frenabit, tum actum eliciet patientiae et humilitatis, gaudens se pati quod meretur, idque saepius sibi contingere optabit: mox illum sincere diliget qui contumeliam irrogavit, eique alacriter beneficium rependere paratus erit, quoties sese occasio obtulerit; neque enim sufficit declinare a malo, nisi quis studeat et bene operari; nec servus bene mereri de domino suo censendus est, quia nec verbera illi nec contumelias infert, nisi quoque fideliter illi serviat, et iussis eius exacte obtemperet. Et in hoc multi falluntur, qui salutem suam in tuto positam arbitrantur, quia putant se nihil mali operari, omittentes interim quae officii sui sunt, et virtutis studium neglegentes: «Declina a malo», ait psalmus, «et fac bonum» (Ps 36, 27). Utrumque enim necessarium est, et mala non perpetrare, et quae ad munus proprium spectant, non omittere.

Caput XL.

Viros ecclesiasticos et religiosos strictius teneri ad perfectionem.

Quamvis norma et institutio christianae perfectionis universis Christi fidelibus tradita sit, non solis religiosis, ut supra ostendimus, nemo tamen inficiari potest, quin strictius ad eam teneantur qui se voto sollemni vel in religione approbata vel in statu clericali Domino consecrarunt. In his siquidem statibus constituti non solum se ipsos sanctificare, sed reliquos quoque fideles verbo et

exemplo instruere, illuminare et ad salutem perducere debent. Nihil in hoc neglegendum, nam parva remissio maxima iactura est. Ideo ita eos vivere, ita virtutibus incumbere oportet, ita cum ceteris hominibus se gerere, ut ab eorum colloquio et consortio revertantur percutientes pectora sua et dicentes: Vere filii Dei sunt isti. Sicut vir religiosus cuiuscumque dominii se incapacem fatetur ob votum paupertatis: ita iudicare debet appetitum suum et voluntatem non esse in sua potestate propter votum oboedientiae, nec illis posse pro suo arbitrio uti. Ille autem vere pauper et oboediens censetur, qui se rebus omnibus etiam ad vitam necessariis libenter et laeto animo exuit, qui ad omnem superioris nutum, sive grata, sive molesta praecipiat, semper oboedire paratus est. At e contrario qui ob rerum penuriam taedio afficitur et murmurat, qui mandatis invitus paret, religiosus non est. Neque enim in alio, ut ita dicam, elemento vivere debet, quam in sui contemptu et abiectione rerumque omnium abdicatione, ut Christo conformis sit, qui nihil possidens in hoc mundo factus est Patri oboediens usque ad mortem. Quid prodest Christi Domini Sanctorumque gesta legere et celebrare, si ea sic legimus et laudamus, ac si ad nos nullo modo pertinerent? Haec nobis proposita sunt, ut ad eorum normam et typum vitam nostram instituamus. Nihil religioso perniciosius quam securitas et libertas, cum omnia ei ad nutum eveniunt, omnia fiunt prout vult. Dicebat quidam vir sanctus nullum esse religiosum in caelis, qui non fuerit martyr in terris: vita quippe religiosi ad praescriptum suae regulae stricte viventis incruentum martyrium est. Causa vero potissima ob quam plerique [imperfecti] in religione irre-

gulariter vivant, ex defectu considerationis oritur, quia nec perpendunt nec penetrant, quanta sit status religiosi sublimitas, et quam noxia sit omnis vel minima regularis disciplinae relaxatio. Hinc vero paulatim provenit propriae vocationis oblivio, orationis atque aliarum exercitationum omissio; tum variis subtilitatibus et argumentis, quae a proprio amore suggeruntur, disciplinae contemptum excusare nituntur: et quia interiore spiritus suavitate destituti sunt, solatium foris quaerunt a creaturis. Pauci sunt qui in simplicitate cordis sui per spinosa crucis itinera Christum sequantur. Turba vero errantium maxima est, unde licitum quodammodo fit, quod plerique faciunt. Cavendum igitur, ne multorum exempla nos perdant; desperatae enim dementiae est hominem tepidum et imperfectum in eo statu secure vivere, in quo viri sancti caute incedentes vix tramitem tenuerunt.

Caput XLI.

Religiosi suae vocationis immemores describuntur.

Non consistit spiritus religiosus in exteriore specie et in habitus ac corporis compositione, sed in spiritu humilitatis et in interiore cum Deo occupatione. Quia vero infirmitas humanae naturae eundem semper rigorem servari non patitur, hinc fit, ut sensim defluat, et ad propria commoda quaerenda ruat: ex quo sequitur, ut omnis religio quantumvis optime instituta, a primaeva puritate et fervore recedens, per quosdam vix perceptibiles gradus ad humanum et politicum vivendi modum dilabatur. Ideo plures tam religiosi quam clerici omnino ficti sunt, habitu quidem ecclesiastici,

moribus autem deteriores quam filii huius saeculi. Toti sunt in apparatu verborum et caerimoniis, in procurandis dignitatibus, in aucupanda magnatum benevolentia, in cumulandis divitiis. Mille habent diverticula, ut suos distortos fines consequantur, et publico Ecclesiae bono privatas utilitates anteponant. Habitant in domo Dei, Patri caelesti prorsus degeneres, et servi Dei dicuntur, cuius mandatis non oboediunt. Vitam ducunt omni sollicitudine vacuam, de Christi patrimonio viventes, atque amplis reditibus dotati sunt, ut Deo et Ecclesiae deserviant: nihil tamen totius anni decursu agunt, quod unius diei alimoniam mereatur. Numquam desunt illis verba, ut tota die inutiliter cum hominibus sermones misceant: muta vero fit lingua, deficit sermo, ut vel modico tempore de Deo vel cum Deo loquantur. Alii vero sunt, qui aversi a propria vocatione, in qua permanendum esse Apostolus monet, ad alium statum quasi perfectiorem aspirant; cumque mores mutare deberent, hanc mutationem differunt, donec sint in alio loco, ad quem numquam pervenient. Somnia vigilantium ista sunt et subtilissima diaboli tentatio, nam caelum, non animum mutant, qui per loca diversa vagantur. Difficile est, ut in alio loco laudabiliter vivat, qui se et sua vitia secum portat.

Caput XLII.

Oportere religiosum a mundo alienum esse.

Tunc religiosus sperare poterit, se initium aliquod perfectionis habere, cum ipsum homines oderint et despexerint. Unusquisque enim sibi dissimiles odit, et Christus discipulis suis dixit: «Si de mundo fuissetis, mundus quod suum erat dili-

geret: quia vero de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus» (Io 15, 19). Quodsi religiosus de mundo non est, ita vitam in monasterio instituere debet, ut modo vivendi ostendat, se statum paenitentiae profiteri ad expianda peccata, quae olim in mundo perpetravit. Quo magis autem a mundi actibus alienus fuerit, eo citius ad apicem perfectionis perveniet: et quo minus inter gentes versabitur, eo maiore pace et animi libertate fruetur. Facile transitur ad plures, et pravorum exempla sensim bonos ad similia disponunt. «Commisti sunt inter gentes, et didicerunt opera eorum: et servierunt sculptibilibus eorum» (Ps 105, 35 sq). «Et erit sicut populus, sic sacerdos» (Is 24, 2). Nimia quoque familiaritas, et assidua cum hominibus consuetudo fastidium gignit, occulta vitia detegit, contemptum parit, et fervorem devotionis extinguit. «Nemo mittens manum suam ad aratrum, et respiciens retro, aptus est regno Dei» (Lc 9, 62).

Caput XLIII.

Arguuntur qui regimen animarum ambiunt.

Magna temeritas ecclesiasticorum est, qui, cum viribus careant ad onus pastorale ferendum, illud tamen anxie quaerunt, et se illi sponte subiciunt, non vocati a Deo, sed spiritu elationis impulsi; non ut gregem pascant, sed ut ipsi pascantur; non ut regant, sed ut dominentur. Res plane horribilis ac deploranda est, quod regimen animarum plurimi ambiunt, sed nemo considerat, quanti momenti sit fideiussorem Deo esse pro animabus Christi sanguine redemptis; atque onus

accipere usque ad caeli valvas portandum sub poena aeternae damnationis, si illud culpabiliter excutiant. Ut autem suae superbiae velamen obtendant, libenter arripiunt quod ait Apostolus: «Si quis episcopatum desiderat, bonum opus desiderat» (1 Tim 3,1); nec tamen advertunt, quod laudato desiderio, id quod laudaverat, in terrorem protinus vertit subdens: «Oportet ergo episcopum irreprehensibilem esse . . . sobrium, prudentem, ornatum, pudicum, hospitalem, doctorem . . . modestum.» Et quis est tanta praeditus sanctitate, ut possit se in omnibus irreprehensibilem exhibere? Merito igitur pastorale officium ars artium dicitur, et onus angelicis humeris formidandum. Quantum enim iudicii requiritur ad regendos homines, quorum mira diversitas, incredibilis inconstantia, nulla sinceritas? Quantum luminis ad occulta cordium penetranda, quod Dei proprium est, et ad intentiones discernendas? Quantum prudentiae ad diversorum propensiones dignoscendas? quantum diligentiae, ut abstrahatur anima a peccato? quantum industriae ad obstandum tentationibus? quantum sollertiae ad avertendas malorum occasiones? quantum scientiae ad moderandam conscientiam? quantum fortitudinis ad coercendos peccatores? quantum virtutis ad resistendum adversariis? quantum patientiae in tolerandis imperfectis? quantum constantiae in bonis promovendis? quantum denique habilitatis ad omnia iustitiae munera exercenda? Haec omnia sine speciali Dei gratia vix possunt in uno homine reperiri: ac proinde animarum cura sine manifesta Dei vocatione acceptanda non est: tum diu considerandum, quid valeant humeri, quid ferre recusent. Non debet praeesse, qui non potest prodesse.

Caput XLIV.

Omnibus christianis necessariam esse orationem.

Tanta est necessitas orationis, ut fidei dogma sit neminem sine illa salutem consequi posse. Quis enim potest Deum vocantem sequi, nisi dono gratiae adiuvetur; eius autem auxilium quis potest sine oratione promereri? Idcirco docet Scriptura, oportet semper et sine intermissione orare (Lc 18, 1; 1 Thess 5, 17), quia semper et in omnibus auxilio Dei indigemus. Semper autem orat, qui orandi tempora nullo umquam die praetermittit. Semper orat, qui omnia quaecumque agit purissima intentione ad Deum refert; oratio enim nihil aliud est quam elevatio mentis in Deum. Semper orat, qui efficax orandi desiderium in corde iugiter conservat: nam ipsum desiderium oratio est. Bene orat qui bene vivit. Nemo vitiosus, nemo impius, nemo desertor fuit, qui non prius omne orandi studium abiecerit. Oratio canalis est per quem fluunt in animam rivuli divinae gratiae: ea deficiente, arescit anima et sensim perit. Nec sufficit aliquot preces voce tantum absque ulla attentione et reverentia, ut plerique faciunt, persolvere: nam de his conqueritur Deus dicens: «Populus iste . . . labiis suis glorificat me: cor autem eorum longe est a me» (Is 29, 13). Et qui sic orat, non evadet prophetae comminationem canentis: «Oratio eius fiat in peccatum» (Ps 108, 7). Mendacia sunt et inania verba, cum quis scelus operatur et psallit Deo: «Iniquitatem odio habui, et abominatus sum» (Ps 118, 163). Totus in patinis est et dicit: «Oblitus sum comedere panem meum» (Ps 101, 5); ridet tota die

vanisque gaudiis diffluit, et ait: «Fuerunt mihi lacrimae meae panes die ac nocte» (Ps 41, 4). Mandatis Dei non paret et psallit: «Maledicti qui declinant a mandatis tuis» (Ps 118, 21). Exsecrabiles sunt huiusmodi orationes, iram Dei erga orantem provocant, et duris suppliciis castigari merentur. Nemo autem christiani nomine dignus est, nisi saltem bis in die[1], mane cum surgit et vespere antequam cubitum eat, mentem ad Deum elevet, et aliquo spatio temporis ferventer oret, ut tantumdem diei reficiendae animae tribuatur, quantum corpori nutriendo impenditur. Nec umquam dimittenda aut diminuenda oratio, quamvis aridi in ea et omni consolatione ac spiritus suavitate, qui orat, destitutus sit: vera enim devotio et solida animi iucunditas, non in fervoris affluentia, non in sensibili dulcédine, non in mollibus quibusdam affectibus et lacrimis consistit; nam etiam Turcae et alii infideles in suis precibus et sacrificiis haec interdum experiuntur; sed in prompta voluntate serviendi Deo et a peccatis abstinendi. Quae Dei sunt, non sensu, sed sola fide percipiuntur.

Caput XLV.

Quae dispositio ad orandum requiratur.

Multi sunt qui methodum et regulas perquirunt quibus discant orare Deum, ac si oratio veluti ars quaedam et opificium foret, quod certis quibusdam legibus contineretur. Non damno praecepta orandi a sanctis et piis viris praescripta, sed sola non sufficiunt, nisi adsit continua cordis et sensuum custodia, sine qua spiritus orationis haberi

[1] Neque tamen haec in se sunt strictae obligationis. N. Ed.

non potest. Cor enim tota die dispersum et dissipatum, et in vanis hominum fabulationibus occupatum, quomodo poterit in oratione ad Deum accedere et de maximo salutis negotio cum illo agere? Magna haec hominum illusio est existimantium, se posse brevissimo horae intervallo rem homini terreno difficillimam peragere, a qua tota die alieni fuerunt, et de qua antea nec quidem cogitarunt. Oratio mentem requirit puram, et a rerum terrenarum imaginibus liberam, ut soli Deo vacare possit. Nulla ad eam magis idonea dispositio, quam integritas vitae et morum innocentia. Qui eius studio incumbere et in eo progredi cupit, tanti debet caelestia aestimare, ut terrenis veluti mortuus sit, nullumque in iis solatium inveniat. Bona est oratio, quam fides et humilitas comitantur.

Caput XLVI.

Cur multi ex oratione nihil proficiant.

Pauci sunt qui ex oratione et meditatione fructum percipiant, quia rebus quas meditantur, contrariam dispositionem et sensum habent; nec se offerunt Deo tamquam victimam et holocaustum ad omne eius beneplacitum perficiendum. Ipsum quidem precantur, ut eos doceat cognoscere et facere voluntatem suam; sed nihilominus contra Dei voluntatem multa operari non cessant, quia duplicis cordis sunt; unum Deo expandunt in oratione, alterum sibi reservant, nec dicunt cum propheta: «In toto corde meo exquisivi te» (Ps 118, 10). Alii spiritu curiositatis et superbiae impulsi, sublimioribus speculationibus occupantur, quae ad vitia cognoscenda et eradicanda parum

vel nihil conferunt, et si aliquando voluntatem excitant ad gemitus et suspiria, ea tamen suavitate statim evanescente, impatientes remanent, sui consilii tenaces, refractarii ac iisdem semper vitiis irretiti. Atque hinc fit, ut repentinae conversiones ex vehementi commotione provenientes, ut plurimum, non durent, quia cessante illa vi, quae voluntatem quodammodo rapuit, ipsa quoque motio desinit, et homo ad vitia quibus assuevit relabitur. Alii instinctu propriae delectationis ad orationem accedunt tamquam ad fontem suavitatis, non Deum sed se ipsos quaerentes, ut spiritualis dulcedinis ubertate reficiantur. Alii orationis emolumentum ex veri et falsi notione metiuntur, et hi omnino sibi imponunt, quia multa discere in oratione et nihil operari magna diaboli deceptio est. Nihil homini prodest oratio, quamvis ad caelum rapiatur et audiat arcana verba quae non licet homini loqui, nisi exuto spiritu mundi, sentiat in se augeri promptam erga Deum voluntatem. Bene orat qui nihil scire, nihil habere desiderat, nisi Christum et hunc crucifixum.

Caput XLVII.

Numquam studium orationis omittendum.

Error communis est meditationem rem difficillimam esse, cum tamen nemo sit qui non quotidie meditetur. Quid est enim meditari, nisi rem aliquam mente revolvere? Hoc autem continuo facimus a mane usque ad vesperam; sed ut plurimum noxia et vana meditamur. Cur igitur mysteria fidei et quae salutis nostrae sunt, non meditamur? His iugiter occupari mens nostra

facillime posset, si eam avertere a rerum terrenarum curis conaremur. Hac de causa ad orationis studium inepti sumus, quia sensibus mori et Christi crucem atque ignominiam amplecti nolumus. Saepe etiam orationem omittimus, ut bonis operibus extrinsecus incumbamus, ex quibus nullus vel exiguus provenit fructus, quia lumine destituimur ad bene agendum necessario, quod nisi in oratione percipitur, et illa peragimus extra ordinem supernae gratiae, nostro potius quam divino impulsu. Maximus autem error est, interiora propter exteriora neglegere. Sicut corpus quotidiana destitutum alimonia paulatim deficit et perit, ita languet anima, ac velut exanimis fit, nisi oratione, quae cibus ipsius est, singulis diebus nutriatur. Cibo autem indiget eo frequentiore, quo plura ac maiora habet contraria quam corpus. Ipsam enim tum ea omnia per consensum vexant quae corpori molesta sunt, frigus, aestus, aegritudo, fames, sitis et alia eiusdem generis; tum corpus ipsum et sensus, concupiscentia, daemon et mundus. Cum autem oramus, Deum quaerere et invocare debemus in penetralibus animae, in interiore homine, in quo ipse habitat sicut in templo suo. Quare verba sonantia ad orandum necessaria non sunt, sed in spiritu et veritate Deum orare et adorare oportet. Conceptis verbis preces effundere illis necesse est, qui nesciunt in abdito mentis cum Deo loqui, et ea quibus indigent proprio sermone exprimere. Publicae item Ecclesiae preces voce et cantu promuntur, ut audiant fideles et aedificentur, votisque consentientibus eleventur in Deum. Ceterum templum Dei et locus orationis nos ipsi sumus, et regnum Dei intra nos est.

Caput XLVIII.

Conditiones bonae orationis.

Ut perfecta sit oratio, qua aliquid a Deo petimus, debet orans solius Dei amore ad id quod postulat excitari. Quamvis enim res ipsa bona et amabilis sit, tutius tamen et perfectius est eam petere et amare, quia Deus vult, ne sub velo bonitatis rei lateat perniciosus amor sui. Basis orationis fides viva est et praesentia Dei, ad quem accedendum cum simplicitate, sicut infans ad ubera matris fertur nihil discernens. Qui, dum orat, se orare considerat, non est perfecte attentus orationi; mentem enim et intentionem a Deo divertit quem orat, ut attendat orationi qua orat. Et sic saepe contingit, ut incidat in distractiones, cum eas nititur evitare. Ideo in oratione valde commendatur simplicitas, quacumque aliena consideratione sublata; ferventius siquidem orat qui nescit se orare, soli Deo attendens quem orat. Nulli autem evagationi obnoxia mens erit, quae Deum semper praesentem habuerit. Nam quo evagari poterit quae se totam in oceanum immensae divinitatis immerserit? Quocumque se vertat, inde numquam emerget. Quodsi Deo permittente multae contingant distractiones, non erit oranti inutilis oratio sua, si in illis expellendis strenue dimicaverit. Aderit Deus decertanti, quamvis procul videatur abesse. Facilius tamen vincuntur avertendo ab iis mentem easque spernendo, quam contra pugnando: ea enim pugna saepe fit, ut fortius animo imprimantur et magis infestae sint. Oratio arida et expers omnis consolationis eo gratior est Deo quo minus grata naturae est.

Caput XLIX.

Gratia et modus orationis duplex.

Sicut viatores, dum iter agunt, semper locum in mente habent ad quem proficiscuntur, ita qui orant ad finem orationis, qui est unio cum Deo, animi intentionem indesinenter dirigere debent, eo sibi praefixo scopo, ut, sublatis impedimentis, ad eam unionem disponantur. Inanis est orantium labor, si aliud in oratione exquirunt. Cum vero duplex sit oratio, una communis, quae conatu et industria nostra fit, praeveniente tamen et cooperante gratia Dei (nemo enim, ut docet Apostolus [1 Cor 12, 3], potest dicere Dominus Iesus nisi in Spiritu Sancto); altera singularis et infusa, quae non est in potestate nostra, sed a Deo infunditur quibus et quando vult: utraque sane desiderari et peti ab illo potest, qui facit nos quaerere ut inveniamus, petere ut accipiamus, pulsare ut aperiatur nobis; soli tamen meditationi modo communi et consueto vacandum est, nisi quis divina inspiratione et vocatione ad altius orationis genus elevetur. Gratia autem meditationis nihil aliud est, quam facilitas mentem ad Deum elevandi, sanctos affectus concipiendi et effundendi cor suum ante conspectum Domini Dei sui. Hanc Deus humilibus largiri solet, qui non confidunt in virtute sua eiusque opem implorant, ut, a quo datur orandi praeceptum, ab ipso petatur auxilium, quia omne datum optimum et omne donum perfectum desursum est descendens a Patre luminum. Ideo incipienda est oratio a confessione nostrae impotentiae et fragilitatis, a detestatione peccatorum, quia iustus initio orationis accusator est sui, et

a rectitudine intentionis, nullo sibi proposito fine, nisi adimplendae divinae voluntatis de qua dicit Apostolus: «Haec est . . . voluntas Dei, sanctificatio vestra» (1 Thess 4. 3). Qui aliter orat, divinae misericordiae ostium contra se claudit.

Caput L.

Fons omnium bonorum oratio.

Quod de sapientia scriptum est, hoc vere de oratione dici potest: «Super salutem et speciem dilexi illam, et proposui pro luce habere illam: quoniam inexstinguibile est lumen illius. Venerunt autem mihi omnia bona pariter cum illa, et innumerabilis honestas per manus illius. Et laetatus sum in omnibus: quoniam antecedebat me . . ., et ignorabam quoniam horum omnium mater est. . . . Infinitus enim thesaurus est hominibus: quo qui usi sunt, participes facti sunt amicitiae Dei (Sap 7). Oratio quippe fons gratiae est, virtutum parens, mentis illuminatio, maerentium consolatio, laetantium iucunditas, cibus animae, omniumque bonorum origo et custodia. Haec iram Dei placat, veniam peccatorum impetrat, expellit vitia, liberat a periculis et divini amoris in nobis ignem accendit. In ea omnium virtutum actus exercentur. Prima vero ante omnes occurrit fides; nemo enim oraret, nisi crederet Deum esse praesentem, et preces clamantium ad se audire, easque posse et velle, si iuste petimus, exaudire. Spes erigitur quia maximam in Dei ope et misericordia fiduciam habemus. Caritas excitatur divinae bonitatis consideratione, quae urget nos ad ipsum super omnia diligendum. Per eam discimus adimplere omnem iustitiam, et iustorum prudentia omnia perpendere. Fortitudo exercetur,

quia orans firmiter statuit servire Deo et pro eius amore adversa omnia tolerare. Temperantiae actus eliciuntur, quia mens orantis a terrenis et corporeis abhorrens caeli delicias degustat. Dona quoque Spiritus Sancti vim suam exserunt, quia intellectus de aeternis illuminatur, Dei sapientia fruitur, ipsique Deo appropinquans omnes creaturas scientiae dono pro nihilo habet: tum luce uberiore perfusus in rerum agendarum dispositione per donum consilii non fallitur: ad orandum pro aliis pietate impellitur: divinae maiestatis celsitudine apprehensa eius timorem concipit, et ad multa pro Christo toleranda fortitudine roboratur. Multis ergo virtutibus fulget qui multum orationi incumbit.

PARS SECUNDA.

DE MODERANDIS ANIMI AFFECTIONIBUS ET DE STUDIO VIRTUTUM.

Caput I.

Quaerenda veritas, fugienda vanitas.

Veritatem omnes desiderant, omnes commendant, sed ubi ea sit pauci cognoscunt; nam si scirent ubi esset, nihil amplius quaererent, nihil praeter illam amarent. Et quidem in rebus mortalibus eam non esse evidens est. Quidquid enim in aliquo loco est, nullo modo permanere potest, si illud in quo est non permaneat: mortalia autem esse desinunt, quia intereunt ac propterea in illis non est veritas. Quaerenda igitur est in rebus immortalibus, quae vere sunt et in aeternum futurae sunt: quaerenda in virtute, quae nihil aliud est quam aequalitas vitae in omnibus veritati consentiens, exclusa vanitate et rerum pereuntium cohibito appetitu. Veritati enim congruit homo, cum animi motus ratio regit et spiritus Dei in eo dominatur. Quodsi cupiditatum tyrannico imperio subsit, a veritate in vanitatem defluit, et variis ac contrariis perturbationibus agitatur: hinc timore, inde desiderio, hinc anxietate, inde inani laetitia, hinc rei amissae dolore; hinc ardore adipiscendi quae non habet; hinc acceptae iniuriae cruciatu, inde studio vindicandae. Hi sunt videlicet omnium malorum fontes, quae miserrimam animam vexant,

vanitas et voluptas. Oriuntur ex vanitate eorum omnium quae propriam excellentiam fovere possunt, ardentissimum desiderium, magna sui aestimatio, aliorumque contemptus et aversio a veritate. Ex voluptate propensio illa procedit, qua fertur homo ad cibum et potum, ad ludos et relaxationes et ad reliqua omnia, quae corpori et spiritui rebus terrenis occupato grata et iucunda sunt. Hinc evagatio continua et cordis effusio ad exteriora, quibus anima Deo vacua implere se studens, tota est in nugis et vanitatibus mundi, quaerens homines cum quibus recreetur et confabuletur, et a quibus laudetur in desideriis et vanitatibus suis. Haec vero sunt quae homini carnali exosam reddunt divinam legem et evangelicam perfectionem. Evangelium siquidem nihil magis commendat quam humilitatem: at natura corrupta semper inclinat ad superbiam. Evangelium praedicat paenitentiam, a qua homo maxime abhorret. Fides igitur est necessaria, quae docet nos omnem veritatem; et haec est victoria, quae vincit mundum, fides nostra. Filius Dei Patri consubstantialis, ut amorem nostrum a rebus terrenis avellendum esse doceret, fidem praedicationi suae altissima virtutum exercitatione conciliavit. Divitias homines appetunt, pauper esse voluit; honoribus et imperiis inhiant, abscondit se ne fieret rex; contumelias intolerabiles esse arbitrantur, omne genus iniuriarum sustinuit; calumnias detestantur, innocens damnari voluit. Vita eius disciplina morum fuit, nec ullum a nobis peccatum committi potest, nisi cum appetimus quae ille contempsit, aut ea fugimus quae ille sustinuit. Stultus igitur est qui vitam beatam in iis positam putat, quae spernenda esse Christus docuit.

Caput II.

Quanti momenti sit ad christianam perfectionem nihil vel minimum neglegere.

Ideo pauci ad perfectionem christianae vitae perveniunt, quia maioribus vitiis iam superatis sibi vim inferre nolunt, ut minoribus resistant, quibus quotidie infestantur. Sensim ad graviores lapsus disponitur, qui segnis est in minimis et minutissimis praecavendis: maiora enim vitia et extrema vel primo aspectu horrorem incutiunt, in minora facilius labimur. Non solent homines adeo insanire, ut una die omnes facultates suas dissipare et prodigere velint, sed paulatim hoc fit. Haec modica, inquiunt, impensa est, non minuit patrimonium, vix aliquid e cumulo detrahitur, adhuc aerarium integrum manet. Tum de aliis expensis eodem modo argumentantur, donec, quod singulae non perfecerunt, omnes simul perficiunt, et qui dives erat, mendicus fit. Idem accidit in usu cibi et potus: hoc parum est, nocere non potest, temperantiae metam non transgreditur: atque ita paulatim ex minimis congeries fit, donec stomacho plus ingerimus quam ferre possit, et in graves ac saepe incurabiles morbos incidimus. Magnae occasiones serviendi Deo, actusque heroicos virtutum exercendi rarissimae sunt, parvae autem singulis pene momentis occurrunt: idcirco oportet ad minima quaeque attendere, singulos cordis motus observare, minuta quaelibet desideria vincere, propriae voluntati resistere, et noxium sui amorem exterminare. Nemo repente fit malus, sed, ut ait Sapiens: «Qui spernit modica, paulatim decidet» (Eccli 19, 1). Omnis consolatio, quae a creaturis accipitur, quantumvis innocens et exigua videatur,

divinam semper excludit: qui vero se subtrahit ab amicorum consuetudine, a vanis collocutionibus, ab omni exteriore solatio, solo Christo contentus, qui revera solus sufficit, ineffabili gaudio in ipso et per ipsum fruitur. Sicut expulso a quolibet loco uno corpore aliud subintrat, ne detur vacuum, ut docent physici: ita anima, quae omnia creata atque omnem sui amorem a se expellit, Deo protinus repletur, in quo reperit omne bonum. Verumtamen pravus habitus ab infantia contractus, nos terrenis delectationibus affigit, quae praesentes sunt, et sensus percellunt; nec sinit ad divina et supernaturalia assurgere, et iis delectari, quia sunt remotissima a sensibus, nec nisi per fidem cognoscuntur. Ideo volutamur in carne et sanguine, nec umquam extra nos prosilimus, semper instabiles futuri, donec tandem reiectis terrenis consolationibus quiescamus in Deo, qui est pax nostra, et gaudium nostrum, rerumque omnium finis et centrum.

Caput III.

Omnibus christianis necessaria crux et abnegatio.

Tota vita christiani crux esse debet et abnegatio: nemo autem crucis dulcedinem et suavitatem novit, nisi qui illam intimo animi sensu degustavit. Norunt experti, quanta iucunditate sit plena; nam si modico tempore illis subtracta divina dispositione fuerit, contristantur et incidunt in amaritudines amarissimas. Et mundus quidem falso iudicio homines iustos existimat esse infelices, quia pauperes, afflicti et vulgo despecti sunt: ipsi vero se beatos putant, et in cruce gloriantur, quoniam sibi ex animi sententia omnia contingunt. Si pauperes sunt, hoc volunt: si afflicti, afflictione

laetantur: si a ceteris spernuntur, sperni desiderant. Nulli autem beatiores sunt, quam qui habent quod volunt. Impii vero, qui turpia et obscoena sectantur, tametsi vulgi opinioni beati censeantur, quia habent quod volunt, revera tamen miseri sunt, quia quod volunt, nolle deberent. In cruce et abnegatione praecipue consistit religio christiana, et qui aliter Christi doctrinam amplectitur quam proposito crucis mysterio, ab Evangelii scopo longius aberrat. Multa Christus occultavit Apostolis, quae tunc portare non poterant; sed ipsis adhuc infirmis, et nondum intellegentibus quae dicebantur, se gentibus tradendum ad illudendum et crucifigendum, aperte et palam praenuntiavit. Paulus recens conversis lac potum dedit, non escam, cuius nondum capaces erant: Christum tamen praedicabat crucifixum, Iudaeis scandalum, gentibus stultitiam; et cum multa sciret, se nihil scire professus est, nisi Christum, et hunc crucifixum. Vetus Ecclesia plura fidei mysteria catechumenis occultabat, sed numquam crucem Christi. Ideo frons christiani cruce signatur, ne quis eius ignominiam erubescat. Absit christiano in aliquo gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi, qui factus est nobis sapientia a Deo, et iustitia, et sanctificatio. Ipse per crucem redemit nos, nec quisquam potest redemptionis fructu potiri nisi per crucem. Hinc necessitas indispensabilis orta est abnegandi se ipsum; quod qui praestare recusat, Christi discipulus esse non potest. «Si quis», inquit, «venit ad me, et non odit patrem suum, et matrem, et uxorem, et filios, et fratres, et sorores, adhuc autem et animam suam, non potest meus esse discipulus. Et qui non bajulat crucem suam, et venit post me,

non potest meus esse discipulus» (Lc 14, 26 sq). Et apud alium Evangelistam ait: «Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me. Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eam: qui autem perdiderit animam suam propter me, inveniet eam» (Mt 16, 24 sq). Non dixit abnegandam dumtaxat esse superbiam, crapulam, ebrietatem, luxuriam, divitias, possessiones, et alia quae extra nos sunt; nam hoc utique tolerabile foret: sed iubet etiam ut abnegemus nos ipsos, proprios scilicet affectus, et quidquid suggerit et operatur in nobis spiritus Adae. Haec omnia prorsus a nobis revellere ac reicere debemus, et carnem nostram crucifigere cum vitiis et concupiscentiis suis, vitamque Christi crucifixi in nobis exprimere. Durus est hic sermo carni et sanguini, sed in hoc Christi fides, in hoc salus nostra consistit.

Caput IV.

Fundamentum vitae christianae est abnegatio.

Abnegatio primus lapis est spirituali aedificio sternendus. Quid enim prosunt altae de Deo rebusque divinis speculationes, quid dulcia cum Deo colloquia, quid virtutum exercitationes, si nos ipsos in his quaerimus, et in superbiam elati nos colimus velut idolum, et pharisaico fastu ceteros aspernamur? Sapientior est omnibus philosophis, qui se stultum credit; gloriosior cunctis regibus, qui se omnibus inferiorem putat. Salus, virtus et perfectio nostra non in sublimitate sermonis, non in signis et mirabilibus, sed in cruce, in abiectione et in improbriis Christi sita est: nec ullus umquam poterit aut salutem consequi, aut

virtutem adipisci, aut perfectus esse, nisi abneget semetipsum, et resecatis omnibus vitiis ad exemplar se conformet [pro sua conditione], quod Christus cruci affixus nobis ostendit. Advertendum tamen est, quod sicut Simon Cyrenaeus crucem portavit post Iesum, sed mortuus in ea non est: ita multi crucem asperrimam portant, qui sibi adhuc vivunt, et ex proprio sui amore, non pure propter Deum patiuntur. Quis crederet amorem sui in cruce locum habere, a qua tantopere natura abhorret? Et nihilominus non pauci reperiuntur, qui duram crucem amplectuntur, ut de poenis suis glorientur, et ab hominibus videantur. Hi sane crucem portant, sed nolunt cum Christo crucifigi: se ipsos excruciant, sed nihil inde merentur, immo bonorum omnium iacturam faciunt. Solent plerique conqueri, res et negotia eos impedire, ne interiore pace fruantur: at revera quidquid obsistit mentis nostrae tranquillitati, a nobis ipsis procedit, quia inito foedere cum propriis sensibus hoc vinculum dissolvi non patimur, ea omnia fugientes quae propriis commodis adversantur. Hoc est bellum intestinum et turbulentum, quod inter rationem et appetitum iugiter erit, donec pars inferior superiori parere et subici didicerit. Si quis amicum haberet summa sibi necessitudine coniunctum, cuius praesentia ne uno quidem momento carere posset, cum quo edere, dormire, confabulari soleret; ab aliquo autem fide dignissimo moneretur, hunc perfidum proditorem esse, qui mortem illi dolose tentaret inferre: omnis amor [naturaliter] in odium et in implacabilem inimicitiam converteretur. Porro hic amicus caro nostra est, cui blandimur, quam fovemus, cuius desideriis obsequimur: et haec sub specie amicitiae nos decipit, et vitam nobis non

corporis aliquando morituri, sed animae eripere conatur. Non sunt nobis fingenda proelia, et decernenda certamina cum absentibus et longe distantibus adversariis, sed cum hoste domestico quotidie decertandum, qui saluti nostrae semper insidiatur. Tollat homo se ipsum a se, et nullum habebit in via salutis impedimentum.

Caput V.

Quomodo adversus vitia et pravas affectiones pugnare oporteat.

Attendendum sollerter quid diligamus, quid metuamus, unde gaudeamus et contristemur; totum enim cor nostrum in his quattuor affectionibus est: et tunc ad Deum toto corde convertimur, cum nihil omnino diligimus nisi ipsum, aut propter ipsum: cum nihil nisi eum, aut propter eum timemus: cum non nisi secundum ipsum aut dolemus aut laetamur. Hi motus animi cum non reguntur, nos similes faciunt omni generi bestiarum: cum autem reguntur, omnino mansuescunt, et nos similes Angelis efficiunt. Haec est nimirum beata hominis vita, cum omnes affectus eius rationi et veritati consentiunt et tunc vocantur gaudia et amores sancti: si vero non consentiunt, dissipant mentem, et vocantur libidines et perturbationes. Monstra sunt quae vinci et edomari non possunt, nisi continuo adversus ea decertemus. Nec satis est in universum ac veluti acervatim actus elicere, quibus mores corrigere, pravosque affectus coercere decernamus; in hoc enim generali apparatu pugnae, castigationis, abnegationis et separationis ab omni solatio creaturarum, natura nostra ad malum prona nihil reperit, quod

ipsam vexet, licet arma contra illam expedire videamur, ac propterea huiusmodi decretis non contradicit, immo virtutis eo modo, et quasi in idea conceptae pulchritudine delectatur, ipsam probat, et laudat, ipsique infideles et philosophi eam sic amplexi sunt. Inde multi decepti de vitiorum victoria inaniter gloriantur, quia bonis desideriis naturam repugnare non sentiunt; at cum inito singulari certamine non vitia generatim, sed unum peculiariter aggrediuntur, cum pravum affectum insurgentem viriliter expugnare nituntur, cum aliquid quantumvis minimum tolerandum occurrit; tunc demum apparet, quam vanae fuerint et debiles praeconceptae deliberationes. Singulas ergo et peculiares occasiones, quae numquam desunt, abnegandi se ipsum, et pravas affectiones coercendi, observare oportet, et in his se fortiter gerere; nam sic animi motus sub rationis imperio reguntur, sic vitia eradicantur. Hoc autem fieri nequit sine contentione infatigabili, quae semper operetur: sine profunda attentione, quae omnia penetret et perscrutetur usque ad radices: sine perpetua violentia, quae fixas cordi affectiones evellat. Motus enim voluntatis nostrae in Deum, utpote contrarius inclinationi depravatae naturae, violentus est, et nisi subinde nova vis illi imprimatur, statim ad nos ipsos descendimus, motu qui infirmae voluntati naturalis est. Sicut autem noxias et inutiles herbas in areolis hortorum impedire ne crescant, et radicitus evellere possumus, numquam tamen efficiemus, ne iterum sua sponte nascantur: ita nonnumquam contingit, affectiones nostras eo nos studio moderari, ut naturam mutasse videamur. Verum quidquid curae ac diligentiae ad hanc rem adhibeamus, semper natura in suo fundo corrupta

est, aliosque motus inordinatos producit, ex quo sequitur, a studio mortificationis numquam cessandum esse, numquam arma deponenda. Quodsi quis aliquando, Deo iuvante, heroicum virtutis actum vel semel elicuerit, hic solus sufficiens est ad omnem naturae repugnantiam deinceps superandam, et ad veram animi libertatem consequendam. Quidam viri sancti, cum semel devicta naturae contumacia ulcerosi saniem lambere et sugere ausi sunt, omne postmodum morborum genus non solum sine stomachi fastidio, sed hilari etiam ac propenso animo contrectarunt. Tanti refert, vel semel heroico actu vicisse se ipsum.

Caput VI.

De sensuum exteriorum moderatione.

Quia solet vitiis via per oculos aperiri, eos omnino avertere oportet ab omni vel momentaneo cuiusque rei aspectu, quae ad peccandum allicere vel a perfectione retrahere possit, ea prorsus accuratione ac celeritate, qua quis a loco morboso et pestilenti recedit. Triplex autem est oculus, quo res creatae conspiciuntur. Primus est animalis, cum sola sensibili rei pulchritudine, et elegantia homo delectatur, et in ipsa exteriore specie immoratur, nec aliud considerat. Secundus est philosophicus, cum ex rei visae symmetria et concinnitate, discendi cupiditate intellectus excitatur ad eius naturam, et proprietates investigandas. Tertius est christianus, cum a visione creaturarum mens elevatur ad Creatorem, eiusque amore succenditur. Isto oculo vir fidelis res omnes intuetur, per haec visibilia ad Deum invisibilem assurgens, qui est vera pulchritudo, a qua veluti a fonte omnes rivuli

creatae pulchritudinis emanant, quia ipse est qui vere est, in quo res omnes vere sunt; nam in se ipsis umbra sunt, et deficiunt, ac proprie non sunt. Omnium autem sensuum vita a re ipsis obiecta dependet, sicut vita corporis ab anima. Oculorum enim vita in rerum visione consistit; vita aurium in harmoniae et vocum auditu; cum videlicet visus in aspectu rei pulchrae delectatur, et auditus complacet sibi in vocum et organorum concentu. Ex hoc autem consequens fit, ut sensuum mors nihil aliud sit, quam separatio ab his, in quibus eorum vita subsistit. Nihil vero perniciosius vitae christianae quam vita sensuum: nam cum animae facultates imaginationi, haec sensibus corporis, nexu fere indissolubili colligatae sint, commota a sensibus phantasia potentias rationales inficit et immutat, trahitque voluntatem, ut pravis tandem delectationibus assensum praebeat: quod malum aliter evitari nequit, nisi sensus a noxiis voluptatibus retrahantur. Porro mors sensuum, de qua sermo est, duplici modo contingit, physice et moraliter. Physice cum sensus omnino a suo obiecto removetur, ut cum oculi ab omni etiam innoxia pulchritudine avertuntur, aures clauduntur quibuscumque sermonibus et concentibus delectabilibus: moraliter cum sensus non a re ipsa, sed a rei fruitione divellitur, quando scilicet oculus videt, auris audit, sed a rebus visis et auditis omnis complacentia removetur. Prima mors, sive separatio securior et facilior est, dummodo discretione regatur: facilius est enim omnem pravae delectationis occasionem evitare, quam moderationem in ea servare. Altera gravi periculo exposita est, quia sensuum illecebrae magnam vim habent, et ob consensum ac sympathiam potentiarum facillime

animam deprimunt ad carnales oblectationes. Et quia fere cum lacte sensibus blandiri didicimus, licet postea agnoscamus quam fluxae sint et vanae eorum delectationes, et quam gravia inferant animae detrimenta; manent tamen de illis praeconceptae notiones, et fixae potentiis imagines, donec longo meditandi usu, actibusque contrariis paulatim evanescunt, et solida christianae vitae principia menti inferuntur. Spiritus est Deus, actusque purissimus, ad quem pertingere nemo potest, nisi nubes phantasmatum dissipentur, ipsumque corpus et sensus continuo usu mortificationis spirituales quodammodo efficiantur.

Caput VII.

De pugna adversus gulam et carnem.

Omnia bona exteriora, omnem saeculi pompam, omnem voluptatem deserere et coercere homini Deum timenti, studioque virtutum sedulo incumbenti non est difficile; at alimenta corpori subtrahere nemo potest; reficiendum enim est edendo et bibendo, et quotidie urget ista necessitas. Sed quia haec ipsa suavis est nobis, adversus hanc suavitatem pugnandum est, ne insidietur concupiscentia, et quod salutis causa facere cogimur, transeat in voluptatem, quae plerumque praeire conatur, cum sequi debeat. Naturali indigentiae pauca sufficiunt, sed quod illi satis est, delectationi parum est. Saepe nescimus utrum subsidium petat inevitabilis corporis cura, an fallacia concupiscentiae nos decipiat, et in hac incertitudine hilarescit infelix anima, ut salutis obtentu intemperantiam excuset. His tentationibus, quia quotidianae sunt, quotidie resistendum, et ea moderatione alendum corpus, ne metam necessariae nutritionis excedamus. Nihil

salubrius animae et corpori, quam parca, modesta et frugalis mensa. Pravas affectiones facile moderatur, qui et cibi et potus abundantia fomitem illis non subministrat. Lautiores epulas et convivia appetere, de illis loqui, ea meditari hominum est qui terrena sapiunt, et quorum Deus venter est. Christianus vero, ut hominem paenitentem decet, nec quidem de cibo cogitat, nisi urgente necessitate: tum ad mensam ea animi praeparatione accedit, ac si solo pane vesci et aquam bibere deberet; ex quo fit, ut sit illi suavissimum quidquid superadditum fuerit. Id autem facile quisque servabit, si Sanctorum ieiunia ac fere incredibilem abstinentiam mente revolvat, et sibi Christum imitandum proponat, felle et aceto potatum. Animus ad haec intentus non attendit ad escas. In pugna vero adversus carnem removenda primum est omnis tentationis occasio, servata in omnibus modestia et severitate, omniumque sensuum continentia. Omnium deinde mulierum evitandum [inutile] consortium, quoniam magna in diverso sexu vis fomitis est, et ad id uterque fertur, ad quod provocat lex naturae, etiamsi pars superior contradicat: nam menti infigitur corporalis figura, et saepe recurrit infligens cordi insanabile vulnus. Cavendum denique, ne nimia nos fiducia decipiat; nam qui non timet, iam lapsus est.

Caput VIII.

De malis linguae et de bono silentii.

Difficile est paucis explicare, quot mala et damna ex lingua proveniant. In multiloquio non deesse peccatum Spiritus Sancti sententia est (Prv 10, 19); loquacitas enim fons est vitiorum, indicium igno-

rantiae, argumentum stultitiae, fervoris exstinctio. Omnis fere sermo ex superbia procedit; nam loquimur, ut doceamus, ut nos sapientes esse et prudentes ostendamus. Sibi quisque persuadet se multa scire, quae libenter effutit, ut aliquid esse videatur. Sicut aer corruptus sensim attractus inficit corpus, ita loquacitas animam vitiat eiusque robur enervat. Inde enim proveniunt dissolutiones, querelae, detractiones, mendacia, rixae, scurrilitates et omnia mala. Frustra laborat, ut donum orationis et internam pacem obtineat, qui frenum et custodiam ori suo non ponit. Frustra satagit proprios emendare defectus, qui aliorum censor est. Hoc laqueo plerique involvuntur: alios reprehendunt, sibi adulantur: alios deprimunt, se et sua iactanter extollunt. Pauci admodum sunt, qui huic vitio renuntient, qui vitam suam ita irreprehensibilem exhibeant, ut non libenter alienam reprehendant. Tanta nimirum huius mali libido mentes hominum invasit, ut illi etiam, qui ab aliis vitiis longius recesserunt, in hoc veluti in extremum diaboli laqueum infeliciter incidant. Docuit me vir magnus, numquam se vidisse hominem loquacem in bonis operibus perseverasse. Magna itaque res est taciturnitas, per quam ab hominum consortio recedentes, discimus cum Deo miscere colloquia. Lingua enim in vanum silet, nisi spiritus cum Deo loquatur. Omnia quae patimur, calumnias, persecutiones, infirmitates et animi afflictiones, silentium sanctificat: nam qui haec tolerat et tacet, sacrificat Deo corpus, animam, existimationem, facultates et omnia bona sua: tum Christum imitatur, qui quasi agnus coram tondente se obmutuit, et non aperuit os suum: liber denique ab omni perturbatione, tranquilla fruitur sui ipsius possessione.

Est quidem nonnumquam sui defensio necessaria, sed ingens cautela adhibenda, ne christianae modestiae et humilitatis moderamen excedatur. Vix autem accidit casus, in quo quis tueri famam suam teneatur, nisi aut munus publicum gerat, ad quod exercendum redderetur inhabilis, si bonum eius nomen per calumniam denigraretur: aut cum uni impositum crimen in aliorum dedecus vergit, quibus prospiciendum sit: aut cum quis a legitimo superiore de veritate interrogatur. Rebus in ceteris consultius est, tam lingua quam animo tacere, neque enim prodest exterior taciturnitas, si intus commoti affectus tumultuantur. «Obmutui» . . . ait Propheta, «et silui a bonis» (Ps 38, 3). Quodsi a bonis sermonibus abstinere interdum oportet ob silentii praestantiam, quanto magis a noxiis et inutilibus? Sapientissimus est, qui scit tacere, difficilius etenim est nosse tacere quam loqui.

Caput IX.

De bona et mala delectatione, et de illorum infelicitate qui praepostero fine virtutem colunt.

Nihil naturae rationali vere et ex se delectabile est, nisi vita secundum virtutem: quae enim vulgo delectabilia videntur, veram et solidam delectationem non habent, quia sibi invicem adversantur; et quod uni placet, alteri displicet, quod uni dulce, alteri amarum videtur. Sic prodigus in effusione pecuniae, avarus in ea custodienda et conservanda delectatur. Hae siquidem delectationes non sunt secundum rationem, quae omnibus communis est, sed secundum corruptionem appetitus a ratione deficientis. Sicut palatum febricitantis certum iudicium ferre nequit de sapore et condimento ciborum,

ita nec sensus vitiosi hominis capax est delectationis, quae ex virtute percipitur. Et quidem bonum sensibile naturae instinctu cunctis placet, sed qua moderatione placere debeat, et quid in usu illius servandum sit, pauci dignoscunt. Ad maiora homo conditus est, quam ut serviat voluptatibus sensuum. Contemplatio et fruitio summi boni finis illius est; naturae vero irrationalis finis est sensuum delectatio. Sed quia homo veritatem contemplari nequit, nisi per species et phantasmata a sensibus accepta, nec potentiae rationales officio suo fungi possunt in corpore male affecto: ideo pertinet ad naturam hominis sui corporis curam rationalem et moderatam habere, ut potentiae corporales aptiores fiant, et alacriores ad sua munera exercenda. Quodsi quis finem constituat in his quae ad corpus spectant, ut si cibum sumat propter solam delectationem; hic procul dubio peccat, naturae ordinem pervertens, quae gratum cibo saporem indidit, ut eo alliceret ad necessaria vitae alimenta, non ut in eo finem suum ponat, sicut bruta ratione carentia. Certum profecto est, non posse hominem in hac vita omni delectatione carere, nam vel terrenis vel caelestibus delectatur; sed quo magis caelestia appetit, eo maiore fastidio a terrenis abhorret. Utrisque simul et aequaliter delectari nemo potest. Multi quoque sunt, qui virtutis splendore et pulchritudine magis quam ipsa virtute delectantur. Ad amorem Dei aspirant, qui excelsus et sublimis est: vitam ducunt duriorem, quia vis quaedam et generositas animae in ea elucet: pacem interiorem sectantur eius suavitate illecti: viam salutis scire cupiunt, ut sciant, omnesque libros de ea tractantes evolvunt, ut pabulum praebeant curiositati: iter perfectionis arripiunt

tumore quodam spiritus et occulto amore propriae excellentiae: rerum sublimium notitiam quaerunt et lumina, quibus imbuti se ipsis fruantur, non Deo: volunt quae sibi placent, non quae vult Deus, et haec ipsa, quae Deus vult, ideo volunt, quia delectant, non quia vult Deus. Sic caeco errore decepti, dulcedinem possessionis magis amant quam rem possessam; et cum maxime credunt se Deo servire, sibi obsequuntur, et nihil proficiunt, nihilque tandem invenient in manibus suis, nisi amorem sui et superbiam. Deus igitur quaerendus est in spiritu veritatis, propter ipsum solum, non propter delectationem. Haec vita laborum, pugnae et tenebrarum est: gaudium, quies et tranquillitas futurae vitae reservantur.

Caput X.

Opinione vivimus.

Constans omnium sententia est opinione nos vivere, sed quanta sit vis opinionis non omnes percipiunt. Haec dominium in homines seu potius tyrannidem exercet variis ac miris modis: haec felices et miseros, pauperes et divites, sanos et infirmos pro suo arbitrio facit: nemo enim beatus, nemo dives, nemo incolumis est, nisi putet se esse. Haec hominibus gaudium, haec tristitiam tribuit, prout ipsi opinantur: nam hi affectus in opinione magis consistunt, quam in rei praesentis commodo vel incommodo. Gaudere solent plerique vel dolere ex praeconcepta rei futurae bonitate vel malitia, quae maior ex opinione semper est quam re ipsa foret in re praesenti. Ipsa enim experientia didicimus, adveniente bono quod sperabamus, vel malo quod timebamus, huius molestiam et illius

iucunditatem vel minui vel prorsus evanescere. Opinio item non solum operatur, ut quod futurum est, praesens fiat, sed insuper in unum redigit quae per partes et diverso tempore eventura sunt, totamque vim suam in momento exercet. Quis honorem, laudem, aestimationem hominibus praebet eorumque operibus, nisi sola opinio? Totius orbis divitiae et dignitates uni collatae non sufficiunt, ut his contentus sit, nisi opinio consentiat. Aman primus erat in regno Assueri et opes immensas possidebat, et nihilominus opinione sua infelicissimus se nihil habere putabat, quia homo quidam captivus ingredienti palatium ei non assurgebat. Est et aliud maximum malum opinionis, nam praesens tempus in longum extendit et auget, ac si numquam morituri simus: aeternitatis vero interminabilem durationem defectu considerationis ita contrahit ac minuit, ut de nihilo aeternitatem, de aeternitate nihilum faciat. Ipsa quoque vitia et peccata non ratione, sed opinione metimur; ex quo fit, ut plerique, dum vitium aliquod vitant, in contrarium currant. Sic exhorrens avaritiam, fit prodigus: inquietus fit, cuius pigritia reprehenditur; ad timiditatem declinat, cuius audacia arguitur. Provenit tandem ex opinione, quod de nobis ipsis, non ex veritate, non ex sincero propriae conscientiae testimonio, sed ex falsa hominum existimatione iudicemus. Tanta est vanitas et amentia nostra, ut ea vita minime contenti, qua in nobis ipsis vivimus, aliam chimaericam et inanem quaeramus in idea et opinione aliorum, qui nos saepe nec cognoscunt nec diligunt, et quorum iudicia ipsimet aliquando contempsimus. Sic vera vita neglecta, illam ornare et conservare nitimur, quae ab aliis pendet, adeo ut ipsum scire nostrum

nihil esse reputetur, nisi nos scire ceteri sciant. Ab his autem erroribus et illusionibus nulla ratio liberare nos valet, nisi divina gratia mentibus nostris verum lumen infundat. Vera enim vel falsa cuiusque opinio est, prout vero vel falso lumine imbuitur.

Caput XI.

Scientiam salutis plerique contemnunt.

Bona est omnis scientia, quae veritati consentit, sed qui satagit salutem suam cum timore et tremore operari, ea prius et diligentius scire curat, quae sunt viciniora saluti, quia tempus breve est. Nihil prodest homini multa scire, si sciendi ordinem et modum neglexerit. Sententia Iacobi Apostoli est: «Scienti igitur bonum facere, et non facienti, peccatum est illi» (Iac 4, 17). Ac si diceret, sumenti cibum, et non digerenti, perniciosum est ei. Cibus enim indigestus non nutrit, sed nocet: ita et multa scientia sine delectu animae ingesta, nisi igne charitatis concocta fuerit, ac in mores transfusa, in pravos et noxios humores convertitur, et desinit in damnationem. Duo sunt, de quibus homo, dum in hoc mundo peregrinatur, sollicitus esse debet, ut vitam scilicet animae, quae in gratia Dei consistit, et vitam corporis conservet. Sed vitam animae plerique spernunt, omnisque scientia et intentio eorum atque omne studium ad vitam corporis dirigitur, et in ea iucunde transigenda versatur. Idcirco tenebris et caligine multa obcaecati, post concupiscentias suas praecipiti cursu festinant, carnis quidem prudentia praediti, sed scientia iustorum destituti. Quodsi hominibus odibilis est, ut Sapiens ait, qui sophistice loquitur (Eccli 37, 23), multo magis isti Deo odibiles sunt,

qui sophistice vivunt, non solum in verbis, sed etiam in vita mendaces. Scientiam Dei, quam non habent, ostentant, et scire vias eius volunt, ac si iustitiam quaererent, a qua maxime alieni sunt; aliorum defectus vident, non suos; alios corrigunt, non se ipsos; aliena curant, non sua: cumque vitiis pleni sint, virtutes quibus carent, detestabili simulatione praedicant, mala vero, quibus abundant, sagaciter abscondunt. Sed Deum fallere nequeunt, cuius lumen sole lucidius intimos cordis recessus penetrat, et illuminans abscondita tenebrarum, quidquid in eo latet, in novissimo die manifestabit. Atque utinam in hac aeterna et splendidissima luce suas quisque maculas et imperfectiones perspiceret, facillimum cuique esset illas eluere et emendare. Cum enim defectus nostros vel in se ipsis, sive in nostrae cognitionis caligine, vel in splendoribus divinarum perfectionum intueri possimus: prima cognitio hibernae diei frigidae et obscurae similis est; altera diei aestivae fervidae et lucidissimae comparatur, quae suo fulgore minimas ac fere imperceptibiles animae sordes detegit, ignemque accendit, quo comburuntur. Hoc autem lumen videre non potest, et ad Deum ire, qui a se non exit. In solo Deo veritas est et solida scientia; extra illum nihil est nisi ingens fabula et mendacium atque stultitia.

Caput XII.

Damna propriae voluntatis.

Quaecumque hic facimus propria voluntate divinae contraria, ligna sunt igne inexstinguibili in futuro saeculo comburenda. Etenim infernus nihil aliud est quam propria voluntas, quae si non esset, nec

infernus nec daemones essent. Propterea omne malum omnisque calamitas infelicium damnatorum propria voluntas est, quae divinae pervicaciter adversatur. Ita etiam in hoc mundo, quo minus homo propriae voluntati adhaeret, eo magis ab inferno elongatur aeternaeque felicitati appropinquat. Et si qui forent in hac vita propriae voluntatis omnino expertes, hi sibi possent regni caelestis possessionem certa spe polliceri. Quomodo autem propria voluntas deponi debeat, paucis verbis Christus docuit cum dixit: «Sequere me» (Mt 8, 22; Mc 2, 14). Cum enim testatus sit se in hunc mundum venisse, non ut suam, sed ut Patris voluntatem faceret; ad hoc nostra voluntas inclinanda est, ut exuta omni proprietate, Christi crucem amplectatur naturae amaram, spiritui dulcissimam. Hoc nimirum a nobis exigit christiana professio, ut Christi exemplo in omni opere et eventu dicamus: «Non mea, sed Dei voluntas fiat.» Hoc requirit suprema et aeterna voluntas, quae omnes voluntates creavit et conservat, ut ad solum eius obsequium et beneplacitum omnia opera nostra, omnia verba et cogitationes dirigantur. Vera potitur libertate, qui in omni eventu sic ex animo loqui potest: Ita, Pater, quoniam sic fuit placitum ante te. Ego nihil volo, nisi quod vult Deus. Hic sapienter disponit omnia, eiusque dispositioni tam in prosperis, quam in adversis me libentissime subdo, non meam sed eius gloriam quaerens, eo statu rerum contentus, quem eius providentia ab aeterno decrevit. Omnis turbatio hominum, et omnis anxietas ex eo nascitur, quod se subicere divinae voluntati aut nesciunt aut nolunt. Magna autem poena et intolerabilis illis est, qui hoc esse nolunt quod sunt.

Caput XIII.

Utilitas solitudinis.

Ad exteriorem et interiorem hominis compositionem inaestimabilis momenti est, corpore et animo solitarium esse, et proprium fundum colere in silentio. Ideo vir sapiens fugit hominum consortium, odit multiloquium, cunctis curiositatibus oculos et aures claudit non se negotiis immiscet, sapientissimi viri sententiam in mente habens, «qui minoratur actu, sapientiam percipiet» (Eccli 38, 25). Deus unus et solus est, nec ipsum reperire potest, qui solus non est. Quodsi necessitas Deique gloria cogant aliquando virum sapientem exterioribus occupari, spiritus tamen ad interiorem recessum veluti ad suum centrum tendit, ita ut magis in eo sit quam in opere exteriore, servata inter negotiorum curas mentis tranquillitate. Licet illi quacumque hora voluerit in animum suum secedere, in quo summam quietem reperit, bene omnibus intus compositis. Qui vero occupatur in circumferentia, et extremitate creaturarum, ad centrum suum, quod est Deus, numquam perveniet. Imperitis et insipientibus poena gravissima est, paucis horis secum vivere et sibi attendere. Ideo omnem curam et industriam ad hoc applicant, ut sui obliviscantur, et pretiosissimum tempus inutiliter prodigant. Eius maximam partem usurpant sibi vitae huius necessitates, quod vero reliquum est, tanta illos molestia vexat, ut sollicite quaerant, quomodo illius iacturam faciant. Timent nimirum, ne cum soli sunt, de se cogitare cogantur: nihil enim in se reperiunt quod sibi placeat, et a seria sui consideratione avertunt se, solatia quae-

rentes in creaturis, quia in se nihil inveniunt nisi molestiam, taedium et perpetuam agitationem! Fugiunt itaque a se ipsis, quia animam suam non vident qualem desiderant, sed nudam, deformem, plenam miseriis, onustam peccatis. Non igitur mirari oportet, quod pauci sint, qui ferre possunt solitudinem; et fere omnes, turbas, negotia et multitudinem obsidentem quaerunt et amant; et si haec desint, se infelices arbitrantur; semperque re ipsa infelicissimi erunt, donec discant secum vivere, et in se ipsis atque in Deo requiescere. Docuit nos Dominus paucos electos esse, cum multi sint vocati, ut discamus declinare a multis, et cum paucis vivere, atque etiam inter paucos timere, quia nemo scit in quam paucitatem electi redigantur. [De quo cf. infra cap. I cum notis.]

Caput XIV.

Quantum noceant divitiae, et quomodo illarum amorem compescere oporteat.

Quam sit perniciosus amor divitiarum, et quantum christianis moribus ac aeternae saluti adversetur, discipulos suos Redemptor noster edocuit, cum praemisso iuramento, ut in rebus gravissimis consueverat, ait: «Amen dico vobis, quia dives difficile intrabit in regnum caelorum» (Mt 19, 23). Et quo altius haec terribilis sententia audientium cordibus infigeretur, rei difficultatem exaggerans adiecit.... «Facilius est camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in regnum caelorum.» Porta siquidem caelestis patriae angusta est, nec recipit divitiarum sarcinis onustos. Opes itaque et pecuniam ita diligere debemus, sicut aegrotus amaram potionem quam ut amaram aversatur, amat ut necessariam ad pristinam

valetudinem recuperandam. Et ipsa quidem valetudo, cum finis sit, propter se amatur, et sine mensura; pharmacum vero tantum diligitur, quantum satis est ad valetudinem, nec ullus aeger reperitur, qui magnam pharmacorum copiam appetat; sed unicum, idque si fieri possit in minima quantitate, quam etiam prorsus reiceret, si posset absque medicamine sanus fieri. Eodem animo erga divitias esse debet omnis christianus, ut sint nostrae peregrinationis subsidia, non irritamenta cupiditatis; ut, quantum in ipso est, sine illis vivere cupiat; nam, sicut ait Apostolus, «est autem quaestus magnus, pietas cum sufficientia» (1 Tim 6, 6). Sanctus quoque senex Tobias monita salutis tribuens filio suo: «Noli», inquit, «timere, fili mi: pauperem quidem vitam gerimus, sed multa bona habebimus, si timuerimus Deum, et recesserimus ab omni peccato» (Tob 4, 23). Vere dives ille est, qui est dives aeternitati, qui non opum, sed virtutum fructus recondit. Studium congerendae pecuniae vix esse potest sine peccato; carnis siquidem et oculorum concupiscentia, atque superbia vitae hominem vehementissime afficiunt; et quia pecuniis, quibus omnia oboediunt, facile consequimur quidquid appetimus, amor divitiarum hac aestimatione ardentissimus est, et ad omne scelus impellit, dummodo quocumque modo arcam nummis impleamus. Sicut pueri, cum testis ludunt, summa attentione ludo incumbunt, testas vero neglegunt: ita nos debemus vitae curam habere, ad quam opes necessariae sunt, ipsas vero neglegere et ab his affectum avellere: nam si mens illis adhaereat, terrae affigitur et deprimitur, et in vilissimam servitutem redigitur. Sicut etiam pueri, cum nuces proiciuntur, eas avide rapiunt, et pro iis colligendis secum decertant,

ST. ALBERT'S COLLEGE LIBRARY

viri autem eas spernunt: eodem modo vir iustus et timens Deum, si aurum, argentum, dignitates distribuuntur, viderint, inquit, pueri, mihi haec omnia nuces sunt. Si alio proiciente in sinum meum nux inciderit, forsitan accipiam et fractam comedam: at numquam me inclinabo, nec alium evertam, ut tollam, quia nux tanti non est. Nec tanti sunt omnia exteriora, quae in bonis non esse habenda fides docet. Filius Dei factus homo divitias habere noluit, ut a nobis contemnendas esse ostenderet. Ideo filii huius saeculi, qui spernere eas nolunt, Christum spernunt: filii autem Dei illic opes reponunt, «ubi neque aerugo neque tinea demolitur, et ubi fures non effodiunt, nec furantur». In hoc mundo satis est dives, qui pane non indiget.

Caput XV.

De usu divitiarum.

Quis sit proprius et legitimus divitiarum usus, pauci considerant: subsidia enim sunt humanae vitae, quas vir probus sine alicuius iniuria congregat, sine affectu possidet, sine anxietate conservat, sine molestia erogat, et in usus necessarios honeste expendit. Cuiusque autem necessitas ex proprii status conditione aestimanda est. Cum enim aliqui superiores sint, alii inferiores; quidam nobiles, alii ignobiles: hinc sane fit, ut in gradu sublimiore constitutis plures opes sint necessariae, ut honorificent ministerium suum: aliis vero pauciores sufficiant. Omnes autem bonorum suorum administratores sunt, quibus intra metam christianae modestiae tamquam fideles dispensatores pro se uti, et quae supersunt egentibus largiri debent.

Rerum nostrarum verus dominus est Deus, nos oeconomi sumus, qua consideratione etiam in affluentia divitiarum voluntariam paupertatem exemplo Sanctorum observare valemus, illud praestantes, quod scriptum est: «Divitiae si affluant, nolite cor apponere» (Ps 61, 11). Natura aurum abdidit in visceribus montium, et in profundis atque inaccessis fodinis: et ideo avari qui aurum quaerunt et diligunt, nusquam ad caelum oculos elevant, sed ad terram proni sunt, in qua latet aurum, nec umquam ab illa emergunt. Sapiens vero, rerum omnium interitum brevi futurum, mente et spiritu praeveniens, a rebus infimis avulsum cor caelestibus applicat, ubi verae sunt, et in aeternum duraturae divitiae; illic honorari desiderans, ubi nemo indignus honoratur: ibi regnare optans, ubi adepto regno nihil timetur. Omnia, quae in terris possidet, immolat Deo, paratus his carere, si Deus voluerit. Porro cor nostrum alienum esse a divitiis facile his indiciis cognoscemus: si firmiter credamus eas onus esse, earumque pondus sentiamus: si fastidio nobis sint, atque illis carere sine dolore possimus: si de illarum possessione non gloriemur: si persuasum nobis sit, pretiosam supellectilem, magnificas aedes et reliqua eiusdem generis, propter quae opes comparantur, nihil aliud esse quam trophaea humanae vanitatis, et salutis impedimenta. Nihil turbare nos poterit, si liberi fuerimus ab omni opum affectu. Securus est, qui nihil potest amittere. Quemadmodum praestabilius est in angusto cubili bene valere, quam in amplo thalamo aegrotare: sic praestat in paupertate tranquille vivere, quam in multis opibus maestum esse. Animus sua sorte contentus beatus est.

Caput XVI.

Qui sint pauperes spiritu.

Regni caelestis possessionem in paupertate spiritus constituit Christus cum dixit: «Beati pauperes spiritu: quoniam ipsorum est regnum caelorum» (Mt 5, 3). Vere autem pauper spiritu ille est, qui nec divitias desiderat, nec in his pacem habet: in cuius possessionibus et desideriis nihil est quod demi possit; qui multo maiore anxietate metuit, ne dives fiat, quam filii huius saeculi ne incidant in paupertatem; qui super omnia creata in sublime elatus, e superiore parte spiritus sui sic loqui potest: Dives sum ego Dei gratia, et abundo, quia iam habeo quod concupisco, et hoc ipsum quod habeo sine adhaesione possideo, atque illo carere possum sine dolore et detrimento. Veritas incommutabilis in me manens ineffabiles divitias suas ostendit mihi, quarum possessione beatus sum. In ea veritate omnia continentur, et ultra ipsam nihil requiro. Ibi clarissime perspicio, quod ex me nihil habeo, nihil sum, nihil possum. Ibi clamat veritas voce terribili, ut omnia inferiora quae per se vera et per se bona non sunt, et quae non sunt unum cum ipsa, nullo modo audeant ad me accedere, aut animae facultatibus aliquam sui speciem ingerere. Ibi video et cognosco omnia nihil esse, nihilque mihi contingere posse, nisi ipsa sempiterna veritas permittat, ipsa nimirum aeterni Patris aeterna providentia, quae me nudum in hunc mundum de utero matris eduxit, et nudum inde extrahet in sinu terrae sepeliendum tempore praefinito. — Haec ex sublimi scientia Sanctorum e throno Altissimi infusa, vere

et ex animo effantur veri pauperes spiritu, et ideo ipsorum regnum caelorum esse Christus asseruit, quia nihil in iis, quod terram sapiat, reperitur. Atque utinam hanc veritatem omnes christiani bene perciperent, nam perituras mundi divitias nemo quaereret, nemo diligeret: sed sicut pauci sunt electi, ita pauperes spiritu pauci sunt. Dicit Scriptura beatum illum esse, qui post aurum non abiit, nec speravit in pecunia et thesauris: et quia paucorum haec virtus est, subdit: «Quis est hic, et laudabimus eum? fecit enim mirabilia in vita sua» (Eccli 31, 9). Vere siquidem mirabile est hominem reperire, qui nihil eorum concupiscat quae mundus admiratur, cui paupertas divitiae sint, qui vitae humanae subsidiis ea moderatione utatur, quam lex aeterna praescribit, atque omnia exteriora ita possideat, ac si sua non essent. Ideo pauci omnino sunt, qui ad hanc perfectionem perveniant, quia vitam eiusque commoda, quae divitiis parantur, pauci sunt qui neglegant, pauci qui Christo credant praecipienti, ut primo quaeramus regnum caelorum; nam cetera adicientur nobis (cf. Mt 6, 33). Idem serio admonuit nos, ne de cibo et potu aut de vestimento solliciti simus; Pater enim caelestis scit, quia his omnibus indigemus. Cur igitur Deo non credimus? cur de Patris providentia diffidimus? Obstant nimirum, ne credamus vincula cupiditatis, quibus irretiti aures claudimus veritati, atque humi defixi oculos in caelum tollere non valemus. Angustus admodum trames est, per quem veritas ducit hominem in caelum. Hunc tenere non potest, nisi qui fuerit expeditus et nudus. Locupletes autem ingentibus sarcinis onerati, per viam mortis incedunt, quae latissima est. Quid ergo prodest cunctis saeculi opibus affluere,

si divitiis caremus, quae permanent in aeternum? Exules sumus et peregrini, qui ad patriam pergimus, iter autem agenti per loca angusta et difficilia minuenda sunt, non augenda impedimenta.

Caput XVII.

Quae et qualis sit obligatio faciendi eleemosynam.

Divitiae, quae ad vitam corporalem et ad decentiam status necessariae non sunt, sine periculo aeternae salutis retineri vix possunt, et in vanos ac profanos usus expendi, illae praesertim, quae ex redditibus ecclesiasticis congestae sunt, sed pauperibus subveniendis, vel ad honorem Dei erogandae sunt. Laus omnis et bonitas pecuniarum in usu consistit; vitiosae et inutiles sunt, cum in arca servantur, cum nihil ex illis caelestibus thesauris infertur; cum soli-possidenti serviunt; cum nec pauper auxilium, nec peregrinus solatium, nec alii egentes ex illis subsidium percipiunt. Opes, possessiones, thesauri et alia eiusdem generis bona ab hominibus vocantur, non quod aliquem bonum faciant, sed quia ex his bonum operari possumus; piis enim largitionibus augetur iustitia, sicut scriptum est: «Dispersit, dedit pauperibus: iustitia eius manet in saeculum saeculi» (Ps 111, 9). Salomon quoque ait: «Redemptio animae viri, divitiae suae» (Prv 13, 8). Et alio loco: «Ignem ardentem exstinguit aqua, et eleemosyna resistit peccatis» (Eccli 3, 33). Quemadmodum christianae fidei et pietati nihil magis congruit, quam egenorum paupertati succurrere, et propriae conditionis in aliorum necessitatibus meminisse: ita nihil crudelius et magis noxium, quam necessaria non

solum egentibus, sed proprio etiam corpori subtrahere, ut congregentur opes, et heredibus serventur, qui illas brevi tempore dissipabunt. Sed multo maior, et numquam satis deploranda calamitas est animam suam perdere, ut alii ditescant. Quomodo vero et quando letalem culpam incurrant, qui superflua non erogant, hic non disputo; nam hoc speciatim determinare non est humanae scientiae, sed christianae prudentiae, quae docet unctione magistra, quid et quantum quisque debeat sibi adimere, ut indigentis vel gravi vel extremae necessitati subveniat. Rursum quae sit gravis, aut extrema necessitas, hic non exquiro; sed audio Dominum sine distinctione praecipientem: «Quod superest, date eleemosynam» (Lc 11, 41). Audio Ioannem Baptistam, qui praedicans paenitentiam, et requisitus a turbis, quid illis faciendum esset, respondit: «Qui habet duas tunicas, det non habenti: et qui habet escas, similiter faciat» (Lc 3, 11). Audio Prophetam psallentem: «Beatus qui intellegit super egenum, et pauperem: in die mala liberabit eum Dominus» (Ps 40, 2). Audio Isaiam qui ait: «Frange esurienti panem tuum, et egenos vagosque induc in domum tuam: cum videris nudum, operi eum, et carnem tuam ne despexeris» (Is 58, 7). Audio sanctissimum senem Tobiam his verbis filium instruentem: «Ex substantia tua fac eleemosynam, et noli avertere faciem tuam ab ullo paupere: ita enim fiet ut nec a te avertatur facies Domini. Quo modo potueris, ita esto misericors. Si multum tibi fuerit, abundanter tribue: si exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impertiri stude. Praemium enim bonum tibi thesaurizas in die necessitatis. Quoniam eleemosyna ab omni peccato et a morte

liberat, et non patietur animam ire in tenebras» (Tob 4, 11). Quid amplius dici potest? nam etiam de exiguo dandam esse eleemosynam monet, ut a peccatis et a morte perpetua anima nostra liberetur. Sed et Apostolus audiendus est, quem diligebat Iesus, sic fidelibus scribens: «Qui habuerit substantiam huius mundi, et viderit fratrem suum necessitatem habere, et clauserit viscera sua ab eo: quomodo charitas Dei manet in eo?» (1 Io 3, 17.) Quodsi charitatis non est in illo, erit concupiscentia mala, et partem habebit in futuro saeculo cum illo divite, qui induebatur purpura, et bysso, et epulabatur quotidie splendide negata Lazaro mendico alimonia de micis ab eius mensa cadentibus (Lc 16). Clamat intus conscientia et magnis vocibus avarum divitem interpellat dicens, cur pauperem esurientem a te repellis? Si non pavisti, occidisti. Panis, qui tuis usibus superest, esurientis est: nudi sunt vestes, quae apud te marcescunt: egentis est aurum, quod in arca custodis. Christus in extremo iudicio aeternis ignibus damnabit impios, quia misericordiae opera indigentibus denegarunt: nam dicet: «Esurivi, et non dedistis mihi manducare: sitivi, et non dedistis mihi potum: . . . nudus eram, et non cooperuistis me» (Mt 25, 42 sq). Nec ullam gravissimae sive extremae necessitatis mentionem facit. Vix enim totius vitae decursu aliquis occurrit, tanta pressus egestate, ut sine alterius ope vivere nequeat, nec alius inveniatur, qui ei velit et possit opem ferre, idque nobis certum sit. Raro hae conditiones occurrunt, et si istae attendendae forent, nullus fere locus eleemosynis relinqueretur. Danda igitur eleemosyna est, ex eo praecise quod quis superfluum habet; nam misericordia plenitudo virtutum

est: nec, ut multi faciunt, ad vitae finem differendae sunt piae largitiones; longe enim minoris pretii apud Deum sunt quae testamento legantur, quam quae vivens et retinere valens pia liberalitate largitur.

Caput XVIII.

Patientiae necessitas.

Inter ceteras christianae disciplinae partes, quae ad vitam aeternam consequendam necessariae sunt, nulla melior, nulla utilior patientia, per quam homo Dei longanimitatem imitatur, qui tot mortalium sceleribus provocatus patientissime tolerat, neminem a suis beneficiis excludit, solemque suum oriri facit super iustos et iniustos. Patientia iram temperat, linguam frenat, mentem regit, pacem custodit, impetum frangit, simultates exstinguit, fastum comprimit, mundum vincit, carnem coercet, facit humiles in prosperis, in adversis fortes, mites in contumeliis, tentationes expugnat, persecutiones sustinet, vitam perficit et coronat. Ut nihil malorum fiat, haec sola efficit, qua si omnes praediti essent, nullum scelus, nulla fraus in rebus humanis foret. In hoc sapiens ac bonus vir a malis et insipientibus differt, quia habet invictam patientiam, qua illi carent. Magna itaque virtus est tolerantia, omnibus vitiis et affectibus opposita, propter quam vir iustus variis adversitatibus a Deo probatur, ut mala, quae inferuntur aut accidunt, aequanimiter ferre sibique imperare ac se regere discat. Nam quia naturae repugnare non possumus nec impedire, ne animus lacessitus iniuria commoveatur, haec virtus necessaria est, quae animum fluctuantem contineat, ne prosiliat ad nocendum, atque hominem sibi reddat infensum. Ipsimet philosophi maximis laudibus patientiam

commendarunt, omnem sapientiae suae ostentationem ex ea proferentes: sed apud illos sicut falsa sapientia, ita falsa patientia fuit: Deum enim ignorantes tantum a vera sapientia aberant, quantum ab eius auctore distabant. Nos autem Christo docente didicimus oportere nos per multas tribulationes introire in regnum Dei, et haec est vera sapientia scire Christum, et hunc crucifixum, eiusque crucem diligere et alacriter ferre. Nam cum debeat christiani vita Christi patientis redhibitio esse: qui crucem aversatur, christianus non est. Nemo speret se futurum sine flagello; flagellat enim Deus omnem filium quem recipit: nullus excipitur, etiam unigenitus Filius, qui solus fuit sine peccato, non tamen fuit sine flagello; nam oportuit eum pati, et ita intrare in gloriam suam. Unus quisque hominum poenis et malis huius vitae aut exercetur ad purgationem, aut admonetur ad conversionem. Quantumcumque vero quis patiatur, ad Christi tormenta, ad eius ignominiam et crucem numquam perveniet.

Caput XIX.

Adversitates exercendae virtutis occasio sunt.

Vita nostra via est, qua ad patriam pergimus. Nulla viae conditio illi deest. Itur aliquando per plana, aliquando per aspera: sunt loca amoena, sunt senticosa, sunt praerupta et inaccessa. Aliquando turbae comprimunt; mox solitudo est. Sunt a bestiis pericula, sunt a latronibus. Nunc pluit, nunc sudum est. Oppositiones et adversitates ubique sunt, atque etiam in ordine gratiae locum habet cuiusdam philosophi sententia, «omnia fieri secundum litem». Virtus enim non acquiritur sine oppositione, nec potest homo agnoscere

quantum fortitudinis habeat, si desint adversitates et tribulationes. Si quis stultorum vocibus, quorum immensa turba est, ad caelum extolleretur, si nemo illi auderet contradicere, si mensa illi pretiosis dapibus affluens sterneretur, si res eius familiaris fideliter administrata magnis sumptibus idonea foret, si aedificiorum excelsae moles habitaculum illi praeberent; si omnes in illum honores, omnes dignitates, omnes deliciae confluerent: quis esset adeo facundus et eloquens, ut illi persuadere posset inania esse haec omnia, quae vulgus bona vocat, mala autem huius vitae Dei beneficia esse, quibus nos praeparat ad aeternam beatitudinem consequendam? Ideo electos suos exercet Deus adversitatibus, ut propria experientia discant, quam fluxa et fragilia sint, quam plena miseriis quaecumque mortales bona esse arbitrantur: et e contrario quam bona sint, quae homines mali mala esse credunt, ac si nihil pati maximum sit hominis bonum. Sapientis igitur est inter omnia contraria et obstantia divinae Providentiae laeto animo obsequi, et cor suum eo loco figere, ubi nulla perveniunt vitae huius incommoda. Saeviant homines mali adversus bonos quantum voluerint, quantum permissi fuerint; ruant in eos, agmine facto, cunctae calamitates: «non contristabit iustum quidquid ei acciderit» (Prv 12, 21). Talem virum nec felicitas corrumpit, nec frangit adversitas; dicit enim in omni eventu: «Plane haec infirmitas mea est, et portabo illam» (Ir 10, 19). Sic debet fieri, sic volo ut fiat. Omnis creatura velit, nolit, uni Deo subiecta est; sed alii oboediunt ut filii, et faciunt quod iustum est: alii patiuntur ut servi, et fit de illis quod iustum est. Nemo Dei leges evadit, aut facit homo quod lex iubet, aut patitur quod lex decernit.

Caput XX.

Patienter ferenda quae quotidie occurrunt.

Multi sunt, qui graves sibi cruces et tribulationes eventuras fingunt, quas patientissime ferre proponunt; et hac rerum, quae numquam erunt, inani specie delusi eximium patientiae actum se exercuisse arbitrantur: cum interim multo minores cruces, easque praesentes totis viribus fugiant et abominentur. Tollendus hic error est, et sollerter advertendum in magnis rarissime, in minimis frequenter adesse patientiae occasionem, quae quotidie ac omni fere momento exerceri potest aliena mala tolerando, propria corrigendo. Libentius autem ea crux amplectenda, quam Deus immittit; nam quae propria voluntate assumitur, non semper a Deo est. Sicut gaudent infirmi, cum in medicum peritum incidunt, qui letalem corporis aegritudinem curare sciat et velit: ita nos calumniis, iniuriis aliisque molestiis lacessiti gaudebimus et exsultabimus, quod aliquis repertus sit, cuius opera animae nostrae vulnera sanentur, et summis apud Deum opibus locupletemur. Quidquid vero evenerit, libenter amplectemur, placet enim quod libet, et ea dumtaxat molesta sunt, quae non libent. Qui volens et lubens patitur, et minus patitur et meritum auget. Nec obest reluctantis naturae repugnantia, dummodo contrarii motus ad partem rationalem, in qua meriti et demeriti sedes est, non perveniant, immo haec obnitatur, Deique opem ferventi oratione deposcat. Quodsi murmuraverit, si conturbatur, si omiserit quae proprii muneris sunt, signum erit voluntariae rebellionis, quandoquidem ad ea impellit, quae non nisi deliberato animo fieri possunt. Virtutes, quae in actione consistunt, facile exer-

centur: at quae in tolerantia versantur, difficillimae sunt, quia illarum usus extra nos est, istarum in nobis; illis natura consentit, istis repugnat. Ceterum moderate et toleranter ferendi propter Deum quaecumque adversa singulis diebus contingunt, exemplum praebent milites, quorum tolerantia incredibilis est. Nam quae itinera, quae frigora, quos soles, quantas necessitates, quae vulnera, quae pericula patiuntur, et haec omnia hilari animo, ut paucos dies senectutis quietos habeant, ad quos nesciunt utrum pervenient? Nos vero pro aeterna requie brevissimi temporis laborem non sustinebimus? Tolerabilia et levissima fient quaecumque patimur, si praemium consideremus, quod Deus promisit.

Caput XXI.

Gaudendum in tribulationibus.

Sicut in aedificio plus operis et sectionis uni saxo quam alteri adhibetur, iubente et disponente architecto, qui unum prae altero nobiliore loco destinavit: sic a Dei arbitrio petenda est ratio, cur unus graviora, alter minora patiatur adversa: unicuique enim propriam crucem tribuit Deus, singulorum viribus aequam, et parem gloriae ac coronae, quam singulis praeparavit. Sicut igitur marmor, si compos rationis foret, sculptoris ictus patienter ferret et gratias ageret: ita nos gaudere oportet, quod variis tribulationibus quasi quodam scalpello nos Deus expolire dignetur, ut sublimiore loco in domo eius collocemur. Castigat ille quos amat, ne mundi prosperitate corrupti a via salutis aberrent. Ideo mali homines bonis sunt necessarii, ut per illos tamquam Dei ministros exerceantur, et ad virtutem assiduis afflictionibus obdurentur.

Quod cum verissimum sit, ille affectus erga adversarios induendus est, quem erga Semei sibi maledicentem sanctus rex David ostendit, dicens: «Dominus enim praecepit ei, ut malediceret David: et quis est qui audeat dicere, quare sic fecerit?» (2 Rg 16, 10.) Nemo enim malum inferret, nisi Deo volente et permittente: nec ille vellet aut permitteret, nisi ad maiorem sui gloriam et salutem nostram. Porro in malis, quibus vexamur, non a creaturis solatium petendum est, sed a solo Deo, qui prima causa omnium poenarum est. Nam vera consolatio non nisi in veritate reperitur, quae Deus est. Haec docet nos tribulationem necessariam esse, et cum gaudio suscipiendam veluti arrham, et pignus divinae erga nos dilectionis. «Omne gaudium», ait Iacobus Apostolus, «existimate, fratres mei, cum in tentationes varias incideritis: scientes quod probatio fidei vestrae patientiam operatur. Patientia autem opus perfectum habet» (Iac 1, 2 sqq). Insidiae, calumniae, persecutiones et alia mala huius vitae maximum bonum sunt, et maxime diligendum, quia in illis nihil est boni, nihil amabile praeter divinum beneplacitum, ad quod tamquam ad primum principium cuncta revocari debent, quae carni et sanguini molesta sunt. Iniquo iudici Pilato dixit Christus: «Non haberes potestatem adversum me ullam, nisi tibi datum esset desuper» (Io 19, 11). Hac agnita in omni eventu potestate, absque ulla difficultate mentis tranquillitas conservatur. Quaecumque nos angunt, si extra Deum considerentur, mille phantasmata et distractiones pariunt. Cum enim extra centrum suum trahuntur, incipiunt gravia esse, multaque suggerunt phantasiae praeterita, praesentia et futura, quae numquam fuerunt, nec sunt,

nec erunt; atque hinc oriuntur angustiae cordis, noctes insomnes et curae insanabiles. Quodsi quis assuescat omnia in Deo conspicere et ad ipsum referre, semper hilaris et immotus dicet in omni eventu cum s. Iob: «Sicut Domino placuit, ita factum est: sit nomen Domini benedictum» (Ib 1, 21). Deus qui me affligi permittit, mei curam gerit infinita charitate. Ipse me cruci affixit, in qua constanter permanebo, donec ipse me deponat.

Caput XXII.

Tolerandae detractiones.

Si magis angimur propter ea, quae de nobis perperam loquuntur homines, quam propter peccata, quae sola nos cruciare debent, manifeste convincimur, quod nos ipsos magis amamus quam Deum. Infinitae et horribiles sunt blasphemiae a perditis mortalibus contra Deum prolatae, et ille hos tolerat suorumque donorum participes facit: nos autem repleti vitiis et sceleribus, si quis nobis mala, quae facimus, exprobraverit, excandescimus et a nemine contemni volumus. Illud potius metuendum, ne immeritis laudibus extollamur, ne nimia nos felicitas a crucis Christi consortio, et ab eius gloria excludat. Si appenderentur veluti in statera quidquid meremur pro peccatis nostris, quidquid Christus pro nobis pertulit, in altera vero lance omnia tormenta, omnes iniuriae, omnia dedecora ponerentur, haec certe prae illis, ac si nullius ponderis forent, levissima apparerent. Considerandum quoque est, quaelibet ab aliis illata mala non ab inferentis, sed a patientis affectu gravia vel levia constitui. Nam qui haec spernit,

qui non accipit, qui vulnere superior est, nihil patitur. Non manus quae tela vibrat vulnus facit, sed corpus quod patitur: nam si quis corpus adamantinum haberet, licet innumeris undique telis percuteretur, nullo vulnere affici posset: ita iniuriae, oblocutiones et alia mala non a petulantium et improborum insania laedendi vim habent, sed a patientis imbecillitate. Beatus est, qui vitam suam ita disposuit, ut de illo quidpiam sinistri ne fingi quidem possit, pugnante meriti magnitudine adversus malignantium obtrectationes. Quod si hoc assequi non valemus, hanc saltem diligentiam vitae nostrae adhibere par est, ut nemo in nobis detrahendi occasionem inveniat, alioquin frustra detractoribus irascimur, si nos illis detrahendi materiam suppeditamus. Si vero nobis cuncta sollicite ad honestatem providentibus, illi nihilominus insaniunt, consolari nos debet Redemptoris nostri semper memoranda sententia: «Beati estis cum . . . dixerint omne malum adversum vos mentientes» (Mt 5, 11). Sentiant de nobis homines, et dicant quidquid libet, beati erimus, si nostra nos conscientia apud Deum non accuset. Fallaces et mutabiles sunt hominum opiniones, vana iudicia, quae nec prosunt nobis nec obsunt. «Si adhuc hominibus placerem», inquit Apostolus, «Christi servus non essem» (Gal 1, 10). Sed nec fieri quidem potest, ut quis omnibus placeat: nam velle suum cuique est, trahitque omnes diversa, et unumquemque sua voluptas, et qui ab uno laudatur, ab aliis deridetur. Quidam philosophus dicenti sibi, omnes te derident, respondit: at ego non derideor. Illos siquidem irrideri non posse iudicabat, qui derisionibus non perturbantur.

Caput XXIII.

Tam propria quam aliena mala aequanimiter ferenda.

Optimum remedium est, in omni afflictione et adversitate a praesenti angustia mentem avertere et ad Deum convertere, nostra quippe natura angorem suum conspicere nequit sine affectu miserationis erga se ipsam. Tum quia omnes cruciatus et aegritudo animi ex eo provenit, quod rem, quam amamus, amittere timemus; efficacissimum omnium malorum alexipharmacum est illud solummodo bonum amare, quod nulli subest mutationi, nec ab ulla creata potentia auferri potest, aut impediri. Ab aliquo autem verbo vel facto laesi, linguam omnino continere debemus, ne in verba erumpat animi commotionem indicantia: sicut enim languentis stomachi est non posse cibum duriorem concoquere, ita animi pusilli est aspera verba ferre non posse. Dicebat quidam vir sanctus se nullam umquam habuisse adeo gravem afflictionem, quam tacendo non vicerit; nam quidquid sit quod cruciat, spretum exolescit: si vero irascimur accepta iniuria, ea nos dignos fuisse testamur. Dignus est contemni, qui de contemptu dolet. Non tamen sufficit dolorem intus premere et tacere, sed intus etiam se arguere oportet et omni abiectione dignum aestimare. Etenim vir sapiens, qui se attentius circumspicit, non considerat quid patiatur, sed quam multa dignus sit pati propter peccata, quibus Deum offendit. Alios autem non iudicat, ne se ipsum damnet, memor Apostoli dicentis: «In quo enim iudicas alterum, te ipsum condemnas: eadem enim agis quae iudicas» (Rom 2, 1), neque offenditur ob

exiguum proximi debitum ipse debitor decem milium talentorum. Insanus est, qui suo graviore morbo, impatentia scilicet et superbia, alienum curare nititur. «Tu quis es», inquit Apostolus, «qui iudicas alienum servum? Domino suo stat, aut cadit» (Rom 14,4). «Aut quomodo potes dicere fratri tuo», ut in Evangelio legimus, «Frater, sine eiciam festucam de oculo tuo: ipse in oculo tuo trabem non videns?» (Lc 6, 42.) Solius Dei est aliena delicta iudicare, cuius est ea iuste punire aut misericorditer curare. Ad nos autem spectat, ea si possumus corrigere et impedire; alioquin patienter ferre; nam si vitium displicet, illud prius in nobis emendandum est quam in aliis. Qualis Deus erga nos est, patiens scilicet et misericors, tales nos aliis exhibere debemus.

Caput XXIV.

Remedia impatientiae.

Multa sunt negotia et officia, quae aggredi et quibus fungi oportet; multa hominum consortia, quibus cogimur interesse: vixque fieri potest, ut omnia ex animi nostri sententia eveniant, et omnes nobiscum consentiant. Idcirco summa cura advertendum, ne animi excussa tranquillitate in impatientiam labamur. Id autem assequemur, praeparato et praemunito animo earum rerum consideratione, quae in singulis negotiis, officiis et congressibus contingere solent, nec possunt a nobis immutari aut impediri. Nam si dura quaeque, iniucunda et molesta, quae res fere singulas concomitantur, antea praevisa fuerint, et ad illa aequo animo ferenda parati simus, omnem facile commotionem et mentis aegritudinem evitabimus. Hoc praecipuum opus est, cui sedulo incumbere

oportet, ut rebus scilicet exterioribus, prout exigit earum natura, utamur. Illarum autem natura fert, ut nobis serviant, non dominentur; ut multis casibus obnoxiae et extra nostram potestatem sint: et ideo virum sapientem suique propositi tenacem, de solido mentis statu numquam deiciunt. Si quis eum abducat, si facultates eripiat, si dignitate privet, si tormentorum vel mortis metum incutiat, non vincitur, non cedit, non laeditur, quia dudum cogitavit et didicit haec omnia extra se esse. Opiniones perturbant hominem, non res. Nemo angitur, nemo luget, nemo tremit, nemo expavescit, nisi qui appetit aut timet aliquid, quod penes ipsum non est. Martyres Christi diversis tormentorum generibus dilacerati inter fatigatos carnifices invictam animi patientiam constantissime tenuerunt: ipsis quoque pueris ac mulieribus nec flagella nec succensae fornaces gemitus exprimere potuerunt. Verberari poterant et occidi, non vinci: nam quae tyranni dare poterant, vel auferre, ipsi spernebant, utpote extra se posita. Virtutem vero animi nemo illis eripere potuit, quia extra regum et tyrannorum potestatem est.

Caput XXV.

Propria christianorum virtus humilitas.

Clamat verbum Dei, fons Sapientiae, clamat omnium virtutum magister et auctor, et dicit: «Discite a me» (Mt 11, 29). Magnum aliquid audituri sumus; quis est enim qui dicit: «Discite a me»? Ille est qui fecit caelum et terram, qui omnia produxit e nihilo, qui dixit de tenebris lucem splendescere. Numquid docebit nos haec eadem facere, et novum mundum creare? sed solus Deus haec facit. Dicit ergo, ut ab illo discamus quod ipse propter nos

homo factus est, «qui cum in forma Dei esset ... semetipsum exinanivit formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, et habitu inventus ut homo» (Phil 2, 6 sq). Discite, inquit, a me non mortuos suscitare, non daemones expellere, non leprosos mundare, non caecis lumen, surdis auditum reddere, non sicco vestigio pelagi undas calcare, sicut quidam fecerunt, quibus hanc gratiam donavi; sed «discite a me, quia mitis sum et humilis corde». Noluit docere quod ipse non esset, noluit iubere quod ipse non faceret. Ad hoc redigit omnes thesauros scientiae et sapientiae suae, ut disceremus ab ipso humiles esse. Adeo res magna est et difficilis humilem esse, ut omnino disci non posset, nisi ab illo qui maximus est. Non enim posset humana superbia tumore deposito humilis fieri, nisi ab illo sanaretur, qui, cum Deus esset, «humiliavit semetipsum factus oboediens usque ad mortem, mortem autem crucis» (Phil 2, 8). Est igitur humilitas propria et praecipua christianorum virtus, superbis philosophis ignota, quam prae ceteris Christus docuit verbo et exemplo, ut in novitate vitae ambulantes ad praemium supernae vocationis post ipsum properemus, sedulo considerantes unde peregrinemur, quo tendamus, quantum viae egerimus, quibus praesidiis ad iter peragendum muniti simus. Nisi enim humilitas omnia quaecumque facimus et praecesserit et comitetur et subsequatur, numquam ad optatam metam perveniemus. Nobis quippe de aliquo bono opere gaudentibus, quidquid egimus inficit superbia, quae etiam in recte factis timenda est, ne quod laudabiliter operamur, ipsius laudis cupiditate amittatur. Quodsi aliquando cogitationes nostrae nos aliquid esse suggesserint, terra semper praesens est, quae primae

nostrae originis nos admonet. Terra sumus, et mox in terram revertemur. Super hoc fundamento reliquarum virtutum aedificium construendum est: nam si quis gratiam miraculorum habeat, ita ut montes transferat, si variis linguis loquatur, si dono prophetiae praeditus sit, si omnes infideles ad Deum converterit, si omnes facultates suas egenis distribuerit, in maximo periculo labendi iugiter erit, extorquente illi superbia, quidquid laudabiliter fecit, nisi conscius infirmitatis suae imminentem sibi ruinam semper timeat, et de se diffidens salutem suam cum timore et tremore operetur. Vera christianorum sapientia haec est, ut discant humiles esse.

Caput XXVI.

Homo per superbiam a Deo recessit et ad illum per humilitatem redire debet.

Superbia vitium prae ceteris exsecrabile et noxium ab Angelo tunc originem sumpsit, cum adversus Deum elatus ad se ipsum eo deserto conversus est, bona sibi insolenter arrogans, quae a Creatore acceperat, ac si ipse sibi illorum fons et auctor foret. Illius enim sunt apud Isaiam apostatica illa et intolerabilem fastum indicantia verba: «In caelum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum . . . ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo» (Is 14, 13 sq). Idem et in homine accidit, qui serpentis dolo deceptus conditori suo aequalis esse concupivit, tamquam hoc haberet simile Deo, ut non nisi de propriis dives esset. Ideo scriptum est: «Initium superbiae hominis, apostatare a Deo: quoniam ab eo, qui fecit illum, recessit cor eius» (Eccli 10, 14), et in sublimitate constitutus horribiliter deiectus est. «Initium» igitur «omnis peccati»,

ut eadem Scriptura testatur, «est superbia» (Eccli 10, 15), quam veluti hereditario iure a primo parente omnes accepimus, propriam excellentiam veluti scopum in omni actu et cogitatione spectantes, a Deo aversi et ad nos ipsos conversi, ut ergo ad illum revertamur, a quo per superbiam recessimus, contraria via humilitatis incedendum est. Basis vero seu fundamentum, super quod humilitas exstruitur, propriae fragilitatis et miseriae cognitio est, ut nimirum quisque cognoscat, et fateatur se nihil habere, nihil posse, nihil esse, nihil sibi deberi. Deus enim primi hominis corpus e limo terrae formavit, cui animam infudit e nihilo creatam, sui capacem et praeclarissimis gratiae donis decoratam, quibus superveniente peccato spoliata, macula infecta est naturae viribus indelebili. Pristino autem decori per gratiam Christi redemptoris restituta, rursum propria voluntate a iustitia recedens deformis facta est et Deo odibilis: et sic utique permaneret, nisi respiciens desuper Pater misericordiarum illam iterum a servitute peccati ereptam, in libertatem et pulchritudinem filiorum Dei vindicaret. Surgere vero post lapsum nemo potest, nisi qui profitetur divini muneris esse quod surgit. Quis enim de massa perditionis discernit hominem, ut eum faciat vas in honorem, nisi gratia Dei per Iesum Christum? Quodsi quis inaniter inflatus dicat: Discernit me fides mea, discernit me oratio mea, discernit me iustitia mea: occurrit Apostolus haec dicenti, et ait: «Quid autem habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis?» (1 Cor 4, 7). Idem quoque dicit: «Non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis: sed sufficientia nostra ex Deo est» (2 Cor 3, 5). Denique Redemptor noster ait: «Sine me nihil

potestis facere» (Io 15, 5), ut non glorietur omnis caro in conspectu eius, sed «quemadmodum scriptum est: Qui gloriatur, in Domino glorietur» (1 Cor 1, 31). Non enim gloriari possunt peccatores, qui non habent unde glorientur: neque iusti, quia gloriam non habent nisi in illo, cui concinunt: «Gloria mea, et exaltans caput meum» (Ps 3, 4). Sed numquid aliquis forte gloriabitur, quod Dei beneficia non reiecerit? Hoc profecto extremae dementiae foret, ac si quis iactaret se, quod, cum posset miser esse, et se in puteum praecipitem dare, id tamen non fecit. At istud etiam divinae misericordiae fuit, quae si lucem et opem suam subtraheret, nec eius dona agnoscere nec iis uti possemus. Superanda igitur cupiditas gloriae, dilectione iustitiae, adeo ut in his, quae recte facimus, amor humanae laudis cedat amori veritatis. In nullo enim gloriandum, quandoquidem nostrum nihil est. Et hoc est fundamentum omnium virtutum, scire et credere, quod ex nobis ipsis nihil possumus, nihil sumus, nihil habemus. Deus enim est, qui operatur in nobis et velle et perficere; atque ideo timendum, ne gratia Dei, quae datur humili, auferatur superbo.

Caput XXVII.

Character superbi.

Superbia quaedam elatio est, per quam homo ultra modulum suum extendit se, et sibi iactanter attribuit, quae sua non sunt. Tum sui figuram et ideam, quam ipse pulcherrimam et altissimam concepit in aliorum mentibus imprimere nititur, genus suum iactans, et dignitates animique ac corporis dotes, quibus se super ceteros extollit, ac si potentia et magnitudine omnibus antecellat.

Altiores autem assumit spiritus et arrogantiam, si his accedat servorum multitudo, pretiosa supellex, vestium luxus, gemmarum fulgor, aedium magnificentia et apparatus, pecunia in multos annos reposita, et alia eiusdem generis multa, quae iactantiae fomentum praebent, et insolentiae pabulum subministrant. Ideo magnificos optat titulos populique plausum et laudes, tamquam indicium quod super alios emineat; et de his gloriatur, in his quiescit veluti in summo vitae huius bono, de aeterna vita nihil sollicitus: Hinc oritur odium, quo quisque aversatur quidquid ipsum deprimit, et reliquis inferiorem ostendit. Hinc fastidium et maeror, cum in aliqua re quis deprehenditur, quae propriam excellentiam minuere videatur. Hinc timor continuus, et omnium fere hominum anxietas timentium, ne opera quae aggrediuntur infelicem exitum sortiantur: omnes enim videri volunt et laudari, nec immunes ab hoc morbo sunt infimae plebis homines sordidas et despicatissimas artes exercentes; nam et proferunt se, et cupiunt ob artis suae peritiam inter ceteros eiusdem sortis eminere. Ipsimet philosophi, qui de contemnenda gloria multa praeclare scripserunt, effugere superbiam non potuerunt, quam maxime detestati sunt, gloriam re ipsa quaerentes, quam verbis damnarunt. Occulte siquidem serpit hoc virus, et avulsa pessimae arboris radice, adhuc remanent subtilissimae quaedam fibrae, quae vix a sanctissimis viris deprehendi queunt. Eius itaque motus accuratissime observare ac Dei timore comprimere oportet, et magis veritate quam falsis hominum laudibus delectari. Fumus e fornace erumpens in altum elevatur, et ingenti globo intumescens splendidissimum solis iubar obnubilat; sed quia caret

soliditate, statim in auram dilabitur et evanescit. Ita superbi, qui se inaniter extollunt nullo virtutum fundamento solidati, quanto amplius erigunt se, et in maiorem ambitum diffundi satagunt, tanto exiliores fiunt, ac citius deficiunt et non apparent. «Vidi impium superexaltatum, et elevatum sicut cedros Libani. Et transivi, et ecce non erat» (Ps 36, 35 sq).

Caput XXVIII.

Incitamenta humilitatis.

Depravatae naturae pondere undique impellimur, et in lubrico positi stabili gressu stare non possumus, nisi dextera Domini teneat nos. Si a gravioribus flagitiis abstinemus, hoc Dei ope fit, omnem peccandi occasionem misericorditer subtrahentis, alioquin experientia magistra iam didicimus, quales simus in proximo labendi periculo constituti. Si quid boni in nobis est, id valde exiguum et imperfectum est, cumque bonum sit ex integra causa absque ulla mali admistione, quis certo asserere audebit se aliquod opus aliquando fecisse, quod ex integro bonum fuerit, et gratum Deo, et non potius innumeris imperfectionibus permistum? Quis tam sollicite salutem suam quaerit, aut tanto ardore perfectioni incumbit, sicut filii huius saeculi opes quaerunt et dignitates? Certi quoque sumus, nos gravissima commisisse peccata, de quorum remissione incerti nescimus, utrum amore digni simus vel odio: et si speramus veniam a Deo obtinuisse, de dono tamen perseverantiae securi non sumus, sed omnia in futurum reservantur incerta. Quis vero haec perpendens gloriari potuerit, aut aliquid sibi tamquam proprium usurpare, et in se fiduciam habere? immo quis non timebit? quis non

palam et ex corde profitebitur se nihil esse, nihil posse? Sicut aër recedente sole obscurus fit et tenebrosus, ita anima, Deo lucem et opem subtrahente, nihil videt, nihil potest. Hanc veritatem si quis plene intellexerit, ab aliis item cognosci optabit: cumque vere et ex animo se omni contemptu et abominatione dignum aestimaverit, ab aliis quoque despici et pro nihilo haberi desiderabit; nam si secus faceret, cognitae veritati repugnaret. Veritas humilitatis comes individua est, et quo magis anima in veritatis cognitione proficit, eo clarius videt se nihil esse et nihil posse.

Caput XXIX.

Nihil boni esse in homine, qui caret humilitate.

A quolibet lapsu facile quisque surgeret, si statim a medico remedium peteret. Sed plerique superbia adeo obcaecati sunt, ut morbum suum vel non cognoscant vel propriis viribus se curaturos putent. Haec ratio est, ob quam qui ceciderunt non resurgunt, et in sordibus suis contabescunt, quia ad Deum non confugiunt, nec pendent ab eius gratia sicut oportet; sed sibi de se suarum aegritudinum remedium, reiecto medico, pollicentur; ex quo fit ut ipsa medicina morbus sit. Nullus autem mortalium eo infelicior, qui cum caecus sit, putat se omnia clare videre! Nam cum alterius opem non quaerat, nullum est praecipitium, in quod labi non possit. Vetus illa sententia, «Nosce te ipsum», quae de caelo descendisse dicitur, admonet hominem, ut cognoscat se nihil ex se, in Deo autem omnia posse. Ideo multi despondent animum iacentes in languoribus suis, quia adiutorium Dei non implorant nec in

illo sperant, de quo dixit Apostolus: «Omnia possum in eo qui me confortat» (Phil 4, 13); de quo etiam Psalmista cecinit: «In Deo meo transgrediar murum» (Ps 17, 30). Non est vera humilitas, quae magnanima non est, et ad sublimia non assurgit, illius ope freta, qui pro nobis factus est homo, ut nos divinae naturae consortes faceret. Sicut ferrum ignitum non est ignis, sed ardet ex igne, qui in ipso est: ita homo ardere dicitur non ex se, sed ex amore sibi divinitus collato, qui in ipso est: et lucere dicitur non ex se, sed ex lumine sapientiae et veritatis, quo a Patre luminum imbutus est. Sicut etiam instrumentum non propria virtute, sed per manum artificis operatur: ita homo dicitur operari, Deo per illum omnia operante, qui dat omnibus velle et perficere, et omnia opera nostra operatur in nobis. Quodsi amor, sapientia et lux ab homine recesserint, illum protinus invadent frigus iners, profunda ignorantia et caligo tenebrosa: eritque inutilis, et ad omnem usum ineptus veluti instrumentum sine artifice. Cum igitur homo ex se nihil sit, nihil valeat, nihil habeat, in nihilo suo tamquam in centro commorari debet, omnia enim in Deo poterit, cum se nihil esse, nihil posse cognoverit.

Caput XXX.

Qui vere est humilis sibi ipse intentus, alios non iudicat.

Humilitas est virtus, qua homo verissima sui agnitione sibi ipse vilescit. Examen autem sui ipsius sibi hominem prodit: etenim aperitur conscientiae liber, revolvitur misera vitae series, illuminatur ratio, et cogitur anima coram se constituta proprio tribunali assistere a semetipsa iudicanda.

Quodsi ita se iudicaverit, non utique iudicabitur. Vae animae, quae in mirabilibus super se inaniter elevata et ad exteriora effusa damna sua interiora non sentit. Ideo praevaricatores hortatur Scriptura redire ad cor (Is 46, 8), ut quidquid intus latet, curiose explorent, et agnoscentes miseriam suam ab aliorum censura abstineant. Plerique tamen hoc neglegunt, et quod miserabile ac numquam satis deplorandum est, cum miserrimi sint, ac densa caligine adeo circumfusi, ut propria vitia et peccata perspicere nequeant; aliorum nihilominus vel exiguas imperfectiones subtilissime investigant et acutissime deprehendunt. Haec nimirum imperfectorum proprietas est, ut cum se ipsos nullo modo cognoscant, in arguendis aliorum vitiis continuo occupentur. At qui se intus cognoscere satagunt, quo magis in sui cognitione proficiunt, eo se imperfectiores fatentur, quoniam maiore luce perfusi clarius vident, quam longe absint a vera sanctitate et perfectione. Propterea ad alios non respiciunt, nisi iis ex officio incumbat, satis negotii habentes in suis imperfectionibus emendandis. Vera Sanctorum disciplina haec est, zelum erga se ipsum exercere, et peccantes patienter ferre: indicium enim magnae imperfectionis est imperfectos ferre non posse. Sicut Deus in ordine naturae ex nihilo omnia creavit, ita etiam in ordine gratiae omnem ornatum virtutum producit ex nihilo, ex anima scilicet, quae se nihil esse intime credat et profiteatur. Solida virtus illa est, quae derisionibus, contemptu, iniuriis et continua humilitatis exercitatione probatur. Hac deficiente, quidquid virtutis in aliquo apparet, non virtus est, sed illusio et hypocrisis ac inane virtutis simulacrum. In ventum pulverem portat, qui sine humilitate virtutes congregat.

Caput XXXI.

Veri humilis descriptio.

Vere humilis censeri debet, qui omni exaltatione superior est et omni abiectione inferior: qui in excelso loco positus, delatis sibi honoribus et laudibus non extollitur: et ad infima proiectus numquam tanto contemptu, confusione et ignominia affici potest, quin sibi persuadeat se multo deteriora mereri. Vere item humilis est, qui pro nihilo haberi cupit: qui non humilis, sed vilis in aliorum opinione esse desiderat, ita ut omnes credant patienter ab illo adversa tolerari non ex virtute, sed ex necessitate, quia nimirum ea evitare vel impedire non potest. Si ipsum contingat in aliquo verbo vel opere labi, veniam petere ab his, qui praesentes fuerunt, non erubescit, si praesertim aut mendacium protulerit, aut de aliquo perperam pro humana fragilitate locutus sit: qua in re speciem quandam martyrii esse vir magnus edocuit. Simili modo si aliquid dixerit vel fecerit, ex quo eius existimatio laedatur, de hoc quidem dolet quatenus offensa Dei est, gaudet autem de confusione et contemptu sibi ex eo proveniente, cuius occasiones pacato animo amplectitur, nihil tamen scienter admittens, quo contemptibilis fiat. Si verba eius innocenter prolata in sensum perversum trahantur: si illi, quos amat, in quibus confidit, in quos beneficia contulit, ipsum improbent et persequantur, eiusque consortium fugiant: et si post multos labores non solum nullam mercedem recipiat, sed potius opprobriis afficiatur, nullo modo conqueritur, quia opera sua nihili aestimat, suique contemptum avidius complectitur, quam reliqui omnes honorem et gloriam. Ab om-

nibus derelictus confugit ad Deum, in quo reperit omne gaudium et omne bonum. Quaecumque ad se pertinent, silentio premit, ad omne dedecus et ignominiam animo paratus, tamquam mortuus et sepultus, cuius non exstat memoria. Non maioribus tantum et aequalibus, sed etiam inferioribus se subicit, quoad actus interiores semper, quoad exteriores attentis circumstantiis et salva dignitate. Firmiter credit se omnium hominum nequissimum esse, quia mala sua aliorum bonis comparat: tum se ipsum considerat secundum ea quae ex se habet, alios vero ex donis Dei. Latere optat omniumque fabula et ludus esse: nec solum omni honore et commodo; sed ipso etiam cibo et potu hominumque consortio se indignum putat: et si forte aliis praeferatur, pavet, confunditur, contristatur, se ineptum reputans, ac cuiuscumque muneris incapacem. Haec est imago veri humilis, rudi penicillo expressa, ex qua poterit omnis christianus perspicere, quam procul absit ab hac virtute, quam sectatoribus suis Christus tantopere commendavit, factus pro nobis opprobrium hominum et abiectio plebis. In huius autem virtutis exercitatione nullum est periculum, si quis se minorem aestimet, quam revera sit. Grande vero malum horrendumque discrimen est, si se plus iusto extollat aut maiorem putet, quam re ipsa sit. Sicut intrans per ostium, cuius superliminare demissum sit; si se nimis inclinaverit nihil ei nocebit, sed si se vel transversi digiti spatio, plus quam ostii mensura patitur, erexerit, impinget et quassato capite collidetur: ita animae non nocet quantavis depressio, maximam autem perniciem illi afferet quaecumque vel minima exaltatio. Quare nemini non dico praeponere, sed nec quidem se compo-

nere debet, qui vult omne periculum superbiae evitare. Sic Christum Dominum imitabimur, qui cum Filius Dei esset, formam servi accepit, ut formam nobis traderet humilitatis.

Caput XXXII.

Oportere humanam voluntatem divinae subditam et conformem esse.

Nullum donum gratius Deo, nullum sublimius sacrificium quam se ipsum divinae voluntati integre in omnibus subicere et conformare: nihil enim aliud excelsa illa maiestas requirit ab homine, nisi ut se exhibeat hostiam viventem, sanctam, acceptabilem, quam si quis rite obtulerit, pie et religiose litavit. In hac siquidem conformitate et submissione non bona exteriora, non rem aliquam singularem, sed propriam voluntatem, proprium iudicium, totumque hominem perfecto holocausto immolamus, nulla re excepta, nullis praescriptis limitibus. Quoties ergo aliquid nostri in nobis est, toties a nobis exire, et nos deserere debemus, donec solus Deus in nobis sit, et ad omnia quae de nobis aeterna sua providentia decreverit, parati et indifferentes inveniamur. Non enim perficiet in nobis Deus beneplacitum suum, quamdiu aliquid erit in nobis, quod illi repugnet et contrarium sit. Integrum cor ille postulat, et qui se totum ei non dat, nihil dat. Conceditur quidem humanae fragilitati aliquid proprium velle, sed statim elevari supra se debet et illi adhaerere, qui super omnes dominatur. Ille creator est, nos creaturae: ille Dominus, nos servi: ille omnipotens, nos infirmi. Nostram itaque voluntatem corrigere et illius nos voluntati subdere debemus dicentes:

«Non sicut ego volo, sed sicut tu» (Mt 26, 39). Verba Christi Domini haec sunt orantis ad Patrem et transfigurantis nos in se[1], ut discamus ab illo nihil velle nisi quod Deus vult. Alioquin quid potuit Christus velle diversum a voluntate Patris? Quorum una est divinitas, dispar nequit esse voluntas. Quamobrem docuit nos orare: «Fiat voluntas tua, sicut in caelo et in terra» (Mt 6, 10). Sicut Angeli faciunt voluntatem tuam, facimus et nos obtemperantes praeceptis tuis. Faciunt homines voluntatem suam, non Dei, quando faciunt quod volunt, non quod iubet Deus. Tollatur a nobis rixa illa, quam describit Apostolus dicens: «Caro enim concupiscit adversus spiritum: spiritus autem adversus carnem» (Gal 5, 17). Sic fiet voluntas Dei consentientibus simul carne et mente, ita ut nulla remaneant desideria carnalia, cum quibus mens confligat: nihil sit in corpore quod spiritui resistat; omnisque concupiscentia in caritatem commutata fuerit: haec est enim voluntas Dei, sanctificatio nostra. Unus est Deus, et qui adhaeret illi, unus spiritus est, una voluntas.

Caput XXXIII.

Omnia de manu Dei accipienda.

In hoc summa totius perfectionis consistit, ut quidquid acciderit, pacato animo de manu Dei accipiamus, omnem sollicitudinem proicientes in eum, quoniam ipsi cura est de nobis (1 Petr 5, 7). Omnia, quae mundus mala vocat, peccato excepto, quod est solum et verum malum, a Deo

[1] Ceteroquin vere exprimunt horrorem humanae in Christo naturae contra instantem passionem. N. Ed.

esse Scriptura testatur, dicens: «Bona et mala, vita et mors, paupertas et honestas a Deo sunt» (Eccli 11, 14). Et alio loco: «Ego Dominus, et non est alter, formans lucem, et creans tenebras, faciens pacem, et creans malum: Ego Dominus faciens omnia haec» (Is 45, 6 sq). Cum igitur Dei nutu et secretissimi consilii sui immutabili dispositione apud ipsum fixa sint omnia, quaecumque fiunt in orbe terrarum: aequum est, ut universa quae accidunt quantumvis dura et acerba, veluti singularis erga nos benevolentiae signa, de manu eius acceptemus, ipsius providentiae inhaerentes non nostrae, quae semper timida et incerta est, Deique operationem in nobis destruit. Calumniae, fraudes, furta, raptus, insidiae, bella, caedes, morbi, ruinae, pestilentiae, sterilitates et aliae quaelibet calamitates, sive publicae sive privatae, ad improborum emendanda vel castiganda flagitia, et ad iustorum exercitationem a Deo permittuntur et immittuntur, et si quid horum nos vexat, assumenda vox est patientissimi Prophetae, qui omnium malorum genere cruciatus dicebat: «Dominus dedit, Dominus abstulit: sicut Domino placuit, ita factum est: sit nomen Domini benedictum» (Ib 1, 21). Servis fidelibus, quaecumque agenda sunt, ita committunt domini, ut eos tamen nescire velint, quis finis sit, quae series et ratio consiliorum suorum: sic nos subiecti erimus divinae providentiae tamquam inutiles et obsequentes servi, nihil solliciti quid de nobis, quid de aliis fieri velit, idque nobis a Domino dici putabimus, quod olim Petro dixit: «Quid ad te? tu me sequere» (Io 21, 22). Et si aliquando bona opera, quae aggressi sumus, vel aegritudine vel qualibet adversitate impediri contigerit, non con-

tristabimur: scit enim Deus, quid nobis magis expediat. Sic perpetua pace et imperturbabili tranquillitate fruemur, clamante veritate cunctis perturbationibus, ne ad locum appropinquent, in quo Deus pacis commoratur.

Caput XXXIV.

Divinae providentiae in omnibus acquiescendum.

Bonum est optare a Deo affligi et multa pro eo pati, sed multo melius est, ipsius dispositioni et beneplacito in omnibus acquiescere et orare, ut nos ducat quo ipse vult. Vita naturalis motu et sensu se prodit, vita supernaturalis omnis [naturalis] motus et sensus cessatione et defectione. Qui enim se deserit, omnesque motus animi sui in Deum transfert, is vitam gratiae vivit, et a se ipso ita est expeditus, ac si de se nihil sciret, velut infans, cuius est unius diei vita super terram. Quidquid sibi acciderit, non in se respicit, sed in divina voluntate et providentia. Nihil ex hoc saeculo sibi applicat, nisi quod vult Deus, in cuius manu tamquam instrumentum est, artificis arbitrio ad quodcumque opus applicandum. In divinis consiliis perscrutandis curiosus non est, sed illa humiliter adorat, firmiter credens ea semper iusta esse, licet saepe occulta sint. Idem vult quod Deus vult, eodemque modo atque eandem ob causam, propter quam ille vult. Suam voluntatem divinae conformat, quoad omnia bona naturae, gratiae et gloriae; ita ut suis actibus [ut suis] et sua libertate, quantum fieri potest, spoliet se, ut sola Dei voluntas in ipso vivat et operetur. Cum enim voluntas corruptae naturae vitio se plurimum amet et in suis actibus veluti possessione delec-

ST. ...BERT'S COLLEGE LIBRARY

tetur, tametsi unicam Dei gloriam quaerat, eam tamen actu proprio vult, et in eo complacet sibi tamquam in proprio bono[1]: ex quo fit, ut si ipsum propriae voluntatis actum et gaudium, quod ex eo provenit, sibi prorsus adimat, tunc vere et perfecte divino beneplacito acquiescere censenda sit, suamque voluntatem in divinam purissime transfundere, cum omnimoda sui ipsius et omnium creaturarum oblivione. Voluntas Dei necesse est ut fiat; omnia enim quaecumque voluit Dominus fecit, et non est qui possit resistere voluntati eius: tunc autem optime fit, cum in nobis et a nobis fit.

Caput XXXV.

Solum Dei beneplacitum optandum est.

In voluntate Dei pax et tranquillitas constituenda est. Si peccavimus, si alios ad peccandum induximus, si ex flagitiis nostris multa mala secuta sunt: dolendum sane est, et fletibus eluenda sunt crimina ac digna castigatione plectenda: animi vero perturbatio et inquietudo evitanda, et cum pace emendationi incumbendum, implorata Dei misericordia, quae nos labi permisit, ut discamus non altum sapere, sed timere: neque nostrum putemus esse quod Dei est. Ab ipso veniam et indulgentiam in spiritu humilitatis et in animo contrito exspectabimus, sicut servus adventum Domini sui patientissime praestolatur. Dominus enim est, veniet quando voluerit. Fidelis servus et prudens nihil quaerit, nihil optat nisi Domini beneplacitum, et in omni eventu ex intimo cordis affectu ait:

---

[1] Qui perfectissimus quidem actus non est, neque tamen vitiosus; humani autem actus *propriae voluntatis* esse *debent*. N. Ed.

«Ita Pater: quoniam sic fuit placitum ante te» (Mt 11, 26). «Fiat voluntas tua» (Mt 6, 10). Ad omnem nutum tuum paratus sum. Vis me incolumem esse, vis aegrotare? Vis me dulcedine tua perfrui, vis in tenebris et continua ariditate versari? Vis me abundare, vis penuriam pati? Id volo quod tu vis, fac de me quod tibi placet. Haec animi praeparatio omnino indifferentis ad quaecumque Deus vult, hominem facit ad omnia mala impavidum et inconcussum, omnique adversitate superiorem, relicta sui rerumque omnium sollicitudine et anxietate. Nam si de cibo et vestimento aliisque rebus ad vitam necessariis nos sollicitos esse Christus prohibuit, quanto magis superflua et inutilis ceterorum cura abicienda est? Ipsa pax animi, si anxie quaeratur, amittitur: atque ideo sublatis curis in sola Dei voluntate quiescendum. Curiositas et inquisitio, qua saepe investigamus quid de nobis futurum sit, naturae est se ipsam amantis et timentis aliquid pati. Optime Deus ex alta providentiae suae specula cuncta respiciens, quid unicuique conveniat, agnoscit, et suaviter ac fortiter disponens omnia curam hominis singulariter suscipit, cum illum videt omnem de se cogitationem in ipsum proiecisse.

Caput XXXVI.

Spes salutis nostrae in Deo ponenda.

Vir christiana sapientia imbutus non solum supernae dispositioni, quaecumque pertinent ad temporalis vitae subsidia, committit, de crastino non cogitans, sicut praecepit Christus; sed spem quoque salutis suae in eius voluntate reponit, qui numquam deserit sperantes in se. In hac spe et

conformitate voluntatis suae cum divina, singula riter constitutus, salutem suam cum timore et tremore operatur, misericordiam et iudicium Domino suo fideliter concinens, in cuius arcana irrumpere et in abyssum profundissimam iudiciorum eius descendere nimis temerarium foret. Certum quidem est neminem posse in hac vita, absque speciali revelatione, aeternae salutis securitatem habere: sed absit ab homine christiano haec insania, ut de illa desperet. Hoc illorum est, qui obstinatissima voluntate in faecibus suis computrescere et in malis perseverare decreverunt. Qui vero meminit se Christi sanguine redemptum et baptismatis sacramento initiatum de bonitate Dei non diffidit, eiusque auxilium indefessus implorat, tutum habens in eo refugium, qui veniam cum lacrimis postulanti et peccata animo contrito detestanti numquam negavit. Haec sunt magna et saluberrima consilia Domini, exquisita in omnes voluntates eius, atque adeo sapienter exquisita, ut electionem nostram occultam esse voluerit, ne securitas superbiam generet et neglegentiam: «Qui se existimat stare, videat ne cadat (1 Cor 10, 12). Quia vero electi pauci sunt [cf. pag. 274], debet vir fidelis cum paucis sancte vivere, ut certam faciat vocationem suam, et in fine cum paucis coronari mereatur. «Angusta porta, et arcta via est, quae ducit ad vitam: et pauci sunt, qui inveniunt eam» (Mt 7, 14), ut Christus Redemptor noster nos docet. Ideo per arctam viam incedendum est semperque timendum, etiamsi bene currere videamur, quia de dono perseverantiae nemo securus est. Non tamen animum despondere oportet, sed spes in Deo ponenda, eiusque beneplacito voluntas nostra subicienda est in tempore et in aeternitate. At aliquis forte dicit, incerta est mihi

de me ipso voluntas Dei. Quid ergo? An tua voluntas de te ipso certa est? sane non est. Quodsi utraque incerta est, cur divinae potius voluntati quam tuae spem tuam non committis? Superbissimus et infelicissimus est, qui fiduciam habet in se et non in Deo; ille autem beatus est, qui confidit in Domino, cuius firma promissio est, et in quo omnes qui speraverunt non sunt confusi.

Caput XXXVII.

Spiritum et perfectionem christianae religionis in caritate consistere.

Quamvis per fidem et per baptismum christiani nuncupemur et simus, sola tamen caritas est, in qua spiritus et anima nostrae religionis consistit, et per quam christiane vivere possumus. Sicut enim Deus propter nimiam caritatem suam, qua dilexit nos, Filium suum misit in mundum, ut nos redimeret sanguine suo: ita nos debemus ipsum diligere toto corde, totis viribus, et proximum sicut nos ipsos. In hoc est caritas, non quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse prior dilexit nos, et misit Filium suum propitiationem pro peccatis nostris. Hoc autem est maximum et primum mandatum, ex quo universa lex pendet et Prophetae. Hoc fidei nostrae fundamentum, scire et cognoscere caritatem Dei, quia cum inimici essemus, reconciliati sumus per Christum. Hic ignis est, quem ipse Redemptor noster venit mittere in terram, et nihil vult nisi ut accendatur (Lc 12, 49). Hic spiritus primorum christianorum fuit, quorum erat cor unum et anima una: haec veluti anima est, quae corpus Ecclesiae vivificat. Hanc tesseram, qua sectatores sui a reliquis discernerentur, Christus

Dominus reliquit nobis cum dixit: «In hoc cognoscent omnes quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem» (Io 13, 35). In hac Dei et proximi dilectione christianae vitae perfectio consistit, per quam anima Deo unitur. Est autem perfectio opus divinae gratiae, ac propterea viribus nostris niti aut nostrae industriae confidere non debemus, sed omnis fiducia nostra in Deo ponenda, eiusque auxilium iugiter implorandum, ut liberet nos a malo, ad quod propensi sumus, et vindicet ab hostium tentationibus, quorum fraudes et insidiae innumerabiles sunt. Quodsi aliquando labimur et post lapsum mente concidimus, signum evidens est, quod spes nostra in nobis, non in Deo posita erat. Qui enim de se diffidit, agnoscit infirmitatem suam, Deumque ferventius orat, et pugnat alacrius. Oportet autem desiderium perfectionis efficax esse et quotidie crescere, ita ut impellat ad opus et numquam minuatur. Non sufficit perfectionem laudare, et aliis commendare, sed manus operi admovenda est, ne ex illis simus, qui imperfectiones et peccata ut aliena detestantur, non ut sua. Tunc vero homo perfectus erit, cum animam suam Deo exhibuerit puram, nudam, simplicem, sine malitia, sine affectu ad creaturas, et avulsam ab omni terrena delectatione.

Caput XXXVIII.

De ordine caritatis.

Ille iuste et sancte vivit, qui rerum integer aestimator ordinem servat in dilectione, sedulo advertens, ne aliquid diligat quod non sit diligendum, aut non diligat quod diligendum est, aut amplius diligat quod minus diligendum est, aut aeque diligat

quod vel minus vel amplius diligendum est, aut minus vel amplius quod aeque diligi debet. Ideo virtutem nihil aliud esse quam ordinem amoris, peccatum vero inordinationem amoris, viri sapientes definiverunt. Sunt quidem et alii affectus, sed omnes ex amore veluti ex fonte procedunt, et si est ordo in amore, omnes affectus ordinati sunt; si non est ordo in amore, in ipsis quoque nullus ordo, sed perversitas et perturbatio est. Non est enim virtus in hac vita, nisi ordinate diligere quod diligendum est. Id eligere prudentia est: nullis inde averti molestiis, fortitudo est; nullis illecebris, temperantia est; nulla superbia, iustitia est. Talis est autem ordo amoris, qualis est ordo rerum: ita ut ante omnia et super omnia diligendus sit Deus, quo nihil melius, nihil sublimius nec inveniri nec cogitari potest. Ipsum amando mores nostros corrigimus, ut puri puro adhaerere valeamus. Mores nostri ex eo quod diligimus diiudicantur: non enim faciunt bonos vel malos mores, nisi boni vel mali amores. Tenet autem anima et servat ordinem amoris, si totis viribus diligat quod supra se est, id est Deum: socias vero animas tamquam se ipsam. Haec est lex dilectionis, ut homo diligat Deum, et proximum ut se ipsum. Nullum vero praeceptum datum est illi de diligendo se ipsum, quia nemo se ipsum servato ordine recte amat, nisi Deum diligendo, a quo vis et modus amandi desumi debent. Sicut homines amare debemus, vel quia iusti sunt vel ut iusti sint: ita et semetipsum amare quisque debet, aut quia iustus est aut ut iustus sit. Qui se aliter diligit, iniuste se diligit, quoniam se diligit, ut sit iniustus; qui autem diligit iniquitatem, odit animam suam. Nemo igitur se diligere debet [ultimatim] propter se, sed propter illum, qui

rerum omnium finis ultimus est et summum bonum, cui toto affectu inhaerere debemus. Nam si se [ita] diligit propter se, non se refert ad Deum, et aversus ab incommutabili bono se ipso fruitur, transgrediens regulam dilectionis divinitus constitutam. Mandatum quippe accepimus amandi Deum toto corde, tota anima, tota mente, ut omnem vitam et intellectum totumque affectum divinae dilectioni impendamus; et si quid aliud diligendum in mentem venerit, illuc referatur, quo totus amoris impetus currit. Proximum vero diligere quisque debet sicut se ipsum, totam sui et illius dilectionem in Deum referens, ut etiam proximus Deum diligat toto corde, tota anima, tota mente. Cum ergo praecurrat dilectio Dei, ita ut cetera, quae diligenda sunt, in ipsum confluant, ille prae omnibus et super omnia diligendus, reliqua vero in ipso et propter ipsum, ut amor noster ordinatus sit.

Caput XXXIX.

De dilectione proximi.

Nec Deus sine proximo, nec proximus sine Deo diligi potest: «Et hoc mandatum habemus a Deo: ut qui diligit Deum, diligat et fratrem suum» (1 Io 4, 21). «Si quis dixerit quoniam diligo Deum, et fratrem suum oderit, mendax est. Qui enim non diligit fratrem suum quem videt, Deum quem non videt quomodo potest diligere?» (1 Io 4, 20.) Qui vero praecipit ut proximum diligamus, nullum hominem excipit, non vitiosum, non pauperem, non extraneum, non inimicum. Omnes sincere amandi, cuiuscumque conditionis sint, «de corde puro . . . et fide non ficta; non verbo neque lingua, sed opere et veritate» (cf. 1 Tim 1, 5; 1 Io 3, 18), quia probatio

dilectionis exhibitio est operis. Sicut Christus dilexit nos, et tradidit semetipsum pro nobis, non quia aliquid in nobis dignum amore reperit, sed ob amorem, quo diligebat Deum: ita nos in Deo, et propter Deum, omnes diligere debemus, ea puritate qua nos invicem diligemus in caelo, nulla habita ratione bonorum, quae in ipsis elucent, nisi quatenus a Deo procedunt et ad ipsum referuntur. Viri iusti tanta inter se caritate coniuncti sunt, ut, quod quisque in se non habet, hoc in alio se habere laetetur: et si quid amplius prae ceteris habeat, id in alios libentissime effundat. Sicut per amorem, quo Deum diligimus, omnes ei adhaeremus et unus cum eo spiritus efficimur: ita per amorem proximi omnes ad invicem unum sumus, ut bonum singulorum omnibus commune sit; et quod quisque in se non habet in altero possideat. Sic omnia mandata servantur, sic impletur omnis iustitia. Caritas enim verissima, plenissima et perfectissima iustitia est. Caritas incohata, iustitia incohata est; caritas provecta, provecta iustitia; perfecta caritas, perfecta iustitia, quae tunc maxima est in hac vita, quando haec pro ipsa contemnitur.

Caput XL.

Qui sit modus fraternae dilectionis.

Modus amandi proximum duobus praeceptis continetur: Alteri feceris, quae tibi vis fieri: Alteri ne feceris, quae tibi fieri non vis. Serio igitur in conspectu Dei debet unusquisque examinare, quidnam sit quod ab aliis sibi fieri vel non fieri velit: et si ipse a nemine sperni, si ceteros sibi compati suosque defectus patienter ferre et bene de se loqui optat: haec eadem officia illis praestabit.

Cordis perversi indicium est, cum aliis ea facimus, quae pati ab illis nolumus. Verus Christi discipulus mores aliorum non disquirit, sed eorum discussionem illi committit, cui Pater dedit omne iudicium. Propria mala cognoscere satagit, et his exstirpandis incumbit. Se solum districte iudicat, quem omnium pessimum credit. Semper animo tranquillo est, quidquid viderit vel audierit: nam si bonum illud fuerit, Deum collaudat: si malum, vertit illud in bonum, mentem ab eo avertens, et ad Deum elevans, idque pacifice absque ulla anxietate et commotione. In corrigendis aliorum vitiis, si ipsi ex officio incumbat vel fraternae correctionis praeceptum urgeat, zelum habet suavem, benignum et alienae infirmitati compatientem: contraria enim caritati est omnis acerbitas et perturbatio. Excusat, si potest, quae minus recte ab aliis fiunt, et abstinet a censura; scit enim res humanas huius conditionis esse, ut nihil adeo sanctum sit, quod aliqua ex parte damnari non possit, si velit homo censurae suae laxare habenas et, quidquid occurrit, in deteriorem partem interpretari. Vitia sunt, ubi sunt homines, a quibus summam exigere perfectionem nihil aliud est, quam sub specie zeli propriae impatientiae blandiri, quae nihil inordinatum aut molestum potest in aliis tolerare. Numquam proficiet, qui in vita aliorum iudicanda occupatur.

Caput XLI.

Quae sit vera amicitia.

Consistit amicitia in bonorum communicatione, ex quo sequitur, ut talis futura sit, qualia sunt bona quae sibi mutuo amici communicant. Vera autem bona nulla sunt nisi aeterna et supernatu-

ralia, in quorum communicatione vera et stabilis amicitia fundatur. Carnalis amicitia facillime dissolvitur, quia spiritus sensu alligari non potest: spirītualis vero non rumpitur, quamvis enim inter amicos aliqua interdum contingat irritatio, caritas Dei omnem contentionis asperitatem sua dulcedine vincit et absumit. Noxia porro est et fugienda illa amicitia, quae personae dilectae mentem affigit, cuius primi motus omnino exstinguendi, ne dulci quodam veneno mentem inficiant. Haec facile deprehenditur, cum omnes cogitationes et affectus in eo qui diligatur iugiter occupantur: cum in ipso tamquam in centro quiescit cor, atque illi veluti idolo omnes actiones nostras immolamus. Neque obest, quod huiusmodi amicitia innoxia et pura videatur, nam paulatim emollit cor ac tandem in carnem desinit. Viri probi semper maturi, graves et compositi sunt, omnibus benigni, nemini blandi, paucis familiares. In eorum conversatione elucet modestia, prudentia, severitas et iustitiae rectitudo. Ipsorum vita interior est, neque foras se proferunt verbis aut exercitiis. Quia vero necessarium est, aliquando cum hominibus versari, visa et audita statim ab animo excludunt, Deoque soli adhaerent. Cum illis prudenter agunt, qui diversa ambulant via, finemque diversum habent ac diversa principia: quia dispares possessione, dispares quoque affectu sunt; nec simul convenire queunt homo terrenus et homo caelestis, neuter siquidem alterius loquelam intellegit. Sicut peste infecti sibi appropinquantes solo afflatu inficiunt, ita in carnalibus hominibus contagio quaedam latet, quae statim adstantes contaminat, nisi procul ab iis recedant. Nemo aeger curatur, eo quod sano appropinquet; sani autem, si pestilentia affectis adhaereant, eadem labe inficiuntur.

Caput XLII.

Quae officia amicitiam concilient.

Omnes homines naturali quodam instinctu aliis placere et ab illis amari concupiscunt, omnemque industriam adhibent, ut diversorum sibi amicitiam concilient. Sed haec stabilis et sincera numquam erit, nisi divinus amor eorum animos simul conectat. Amicitia, quae humanis dumtaxat officiis comparatur, mercaturae quaedam species est tam diu permanens, quam diu hinc inde aliquid utilitatis percipitur aut exspectatur. Comitas et urbanitas, quam summo rigore ab amicis exigimus, ludus verborum est, et vanitas ac mera deceptio. Etenim qui profusius et elegantius huiusmodi officia praestare solent, multa quidem spondent; sed cum aliquid ab illis petitur, tunc demum apparet, quam inanis fuerit ille verborum apparatus. Nihil in his verum, nihil solidum, nihil sincerum. Quodsi homines Deum ex toto corde diligerent, proximum quoque amore non ficto prosequerentur. Summa esset inter illos pax, nullae lites, nulla divisio, nulla discordia. Nemo propriae voluntati adhaereret, sed soli divinae: cuius amor ubi est, ita mentes unit et afficit, ut unusquisque velit quod alter vult, et omnes simul quod vult Deus. Nam cum omnia desideria nostra ad id quod a nobis prae ceteris diligitur veluti ad centrum tendant: si in omnibus Dei amor dominaretur, una quoque in omnibus esset voluntas, unus amor, unio perfecta. Sed quia singuli se ipsos amant et propria commoda (diversi sunt autem singulorum fines et affectus), inde fit, ut proximi bonum et excellentiam non aestiment, si nulla ex eo utilitas ad se derivetur. Sit aliquis subtilissimus philosophus, in-

signis mathematicus, omni eruditione et virtute refertus: pauci eum diligunt; at si divitiis affluat, si prodiga manu effundat, omnes post eum currunt, quia nimirum scientiam et virtutem pauci diligunt, omnes pecuniam. Hinc autem bella, dissensiones et inimicitiae oriuntur, quia unusquisque alterius bona odio habet, cum propriis commodis adversantur; nemo se ipsum amat, quatenus est homo communem habens cum ceteris humanitatem, sed solum se respicit seque ab aliis segregat, nec cum ceteris hominibus, sed secum solummodo convenit: et quia amorem suum ultra se non extendit, eius participes alii non sunt, nisi quatenus ad ipsum referuntur, et illi deserviunt. Haec considerans vir sapiens, quamvis scienter nihil committat, per quod iuste in odium aliorum mereatur incurrere: a vanis tamen mundanorum hominum amicitiis abhorret: gratissima est illi solitudo, suave silentium, dulcissima cum Deo colloquia, in quo solo omne gaudium reperit, omnem iucunditatem, omnem consolationem.

Caput XLIII.

Occasiones exercendae erga proximum caritatis.

Exercendae erga proximum caritatis numquam desunt occasiones. Tot enim sunt hominum miseriae, aut corporales aut spirituales, ut vix possimus vel gressum movere, vel oculos vertere, quin multi occurrant ope nostra indigentes. Et primo quidem auxilio et orationibus nostris indigent viri iusti, ut Deo largiente in iustitia perseverent, cum plura magnorum virorum habeamus exempla, qui levissima tentatione seducti a gratia Dei et a spe vitae aeternae miserabili ruina exciderunt. Tanta est naturae lapsae fragilitas, tanta rabies daemonis,

tanta carnis rebellio, tanta vis pravorum habituum, tanta mundi corruptela, ut nemo securus esse queat. Egent deinde opera et subsidio nostro, qui peccati nexibus sunt irretiti, pro quibus orandum, ne computrescant in faecibus suis: neque enim excitari et surgere suis viribus possunt, nisi respiciens de excelso caelorum habitaculo omnipotens Deus manum porrigat adiutricem. Eodem malo premuntur omnes infideles, quorum innumerabilis turba quotidie ad inferna descendit. Miseriae vero corporales infinitae sunt. Multi fame, siti, nuditate, aere alieno, litibus, infirmitatibus vexantur. Alii inimicitiis, persecutionibus, calumniis, amissione bonorum, carcere, captivitate aliisque calamitatibus torquentur. Nec minor illorum miseria est, qui inter spem et metum cum morte luctantur, in formidabili momento positi, a quo pendet aeternitas. In maxima denique necessitate versantur animae defunctorum, quae acerbissimis poenis cruciantur, quorum tota spes in viventium suffragiis sita est. Ad hos omnes caritatis nostrae et misericordiae actus, quantum Deus dederit, extendendi sunt, eleemosynis, consilio, orationibus aliisque remediis et officiis salutaribus. Christus sibi accepta refert quae illis impendimus beneficia, et de his in novissimo die copiosam nobis mercedem reddet.

Caput XLIV.

Amandos esse inimicos.

Heroica virtus et evangelicae legis perfectio est dilectio inimicorum, quam Christus promulgavit dicens: «Ego autem dico vobis: Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos: et orate pro persequentibus, et calumniantibus vos: ut sitis

filii Patris vestri, qui in caelis est: qui solem suum oriri facit super bonos et malos: et pluit super iustos et iniustos» (Mt 5, 44 sq). Durum hoc edictum carni et sanguini, ac propterea legislator mentes erigit ad caelestia, «ut sitis», inquit, «filii Patris vestri, qui in caelis est»: ut nimirum carnali nativitate posthabita secundum illam vivamus, qua in Christo regenerati sumus. Exigit autem non solum ut diligamus inimicos, sed ut illis insuper [pro eorum necessitate] beneficia impendamus, bene semper de illis et sentiamus et loquamur, et pro ipsis oremus: alioquin nec Pater noster dimittit nobis peccata nostra, ut idem Dominus comminatus est (cf. Mt 6, 15). Apostolus quoque ait: «Si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitit, potum da illi.» Tum sequitur: «Noli vinci a malo, sed vince in bono malum» (Rom 12, 20 sq). Ne vincamur ab hominibus, non est in nostra potestate: sed ne vincamur a malo, id in nobis positum est. A malo autem vincitur, qui mala sibi inferentes odio habet: vincit in bono malum, qui eos sincere et ex corde tamquam insignes benefactores diligit: et si in mala incidant, iis compatitur, eorumque necessitatibus gaudenter et liberaliter succurrit. Hanc veritatem caritas facilius persuadet, quam omnia sapientium argumenta. Non igitur timenda sunt mala, quae verbis vel factis inferre nobis homines possunt; sed illa potius timenda, quae ipsi nobis irrogamus odio erga illos impatientia et appetitu vindictae. Sola caritas nos invincibiles et omni malo superiores facit. «Aquae multae» adversitatum et persecutionum «non potuerunt exstinguere caritatem, nec flumina obruent illam» (Ct 8, 7). Magnum autem incendium oportet esse, quod inundationibus aquarum resistit.

Caput XLV.

Verum bonum amandum.

Deus nobis summum bonum est, quem iubemur diligere toto corde, tota mente, totis viribus: et huc omnino tendendum est, nec aliud ultra quaerendum: huc omnia consilia nostra referenda sunt. Amor enim summi boni omnem in se virtutem complectitur: temperantia siquidem amor est, hominem in Deo integrum et incorruptum servans: fortitudo est amor constanter omnia perferens propter Deum: iustitia est amor Deo soli serviens, et ceteris, quae sub Deo sunt, bene imperans: prudentia denique amor est, ea bene discernens, quibus adiuvatur, ut ad Deum pergat, et ab iis quae illum impedire possunt. Ipsum vero summum bonum non intuitu mercedis aut proprii commodi, sed propter se amari debet, propter suam bonitatem, qua nihil melius esse potest, cum sit infinita, et finis omnium. Ideo perfectus Dei amor esse censetur, cum omnia bona propter ipsum amantur, a quo et per quem sunt bona: cum amatur sine modo, ita ut voluntas, licet non adaequet, saltem attingat, quantum fieri potest, summam eius et immensam bonitatem, nullum modum vel terminum ponens in eius dilectione; cum denique amatur super omnia, quia omne aliud bonum divinae bonitati comparatum quasi nihilum reputatur. Summopere autem cavendum est, ne sensibilium bonorum usu et consuetudine voluntatis vigor et energia in Dei amore sensim dissolvatur. Etenim ad aeterna et intellegibilia, quia a sensibus remota sunt, tardiores sunt affectus: ad sensibilia autem incitatiores, tametsi illa pluris aestimentur. Deinde natura se ipsam quaerit,

et cum vaferrima sit, tot fraudes ut nos decipiat, totque recessus in quibus lateat, comminiscitur, ut vix possimus laqueos eius evitare. Sicut vas plenum accipere nequit quod non habet, nisi prius effundat quod habet: sic malus mundi amor a nobis excludi debet, ut bono Dei amore repleamur. «Nolite diligere mundum», inquit apostolus, quem diligebat Iesus, «neque ea quae in mundo sunt» (1 Io 2, 15). Quibus verbis prohibemur non ita diligere ista quae fecit Deus, ut Creatoris obliviscamur. Pulchra videntur ista, sed quanto pulchrior est qui fecit illa? Ista nobis tradidit Deus, ut iis propter ipsum utamur, ipso autem fruamur. Qui extra Deum bonum suum quaerit, numquam inveniet. Qui vero Deum super omnia diligit, ab ipso quoque diligitur: et si ipse nos diligit, quid boni poterit nobis deesse? Porro ipse semper nos diliget, si ab eius amore numquam cessemus.

Caput XLVI.

Amor Dei in quo consistat.

In hoc praecipue Dei amor elucet, cum multa pro illo gaudenti animo patimur. Amare enim est pati, et magis amat, qui magis patitur. Apostoli ibant gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. Affectus teneri erga Deum atque inde prosilientes lacrimae naturae effectus sunt, quae ad affectus proclivior est. Verae virtutes et solida gaudia ab amore practico et oboedientiali oriuntur. Qui enim amat propenso animo et summa iucunditate, illi, quem amat, in omnibus obsequitur, non timore poenae, sed amore iustitiae: et si quid grave vel durum sensibus illi praeci-

pitur, hoc amor levissimum et gratissimum reddit. Nec aliam ob causam Scriptura testatur (1 Io 5, 3) praecepta Domini gravia non esse, nisi ut anima, cui gravia videntur, intellegat se nondum perfecte amare, et a Deo gratiam petat, qua levia et suavia fiant. Laborant in custodiendis Dei praeceptis, qui solo timore quae iusta sint operantur: «sed perfecta caritas foras mittit timorem» (1 Io 4, 18), et levem facit sarcinam legis non solum non prementem, sed instar pennarum in excelsa sublevantem. Servus, qui diligit dominum suum, eius praeceptis libentissime obtemperat, et quo gravius est ac difficilius, quod iubetur, eo libentius illud exsequitur, etiamsi durissimi labores sustinendi sint, quia nimirum nihil grave, nihil durum amanti videtur. At servus nequam, qui dominum non amat, sed timet, ipsius mandata parvi pendit, variisque coloribus et integumentis a praestandis domino obsequiis se subtrahere satagit, et eius iussiones eludere. Sic vero Dei amore carere convincitur, qui humanis ratiocinationibus a legis obligatione eximere se studet, laxiores quaerens opiniones, et magistros prurientes auribus, qui, ut noxiae libertati faveant, mandata Dei et Ecclesiae tot limitationibus et perniciosis interpretationibus convellunt, ut vix remaneat praecepto locus. Vivunt itaque homines, non sicut oportet, sed sicut volunt; quia tot iam sunt de humanis actibus opiniones, ut fere liceat quidquid lubet. Ante horrendum tribunal Christi non ex placitis hominum, sed ex lege Dei et ex veritate iudicabimur. Ibi nulla opinio erit, sed nuda veritas[1].

[1] At indicabimur de gestis nostris secundum *conscientiam* nostram; quare qui secundum opinionem vere probabilem con-

Scio quidem non omnem probabilitatem damnandam esse; sed vereor, ne, quod multis probabile videtur, falsum omnino in extremo iudicio inveniatur: vereor, ne nimia opinandi libertas multos ducat in perditionem. Haec autem non intellegit, nisi qui Deum diligit ferventi amore semperque parato ad oboediendum ei: anima enim per caritatem se totam transfundit in Deum quem amat, fitque ex ipso et anima unus spiritus, una voluntas, sicut dicit Scriptura: «Deus caritas est: et qui manet in caritate, in Deo manet, et Deus in eo» (1 Io 4, 16). Ab hac unione verum gaudium procedit, quo anima ineffabili iucunditate perfruitur, bonum illud possidens, quod amat; atque illi eiusque mandatis ac nutibus firmiter adhaeret: quia ab ipso, per ipsum et in ipso omnia sunt, quae possunt desiderari. Hoc autem indicio cognoscet homo se Deo adhaerere et unitum esse, cum omne ipsius studium, omne desiderium, omnis conatus, quidquid sperat, quidquid videt, quidquid loquitur, quidquid intellegit, Deus est.

Caput XLVII.

Qui sit modus perfecti amoris.

Innatum est omnibus hominibus sciendi desiderium, et quo plura quisque cognoscit, eo amplius scientiae appetitus crescit: cumque ad illud fastigium pervenerit, ut se omnia scire atque altissima de Deo se percepisse arbitretur: summa laetitia et voluptate perfunditur, et scientiam amat

---

scientiam sibi certam formaverit, non egit, quod damnetur. Confundenda autem non sunt ea quae sunt licita cum iis quae sunt maioris perfectionis. N. Ed.

tamquam rem optimam, quae tantae laetitiae causa est: atque inde fit, ut ipsam cognitionem magis amet, quam illud quod cognoscit. Sic philosophi, cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, sed evanuerunt in cogitationibus suis, se ipsos suamque scientiam amantes, non Deum. Simili modo inter Christianos multi sunt, qui scientiam de Deo, eiusque amorem pluris aestimant, et magis amant quam ipsum Deum, et eius beneplacitum. Difficile quidem est speculum affabre factum intueri, quin homo se ipsum in eo videat: sed cum Deum quasi speculum lucidissimum contemplamur, licet fieri nequeat, quin et nos ipsos in illo, qui videt omnia, videamus: in amore tamen divinae pulchritudinis et bonitatis persistendum est, nulla habita ratione ipsius visionis et delectationis, quae ex ea emanat [cf. pg. 252 notam]. Alioquin nos ipsos amamus, cum maxime credimus Deum amare. Deus spiritus est, et actus purissimus, ipsumque oportet in spiritu et veritate adorare et diligere; quod tunc recte et pure fit, cum ipsum singulariter diligimus propter se, suamque summam bonitatem, nullo modo ad nos ipsos nostraque commoda et delectationem respicientes.

Caput XLVIII.

Scientiam practicam et experimentalem magis conferre ad amorem quam speculativam.

Sicut rusticus omnis doctrinae et litterarum expers, qui solem quotidie cernit eiusque luce et calore fruitur, lumen intensius diligit, quam caecus multa scientia praeditus, qui de luce eiusque causis et effectibus plura didicerit ex placitis

philosophorum: ita Deum magis diligit simplex et pius homo ex cognitione practica fidei, quam subtilissimus theologus ex sola speculatione. Sicut etiam vir doctus et eruditus in regione septentrionali, in qua nullae sunt vites, et nemo vinum bibit, de vineae cultura, deque vini potu eiusque effectibus et proprietatibus copiose poterit et acute disserere: sed quia vinum numquam gustavit, practice nesciet, quid sit vinum, quomodo laetificet cor hominis, quomodo inebriet; nec eam vini notitiam aliquando assequetur, quam rusticanus vinitor habet, qui vinum quotidie bibit: ita plane contigit, ut aliquis de plebe, qui nec legere quidem noverit, altius de Deo rebusque divinis scientia experimentali loquatur, quam vir magni nominis, qui totum vitae suae tempus in studiis theologicis consumpserit. Experientia siquidem speculationem, amor scientiam excedit; multoque facilius pervenitur ad Deum affectu quam cognitione. Omnes igitur animae vires affectui potius et orationi quam doctrinae applicare oportet, si ardentissimum Dei amorem citius consequi desideramus. Amore potius quam scientia sublimiorem Dei notitiam comparamus, quia amor ipse notitia est, et amando vehementius in contemplatione defigimur, per quam clarius atque splendidius eum intuemur. Ipsum amando minus laboramus, illi magis obsequimur: nam cognitio, quam de illo consequi possumus, in hoc exsilio certis et angustis limitibus conclusa est, amare autem possumus quantum volumus, quantum scilicet ipse dederit, qui sine modo amari desiderat; nec ullus amori terminus praefixus est. Plerique tamen stulto errore decepti malunt, semper quaerendo, numquam Deum invenire, quam amando possidere.

Caput XLIX.

Veram sanctitatem in amore Dei consistere.

Mandatum habemus a Deo, ut simus sancti: ait enim, «Sancti eritis, quia ego sanctus sum» (Lv 11, 45). Est autem sanctitas ab omni labe libera et omnino perfecta et omni ex parte immaculata puritas. Sicut enim res omnes ex mixtione peioris et inferioris sordes contrahunt et polluuntur, ut argentum ex mixtione plumbi, vestis aspersione luti: ita anima impura fit et immunda, cum rebus infimis adhaeret, nec prorsus pura ac sancta esse potest, nisi a cunctis rebus creatis avulsa sit. Consistit igitur sanctitas in omnimoda puritate, et in immobili cum Deo unione, quae arctissimo amoris nexu perficitur; cum expurgata anima ab omni rubigine terrenorum affectuum cunctisque rebus celsior eam iustitiae perfectionem adepta est, ut vere et secure audeat dicere cum apostolo. «Quis ergo nos separabit a caritate Christi? tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas? an periculum? an persecutio? an gladius? . . . Certus sum enim, quia neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare a caritate Dei, quae est in Christo Iesu Domino nostro» (Rom 8, 35 38 39). Ieiunia, eleemosynae, castigatio carnis, usus sacramentorum et aliae eiusdem generis exercitationes ad consequendam sanctitatem plurimum valent, sed sine caritate nihil prosunt, quamvis in cibos pauperum omnes facultates distribuantur, et proprium corpus igni

tradatur, ut docet apostolus (cf. 1 Cor 13, 3). Potest etiam in aliis virtutibus aliquando dispensatio locum habere, quoniam infirmi a ieiunio, pauperes a danda eleemosyna, debiles a corporis afflictatione saepe eximuntur; at a praecepto caritatis, quae omnium praeceptorum finis est et christianae legis plenitudo, nemo immunis est, nemo quacumque cogente vi, sive necessitate, aut impediri aut excusari potest, quin Deum amet, et ad eum iugiter aspiret. Paupertas, aegritudo et alia impedimenta, quae ceterarum virtutum exercitationi obicem ponunt, amori pabulum subministrant. Intus est dilectio, in corde, in voluntate; et quod a nobis super omnia requirit Deus, in nobis ipsis collocavit. Hoc est illud unum, quod solum est necessarium, et solum sufficit, ut sancti simus. Hoc maximum et praecipuum mandatum ceteris suavius et facilius: quid enim iucundius, quam amare? et quis est qui audeat dicere, non possum amare? Qui vero [plene] Deum amat, qui unus est, is omnia amat in uno, et unum in omnibus: et si aliquid aliter amat quam in uno, et propter unum, is Deum non [perfectissime] amat, quia aliquid amat quod Deus non est. Deo nihil superius est, nihil aequale: ideo mens ab illo averti nequit, nisi ad inferiora et sensibilia convertatur, a quibus elevari numquam poterit, nisi a terrenis emergens, quae pondus animae sunt, iterum revertatur ad illum, a quo infeliciter recesserat. Ut igitur sancti simus, necessarium est a nobis ipsis recedere, et ab omnibus quae extra Deum sunt, et ad illud principium regredi, a quo profluximus, totaque virtute illi adhaerere: nam ubi unum cum uno erimus, una vita, unus spiritus, una felicitas.

Caput L.

Multi sunt vocati, pauci electi.

Nullus acrior stimulus pravis moribus corrigendis, vitaeque nostrae ad normam evangelii instituendae, quam illa horribilis et tremenda sententia: «Multi enim sunt vocati, pauci vero electi» (Mt 20, 16)[1]. Si tamen eius sensum intime penetremus. Nemo enim scit, an illa vocatione sit vocatus, qua secundum propositum illi vocati sunt, de quibus scriptum est: «Quos vocavit, hos et iustificavit» (Rom 8, 30). Nemo scit «utrum amore an odio dignus sit: sed omnia in futurum servantur incerta» (Eccle 9, 1 sq). Nemo scit, an ita vocatus fuerit, ut in vocatione sua usque ad finem perseveret. Ad quod profundum secretum cum pervenisset apostolus, quasi quodam ipsius altitudinis horrore perculsus exclamavit: «O altitudo divitiarum sapientiae et scientiae Dei: quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, et investigabiles viae eius» (Rom 11, 33)! In tanto igitur salutis discrimine, in tanta perseverantiae incertitudine, continuo horrore concuti debet omnis christianus, satagens cum timore et tremore certam facere vocationem suam, ut in fide vivens, quae per dilectionem operatur, bonis operibus ostendat se ad illorum exiguum et beatissimum numerum pertinere, quos

---

[1] Nolui totum hoc caput supprimere, ne opusculum ceteroquin praeclarum ederem mancum. Cogor autem dicere, complura hic asseri immoderata nec probata. In laudato textu Mt 20, 16 agi *de electione ad gloriam*, ostendi nequit. Cuius electionis *incertitudinem* sane Christus auferre noluit (cf. infra Lc 13, 23 sq). Id certum est, neminem fore reprobum, nisi qui in statu peccati mortalis decesserit; atque etiam fide certum est, Deum ex se velle serio omnium hominum salutem. N. Ed.

misericorditer elegit Deus ante mundi constitutionem. Exiguum vero esse numerum electorum, et multo minorem quam sit numerus reproborum, etiam si de solis orthodoxae fidei cultoribus, exclusis parvulis, qui ante usum rationis obeunt, sermo sit; infallibili Scripturarum testimonio [!], multisque indiciis et rationibus, atque ipsa experientia evincitur. Nam ideo discipulos suos admonuit Christus multi laboris esse et extremae difficultatis viam salutis ingredi, ad quam non nisi per angustam portam patet accessus. «Intrate», inquit, «per angustam portam: quia lata porta, et spatiosa via est, quae ducit ad perditionem, et multi sunt qui intrant per eam.» Tum quasi admirans subdit: «Quam angusta porta, et arcta via est, quae ducit ad vitam: et pauci sunt qui inveniunt eam» (Mt 7, 13 14). Interrogatus etiam apud Lucam, «si pauci sunt, qui salvantur», respondit: «Contendite intrare per angustam portam: quia multi, dico vobis, quaerent intrare, et non poterunt» (Lc 13, 23 24). Rex David cum quaesisset a Domino: «Quis habitabit in tabernaculo tuo» (Ps 14, 1): Spiritu Sancto responsum suggerente ait: «Qui ingreditur sine macula, et operatur iustitiam.» Item in alio Psalmo: «Quis ascendet in montem Domini? . . . Innocens manibus et mundo corde» (Ps 23, 3 4). «Quis autem potest dicere: Mundum est cor meum, purus sum a peccato?» (Prv 20, 9.) Aut quis audebit asseverare se innocentem esse, et omni macula carere? Dicit Christus: «Qui non accipit crucem suam et sequitur me, non est me dignus» (Mt 10, 38). At Christi crucem quam pauci amplectuntur! Audiamus apostolum: «Omnes enim quae sua sunt quaerunt, non quae sunt Iesu Christi» (Phil 2, 21); qui autem

Christum non quaerent, reprobi sunt. Rursum ait Redemptor noster: «Amen dico vobis, nisi conversi fueritis, et efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum caelorum» (Mt 18, 3). Hoc vero si expenderit humana superbia, inveniet absque dubio paucissimos esse, qui per humilitatem et simplicitatem in naturam puerorum reverti studeant. Testatur apostolus eos, qui secundum propositum vocati sunt sancti, praedestinatos a Deo fuisse, ut conformes fierent imagini Filii sui (cf. Rom 8, 29). At quis est qui possit gloriari, vitam suam vitae Christi conformem esse? Quis est qui cum ipso patiatur, ut simul possit glorificari? Omnibus dictum: «Si autem vis ad vitam ingredi, serva mandata» (Mt 19, 17). «Omnes autem declinaverunt, simul inutiles facti sunt: non est qui faciat bonum, non est usque ad unum» (Ps 13, 3). Regnum caelorum vim pati, et violentos illud rapere, caelorum Rex testatus est (cf. Mt 11, 12). Violentum vero cum sit contra naturam, in paucis contingit; unde fit, ut pauci omnino sint, qui vim sibi inferre velint, et illud regnum futurum a sensibus abstractum, et solo fidei lumine obscure cognitum bono sensibili et praesenti praeferre. Quodsi stellae non sunt mundae in conspectu Dei, quales erunt homines terrae affixi, et in densa saeculi nocte viventes? Si omnes iustitiae nostrae sordidissimae sunt, ut ait propheta, quales erunt iniustitiae et iniquitates (cf. Is 64, 6)? «Si iustus vix salvabitur, impius et peccator ubi parebunt?» (1 Petr 4, 18.) In arca Noe pauci, id est octo animae salvae factae sunt, reliqua omnium hominum innumerabilis multitudo aquis diluvii interiit. Ex incendio infamium civitatum Loth solus cum uxore et duabus puellis evasit, ceteri omnes

ultricibus flammis consumpti sunt. Ex sexcentis fere milibus Iudaeorum qui egressi sunt de Aegypto, duo soli, Caleb et Iosue, in terram promissionis introierunt. Haec autem in figura contingebant illis, ad ostendendum quam sit exiguus numerus electorum comparatione reproborum [!]. Confirmari idem potest ex paucitate eorum, qui ex hac vita vere contriti decedunt: quamvis enim multi videantur hominibus bene mori, dolor tamen de peccatis ex metu mortis procedens ad veram paenitentiam difficillime pertingit. Nam quomodo poterit bonam vitam incohare peccator, cum ad eius finem pervenit? Quomodo poterit super omnia mala detestari peccata, suasque delicias abominari, quas totius vitae decursu intensissime adamavit? Quomodo ex animo paenitentiam amplecti, a qua semper abhorruit?[1] Quomodo statuet efficaci decreto ea deserere, si vita supersit, quibus inveterato usu assuevit? Quomodo intellectus inter morbi et mortis angores res supernaturales a sensibus remotas meditabitur, de quibus integris viribus aut numquam aut non nisi obiter cogitavit? Quomodo vincet contrariis actibus anteactae vitae consuetudinem in tantis aegritudinibus, temporis et tentationum angustiis? Experientia didicimus, vix aliquem reperiri, qui cessante periculo in proposito permanserit. Redeunt omnes ad assueta et eorum, quae metu mortis vel amicorum exhortationibus aut humana prudentia agere decreverunt, statim obliviscuntur: cum praesertim nemo fere sit, qui etiam in extremis constitutus spem

[1] Apostolis interrogantibus: «Quis ergo poterit salvus esse», Christus ipse respondit: «Apud homines id impossibile est; apud Deum autem omnia possibilia sunt» (Mt 19, 25 sqq). N. Ed.

vitae omnino abiciat, qua fraude multos decipit et perdit daemon. Accedunt languor animae exire de corpore trepidantis, et omnium facultatum deperditae vires, quae vix hominem sui compotem esse sinunt, adeo ut adstantium verba actus virtutum suggerentium aut nullo modo audiat, aut sonum dumtaxat vocis sine sensu percipiat. Bene quidem de illorum salute sperare licet, qui sub exitu vitae signa dederunt paenitentiae, sed in his nulla securitas est, cuius rei luculentum exemplum rex Antiochus praebuit (2 Mach 9). Cum enim ad extrema devenisset, sub potenti manu Dei humiliavit se orans, et promittens illata Iudaeis damna resarcire, templum exornare, spondens insuper se de suis reditibus pertinentes ad sacrificia sumptus praestiturum, et abnegato ethnicismo se Iudaeum futurum, omnemque terram perambulaturum et praedicaturum Dei potestatem. Quis poterat a peccatore plura et certiora paenitentiae signa exigere? [!] Et hic tamen veniam non meruit, sicut dicit Scriptura: «Orabat autem hic scelestus Dominum, a quo non esset misericordiam consecuturus (2 Mach 9, 13), quia nimirum eius paenitentia ex metu mortis procedens sincera non fuit. Quis haec considerans non contremiscit? Quis inter tot difficultates et discrimina certam sibi salutem audebit polliceri? Quis non trepidabit, nesciens an amore vel odio dignus sit? Quia igitur pauci sunt electi, et fortassis multo pauciores quam putamus, a multitudine recedendum est, et cum paucis sanctis, electis et innocentibus vivendum, ut quisque possit vita peracta, testimonium sibi perhibente conscientia, iusto iudici Deo dicere: redde mihi mercedem quam promisisti, quia feci quod iussisti.

OPUSCULUM III.

ASPIRATIONES ET PRECES IACULATORIAE

EX LIBELLO J. CARD. BONA QUI INSCRIBITUR «VIA COMPENDII AD DEUM» COLLECTAE.

ST. MARY'S COLLEGE LIBRARY

I. Pro diverso animi statu in via perfectionis.

1. Gemitus animae paenitentis pro incipientibus.

Quamvis expertis difficile non sit, propriis motibus ad Deum assurgere, possitque unusquisque ex pharetra sui cordis sagittas orationum depromere, ne his tamen deficientibus pius asceta aridus reperiatur, defectuve lignorum mysticus ignis in ara cordis exstinguatur: ex Scriptura et Sanctis Patribus silvulam Aspirationum collegi, pro triplici statu Incipientium, Proficientium et Perfectorum. . . . Habes hic eas in varias decades distributas, quo facilius valeant memoriae mandari: cui studio aliquot dies tribuendi sunt. Quid enim prodest multas aspirationes in libello descriptas habere, nisi etiam memoriae inscriptae, immo et insculptae sint, ut in promptu habeantur omni hora et momento? Propono autem primo loco gemitus animae paenitentis, naturae et doctrinae ordinem secutus: quia, ut perveniamus ad id quod nondum sumus, purgare primo id quod sumus et lacrimis eluere debemus.

DECAS I.

1. Domine Deus meus, ego vilissimus sum peccator; indignus plane, quem terra sustineat. Miserere mei, et salva me.

2. Domine, qui es summum bonum meum, quam longe per peccatum recessi a te, et habito

in regione hac longinqua miseriarum, ubi perdidi me.

3. Pater amantissime, peccavi in caelum et coram te, vere non sum dignus vocari filius tuus, fac me obsecro sicut unum de mercenariis tuis.

4. O quam paenitet me peccasse, dulcissime Deus, quam paenitet me, quod legem tuam transgressus sum: amplius lava me ab iniquitate mea, et a peccato meo munda me.

5. Domine Deus meus, detestor peccata mea, abominor universa flagitia mea, confiteor ingratitudinem meam, et confugio ad aram misericordiae tuae.

6. Ablue me, Christe Iesu, pretioso sanguine tuo, et munda me ab omni peccato.

7. Sana, Domine, animam meam peccatis vulneratam, unge oleo gratiae tuae cicatrices delictorum meorum, ne, quaeso, despicias me.

8. Domine Deus piissime, ab hac hora numquam transgrediar legem tuam, numquam amplius consentire volo in aliquod peccatum: malo incurrere omnem poenam, omnem infamiam atque ipsam mortem, quam deinceps peccare.

9. O Pater amantissime, da mihi ut faciam fructus dignos paenitentiae, et puniam delicta mea debita castigatione.

10. Erravi sicut ovis quae perierat, audio tamen dulcissimam vocem tuam: Tu fornicata es cum amatoribus multis, tamen ad me revertere, et ego suscipiam te.

DECAS II.

1. Nunc coepi, Domine, nunc vivere incipio, non in fortitudine mea, neque in virtute brachii mei, sed in multitudine miserationum tuarum: confirma hoc tu, quod operatus es in me.

2. Tu, Domine, integros sensus et cor docile tribuisti mihi: sed heu me miserum et infelicem, quia omnibus bonis tuis abusus sum! Tu vero Pater misericors peccantem revocasti, et a paenis inferni liberasti.

3. Doleo et angor vehementer ob innumera peccata mea, quibus te benignissimum Redemptorem offendi, diaboli servum me feci, indignationem tuam provocavi.

4. O si numquam, amantissime Pater, praecepta tua transgressus essem! O si numquam in tantam miseriam et calamitatem incidissem! O si numquam peccassem? O illos felices, qui innocentiam non perdiderunt, qui baptismatis gratiam illibatam custodierunt.

5. Statuo, summe Deus, in posterum non peccare: firmissime propono tua sanctissima praecepta non transgredi: vere et ex corde decerno cum adiutorio gratiae tuae universam legem implere.

6. Respice in me, Domine, oculis misericordiae tuae, dele praeterita peccata mea, concede mihi per bonitatem tuam gratiam emendationis.

7. O quanta fuit hactenus ignavia mea! tempus ad paenitentiam concessum perdidi, gratiam et auxilia reieci, vocibus tuis, quibus me vocabas, obsurdui: et nunc, Domine, quid faciam? Paenitet me peccasse miserere mei.

8. Eheu, Domine Deus, quanta sunt vulnera mea, quanta infirmitas et pravitas mea, pro quibus sanandis crucifixus es et occisus.

9. Deus propitius esto mihi peccatori: Iesu, Fili Dei vivi, miserere mei.

10. Dominator vitae meae, ecce vides, quia non est in me bonum, nec sanitas animae meae: miser et caecus sum, nihil possum, nihil sum sine te.

DECAS III.

1. O Salvator piissime, tu scis quot mala commisi, quot bona omisi: propitius esto mihi, et salva me.

2. O magna domus Dei, quam vilis mihi fuisti, et quam turpiter te pro nihilo contempsi!

3. O quam iuste me in infernum detrudere poteras, iustissime iudex, et mihi clementer pepercisti.

4. Confiteor, Domine, me omnium quos mundus habet vitiosissimum esse; sed nihilominus in immensa confido bonitate tua. Et si sunt super numerum peccata mea, non est etiam numerus misericordiae tuae.

5. Deus, tu scis insipientiam meam, et delicta mea a te non sunt abscondita. Delicta iuventutis meae et ignorantias meas ne memineris.

6. Deus meus, misericordia mea, oro te per dilectum Filium tuum, da mihi virtutes amplecti, vitia reicere, terrena calcare, caelestia sitire.

7. Vae tempori illi, quando te non cognoscebam summum bonum animae meae: vae caecitati illi, quando te non videbam.

8. Domine Deus meus, quando plene mihi moriar, et tibi vivam? quando me ab omnibus rebus terrenis expediam? quando sensus meos et affectus plene cohibebo et quidquid est in me vitiosum frenabo?

9. O si iam mundum contemnerem? O si terrena calcarem! O si quod amant mundani pro nihilo ducerem!

10. Utinam ab omni vitio purgatus et ab omni inordinata affectione emundatus, divino illapsu dignus essem et caelestium carismatibus gratiarum.

DECAS IV.

1. Mortifica, Domine, passiones meas, cohibe illas, et moderare amore et praesentia tua, ne me perturbent: sed magis ad id iuvent, cuius gratia eas dedisti, ad bonas scilicet operationes.

2. Amove a corde meo inanes cogitationes, et verear illud evolvere in conclavi animae meae, ubi tu habitas, quod, si ad notitiam hominum venturum esset, cogitare erubescerem.

3. Vilescat mihi, Domine, omnis creatura et nihil mihi placeat, nisi tu.

4. Dulcis Iesu, quam amabilis est gratia tua, quam suavis amicitia tua! Ne, quaeso, abicias me propter peccata mea.

5. Ne proicias me, Deus, a facie tua; accelera, precor, et sensus meos erue cito de luto faecis.

6. Ablue me, Domine, pretioso sanguine tuo, sana me vulneribus tuis, sanctifica me amarissima passione et morte tua.

7. Qui plasmasti me, et per crucem tuam redemisti mundum, adiuva me, et miserere mei.

8. Aperi mihi viscera benignitatis tuae, clementissime Pater, recipe me in gratiam tuam, et dimitte omnia peccata mea.

9. Da mihi, Domine fortis et patiens, tantam contritionem, quantam scis deberi peccatis meis. Peccavi, miserere mei.

10. Hic ure, hic seca, ut in aeternum parcas: hic me castiga, et noli in futurum reservare mala mea.

DECAS V.

1. Peccavi super numerum arenae maris; indignus sum, Domine, miserationibus tuis, sed misericordia tua superat scelera mea.

2. Nonne dixisti, Domine, gaudium esse in caelo super uno peccatore paenitentiam agente? exple igitur hoc gaudium in caelis de me.

3. Tu, Domine, qui non vis mortem peccatoris, sed ut convertatur et vivat, largire mihi vitam, qua destituor.

4. Venistine, Domine, ut iustos traheres ad te, an ut peccatores? Si peccatores? ecce me maximum omnium, trahe me ad te.

5. Miserere mei, Deus, secundum magnam misericordiam tuam: et secundum multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam.

6. Asperge me, Domine, sanguine tuo, et super nivem dealbabor.

7. Cor mundum crea in me, Deus, detersis sordibus animae meae.

8. Redemptor animae meae, quamdiu avertis faciem tuam a me, et non succurris gementi?

9. Ecce me filium prodigum, et prodigo deteriorem? miserere, Pater, et dona me annulo et veste, et dignum fac amplexu tuo.

10. Non sit frustra pro me fusus sanguis tuus, dulcissime Salvator, sed in salutem et vitam aeternam.

DECAS VI.

1. Quousque non mederis vulneribus meis, medicorum peritissime et clementissime Iesu Christe? Ecce caecus sum ad videnda quae recta sunt, claudus ad obsequia tua, surdus ad monita, mutus ad preces, paralyticus ad opera bona: miserere, et sana me.

2. Sanguine tuo medere mihi, Domine, et cura vulneribus tuis vulnera mea.

3. Domine, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me.

4. Ecce ego servus tuus sum, et filius ancillae tuae, laetifica animam servi tui, quoniam ad te, Domine, animam meam levavi.

5. Non mereor filii nomen, et tamen tu pater es, semper sis, ut semper sim filius.

6. Deus, tu scis insipientiam meam, et delicta mea a te non sunt abscondita. Utinam non peream in insipientia mea.

7. Dixi, confitebor adversum me iniustitiam meam Domino, et tu remisisti impietatem peccati mei.

8. Non veniat mihi pes superbiae, et manus peccatoris non moveat me.

9. Delicta quis intellegit? Ab occultis meis munda me, Domine, et ab alienis parce servo tuo.

10. Memento, quaeso, quod sicut lutum feceris me, et in pulverem reduces me.

DECAS VII.

1. Non intres in iudicium cum servo tuo, Domine, quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis vivens. Misericordia indigeo, pacem quaero, non iudicium.

2. Vide humilitatem meam et laborem meum, dimitte universa delicta mea.

3. Ostendo tibi, Pater, immania delicta mea, quae libentius occultarem, si possem, et obliterarem sanguine cordis mei. Atque utinam aboleantur una gutta sanguinis dilectissimi Filii tui, Redemptoris mei, ne appareat coram te foeditas mea.

4. Heu me, Domine, quia peior daemonibus sum; et in natura quidem manifestum est, in moribus etiam fateor, nam video plura in me peccata quam in illis.

5. Confiteor tibi, Deus meus, dedecora mea in laude tua: recolo coram te scelera mea, non quod ea amem, sed ut amem te, lumen oculorum meorum, et fontem misericordiarum.

6. Purissime et sanctissime Deus, malo milies mori, quam te vel levissime offendere.

7. A nullo hoste magis timeo quam a me ipso. Quis me custodiet a me ipso? Non utique ego. Nisi enim tu custodieris me, frustra ego vigilo ad mei custodiam.

8. Veni, Domine, ad me, quia longe recessi a te. Doce me venire ad te; non enim possum, nisi tu, qui es via, doceas me.

9. Detestor peccata mea, Deus meus, corde Salvatoris mei. Sicut cor Iesu ea flevit, ita ea ploro et abominor.

10. Quis mihi det, ut sit magna velut mare contritio mea, ex quo lacrimarum flumina exeant, et in illud intrent, ut iterum ac perenniter fluant?

DECAS VIII.

1. O ubi estis lacrimae, ubi dolores? Deserite omnes, et in me tot scelerum reum agminatim irruite.

2. O quam bonum erat mihi, si [potius] natus non fuissem [quam te offendissem]: neque enim vitam mihi dedisti, ut te offenderem, Deus meus.

3. O Sol mundi ocule, qui me toties peccantem aspexisti, utinam me deinceps non nisi dolentem et lugentem aspicias.

4. Contremiscite, omnes artus mei, ad horrificum nomen peccati. Et vos, omnes creaturae, vindicate in me Creatoris offensam.

5. O qualem Deum offendi; quam amabilem, quam amantem mei, Deum dilectionis, beneficentiae et bonitatis?

6. Quid iniquitatis inveni in te, o bone Iesu, ut tam crudeliter, tam impie agerem tecum?

7. O si quod factum est, possem infectum reddere! O si tempus praeteritum revocare! Quam libenter cum perdita innocentia vitam commutarem!

8. Paenitet me peccasse, Deus meus, semperque paenitebit: et si possem, infinito dolore dolerem, quod offenderim te.

9. Convertere, Domine, et eripe animam meam, salvum me fac propter misericordiam tuam.

10. Vide, Domine, afflictionem meam amaram nimis, quia non est qui auxilietur mihi, nisi tu Deus meus.

DECAS IX.

1. Siccine permittis, Domine, me indignissimam creaturam tuam a terra sustentari? O quanta est bonitas et misericordia tua!

2. Placare, Domine, et ostende mihi serenum vultum tuum.

3. Ecce Deus tuus, anima mea, ecce qui delet peccata tua: vide quanta pro te pertulit, quanta caritate te diligit: cave ne umquam ab eo discedas.

4. Hoc unum a te peto, Domine mi, exaudi me, ut non peccem, ut cognoscam et faciam voluntatem tuam.

5. Veni, Domine, in cor meum; fac flagellum de funiculis, et eice ab eo omnes profanantes domum tuam.

6. Da mihi, Iesu benignissime, unam ex tuis lacrimis, quas pro me uberrime effudisti, ut eam offeram Patri tuo in satisfactionem pro peccatis meis.

7. Recipe fugitivum tuum, clementissime Pater, pateat mihi pulsanti ianua tua, accipe me fugientem ab inimicis.

8. Mortifica et avelle a me, quidquid displicet tibi: vivifica et auge in me, quod tibi placet, tu qui mortificas et vivificas.

9. O Pater amantissime, si vis, potes me mundare. Sana animam meam, quia fateor me peccasse.

10. O si omni vitio carerem! O si sensus ab illicitis obiectis cohiberem! O si totus compositus intus et foris essem! Quando, quando ab omni labe purus ero: Quando ita expurgatus et ordinatus, ut nihil appareat in me, quod intuentium oculos possit offendere? Adiuva me, Domine Deus meus, et peccatricis animae meae ablue sordes.

2. Pia desideria ad usum proficientium.

Anima quae a Deo aberraverat, postquam rediit in viam bonam, similis est filiis Israel, quos Dominus in manu forti de servitute Aegyptiaca liberavit. Sicut enim illi egressi de Aegypto in terram fluentem lac et mel, duce Moyse, progressi sunt: ita anima ad ulteriora procedere debet; contemptis hostium tentationibus ad reditum in Aegyptum sollicitantibus, quia Dominus pro nobis pugnat et adiutor noster est, virtus nostra et tutissimum refugium, ad quem fervidis motibus cor erigere, eiusque opem iugiter implorare debemus piis desideriis et aspirationibus, quae statui proficientium specialiter conveniant. Harum decades aliquot subicio in usum et exemplum.

DECAS I.

1. Illumina, Domine, oculos mentis meae lumine fidei et sapientiae, ut te semper respiciam tamquam exemplum mihi datum ad vitam sancte instituendam.

2. O si vires animae, Christe dulcissime, per vires sanctissimae animae tuae perficeres et reformares! Utinam ad imaginem tuam me animo et corpore effingam.

3. Deus meus et vita animae meae, quis ego sum, et quae domus patris mei, ut praestares mihi tot beneficia? A te, Domine, et ad te creatus sum: tu requies mea, tu centrum animae meae.

4. Bone Iesu, spes mea et refugium meum, saluto et veneror suavissima vulnera tua: immerge me et absconde in illis: imprime illa cordi meo, ut tui amore totus ardeam et medullitus tibi compatiar.

5. Da mihi, Domine, intentionem rectam, ut ex filiali amore tuum honorem et beneplacitum in cunctis quaeram. Da intentionem perfectam, ut nec spiritualem consolationem [anxie] exquiram, sed in omni desolatione tibi adhaerere concupiscam.

6. Tolle, Domine, a corde meo nimium amorem mei, et infunde perfectum tui amorem: tolle cor servi pigri et minus fidelis, et da cor filii per sanctam fiduciam in te sperantis.

7. O si tui dumtaxat recordarer, te solum cogitarem, te solum diligerem!

8. O si ianuas sensuum meorum rebus mundanis occluderem cunctisque virtutibus ornarer, ut tibi per omnia placerem!

9. O si mentem meam ab omni multiplicitate expedires, o si eam penitus in te colligeres!

10. Quaeram te diligenter summum bonum meum, te sollicite cupiam, immensa pulchritudo mea, ad te velociter curram, vera requies animae meae.

DECAS II.

1. Discedite a me creaturae omnes, vestrarum curarum me expertem relinquite, ne impediatis salutem animae meae, neve me ab assidua Dei memoria interpelletis.

2. Ne me permittas, Domine, in salebra tepiditatis haerere et caligine ignorationis obvolvi; sed expedi vires meas, ut ad perfectionem velociter curram.

3. In tuum pretiosum sanguinem me totum proicio, ut universa delicta mea et imperfectiones absorbeat, ac in humilitate, patientia ceterisque virtutibus contineat.

4. Hoc unum volo, Domine, hoc unum desidero, hoc unum peto, ut benignis oculis respicias me.

5. Illumina cor meum, accende affectum, robora manus, ut eum virtutis gradum, ad quem sum destinatus, per tuam misericordiam adipiscar.

6. Praesta, Domine, ut per mei perfectam abnegationem ad perfectum tui amorem perveniam. Tu iussisti ut diligam te, da quod iubes, et iube quod vis.

7. Seda, precor, tentationum procellis agitatam animam meam, tu qui mari terminos ponis et dicis: Huc usque venies, et hic confringes tumentes fluctus tuos.

8. Adorna, Rex Sion, thalamum animae meae, sponsae tuae, ut nihil admittat, quod non sit honestum et decorum, nihilque in ea appareat, quod displiceat oculis tuis.

9. Utinam, Domine Deus meus, vere mitis essem et humilis corde, vere pauper et nudus spiritu.

10. Ecce, Domine, constituo me in infimo loco, infra omnem creaturam, qui peccator sum et omnium indignissimus.

DECAS III.

1. Omnem voluntatem meam in tuam, Domine, transfundo; fiat voluntas tua de me et per me in tempore et in aeternitate.

2. Conforma me, suavissime Iesu, sanctissimae humanitati tuae, et da mihi liberam ad te introversionem.

3. Instrue, dirige et adiuva me in omnibus, ut nihil agam, nihil loquar, nihil cogitem, nihil velim, nisi quod tibi sit acceptum.

4. Benedico et gratias ago omnipotenti clementiae tuae, Domine Deus meus; nam quidquid mihi impendi potuit a largitate tua, recepi semper inaestimabiliter supra condignum.

5. Domine, quid me vis facere? fac ut vivam in beneplacito tuo.

6. Da mihi, Domine, mentem tranquillam, et excita in me castae dilectionis ardorem.

7. Illucesce mihi anhelanti ad te, ne tenebrae mortis me comprehendant.

8. Quam bonum est pati pro Christo, pro Christo affligi, contemni et mori!

9. Ave dulcis Iesu, qui pro me mori dignatus es, ne permittas me damnari, quem tuo pretioso sanguine redemisti.

10. O dulcis societas, semper esse cum Christo! O dulcis vita cum Christo vivere, cum Christo pati et mori!

DECAS IV.

1. Serviat tibi, Domine Deus, quidquid ago, quidquid loquor, quidquid cogito; omne opus a te incipiat, in te finiatur.

2. Servus tuus ego sum, da mihi intellectum, Domine, ut discam mandata tua: nolo mei ipsius esse, tu libera me ab omni proprietate.

3. O quam suave est sedere in solitudine et tacere, cum solo Iesu loqui, solum Iesum meditari, in quo sunt omnia bona!

4. Planta in me, Domine, radices solidarum virtutum, et fac excrescere cum viriditate boni operis, ne velut arbor infructuosa otiosus sim in domo tua.

5. O dulcis Iesu, fons omnium bonorum, fons vitae et gratiae, dirige gressus meos in semitis tuis, et doce me facere voluntatem tuam.

6. Cor meum evacua ab omni creatura et ab omni impedimento: fac ut sim purus et simplex ac totus in te defixus: ut nihil respiciam, nihil amem in creaturis, nisi quod tuum est, et propter quod creatae sunt.

7. Da mihi fervorem spiritus tui, Iesu amantissime, accende in me ignem, quem venisti mittere in terram, ut tibi soli placere studeam et ab omnibus propter te despici exoptem.

8. O unice dilecte Iesu, ne derelinquas me desolatum in hoc exsilio! Sed sicut promisisti, ita mecum age, ut vadas et venias iterum ad me tempore opportuno, donec finito probationis certamine assumas me ad te ipsum.

9. Domine, virtus mea, sis in omnibus benedictus, in quibus me affligis; voluntatem tuam adimple in me; scio enim, quod nihil potes agere iniuste.

10. Oro te, Deus meus, eripe distractum et captivum animum meum ab omnibus concupiscentiis et corporalibus imaginibus [rerum inutilium], ut te ipsum in me illuminata ratione inveniam, qui me ad tuam pretiosam et incorruptibilem imaginem fecisti.

DECAS V.

1. Deus meus, omne bonum meum, quando replebis me gratia et caritate tua, ut cognoscam quod tu sis mihi omnia, quodque vere extra te nihil sint omnia?

2. Oriaris mihi lux sempiterna, et inclinentur umbrae vanitatis meae, ut ne atomus quidem me separet a te aut obumbret mihi.

3. O quam suavis est, Domine, spiritus tuus, et quam dulcia faucibus meis eloquia tua! Utinam semper eorum memor sim ad faciendum ea.

4. Domine Deus, desidero laudare te pro omnibus, qui te ignorant vel blasphemant sive in terris sive in inferno.

5. Intuere me oculis misericordiae tuae, et iustitiam tuam longe fac a me, Deus meus, amor meus.

6. Tu scis, Domine, quia amo te, repelle a me quidquid displicet tibi.

7. Nihil habeo, quod offeram tibi, praeter lacrimas contriti et amantis cordis; suscipe eas, et misce sanguini tuo, benignissime Iesu.

8. Tibi, Domine, hoc corpus nutrio, tibi conservo hanc vitam: vires mihi largire, ut serviam tibi.

9. Utinam efficere possem, dulcissime Deus, ut omnia gaudia, quae sunt et erunt in mundo, non sint nisi de te. In te enim verum gaudium, in te vera consolatio.

10. Posside, bone Iesu, cor meum, et reple illud gratia tua.

DECAS VI.

1. In te vivam, in te moriar, suavissime Iesu, et tam in vita quam in morte cantabo tibi, quia bonus es et in aeternum misericordia tua.

2. Absorbe, Domine, concupiscentiam meam dulcedine tua, quam abscondisti timentibus te, ne interior gustus vanis illectus et deceptus ponat amarum dulce et dulce amarum.

3. Confugiat, Domine, mens mea sub umbra alarum tuarum ab aestibus cogitationum huius saeculi, ut in te abscondita cantet. In pace in idipsum dormiam et requiescam.

4. Da quaeso, Domine, cordi meo te desiderare, desiderando quaerere, quaerendo invenire, inveniendo amare.

5. Fac me funditus mori huic mundo, et transeuntium rerum oblivisci prae magnitudine timoris et amoris tui, ut nihil temporale diligam aut metuam.

6. Deduc me, Domine, in iustitia tua propter inimicos meos, dirige in conspectu tuo viam meam.

7. Salvum me fac, Domine, quoniam defecit Sanctus, quoniam diminutae sunt veritates a filiis hominum.

8. Perfice gressus meos in semitis tuis, ut non moveantur vestigia mea.

9. Tu qui dixisti, si quis sitit, veniat ad me et bibat; da sitienti animae meae semper bibere ex te, ut secundum promissionem tuam fluant aquae vivae de ventre meo.

10. Expelle a me, omnipotens Deus, iactantiam mentis, et auge cordis compunctionem; minue superbiam meam, et perfice in me veram humilitatem; libera me ab insidiis inimici et conserva in tua voluntate.

DECAS VII.

1. Cognoscam, te Domine, virtus mea, inveniam te desiderium cordis mei, diligam te vita animae meae.

2. Tibi laus, tibi gloria, tibi gratiarum actio in saecula sempiterna, o beata Trinitas, pro [reparandis] omnibus contumeliis, quae tibi ab impiis inferuntur.

3. Laudo te, amor dulcissime, et glorifico te pro omnibus, et in omnibus bonis, quae tua gloriosissima divinitas et beatissima humanitas operata est in nobis per nobilissimum instrumentum cordis tui, et operabitur in saecula saeculorum.

4. In te proiectus sum ex utero, de ventre matris meae, Deus meus es tu, ne discesseris a me.

5. Dominus illuminatio mea et salus mea, quem timebo? Dominus protector vitae meae, a quo trepidabo?

6. In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum; redemisti me, Domine Deus veritatis.

7. Complaceat tibi, Domine, ut eruas me; Domine, ad adiuvandum me respice.

8. Iudica, Domine, nocentes me, expugna impugnantes me, apprehende arma et scutum et exsurge in adiutorium mihi; dic animae meae, salus tua ego sum.

9. Miserere mei Deus, miserere mei, quoniam in te confidit anima mea.

10. Sitivit in te, Deus, anima mea, quam multipliciter tibi caro mea.

DECAS VIII.

1. Miserere mei, Deus omnium, et ostende mihi lucem miserationum tuarum.

2. Benedicite omnia opera Domini Domino, laudate et superexaltate eum in saecula.

3. Venite, audite, et narrabo, omnes qui timetis Deum, quanta fecit animae meae.

4. Deus in adiutorium meum intende, Domine ad adiuvandum me festina.

5. Repleatur os meum laude, ut cantem gloriam tuam, tota die magnitudinem tuam.

6. Domine Deus virtutum quis similis tibi? potens es, Domine, et veritas tua in circuito tuo.

7. Bonitatem et disciplinam et scientiam doce me; quia mandatis tuis credidi: Doce me iustificationes tuas.

8. Quo ibo a spiritu tuo, et quo a facie tua fugiam? Si ascendero in caelum, tu illic es; si descendero in infernum, ades.

9. Ad te, Domine, levavi animam meam, Deus meus, in te confido, non erubescam.

10. Vidi praevaricantes, et tabescebam; quia eloquia tua non custodierunt.

DECAS IX.

1. Quis similis tui in fortibus? Domine, quis similis tui? Magnificus in sanctitate, terribilis atque laudabilis et faciens mirabilia.

2. Opto, Domine, patiens esse et humilis et resignatus: tu pro me supplere digneris, quidquid mihi deest in his virtutibus.

3. O quam desidero humilitatem habere! Da mihi thesaurum humilitatis tuae, humillime Iesu Christe.

4. O quantum desidero pati pro te, amantissime Iesu! Tametsi induxeris omnes fluctus tuos super me, laetus omnia tolerabo per gratiam tuam ob amorem tui.

5. Recordare, Domine, quia Pater meus es: ecce anima mea nuda est, indue eam virtutibus tuis: ad patrem enim pertinet, nudam pauperculam filiam vestire.

6. Quid volo praeter te, Domine, aut quid mihi prodessent omnia sine te? Tu solus sufficis animae meae.

7. Quam vani sunt homines, qui te non quaerunt; quam miseri et avari, quibus tu non sufficis!

8. O si omnium hominum quotquot fuerunt, sunt et erunt, corda et voluntas solus haberem, ut iis te summe diligerem, unicum bonum meum!

9. In te, Domine, speravi, non confundar in aeternum. Et si angelus de caelo assererit mihi me proiectum esse a facie tua, non crederem illi. . . . Etiam si occidas me et in inferno demergas me, semper in te sperabo.

10. Da mihi, Domine, vulnera tua: abhorreo enim videre cor meum, nisi vulneribus plenum, cum te adeo crudeliter pro me videam crucifixum. Non possum vivere sine vulnere, cum te undique videam vulneratum.

3. Suspiria amantis animae pro perfectis.

Perfectos appello, non ex omni parte: quis enim in hoc mundo? Immo, ut verissime scribit Bernardus Drogoni monacho: «Nemo perfectus est, qui perfectior esse non appetit; et in eo quisque perfectiorem se probat, quod ad maiorem tendit perfectionem. Perfectos igitur voco, expurgatos a peccatis, ornatos virtutibus, qui in humilitate et caritate magnos iam progressus fecerunt, et ad intimam cum Deo unionem ferventi affectu aspirant. Quia vero perfectio in amore Dei consistit, motus

anagogici ad perfectorum statum pertinentes, ex amore potissimum desumuntur, ut ex subiectis formulis apparet.

DECAS I.

1. O dulcedo cordis mei, o vita animae meae, o essentia essentiae meae, et iucunda requies spiritus mei, abstrahe me ab omnibus creaturis, ut solum requiescam in te.

2. O Domine Deus meus, spes mea et refugium meum, o dilecte votorum meorum, quando omnem dissimilitudinem et imperfectionem absumes in me?

3. O carorum omnium carissime, o sponse floride, sponse melliflue, quando me ornabis illis monilibus, quibus tibi placebo?

4. Trahe me post te, sponse dulcissime, ut alacriter, pure, perseveranter curram in odorem unguentorum tuorum.

5. Effice me hominem secundum cor tuum, praepara tibi in me gratam habitationem, ut ad me venias, et mansionem apud me facias.

6. Inebria me vino caritatis tuae, o pulcherrime amator meus, uni me tibi intime, et me totum transmuta in te.

7. O ignis increate, quando me totum incremabis flamma ardentissima amoris tui? Quando perempta in me omni proprietate totus tuus ero?

8. O dilecte mi, quem solum quaero, quando mihi pulsanti et gementi aperies? Quando te ipsum mihi manifestabis et dices, salus tua ego sum?

9. O immensa dulcedo mea, quando me totum in te rapiens, absorbebis et abscondes! Quod enim est mari absorbere unam guttam, hoc tibi est absorbere me.

10. O felicitas mea, o totum et solum gaudium meum, quando sublatis omnibus impedimentis introduces me in cubiculum gloriae tuae, et me tibi inseparabiliter agglutinabis?

DECAS II.

1. Quaesivi vultum tuum, vultum tuum, Domine, requiram: frustra enim laboro, quamdiu te non quaero.

2. Nolo te sequi, Domine, per viam consolationum et delectationum, sed veri et puri amoris. Nolo id quod egreditur a te, sed te ipsum solum. Te solum volo, te solum desidero: nihil mihi extra te.

3. In te, Domine, est omne Esse meum, omnis delectatio mea, omne bonum meum. Si quid meum dico, si me ipsum nomino, te solum intellego, qui solus meus es, et omnis essentia mea in te est.

4. Anima mea sicut terra sine aqua tibi: effunde ergo, clementissime Deus, largam super me benedictionem de rore caeli et de pinguedine terrae viventium.

5. Utinam dirumperes caelos, et ad me descenderes, ut durities mea liquefacta defluueret, et amore tuo totus ignitus inenarrabilibus te gemitibus invocarem.

6. Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est, et cogor ibi vivere, unde mallem abesse: cogor abesse a te, cum quo tantopere cupio permanere.

7. O amor quam absconditus, quam ignotus es? Te cupio, Domine, nihil aliud. Praebe mihi cor tuum et accipe meum.

8. O si possem velocissime totam terram peragrare, et clamore valido ubique vociferari: Vivat amor Iesu Christi, vivat amor Iesu Christi!

9. O superlucida et deliciosa Trinitas unus Deus, pasce me tuis influxibus. O simplicissimum et iucundissimum bonum, o bonum incommutabile, imple me te ipso: transfer in te originem meam: introduc me in fundum animae meae!

10. O carum principium meum, quando te feliciter inveniam? Quando te ardentissime diligam? Quando me totum in te rapies? Quando me totum absorbebis, et sine medio tibi unies?

DECAS III.

1. Quando obdormiam, et requiescam in te, pax mea dulcissima? Quando plene aspirabit mihi divinitatis tuae fragrantia? Quando mihi exorietur dies sempiterna tuae manifestae visionis?

2. Per tuum cor transverberatum transfige, amantissime Iesu, cor meum iaculo amoris tui, ita ut nihil terreni continere possit, sed a sola efficacia tuae divinitatis contineatur.

3. Ave Iesu, sponse melliflue, saluto et veneror te omnium electorum tuorum affectu. Excita et rege spiritu tuo vivifico omnes motus cordis mei.

4. O amor meus et omne gaudium meum, quando inclinabitur umbra mortalitatis et aspirabit dies aeternitatis? Quando deposita sarcina corporis huius cum Sanctis tuis te perenniter laudabo?

5. Recipe me, o floride sponse, inter suavissimos amplexus amoris tui, quibus constrictus spiritus meus totus ardeat et comburatur.

6. O bonum super omne bonum, o finis sine fine, quando fruar te sine modo et sine fine?

7. Pulcher es, dilecte mi, et amabilis valde, non carni et sensui, sed animae credenti, mundum cor habenti et ad invisibilia se transferenti.

8. Dominus meus et Deus meus, amem te solum propter te, et nihil amem nisi in te.

9. O suavissime caeli splendor, adure cor meum potentissimo caritatis incendio: tibi viscera mea sacrifico, ut ea aeternis flammis comburas.

10. Cupio Domine Iesu, ut, quoties aërem ad me attraho, te ipsum cordiali affectu intra me attraham, quatenus omnes cogitationes, verba et opera mea tuis cogitationibus, verbis et operibus uniantur, et sic unita Deo Patri ad maiorem eius gloriam repraesententur.

DECAS IV.

1. Da mihi, Domine, ut te videam sine forma corporea, sine specie imaginaria, sine luce creata. Trahe me post te extra me et extra omnes creaturas.

2. Malo, Domine, ex voluntate tua . . . [tecum pati, quam sine te nunc] gaudiis perfrui sempiternis.

3. Demerge, dilectissime mi, parvulam guttam spiritus mei in immenso pelago bonitatis tuae, demerge et absorbe me totum in abysso infinitae misericordiae tuae.

4. Veni, suspirata quies amantis animae meae, ut nulli mihi dies, nullae noctes eant sine te, nullus mihi somnus sine te: tibi soli vivam et moriar.

5. Quis ego sum, et quis es tu, amor meus? Numquid non multum esset, si te permitteres a me amari? sed et insuper te amari praecipis, et mihi mortem sempiternam minaris, si te non amo.

6. Clementissime Pater, sicut tu ab omni aeternitate voluisti, antequam ego essem, ita fiat: carior est enim mihi tua gravissima voluntas quam operandi libertas.

7. Quando me laetificabis in regno tuo, Domine Deus meus, clarissimo vultu tuo? Quando omnia, quae credo, lego et audio de te, et gloria tua clare et intuitive videbo?

8. Sileat ante te omnis creatura, Deus meus! Tu solus mihi loquaris, adsis et illumines, qui es omnia in omnibus, et super omnia amabilis et gloriosus.

9. Vulnera cor meum tam potenti iaculo dilectionis tuae, ut omnis terrena consolatio amara mihi reddatur, et omni solatio creaturarum libenter caream.

10. Exstingue, Domine, omnes extraneas imagines in corde meo, ut pacem nullibi, sive delectationem vel quaeram vel inveniam, nisi in te, dulcissime Deus meus.

DECAS V.

1. O caritas, Deus meus, fac me obsecro unum tecum, sicut tu et Pater unum estis, et sufficit mihi.

2. Utinam, suavissime Iesu, ea flamma amoris arderem, qua ardent Seraphim, qua ardet Mater tua, qua ardes tu.

3. O si possem ab omnium cordibus amorem, qui non est tuus, evellere et tuum inserere, ut amore tuo omnes arderent et languerent!

4. Amo te, Deus meus, quia Deus es. Amo te aeternitas mea, quia aeternus es. Amo te immensitas mea, quia immensus es.

5. In amoris signum gratulor tibi, Deus meus, divinitatem tuam, simplicitatem tuam, aeternitatem tuam omnesque tuas perfectiones, quae ita sunt in te, ut idem sint quod tu.

6. Utinam omnia, quae cogitavi, quae sum locutus et operatus, ex puro tui amore semper fuissent! Utinam te semper amassem!

7. O si possem, Deus meus, retrovertere annos meos, et peractae aetatis spatia amoris tui actibus replere! O si te semper dilexissem, cum alia extra te dilexi!

8. Nihilum mei praecessit me a diebus aeternitatis tuae, Deus aeterne! Nunc vero exsulto tibi factori meo, et cupio annihilari quidquid in me terrenum est, ut tu solus vivas in me.

9. O aeternitas quam clare luces, quam blande, quam praecise, quam in puncto! Ad te secedo a mundo isto sensibili: in te meum solatium et recreatio mea est post negotia vitae humanae, post taedium vitae labentis.

10. Tu desiderium collium aeternorum, dulcissime Iesu; tu desideratus cunctis gentibus; tu sponsus, tu rex cordium; tu amor meus, et omne bonum meum.

DECAS VI.

1. Tu scis, Domine, quia, si possem, omnem tibi laudem, gloriam et honorem tribuerem, quibus te laudant, glorificant et honorant omnes Angeli et electi tui; sed quia impotens ad hoc sum, suscipe saltem desiderium meum et bonam voluntatem.

2. Exclude a me, Deus, omnia impedimenta gloriae tuae, et in eo statu me constitue, quem aptiorem fore nosti, ut maior tibi gloria ex me proveniat.

3. Possideam te in medio cordis mei, beatitudo sempiterna! possideam te, summa dulcedo animae meae!

4. Me tibi resigno, creator meus, pure propter te ad omnia officia, loca, casus, eventus statumque animae et corporis, qui tibi placuerit.

5. Nihil a te peto, Domine, nihil volo nisi pro maiore gloria tua. Quodsi per ignorantiam vel errorem aliud peterem, nolo exaudiri.

6. Si tibi aequale praestatur obsequium, malo, Domine, desolationem quam consolationem, ut pro tui amore aliquid patiar internae afflictionis.

7. Quia sine te nihil possum pati pro te, da mihi multam et magnam gratiam, ut multa et magna patiar pro amore tuo.

8. Maior es omni laude, Deus meus; et ob id gaudeo, quia, quidquid obsequii omnes purae creaturae praestare tibi quocumque modo conantur, longissime impar est dignitati et magnitudini tuae.

9. Quidquid virtutum, piorum actuum et affectuum in libris editis et edendis describitur, quidquid fieri potest tibi gratum et acceptum, id omne approbo et volo, et cum gratia tua perficere cupio.

10. Utinam possem, Deus meus, aliquid hoc momento efficere, quod summe tibi placeat. En hoc, quod nunc aggredior, pure ad hoc dirigo, ut maximam in eo habeas complacentiam.

DECAS VII.

1. Quaeso te, Domine, ne patiaris quidquam in me, quod non sit usquequaque tuum et divinum; et si quid est, illud protinus evelle.

2. Si scirem, Deus meus, me fore annihilandum, adhuc tibi omni studio servirem; non enim tibi servio propter me, sed propter te.

3. Da, bone Iesu, ut oratio illa tua suam vim in me habeat, ut sicut tu in Patre et Pater in te est; ita ego tecum unus sim voluntate, amore, opere, moribus et vita.

4. Exstingue me, Domine, in corde omnium hominum; et cunctos homines in corde meo [si inordinate in eos feratur] occide, ut mihi mundus crucifixus sit et ego mundo.

5. Mitte mihi, Deus, quamcumque vulneris afflictionem et crucem; et in omni tribulatione praesta, ut reum me fatear et cognoscam, et ut me ipsum contemnam.

6. Hactenus quosdam amavi, qui me non amabant; iam te amabo, amator aeterne, qui me amasti, antequam te novissem; quem amare virtus summa est, a quo amari felicitas.

7. De profundis cordis mei clamo ad te, suavissime Deus, ut auferas a me vanissimum amorem corporeae pulchritudinis, et me totum transferas ad purissimum amorem decoris tui.

8. Illabere, precor te, in penetralia cordis mei, et imprime mihi servo tuo dulcissimam et admirabilem speciem tuam, ut quiescam in suavitate praesentiae tuae.

9. Veni, Domine, amor meus, gaudium meum et corona mea: veni et noli amplius tardare, ne ex nimio desiderio sine sensu efficiar.

10. Scribe, dulcis Iesu, nomen tuum in corde meo; et amorem tuum mellifluum per iugem memoriam pectori meo inscribe.

DECAS VIII.

1. Vincat nequitiam meam, Domine, immensa bonitas tua, et imaginem tuam in me recognosce, quamvis deturpatam.

2. Revertor ad te, felicissimum principium meum, dulcis origo et finis meus: esto deinceps totum ac solum cogitationum mearum obiectum.

3. O unum divinum, te solum desiderat cor meum, libera me ab omni multiplicitate.

4. Diligam te, Deus, pro dono tuo et pro modo meo, exiguo quidem et minus iusto; sed non pos-

sum ultra quam possum; potero autem plus, cum plus donare dignaberis, numquam tamen prout dignus haberis.

5. O quam beati sunt illi, qui edunt et bibunt ad mensam tuam in regno tuo, quoniam te ardenter diligunt, et te fruuntur in laetitia et exsultatione. Ego autem hic fame pereo; et proiectus in cinere et caligine lumen caeli non video.

6. Sitio te clare cognoscere, esurio te perfecte diligere, nec desiderium meum adipisci valeo. Obsecro, Domine, si inveni gratiam in oculis tuis, ostende mihi faciem tuam.

7. Fac mihi, Domine, quodcumque placitum fuerit in conspectu tuo: in manibus tuis ego sum, et corpus meum et spiritus meus: quocumque pervenero, laudabo te et exsultabo vehementer.

8. Satia animam meam ad te suspirantem, felicitas mea, et reple esurientem bonis tuis.

9. Deiciantur, quaeso, omnia simulacra de throno gloriae tuae, ut tu sis solus regnans in corde meo, nec sim ego amplius miserabiliter instabilis et fugitivus a te.

10. Uniat me sibi Verbum Dei, gignat se ipsam in me sine intermissione aeterna sapientia, et pro minimo mihi erit, si me despiciant caelum et terra, et omnia quae in iis sunt. Quodsi me repuleris ab osculo tuo, non poterunt me omnia, quae infra te sunt, consolari.

DECAS IX.

1. Veni gaudium meum, lumen oculorum meorum: veni amor meus, lux incomprehensibilis, imple omnes potentias animae meae intus et foris, ut nihil nisi te videam, cogitem, amem et desiderem.

2. Tu dixisti, Domine: Ducam eam in solitudinem, et ibi loquar ad cor eius. Et quid aliud est solitudo, nisi te solum amare, in te solo quiescere?

3. O divina solitudo tam concupiscenti animo desiderata, quando fiet istud, ut in te omnino quiescam?

4. Heu me, quia non diligo te, vita animae meae, nam si vere te diligerem, semper te in corde haberem; scriptum est enim: Ubi est thesaurus tuus, ibi est et cor tuum.

5. Congrega nos in unum, potentissime amator, data est enim tibi omnis potestas in caelo et in terra.

6. Trahe me post te, suavissime Redemptor, qui dixisti: Si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me ipsum.

7. Accende cor meum igne tuo, Deus meus; tu enim ignis comburens es, et facis ministros tuos ignem urentem.

8. Deus meus es tu, qui infinita tua bonitate locupletissimus, nec bonorum meorum nec alterius cuiusque rei indigentiam habere potes. Et in hoc gaudeo et exsulto, quod nulla tibi perfectio nec quidem per imaginationem adiungi possit.

9. Domine Iesu, quantum te diligunt, qui te noverunt: Pater tuus te diligit, Spiritus Sanctus te diligit; omnes Angeli, omnes electi et amici tui amore tuo exardescunt; et ego solus frigidus ero?

10. Libera me, Deus, a multiloquio, quod patior intus in anima mea: non enim cogitationibus taceo, etiam si vocibus taceam. Multae sunt cogitationes meae quales tu nosti, cogitationes hominum, quoniam vanae sunt. Da mihi iis non consentire nec immorari, ne me impediant ab amore tuo.

DECAS X.

1. O amor, quam parum cognosceris et amaris! Accede ad me, o amor, et si nullibi requiem invenis, te totum transfunde in me, aeterne et suavissime amor.

2. Semper ardeat ignis amoris tui in altari cordis mei, et in tantum crescat incendium, ut non solum sacrificium, sed et ipsum altare comburat et consumat.

3. Nihil me laetificet, Domine Iesu Christe, nisi tu: nihil me contristet nisi culpa mea et offensio tuae maiestatis.

4. Tu es unicum desiderium meum, aeterna Sapientia, tu thesaurus quem quaero, tu beatitudo quam suspiro.

5. Quam pulcher es, dilecte mi, quam speciosus in deliciis tuis! Utinam potentissimus amor tuus omnem extraneum amorem in me occidat. Quidquid videro, quidquid audiero, quidquid sensero; tu solus intres et possideas cor meum.

6. O amor potentissime, qui lutum transfiguras in Deum, transforma me totum in te. Nimis saxeum est cor meum, nisi molliatur sanguine tuo: nimis distractum est, nisi colligatur in latere tuo.

7. O aeterna veritas, et vera caritas, et cara aeternitas. Tu es Deus meus, ad te suspiro die ac nocte. Te amo, te diligo et magis amare desidero: percussisti enim cor meum verbo tuo, ut amarem te.

8. Quid amore dulcius? quid securius? quid suavius? Quare sagittis eius non est transfixum cor meum? Ergone amor tuus circumdat me undique, et nescio quid sit amor? cur sic maneo insensibilis? cur me magis attraxit creatura quam creator?

9. Venustissime Iesu, vita mea perennis, per quam vivo et sine qua morior, vita dulcis et amabilis; concede ut tibi iungar, te complectar, et suavi caritate soporatus in te obdormiam.

10. Quando te videbo, dulcissime Deus? Quando apparebo ante faciem tuam? Quando transibo in admirabilem domum tuam? Quando videbo te in terra viventium? In ista enim terra iumentorum mortalibus oculis videri non potes, sed in regione Angelorum videbimus te, sicuti es.

II. Pro exercitio diversarum virtutum.

Norunt omnes, qui vel primis philosophiae rudimentis imbuti sunt, omnem vim et laudem virtutis in actione sitam esse. Habitus enim virtutum, sive a Deo infundantur sive acquirantur a nobis, data opportunitate in opus exire debent: et hoc est primarium eorum munus, bonae actionis principium et fontem esse, et potentiam, quam imbuunt, disponere ad hoc, ut certius et facilius operetur. Causa exigui profectus in vita spirituali, non defectus cognitionis aut desiderii, sed defectus exsecutionis esse solet. Aliud est scire multas divitias, aliud possidere: nec notitia divitem facit, sed possessio. Actiones autem, quibus unaquaeque virtus aut generatur aut crescit, duplices sunt: internae et externae. De externis non est hic disserendi locus, nec earum usus semper occurrit. Internae perfectiores sunt, solaque mente et voluntate perficiuntur, et ideo his incumbere possumus omni loco, omni tempore, et in qualibet occasione. Sunt qui unam virtutem singulis mensibus seligunt; cui ex professo incumbant, instituto ea de re examine particulari, quae res necessaria omnino est pro-

ficere in studio perfectionis desiderantibus, ut fusius explicavi in meo Horologio christianae diei (c. 2, § 8; c. 4, § 2). Scripsit etiam de virtutis actionibus luculentissimum tractatum ex Scripturis et Patribus Bernardinus Rossignolius, quem lectori meo enixe commendo. Ego interim in exemplum actus subicio praecipuarum virtutum per breves aspirationes ferventissime eliciendos: qui modus servari quoque potest in reliquarum actibus, ad usum et praxim quotidianam describendis.

1. Actus fidei.

1. Auctor fidei, Iesu Christe, firmissime credo vera esse omnia, quae te revelante credit et docet sancta mater Ecclesia, et pro hac assertione et veritate milies mori paratus sum.

2. Auge in me fidem a te semel infusam, vitamque fidei consonam concede, ut, quod mente credo, moribus exprimam.

3. Testimonia tua, Domine, credibilia facta sunt nimis, utinam secundum ea semper vixissem.

4. Verissima sunt omnia, quae in sacris libris et apostolicis traditionibus ac decretis Ecclesiae continentur: pro qua veritate tuenda vitam meam libentissime offero.

5. Omnino verum est, te Deum meum unum esse in substantia et Trinitatem in personis: quod ego per medios gladios et ignes profitebor.

6. Utinam fides tua integra semper et sincera conservetur, qualem tu, Domine, tradidisti, qualem Apostoli praedicaverunt.

7. Credo tibi, o summa veritas, et quia fides sine operibus mortua est, da mihi, ut fidem meam patientia et caritate aliisque virtutibus vivam esse demonstrem.

8. Gratias ago tibi, Domine, quod mihi fidem dederis, qua te cognoscerem, quod me christianum feceris et catholicae Ecclesiae membrum. In hac fide vixi, in eadem mori volo, atque utinam pro eadem.

9. Credo te Deum ingenitum, Filium unigenitum, Spiritum Sanctum ab utroque procedentem. O credam, et fruar semper, quia tu Deus meus es, principium meum et finis ultimus, et mea aeterna beatitudo.

10. Credo te Dei Filium pro mea salute carnem humanam induisse. Credo te passum pro me et mortuum in cruce. Credo te Deum et hominem in sacramento mirabiliter exsistere. Credo haec omnia et alia, quae de te docet Ecclesia, et credens adoro et amo te.

11. Revela, Domine, oculos meos, et considerabo mirabilia de lege tua. Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo.

12. O si fidem possem annuntiare in universo mundo, et omnes infideles ad Deum convertere, quam libenter id facerem, etsi propterea omnia tormenta sustinere deberem.

13. Utinam possem, Deus meus, omnium infidelium intellectibus in te credere, omnium affectu te amare, omnium viribus tibi servire!

14. Discedite a me omnes pessimi haeretici, filii diaboli et pestes animarum: vestram doctrinam detestor et abominor, et cum Ecclesia Dei anathematizo.

15. Quaecumque docet fides, adeo firmiter credo, ac si oculis ea viderem. Adauge, Domine, et confirma fidem meam: hac enim duce securus ibo ad tribunal tuum, quacumque hora me vocaveris, quia credo et spero videre bona tua in terra viventium.

2. Actus spei.

1. Clementissime Deus, tametsi multa et gravissima peccata commiserim, spero tamen ex tua misericordia et ex bonis operibus gratiae tuae adiutorio praestitis [seu praestandis] me gloria sempiterna fruiturum.

2. Et si reus essem omnium peccatorum mundi, tamen in te sperabo; maior est enim misericordia tua quam iniquitas mea.

3. Gaudeo, Domine, nihil in me esse, in quo confidere possim; laetor quod nullibi spes mea consistere queat nisi in te, qui solus es refugium meum et firmamentum meum.

4. Dixisti, Domine, et ita est: Sine me nihil potestis facere: quid ergo residui habeo, nisi ut oculos ad te dirigam, et tu, o bonitas, adiuves me?

5. Adiutor meus esto, ne derelinquas me neque despicias me, Deus salutaris meus. Tamquam prodigium factus sum multis et tu adiutor fortis.

6. Ad te confugio, Domine, ut per patientiam et consolationem Scripturarum spem habeam, et in te sperans non confundar.

7. Omnis spes mea, optime Iesu, et totius fiduciae certitudo in pretioso sanguine tuo mihi est. In ipso respiro, et in ipso confisus ad te pervenire desidero, non habens meam iustitiam, sed eam quae est ex te.

8. Quidquid asperum et molestum mihi evenire permiserit divina providentia tua, benignissime Pater, semper in te sperabo: certus enim sum, quia si in inferno demersus fuero, inde me liberabis.

9. Magna valde est misericordia tua, Domine, et in ea sola posita est tota spes et consolatio mea.

10. Mirifica misericordias tuas, qui salvos facis sperantes in te: custodi me ut pupillam oculi, sub umbra alarum tuarum protege me.

11. Bonum est confidere in Domino, quam confidere in homine: bonum est sperare in Domino, quam sperare in principibus.

12. Domine virtutum, beatus homo qui sperat in te. In te eripiar a tentatione, et in Deo meo transgrediar murum.

13. Toto corde firmissime spero, omnipotens Deus, me posse a te omnia obtinere, quae mihi necessaria sunt ad salutem: et quia Filius tuus, Redemptor meus, omnia bona mihi promeruit, tantam in eius meritis fiduciam habeo, ac si bonum, quod desidero, iam tenerem et possiderem.

14. Ego autem in te speravi, Domine; dixi: Deus meus es tu, in manibus tuis sortes meae.

15. O si cito adveniret regnum tuum, summum bonum meum, regnum quod spero, quod exspecto, quod toto corde concupisco! Utinam cito adveniat, quia regnum omnium saeculorum est, plena possessio totius felicitatis.

3. Actus caritatis erga Deum.

1. Oro te, dulcissime Deus, ut cordis mei principatum geras. Absit a me, optatissimum bonum meum, ut aliquid amem praeter te.

2. Ure me incendio decoris tui, speciosissime princeps cordis mei: sacrifico tibi omnia viscera mea et praecordia mea.

3. Vive, potentissime imperator cordis mei, et dominare, sicut decet te. O quam mihi placet, ut regnes in aeternum et ultra.

4. Utinam tot milia cordium quot tibi placuerunt vel placere possunt, ipse possiderem, ut te perfectissime amarem.

5. Utinam subdere tibi possem, amabilissime Domine, omnia colla filiorum Adae, ut te solum requirerent et amarent.

6. O vince, amor meus et serena lux oculorum meorum; omnia mihi sordeant et vilescant praeter te.

7. O amabile principium meum et tota sufficientia mea, nihil volo, nihil cupio praeter te.

8. O quantum gaudeo quod Deus sis, summe bonus et perfectus, immensus, infinitus, iustissimus, sapientissimus, omnipotens et incomprehensibilis! Amo te pure propter te ipsum et gaudeo de bonis tuis ob hanc solam causam, quia bona tua sunt.

9. Ad te summum bonum toto cordis affectu feror, in immensa bonitate tua exsulto: gaudeo, quod omnes Angeli et Sancti adorent et laudent te.

10. Utinam possem amare te, quantum amabilis es! Sed quia hoc excedit vires omnium creaturarum, utinam saltem amem te, quantum possum, quantum debeo.

11. Reple, Deus meus, animam meam amore tuo, ut amore totus ardeam, et amore aestuans amore moriar.

12. Quam paenitet me, quod alia extra te dilexi. Utinam possem transactos annos revocare et amoris tui actibus replere!

13. O dulcissima vita animae meae, utinam deficiat in te cor meum! Quid enim mihi est in caelo? et a te quid volui super terram?

14. Unam petii a te, Domine, hanc requiram, ut inhabitem in domo tua omnibus diebus vitae meae.

15. Utinam ultimus halitus, quo animam efflabo, halitus amoris sit, moriar amore tuo, Deus meus, et quia vitam ab amore non incohavi, da mihi vitam amando finire. Ultimus vitae actus sit amare.

4. Actus caritatis erga proximum.

1. Insere, Domine, pectoribus nostris tuae dilectionis affectum, ut diligamus nos invicem, sicut tu diligis nos et alter alterius onera portemus.

2. Da mihi, Domine, non diligere verbo neque lingua, sed opere et veritate, ut, quaecumque volo ut faciant mihi homines, id faciam illis.

3. Doleo, Deus meus, quod ea hactenus non praestiti in obsequium proximi mei, quae tuo auxilio adiutus poteram.

4. Detestor quidquid iniuriae et offensae olim patravi verbo, opere et cogitatione in proximum meum, paratus singulis satisfacere, si quid alicui debeo. Inspira tu Deus, ut sciam; et da, ut faciam.

5. Amator hominum Deus, oro te pro omnibus, qui persequuntur et calumniantur me, et qui me quovis modo offenderunt. Da illis salutem mentis et corporis.

6. Utinam, clementissime Deus, omnes peccatores resipiscant et convertantur ad te.

7. Obsecro, Domine, ut omnes, qui oppugnant Ecclesiam tuam, dexterae tuae potentia conterantur et agnoscant veritatem.

8. Propono, Domine, omnes iniurias et offensas, te adiuvante, aequo animo tolerare; nec ullum umquam hominem, quantumvis mihi infestum, odio habebo.

9. O si possem pro fratribus meis, iis praesertim, qui me aliqua iniuria aut molestia afferunt, sanguinem fundere, quam libenter id facerem. Confirma, Domine, in me hanc voluntatem.

10. Fac, obsecro, Deus meus, per viscera misericordiae tuae, ut omnes ad te convertantur, qui rebus terrenis adhaerent, et quos voluptas carnis illexit.

11. O si ego possem omnes peccatores ab erroribus vitae suae convertere, etiam cum vitae dispendio id praestarem.

12. Utinam totus mundus in te crederet et te cognosceret. Confiteantur tibi populi Deus, confiteantur tibi populi omnes. Omnis terra adoret te et psallat tibi.

13. Diligo te, Domine, toto corde, et proximum in te et propter te.

14. De bonis omnium fratrum meorum gaudeo, et de malis doleo, ac si mea forent: et mala quidem ab omnibus avertere efficaciter vellem, si possem, bona vero multiplicare.

15. Libenter, si possem, omnium indigentium necessitatibus subvenirem, esurientibus cibum, sitientibus potum darem; reliqua item opera misericordiae spiritualia et corporalia exercerem.

5. Actus patientiae.

1. Si oportuit te, Christe, pati et ita intrare in gloriam tuam, quo pacto ego in illam intrabo nisi via regia sanctae Crucis?

2. Cognovi, Domine, quia aequitas iudicia tua, et in veritate tua humiliasti me.

3. Optarem potius cunctos . . . [dolores] tolerare, quam tuam iustitiam violare.

4. Iram tuam, Domine, portabo, quoniam peccavi tibi. Quodsi bona suscepi de manu tua, quare mala non sustinebo?

5. In omni adversitate te, bone Iesu, recogitabo, quia talem pro me sustinuisti adversus temetipsum contradictionem.

6. Utinam dignus sim gaudenter cum Apostolis tuis contumeliam, pauperiem et quidquid volueris pati pro nomine tuo.

7. Quidquid laboris mihi umquam acciderit, id propter te, Domine, patienter feram. Si tentationibus exercear, si maeror importunus ingruat, si morbi, si dolores, si quaevis tormenta contingant, omnia te iuvante fortiter tolerabo.

8. Absit a me, Domine, ut animum despondeam a christiana perfectione comparanda: omnes enim difficultates, te duce, superabo, et in Deo meo transgrediar murum.

9. Absit a me, ut amore vitae vel timore mortis a virtutis proposito desistam. Et si me oporteret universis mundi miseriis et calamitatibus obrui, [per gratiam tuam] numquam a te recedam.

10. Imprime, fortissime Deus, robur magnum cordi meo, [ita ut] cupiam te sequi per omnem afflictionem et desolationem internam et externam.

11. Ut iumentum factus sum apud te, Domine Deus meus: Tu nosti onus meum, quale sit; da mihi illud patienter ferre, ut per viam crucis extollar ad te.

12. Offero me tibi, Domine, [cum gratia tua] paratum ad omnia mala aequanimiter, hilariter, ac sine ulla prorsus querimonia sustinenda.

13. O si patientiam sancti Iob assequi possem et constantiam sanctorum Martyrum!

14. Utinam dignus essem, martyrium pro te subire, Domine virtus mea et firmamentum meum. Utinam [gratia tua me ita firmaret, ut] pro te vivus comburerer, vel assari cum Laurentio mererer!

15. Da mihi, Domine, disciplinam, ut non auferas misericordiam; caede contumacem, ut reddas mihi promissam hereditatem. Auge tormenta, sed auge patientiam.

6. Actus humilitatis.

1. O gemma pretiosissima humilitas, quando te possidebo? quando tranquillitatem animorum tibi obsequentium habebo? quando tuo splendore et pulchritudine ornatus ero?

2. Noverim te, noverim me, Deus meus: quoniam in te sunt omnia bona mea, et ex me nihil sum.

3. Hoc ex corde desidero, bone Iesu, hoc eligo, abiectus esse et pusillus in domo tua magis quam habitare in tabernaculis peccatorum.

4. Nolo, Domine, ut me homines laudent et honorent, quia omni laude et honore indignissimus sum: volo autem ad gloriam tuam despici, conculcari et tamquam canis mortuus vilissimus reputari.

5. Latrones ipsi et sacrilegi, o misericordissime Domine, perfectius tibi famularentur, si tot beneficiis ac donis eos cumulasses, quibus me benignissime affecisti.

6. Peccavi, Domine, et non sum dignus aspicere altitudinem caeli prae multitudine iniquitatum mearum.

7. Omnia animalia pro captu suo tibi, Domine, appropinquant; solus ego infinita vitae meae turpitudine a te recedo.

8. Unde mihi haec insania, Deus meus, ut audeam gloriari tot peccatorum reus, ob quae potuisti in momento mittere me in gehennam?

9. Abicio me, Domine, propter te infra homines universos, quia vilior et contemptibilior omnibus sum, et pro tali haberi ac tractari desiderem.

10. Nihil aliud velim, nihil optem, altissime Deus, nisi pati et contemni pro te; da mihi claram et veram mei notitiam.

11. Indignus sum, Domine, omnibus donis tuis, ob vilitatem et ingratitudinem meam: indignus consortio hominum, propter sordes culparum mearum, quarum pessima tabe vel aërem ipsum inficio.

12. Utinam universi homines, aequissime Deus, miseriam meam agnoscerent et despicerent me, ac meam mihi indignitatem exprobrarent, ut spernerer propter te.

13. Domine, non sum dignus calcare hoc pavimentum, per quod transeunt tot servi tui, quibus comparatus vermis sum et non homo, opprobrium hominum et abiectio plebis.

14. Absit a me, Domine, ut velim ambulare in magnis et in mirabilibus super me. Magna enim est abyssus fragilitatis et nihili mei: nihil sum, nihil possum sine te.

15. Fac me, Deus, tamquam pavimentum mundi, ut ab omnibus conculcer et indignissime tracter, quia sic exigunt peccata mea.

III. Fasciculus aspirationum ad Iesum, ad beatam Virginem, ad caelites universos.

Tametsi oratio, ut est actus religionis, cultum latriae continens, ad solum Deum fundenda sit, tamquam ad primarium auctorem boni, qui illud per se ipsum conferre potest, certum est tamen ex fide catholica, posse nos et debere Angelos etiam et sanctos homines cum Deo regnantes humiliter exorare, opemque illorum devotis aspirationibus implorare. Licet enim Christus sit principium universale totius meriti, mediator Dei et hominum, qui semper interpellat pro nobis; aliis tamen mediatoribus indigemus, qui pro nostris necessitatibus efficaciter intercedant. Notissima est sententia Eliphaz

Themanitis ad patientissimum Iob: «Voca ergo, si est qui tibi respondeat, et ad aliquem sanctorum convertere» (Ib 5, 1). Ideo pretium me facturum existimavi, si huic lucubrationi caput istud attexerem, quo varias aspirationes breviter digessi ad Iesum Redemptorem, a quo primitus omnia bona speranda, tum ad Virginem Beatissimam eius genetricem, deinde ad Angelos et reliquos cives caelestis patriae, ut ipsi nobis quidquid ad salutem et perfectionem necessarium est, suis precibus obtineant, pro sua in nos pietate et apud Deum auctoritate.

1. Ad Iesum Redemptorem.

1. Iesu sapientia Patris, da mihi quaerere et sapere, quae sursum sunt, ut gustem quam suavis es.

2. Iesu verbum Patris, utinam audiam quid loquaris in me.

3. Iesu Redemptor, esto mihi in Deum protectorem et in domum refugii, ut salvum me facias.

4. Iesu frater primogenite, fac me tibi coheredem in domo Patris nostri.

5. Iesu Fili Dei, qui pro me factus es homo, non sit mihi grave humiliari pro te.

6. Iesu creator meus, cor mundum in me crea, et spiritum rectum innova in visceribus meis.

7. Iesu vita mea, tibi soli vivat anima mea, nam mihi vivere tu es et mori lucrum.

8. Iesu Domine mi, posside me servum tuum, et nemo praeter te.

9. Iesu praeceptor, doce me facere voluntatem tuam, ut discam a te, quia mitis es et humilis corde.

10. Iesu lux mundi, illumina oculos meos, et deduc me in semitam mandatorum tuorum.

ST. ALBERT'S COLLEGE LIBRARY

11. Iesu fons vitae, sitivit in te anima mea: fac me haurire aquas in gaudio de fontibus tuis.

12. Iesu pastor bone, propter nomen tuum deduces me et enutries me.

13. Iesu Salvator, salva me, qui venisti quaerere et salvum facere quod perierat.

14. Iesu sponse sanguinum, desponsa te mihi in misericordia et miserationibus.

15. Iesu amator speciosissime, trahe me post te in funiculis caritatis.

16. Iesu zelator animarum, cuius deliciae esse cum filiis hominum, amem te ardentissimo amore, et cetera omnia propter te.

17. Iesu panis vitae, anima mea sustinet te, ne dimitte eam ieiunam, ut non deficiat in via.

18. Iesu iudex misericors, qui non venisti perdere quemquam, parce mihi et responde pro me.

19. Iesu corona, et merces nostra magna nimis, iube me numerari inter electos tuos.

20. Iesu gloria mea, cupio dissolvi et esse tecum: da mihi vivere in te et in te mori.

2. Ad beatam Virginem Mariam.

1. Protege me, dulcissima Virgo Maria, sub umbra alarum tuarum, et non recedat in aeternum mellifluum nomen tuum ab ore et corde meo.

2. Ne umquam elongeris a me, potentissima Mater Dei, quia circumdederunt me undique inimici mei.

3. Quid possum sine te, Virgo beata, aut quid fiet de me, si averteris faciem tuam a me?

4. Quando venies, dulcissima Virgo, quando apparebis indignissimo servulo tuo?

5. Spiritus tuus, o Maria, super mel dulcis, et possessio amoris tui super aurum et topazion.

6. Sentiat anima mea suavitatem amoris tui, et in tuis semper versetur laudibus, quia unica post Deum consolatio mea tu es.

7. Compatere, Domina animae meae, ad te suspiranti, respice in me, et festina in adiutorium meum.

8. Da mihi gratiam tuam, ut semper de te gaudeam, et post istud exsilium te contempler in gloria.

9. Sicut filius ad sinum matris, ita suspirat ad te anima mea, ne despicias me, Mater misericordiae.

10. Quantum desidero videre vultum tuum, speciosissima Virgo, assume me velociter ad te, et comple desiderium meum.

11. Quis non diliget te, Regina cordium et Mater sancti amoris, quis non diliget te? Utinam omnes creaturae tibi serviant, et in amore tuo vivant ac moriantur.

12. Suscipe cor meum, dilectissima Mater mea, et offer illud purissimis manibus tuis purissimo Filio tuo.

13. Gaudeo et exsulto, beata Virgo, quod Deus te amet super omnia opera sua, et de hac re super omnia delector: magisque optarem apud inferos paenas pati, quam ut momenti spatio quidquam de gloria et dignitate tua minuatur.

14. Sperent in te, qui noverunt nomen tuum, gloriosa Virgo, quoniam non derelinquis sperantes in te.

15. Gloriosus vultus tuus mihi appareat in extremis et consolatio tua laetificet egredientem spiritum meum, clementissima Mater.

3. Ad sanctos Angelos.

1. Angele sancte, vitae meae gubernator et custos, apprehende arma et scutum, et exsurge in adiutorium mihi.

2. Custodi me sub umbra alarum tuarum ab insidiis inimici, et ab omni periculo et tentatione.

3. Adesto mihi, beatissime spiritus, doce, dirige et protege me: cumque finis vitae meae advenerit, in extrema lucta versanti benigne succurre.

4. Septem spiritus, qui adstatis ante Dominum: purgate, illuminate et perficite me: et dirigite omnia studia et actiones meas ad gloriam Dei et animae meae salutem.

5. Estote mihi singulare solatium in morte, Angeli Dei, potentes virtute, qui estis in vita salutare praesidium.

6. Infundite menti meae deificum lumen, ut absumpta omni materia totus ardeam divino amore.

7. Venite in adiutorium meum, caelestis militiae exercitus innumerabiles, et defendite me ab incursu malignorum spirituum.

8. O supremi amatores Dei, succendite me illo igne, quem Dominus Iesus misit in terram et voluit vehementer accendi.

9. Fontes sapientiae, pascite me caelesti doctrina, et docete me scientiam Sanctorum.

10. Facite me, mentes purissimae, docilem Dei, ut discam iustificationes eius, et discussis tenebris divinum lumen inserite menti meae.

4. Ad omnes Sanctos.

1. Felices Sancti, qui iam nostrae mortalitatis pelagus pertransistis, securi de vestra immarcescibili gloria, solliciti estote de mea multiplici miseria.

2. Date manus infirmo, caelestis patriae cives, et erigite iacentem, ut convalescens de infirmitate fortis efficiar in bello.

3. Eripite me de aquis multis et de limo profundi, fusis precibus ad eum, qui dominatur potestati maris.

4. Impetrate mihi fidem et perseverantiam, servire Domino in timore et servare mandata eius.

5. Clamo ad vos, potentissimi protectores salutis meae, mittite e patria felicitatis pauculas guttas pretiosissimi vini caritatis vestrae, quia aruit sicut testa virtus mea et defecit prae siti anima mea.

6. Subvenite mihi misero peccatori sedenti in tenebris et umbra mortis, et solvite vincula captivitatis meae.

7. Liberate me a tumultuantium affectionum turba, ut sedeam solitarius et taceam, et audiam vocem Domini loquentis in silentio ad cor meum.

8. Elevate me ab hac sordida terra, ut mihi mundus crucifixus sit, et ego mundo.

9. Ad me respicite, gens illustrissima et hereditas summi Dei, adhuc peregrinantem in hoc exsilio et mittite de caelo opem et consolationem.

10. Circumdate me gaudentem et exsultantem de vestra beatitudine, et gratiam impetrate virtutes vestras imitandi, ut vestris adiutus suffragiis particeps fiam vestri gaudii et coronae.

Haec in exemplum; plura suggerent usus et affectus. Sunt autem quattuor capita ac veluti fontes uberrimi, e quibus aspirationes ad omnes et singulos aeterni regni proceres peti possunt. Primo quidem ex titulis honoris, dignitatis, perfectionis et diversarum virtutum, quae in illis elucent. Secundo ex perceptis beneficiis, pro illis gratias agendo. Tertio invocando illos, ut propitientur peccatis nostris, eorumque remissionem nobis obtineant.

Quarto multiplicem miseriam nostram et innumerabiles necessitates proponendo, ut a malis omnibus erui cunctisque bonis imbui, ipsorum meritis et precibus mereamur.

IV. Aspirationes ex nominibus Dei eiusque attributis et perfectionibus.

Qui magna mentis adepta puritate ad unionem cum Deo aspirare iam digni sunt, praeter affectus, quos pro perfectis supra descripsimus, alios elicere possunt ex divinorum attributorum contemplatione. Ad hos enim pertinent Dei verba per os Prophetae dicentis: «Vacate et videte, quoniam ego sum Deus» (Ps 45, 11). Vacate, inquit, ab inutilibus cogitationibus, ab affectibus et desideriis terrenis; et videte oculo fidei ac contemplationis, quoniam ego sum Deus omnipotens, immensus, infinitus. Recte Sapiens: «Nosse enim te», Deus, «consummata iustitia est: et scire . . . virtutem tuam, radix est immortalitatis» (Sap 15, 3). Si tamen ad cognitionem accedat amor; parum enim prodesset nuda Dei speculatio, nisi simul voluntas ad eum assurgeret piis affectibus et motibus anagogicis. Id qualiter fieri debeat, sequentibus aspirationibus breviter indicabo, ut, qui theologica Dei notitia imbuti sunt, dicant cum Apostolo: «Conversatio nostra in caelis est» (Phil 3, 20).

DECAS I.

1. Aperi, Domine, oculos animae meae, ut non contenti aspectu rerum temporalium, quas percipiunt sensus, ascendant ad aeterna contemplanda, quae non videntur, teque aspiciant Deum invisibilem, qui es in omnibus et super omnia.

2. Deus immensae maiestatis, vere mirabilis facta est scientia tua ex me; omnia tamen ossa mea, omnia membra, sensus et potentiae dicunt, quia tu es Deus, et non alius similis tibi. Tu es meum Esse et mea vita, et gaudeo, quia te plusquam me diligere debeo.

3. O si omnia membra mea, omnes sensus et fibrae verterentur in linguas, ut hoc praedicarent toti mundo, quia tu solus es, qui es, ac propterea omnes gentes te laudarent et glorificarent! O si te omnes agnoscerent et diligerent plusquam vitam suam, quia in te omnes vivunt, moventur et sunt.

4. O pelagus omnis essentiae et exsistentiae, tu es ipsummet Esse omne Esse continens: a te omnia pendent et effluunt, et in te refluunt, et eatenus sunt, quatenus aliquid tui Esse participant. Me igitur despiciam et omnia quae non sunt: te autem amabo et tibi adhaerebo, qui solus es.

5. Deus perfectissime et causa omnium entium, perfice gratia tua Esse, quod mihi dedisti, ut perfectum sit, sicut et tuum perfectum est: quia ex me ipso nihil sum.

6. O substantia simplicissima, quae omnia es, quam intime te diligere et super omnia aestimare debeo! Tu nihil de temporibus, nihil de locis, nihil de rebus trahis. Non partibus constas, ut corpus: non affectibus distas, ut anima: non formis substas, ut omne quod factum est. Fac me aemulari simplicitatem tuam, ut in omnibus simplex et purus sim, te solum quaerens et desiderans.

7. Tu solus impeccabilis es, tu solus habes immortalitatem. Per hanc te oro, ut moriar morte iustorum, et a morte peccati semper eripiar.

8. Clarifica, Domine, mentem meam, ut cognoscam illud Esse, quod tu habes per tuam essentiam;

et illud Non-esse, quod ego habeo ex me ipso; ut supra duplicem hanc cognitionem, tamquam supra duplicem polum, moveatur rota vitae meae, donec ad te perveniam.

9. Quam immensa et incomprehensibilis est perfectio tua, Domine, cui nihil deest, et a quo omnia perfectionem accipiunt! Sim et ego perfectus, sicut et tu perfectus es. Operare in me quod iussisti, et fac me ita perfectum, ut nihil mihi desit.

10. Deus meus et omnia, principium meum et finis ultimus, tu es mihi omnia quae concupiscere possum: tu meae divitiae, meae deliciae, mei honores et dignitates ac thesauri infiniti: in te solo omnia habeo, omnia autem sine te nihil sunt mihi. Quando veniam ad te, ut in te omnia habeam?

DECAS II.

1. Illumina intellectum meum, perfectissime Deus, ut in creaturis omnibus te respiciam earum creatorem, a quo illae suam perfectionem accipiunt. Purifica affectum, ut in omnibus te amem et quaeram, qui es bonum et finis omnium.

2. O dilecte cordis mei, si ita me oblectat pulchritudo et perfectio creaturarum, cur non potius pulchritudo et perfectio tua, a qua illae processerunt? Diligam te prae omnibus, qui omnium pulchritudinem et perfectionem excedis in infinitum, nec illas diligam, nisi in te et propter te.

3. Tu solus, Domine, nullum terminum habes: omnes gentes quasi non sint, sic sunt coram te. Tuam igitur infinitatem adoro, et absque ullo termino te amare desidero.

4. Deus immense, qui excelsior caelo es, profundior inferno, longior terra, latior mari: qui

omnia reples, omnia contines, omnia penetras, clarifica internos oculos meos, ut certius te videam, quam si te viderem oculo externo et corporeo.

5. Rex superne, qui in toto tuo regno ita es per essentiam, ut totus assistas cuilibet parti; concede mihi, ut totus coram te sim, tibique serviam ex toto corde, ex tota mente, ex tota virtute.

6. Domine Deus, qui in omni loco contemplaris bonos et malos, acue fidem meam, ut cum solus sum, me solum non esse considerem, teque praesentem attendens, nihil faciam tua praesentia indignum.

7. Deus meus, qui realiter intra me es, magis intimus mihi, quam sim ego mihi ipsi; perfice in me hanc coniunctionem, quam mecum habes, addens perfectissimam unionem gratiae et caritatis tuae, ut unus tecum spiritus efficiar in aeternum.

8. Deus immutabilis, apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio, fac me immutabiliter tibi adhaerere, ut, sicut tu idem ipse es, et anni tui non deficient, ita ego a via rectitudinis numquam deficiam, et in amore tuo semper idem perseverem.

9. Aeterne Deus, principio carens et fine, fac me despicere temporalia, quae caduca sunt et transitoria, et diligere aeterna, quae semper tecum perdurabunt.

10. Omnes dii gentium daemonia; tu autem, Domine, solus es Deus, et non est alius praeter te. Propugna causam tuam, et destrue multitudinem idolorum, ut omnes homines in te unum sint, teque uno ore laudent et glorificent. Da etiam mihi illud unum, quod solum est necessarium.

DECAS III.

1. Deus invisibilis, quando te videbo, non per speculum et in aenigmate, sed facie ad faciem? O si te cognoscerem, sicut a te cognitus sum, ut, sicut tu me amas, ita te amarem! sed quia cognitio obscura et brevis est, te amabo quantum possum, donec te videam sicut desidero.

2. Incomprehensibilis et ineffabilis Deus, gaudeo quod ipsi supremi spiritus in tuo conspectu quasi caeci sint: vincis enim omnem scientiam illorum, nec ulla creatura te nominare, sicuti es, aut comprehendere potest. Utinam saltem vires omnes intendam, et applicem ad te diligendum, quandoquidem ad te comprehendendum non sufficio.

3. Deus vivens et verus, prima et summa veritas, verax in sermonibus tuis et fidelis in promissionibus: da mihi, obsecro, veritatem amare, in veritate ambulare, in te sperare et credere, et omnem hypocrisim ac duplicitatem detestari.

4. Sancte Sanctorum, Deus, exemplar et finis totius sanctitatis, fateor me nullam sanctitatem habere posse, nisi tu dederis; nec in ea persistere, nisi tu conservaveris. Funda me in hac profunda humilitate, ut dignus sim ascendere ad altissimam sanctitatem.

5. O summa, suprema et essentialis bonitas, Deus meus, quam paenitet me, quod te derelicto fonte omnium bonorum, ad bona fucata et apparentia me converterim! Mirifica voluntatem meam, ut te unicum et summum bonum quaeram et diligam.

6. Da mihi, o summa bonitas, summum amorem mihi possibilem, ut toto illo te summe amabilem amem. Deberem sane infinito amore te prosequi, qui infinite bonus es; sed quia incapax infiniti

amoris sum, opto saltem te amare summo conatu mihi possibili.

7. Totus mihi es amabilis, dilecte mi, quia totum est bonum, quidquid est in te. Utinam sic tibi amabile esset, quidquid est in me. Aufer ab anima mea omne genus culpae et maculae, ut tota sit pulchra in oculis tuis et amabilis corde tuo.

8. Ne permittas, bonitas infinita, ullum esse hominem, qui te non amet: aperi oculos odientium te; si enim viva fide te cognoscerent, numquam odissent.

9. Mirabilis es, Domine, in te ipso, mirabilis in operibus tuis, mirabilis in Sanctis tuis: Tu facis mirabilia magna solus. Te igitur intellectus meus rerum novarum et mirabilium indigator semper consideret, reliqua omnia tamquam vilia et communia reiciat.

10. Cor meum et caro mea exsultaverunt in Deum vivum: licet enim horrendum sit, incidere in manus tuas, tamen es Deus vivens, et vita, ad misericordiam.

DECAS IV.

1. Deus scientiarum et totius sapientiae fons, qui omnia nosti, et nihil est absconditum ab oculis tuis: ecce colloco me in infimo loco mei nihili et meae omnimodae ignorantiae; precorque humiliter, ut tribuas mihi nosse te ipsum et voluntatem tuam, et haec cognitio sufficit mihi, adiuvante me gratia tua, ut te cognitum diligam et faciam quod a me requiris.

2. Domine discretor cogitationum et intentionum cordis, in cuius conspectu nulla est creatura invisibilis, utinam noscas me ex nomine, ut ego, me cognitum et tuae providentiae subiectum sciens, omnem mei curam et sollicitudinem in te proiciam.

3. O altitudo divitiarum sapientiae et scientiae Dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia tua, et investigabiles viae tuae! Incerta et occulta huius admirabilis sapientiae veneror, et adoro, eiusque iustissimae dispositioni me prorsus committo.

4. Emitte, Domine, sapientiam tuam a sede magnitudinis tuae, ut mecum sit et mecum laboret, ut sciam quid acceptum sit coram te omni tempore: praecedat illa omnia opera mea, comitetur me in omnibus quae fecero, ac eo deducat, ubi clare te videam.

5. Rerum omnium summe artifex Deus, qui omnia disposuisti in numero, pondere et mensura, iuxta exemplar in mente tua praeexsistens; fac me ita perfectum, ut ideam verae perfectionis in te exsistentem, quantum fieri potest, imiter et exprimam in me ipso.

6. Lux beatissima Deus et lumen cordium, qui lucem habitas inaccessibilem et illuminas omnem hominem venientem in hunc mundum, emitte lucem tuam a montibus aeternis, et splendoribus Sanctorum illumina cor meum, ut verbo et exemplo cunctis praeluceam.

7. Deus, qui revelas abscondita et vides in tenebris constituta, da mihi abyssum iudiciorum tuorum timere et venerari, tuamque voluntatem in praeceptis et consiliis tuis revelatam semper agnoscere et strenue perficere; cetera vero, quae ad me non pertinent, nequaquam perscrutari.

8. Ostende mihi, Deus, magnitudinem amoris tui, ut eo cognito vehementer admirer, et secundum parvitatem meam tantae dignationi vicem rependam.

9. Gratias tibi ago, amantissime Deus, quia ab aeterno dilexisti me, et ex mera gratia tua voluisti,

ut essem et talis essem. Fateor impossibile esse, ut eo modo te diligam, quo tu diligis me: possum enim bene tibi velle, sed non aliquid dare tibi, quo tu careas. Do nihilominus tibi, quod ipse mihi largitus es, serviens tibi et pro omnibus gratias agens: quod vero tibi dare nequeo, debeo proximis meis, amore tui.

10. Quam admirabilis est amor tuus erga hominem, Deus meus, propter quem tot creaturas in sua natura perfectas condidisti! O si tot haberem corda, quot illae sunt, ut illis omnibus earum nomine te diligerem et glorificarem, reddens tibi debitum quod illae nequeunt; et cuius ego illarum causa debitor sum.

DECAS V.

1. Amator sempiterne, qui numquam cessas amare et cum amore operari (nam si cessares, omnia desinerent esse); concede mihi, ut numquam cessem te amare aut propter amorem tuum operari, si enim caritatem non habuero, nihil sum.

2. Diligam te toto corde, Deus meus, et omnem amorem meum in te uno collocabo, quia tu pater meus es, tu frater, tu sponsus, tu amicus et benefactor in aeternum.

3. Dulcissime Deus, amabilis super omnia quae cogitari possunt; magnum fuit beneficium, quod me ad imaginem et similitudinem tuam condideris; sed infinita caritas tua adhuc me voluit ad altiorem similitudinem elevare per gratiam et caritatem, ut non solum servus, sed amicus tuus essem. Utinam haec amicitia ex parte mea perfecta sit, sicut ex tua est perfectissima.

4. Utinam semper te dilexissem, superoptime Deus, ex quo sum homo, quia tu me dilexisti,

ex quo es Deus. Ne differas, anima mea, Deum diligere; ama amorem ab aeterno te amantem.

5. Quam immensa est caritas tua, aeterne Deus, qui solem tuum oriri facis super bonos et malos! Occlude, si fieri potest, ianuas inferni, ut nemo eo descendat, ubi omnes te oderunt: aperi portas caeli, ut omnes eo conscendant, ubi omnes te diligunt.

6. O altitudo bonitatis Dei, o amor ineffabilis, qui, ut perfectam cum homine amicitiam contraheres, illum ad Dei aequalitatem sublimasti! Quas tibi referam gratias pro tam eximio beneficio? Laudet te ipsamet caritas tua et benedicant opera, quae ab illa proveniunt.

7. Exsulto, Domine, cum lego in Scripturis tuis, quia tu caritas es. Quid enim dulcius, quid laetius audiri potest? Da igitur mihi te ipsum, da caritatem tuam. Diligam te, sicut vis diligi, et da quod iubes, ut implere possim quod desideras.

8. Deus fortis, et zelotes, aemulator, qui ob nimium erga me amorem zelo zelaris, ne amorem tibi debitum alteri tribuam: accendatur velut ignis zelus tuus, nec me umquam permittas ab amore tuo declinare.

9. Amator ardentissime, cuius amor transit in zelum, comedat me zelus gloriae tuae et ad eam propagandam semper impellat.

10. Deus auctor pacis et amator, aufer a zelo meo omnem perturbationem, ut similis sit zelo tuo, pacificus, discretus, secundum scientiam. Tu es enim princeps pacis, et Ecclesiam tuam fundasti in pulchritudine pacis: omnia in pace et tranquillitate disponis, et factus est in pace locus tuus.

DECAS VI.

1. Miserator, misericors Domine, longanimis et multum misericors, cui proprium est misereri semper et parcere; mirifica super me misericordiam tuam, et secundum multitudinem miserationum tuarum dele omnes iniquitates meas.

2. Praeveniat me misericordia tua, Domine, et subsequatur omnibus diebus vitae meae, ut liber sim ab omni miseria animae et corporis. Veniant mihi miserationes tuae, et vivam, et cantabo in aeternum, quia tu es Deus vita mea et misericordia mea.

3. Iustus es, Domine, et rectum iudicium tuum; iustitia plena est dextera tua. Milies pro hac te laudo, precorque ut non intres in iudicium cum servo tuo, quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis vivens.

4. Iustissime iudex, qui scrutaris Ierusalem in lucernis, et iudicas aequitatem, vide si via iniquitatis in me est, et deduc me in via aeterna. Ulciscere hic in omnes adinventiones meas, ut parcas in aeternitate. Libera me nunc ab omni peccato, ut in iudicio tuo ab ultione liber evadam.

5. Fortissime Deus, in quo omnia, et sine quo nihil possum, vide infirmitatem meam et laborem meum, et robora me virtute tua, ut me ipsum vincam, et omnia quae virtuti adversantur.

6. Scio, Domine, quia tu es Deus clemens et benignus et infinitae patientiae, qui dissimulas peccata hominum propter paenitentiam: suscipe me itaque revertentem ad te, et praesta, ut patientia tua non abutar.

7. Vere tu, Domine, suavis et mitis es, et multae misericordiae omnibus invocantibus te: quare precor,

ut corripias me in mansuetudine et suavitate tua, non autem in furore tuo, ne forte ad nihilum redigas me.

8. Magnus es, Domine, et laudabilis nimis, terribilis super omnes deos: benedicant te omnia opera tua, caelum et terra, et quidquid in iis continetur.

9. Quidquid eveniat mihi, Domine, semper laus tua erit in ore meo. Lingua autem deficiente, omnis respiratio mea sit laudis tuae significatio. Corpore vero exstincto et in pulverem redacto, laudes tibi infinitas dicant minutissima quaeque pulveris grana usque ad extremum iudicii diem.

10. Universa propter temet ipsum operatus es, Domine, tu finis omnium rerum, et non est alius ultimus finis praeter te. Vere fecisti nos ad te, et inquietum est cor nostrum, donec requiescat in te. Tu es civitas, ad quam tendimus: tu portus, ad quam navigamus; tu magnes cordis nostri. Trahe nos igitur ad te ab hoc durissimo exsilio, ab hoc mari procelloso.

DECAS VII.

1. Terribilis es, Domine, et magnus vehementer, et mirabilis potentia tua; fecisti enim omnia, quae voluisti in caelo et in terra, quia subest tibi cum volueris posse: immo plura infinities facere potes, quam vel cogitatione ego assequi valeam. Robora impotentiam meam omnipotentia tua, quia sine te nihil facere possum, et tu omnia operaris in me.

2. Deus liberalissime, gratias ago tibi ob tot insignia opera tuae infinitae liberalitatis; concede ut sim liberalis in reddendo tibi quod a te accipio.

3. Offero tibi cor meum, suscipe illud, Domine, quia melius et securius apud te erit quam apud me.

4. O Deus omnipotens, qui totam terrae molem appendis, nulli rei extra innixus, oro ut mihi nihilum meum vere agnoscenti tu solus mea sis firmitas, et in te secura sit virtus mea.

5. Benignissime Pater, cuius providentia in sui dispositione non fallitur, dirige omnes actiones meas in finem a te destinatum, quia in manibus tuis sortes meae et in iis me totaliter committo.

6. Amantissime creator, qui admiranda providentia singulis prospicis creaturis, et mihi ab aeterno bona praeparasti, quibus nunc fruor; fac me ita transire per bona temporalia, ut non amittam aeterna.

7. Respexisti me, Deus, ante mundi constitutionem, et dilexisti me, antequam quidquam boni vel mali facerem, et ex mera tua bonitate elegisti me in Christo, ut essem sanctus et immaculatus. Et nunc, Domine, gratias ago pro tam insigni beneficio, precorque, ut des mihi per bona opera certam facere vocationem meam.

8. Manus tuae, Domine, fecerunt me et plasmaverunt me: da mihi intellectum, ut discam mandata tua. Et sicut Esse quod habeo dedisti mihi, ita etiam da perfectionem, qua careo, ut opus tuum sit omni ex parte perfectum.

9. O Sapientia divina, quae ex ore Altissimi prodiisti, primogenita ante omnem creaturam, quae effecisti in caelis, ut oriretur lumen indeficiens, largire mihi partem aliquam tuae lucis, quae indeficiens in me permaneat.

10. Aeterna Sapientia, cuius deliciae creare filios hominum et esse cum illis; quandoquidem me creasti conversationis tuae et boni infiniti capacem, ne vacuam esse permittas hanc in me capacitatem, sed age mecum familiariter, et imple me te ipsa, quia tu sola sufficis mihi.

DECAS VIII.

1. Pater misericordiarum, qui electos tuos praedestinasti conformes fieri imagini Filii tui, ita me illi conforma in sanctitate, ut, cum apparuerit, ei similis sim in gloria.

2. Benefactor immense, dator et conservator omnium bonorum, qui omnia quae fecisti continuata quadam creatione conservas, et ad omnes actiones nostras semper concurris; conserva me, quoniam in te speravi, et fac me semper operari, quod tibi placet, ut concursus tuus in meum commodum semper cedat et ad maiorem tui gloriam.

3. Rege me, Domine, et guberna me: ne quaeso ego me ipsum regam, nec me gubernet mundus aut caro: tu enim sollicitus es de me, meique curam sapientissime geris, ac si ego solus essem in mundo, qui tamen omnium sum miserrimus.

4. Submitto me, Domine, providentiae et dispositioni tuae in tempore et in aeternitate; in te proicio omnem sollicitudinem meam; quia non derelinquis diligentes te: et si quaesiero regnum Dei et iustitiam eius, cetera omnia adicientur mihi.

5. Gratias tibi ago, bonum infinitum, quia ex malis nostris bona deducis, et permittis nostram miseriam, ut magis emineat misericordia tua: Ostende, quaeso, in me huiusmodi providentiam, ut omnia mala mihi cooperentur in bonum.

6. O suavissima Dei providentia, quid amplius facere potuisti? Sic nimirum dilexisti mundum, ut Filium tuum unigenitum dares: Filium inquam tuum, ut servum redimeres, tradidisti. Applica nunc mihi tam copiosae redemptionis fructus, ut per gratiam tuam redemptus te fruar semper in gloria.

7. Esto mihi, dulcissime Iesu, sapientia, iustitia, sanctificatio et redemptio, applicans mihi efficaciter pretium sanguinis tui, quem pro omnibus effudisti.

8. Tibi gratias ago, amantissime Pater, quia me vocasti vocatione tua sancta ad fidem tuam, et statim natum per baptismum regenerasti, a te autem aversum miris modis ad te pertraxisti et gratia tua iustificasti. Nisi enim tua inspiratio me praevenisset immeritum, iam meritis pro sceleribus paenis afficerer.

9. Domine Dominus noster, quam admirabile est nomen tuum in universa terra! Mirabilis enim fuisti in creatione, mirabilis in redemptione, sed multo mirabilior in convivio, quod parasti nobis in dulcedine tua, in quo anima nostra Redemptoris nostri carnem manducat et sanguinem bibit. Utinam mihi liceat hac salutari mensa refecto dicere cum Apostolo: Vivo ego, iam non ego, vivit vero in me Christus.

10. Pastor supreme, salva me ex ore leonum et luporum infernalium, quia parasti in conspectu meo hanc mensam caelestem, adversus eos qui tribulant me.

DECAS IX.

1. O fons bonitatis, Deus animae meae, quis sum ego, et quae domus mea, ut me vocare dignatus sis ad hunc sublimem statum religionis? Nam cum essem in saeculo, sicut unus ex multis, claudicans in duas partes, intonuisti de caelo et dedisti vocem tuam, vocem magnam et efficacem, qua de mundi deserto eduxisti me et in paradisum transtulisti.

2. Gratias tibi, Magister supreme, ago, quod me in discipulum tuum elegeris in hac schola perfectio-

nis, multis aliis relictis, qui me digniores erant. Da mihi sequi vestigia tua, et quod docuisti semper implere.

3. Adveniat regnum tuum, Rex sempiterne, regnum aeternum, quod praeparasti diligentibus te: Ostende mihi bona, quae promisisti, et ita me excita ad illa procuranda, ut ea tandem obtineam.

4. Quam dilecta tabernacula tua, Domine virtutum! Concupiscit et prae magnitudine desiderii deficit anima mea, dum cogitat de atriis tuis. O quando veniam, ut in iis habitem, et tanta fruar pulchritudine?

5. Multa scio de te, Domine, sed nescio quid dicam. Quidquid enim dixero, quidquid cogitavero, finitum est; tu autem immensus es et incomprehensibilis, et magnitudinis tuae non est finis.

6. Deus infinite, qui es trinus in personis, sed unus in essentia; et ita divinitatem communicas, ut unitas non laedatur; communica mihi copiosam gratiam, ut sim tecum unus caritate perfecta.

7. Sancte Sanctorum, Deus spirituum et cunctae carnis, a cuius conspectu tremit caelum et terra, omni qua valeo virtute te benedico, quia per Ecclesiae tuae sanctae documenta in fide tua confirmasti me.

8. Te invoco, beata Trinitas, ut venias in me, et templum dignum gloriae tuae efficias me. Perfice me, Deus, qui plasmasti me, usque ad plenam formam imaginis et similitudinis tuae, ad quam fecisti me.

9. Deus immense, a quo omnia, per quem omnia, in quo omnia facta sunt, custodi me opus manuum tuarum in te sperantem et in tua solummodo misericordia confidentem.

10. Domine, qui dixisti: Non videbit me homo et vivet, moriar ut te videam. Haec est enim vita aeterna, ut te Patrem, Filium et Spiritum Sanctum unum, verum et solum Deum cognoscam, et amem in saecula saeculorum.

DECAS X.

1. Pater immensae maiestatis, principium absque principio, qui a nullo procedis, gaudeo quod intra te ipsum Verbum tuum aeternum concipias, Filiumque generes adeo tibi similem, ut sit unum et idem tecum.

2. Pater caelestis, a quo omnis paternitas in caelo et in terra nominatur, obsecro te per Filium tuum unigenitum, in quo tantopere delectaris, ut multos alios gignas filios per gratiam adoptionis, ut paternitas tua ubique dilatetur et resplendeat.

3. Pater ingenite, innascibilis, improducibilis, fons Deitatis ac totius entitatis origo, sanctifica me in veritate, ut qui a te processi, in te perpetuo maneam, nec umquam mens mea a te avertatur.

4. Fili Dei unigenite, qui aeterna generatione a Patre procedis, ipsi coaequalis et consubstantialis, fac me pro modulo meo huius similitudinis et aequalitatis aliqua ex parte participem.

5. Fili Dei, Deus de Deo, lumen de lumine, sapientia increata, candor lucis aeternae, fac me filium lucis in hac vita, ut in aeterna, lumine gloriae illustratus, videam te gloriosum et benedictum in saecula.

6. Splendor paternae gloriae et figura substantiae eius, qui summe dilectus a Patre, ipsumque Patrem summe diligens, simul cum ipso unica spiratione producis Spiritum Sanctum; emitte lucem tuam et veritatem tuam, ut splendoribus tuis illu-

stratus cognoscam te et diligam, sicut tu diligis Patrem et eum perfecte cognoscis.

7. Sancte Spiritus, consolator dulcissime, donum Altissimi et unctio electorum, da mihi te ipsum donum infinitum, ut et ego spiritus sim sicut es tu, omnis terrenae contagionis expers; et sanctus sicut tu, currens inoffenso pede viam mandatorum tuorum.

8. Spiritus Patris, a quo accipis divinitatem et omnipotentiam: Spiritus Filii, a quo accipis eiusdem sapientiam: Spiritus utriusque, a quibus accipis infinitum amorem, quo se mutuo amant; illabere menti meae, et fac concordiam in affectibus meis, ut coniungar tibi in uno spiritu et totus convertar in spiritum amoris.

9. Sanctissime Spiritus et amor suavissime, caritas essentialis et totius caritatis principium, bonitas aeterna, a qua omnia bona in nos descendunt; inflamma voluntatem meam ferventissimo tui amore, et adstringe me tibi ac Patri et Filio, ut nec intellectu nec affectu a vobis divellar.

10. Sancta et adoranda Trinitas, Deus meus, et omne bonum meum, da te ipsum mihi, et sufficit mihi. Quid enim ei sufficiet, cui tu non sufficis?

V. Aspirationes ad recolendam vitam Christi eiusque diversa mysteria.

Prolixi voluminis opus foret bona omnia commemorare, quae ex vita Christi, velut ex fonte uberrimo et numquam deficiente, scaturiunt et perenniter fluunt. Ipse enim Salvator noster factus est nobis a Deo sapientia, iustitia, redemptio et sanctificatio. In ipso habemus divitias salutis, thesaurum meritorum, cumulum perfectionis. Sicut sol aspectu

suo laetificat, influit, illuminat, nec umquam cessat operari: ita verus sol animarum, Iesus Christus, iugi influxu infundit in nos, et imprimit mores suos, virtutes suas, suam divinitatem. Vitae eius consideratio erigit in adversis, in prosperis reprimit, tollit peccata, conciliat gratiam, excitat ad amorem, iuvat incipientes, dirigit proficientes, edocet perfectos. Quemadmodum unguentarii semper olent id quod attrectant; sic christianus, qui assidue cum Christo versatur, eius redolet patientiam, caritatem, humilitatem ceterasque virtutes, quas vitae suae studioso sensim instillat idem Dominus virtutum, cuius doctrina seminarium iustitiae, vita speculum prudentiae et temperantiae, mors exemplum est fortitudinis. Sed quia non sufficit Christi vitam meditari, nisi etiam ex ea pii et devoti affectus eliciantur: huius praxim in hoc capitulo breviter indicabo, ut auctorem fidei respicientes eundem salutis nostrae atque perfectionis consummatorem habeamus.

DECAS I.

1. Domine Iesu Christe, concede mihi misero peccatori vitam et mores tuos prae oculis mentis semper habere et pro viribus imitari.

2. O caritas infinita, o admiranda dignatio tua, Domine! ut servum redimeres, Filium tradidisti.

3. Vidisti, suavissime Iesu, afflictionem populi tui et grave onus filiorum Adam, et tactus stimulis caritatis intrinsecus, cogitasti super nos cogitationes pacis et redemptionis. Nam tibi advenit plenitudo temporis, visitasti nos oriens ex alto.

4. Deus immensae maiestatis, quid est homo, quod memor es eius, aut filius hominis, quoniam

visitas eum? Laudent te angeli tui ob tantum amorem, quo nos miseros prosequeris.

5. Salve dies tot aetatibus optata, qua Deus pro nobis factus est homo. Salve Gabriel archangele, tanti gaudii annuntiator. Salve Virgo gloriosa, in cuius castissimo utero carnem assumpsit Deus.

6. O quam potens es amor, qui ad tam infima abicis Deum! O quam divino dissimilis est amor meus!

7. Princeps supreme, qui de caelo in terram pro mea salute descendisti, tanto mihi carior es, quanto pro me factus es vilior.

8. Verbum incarnatum plenum gratiae et veritatis, eadem gratia imple animam meam, ut tibi placeat.

9. Verbum divinum, partem aliquam largire mihi lucis et gratiarum, quas tribuisti assumptae humanitati. Deprime cor meum humilitate usque ad infimum locum: erige gratitudine et amore ad altissimum gradum.

10. Christe Salvator, qui adhuc clausus maternis visceribus ad Praecursorem sanctificandum properasti; da mihi peccatorum veniam et spiritualem in tuo obsequio laetitiam.

DECAS II.

1. Iesu amabilissime, qui pro me nasci in sordenti stabulo voluisti, illumina mentem meam et voluntatem, quo tuam nativitatem contemplari valeam et elucentes in ea virtutes imitari.

2. Cur non ardet cor meum tenerrimo tui amore, Infans formosissime, qui salutem meam in ipso tui ortu operari coepisti?

3. Utinam nativitati tuae praesens fuissem dignusque habitus, qui te amplecterer et mea tibi obsequia deferrem! Accepta, Domine, hanc voluntatem et praesta, ut, quidquid possum, quidquid sum, tuo semper famulatui impendam.

4. O inaudita amoris prodigia! Dilecti mei cubile stabulum est; desponsationis meae thalamus praesepe, lectus sponsi mei faenum, pulvillus stramen, aula vilis spelunca.

5. O sanctam Filii Dei paupertatem omnibus mundi divitiis pretiosiorem! Hanc mihi commendabilem tuo exemplo reddidisti, bone Iesu, natus in stabulo, pannis involutus, qui caelum stellis, terram floribus adornasti. Infunde cordi meo eius amorem, et da patienti animo eius molestias perferre.

6. O quantum lugere debeo pro peccatis meis piissime Iesu, quandoquidem tu pro iis ploras. Me enim abluunt vagientis tuae infantiae fletus, mea delicta tuae deplorant lacrimae.

7. Iesu sapientissime, qui tacendo doces et vagiendo praedicas; doce me in silentio humilitatem tuam sequi, tibique conformem fieri infantili simplicitate et innocentia.

8. Fortunati pastores, quibus ante omnes lapsus e caelo Deus, stabuloque reconditus, angelica voce nuntiatur.

9. Vere gloria in excelsis Deo; nam cui gloria, nisi tibi, Rex gloriae? Trahe cor meum in excelsa, ut numquam degenerem ab excelsis cogitationibus filiorum tuorum.

10. Da mihi, Salvator dulcissime, quam omnibus offers bonam voluntatem pacemque divinam, ut abiecta mundi inconstantia et discordia in beneplacito tuo stabilis perseverem.

DECAS III.

1. Laudo te, Redemptor mundi, pro prima sanguinis tui in tenerrima aetate effusione, cum tua caro immaculata poenam circumcisionis, quam non meruit, sustinuit.

2. O lapsus Adae, quam es amarus Domino meo! Ego peccavi, et tu, Domine, paenam exsolvis; ego in concupiscentia conceptus et natus sum, et tu suscipis in te ultionem.

3. Sponsus sanguinis tu mihi es, qui cum vocem nondum mittas, ipso cruore tuo clamas pro me ad Patrem: mihique tribuis arrham desponsationis, sanguinem tuum pretiosum super aurum et topazion.

4. Circumcide, Domine, omnia membra et sensus meos spirituali petra, quae tu ipse es, et quidquid in me repereris carnale et superfluum, abscinde et exstirpa, vitamque meam disciplinae tuae rigore coerce.

5. O dulcissimum nomen Iesu, super omne nomen in caelo et in terra benedictum, esto mihi salus et redemptio: non enim est aliud nomen hominibus datum, in quo oporteat nos salvos fieri.

6. Esto mihi, Iesu, id quod diceris. Esto mihi turris fortitudinis a facie inimici. Scribe nomen tuum salutiferum in corde meo, ut ibi maneat semper impressum, donec perducat ad aeternam salutem.

7. Glorifico te, Deus, pro primitiis gentium et earum admirabili illuminatione; cum eas ab oriente in persona trium Magorum ad fidem tuam secreta inspiratione traxisti.

8. Adoro te, Rex regum, cum sanctis Magis, et pro illorum muneribus offero tibi aurum paupertatis, thus oboedientiae, myrrham castitatis.

9. Utinam omnes gentes te fide viva cognoscerent et adorarent et tibi fideliter servirent!

10. Da mihi, Domine, horum virorum fidem et constantiam, ut eadem, qua illi, perseverantia te quaeram, donec inveniam.

DECAS IV.

1. Voluisti, Domine, praesentari in templo, et more servorum quinque siclis redimi: sit benedicta immensa caritas tua: et quia Pater tuus te mihi tradidit quinque siclorum pretio, ego vicissim trado me tibi in servum perpetuum. Fiat per gratiam tuam, ut nec tu me umquam deseras, nec ego te.

2. Benedico te, sanctissime Redemptor, quia, ut nobis verae oboedientiae exemplum relinqueres, te legalibus institutis, tamquam unus de populo, subdidisti. Da mihi in omnibus perfectissimam oboedientiam.

3. Offero tibi, Domine, par turturum, geminam scilicet compunctionem: primo quidem pro peccatis et neglegentiis meis, deinde vero pro aeterna felicitate, ad quam iugiter suspiro.

4. Da mihi, bone Iesu, radium aliquem illius lucis, quam sancto seni Simeoni tribuisti, cum te infantem in ulnas suas suscepit, ut te agnoscam et amem, sicut ille te novit et amavit.

5. Sapientissime Iesu, qui sanctae Genetrici tuae doloris gladium, quo transfigenda erat, revelari voluisti; transfige animam meam gladio compunctionis, ne me dissolvant vanae mundi consolationes.

6. Vix natus eras, Rex amantissime, cum subito mundus te persequitur, et rex Herodes statim te quaerit, ut perdat te: sicut autem te caput bonorum persecuti sunt impii, ita et membra tua. Da

mihi igitur hanc veritatem agnoscere et malorum persecutiones patienter ferre.

7. Tecum fugere, Iesu dulcissime, et omnia quae mundi huius sunt relinquere, grave mihi non erit: nam si tu mecum fueris, quid poterit mihi deesse?

8. Comitare fugientem Deum, anima mea, nec erubesce ad hanc fugam. Gloriosum est et dulce pro Deo abici et contemni.

9. Adesto mihi, Deus, gratia tua, ut in huius vitae exsilio voluntati tuae subiectus vivam, semper bonum exemplum illis praebens, cum quibus vixero.

10. Dulce Iesu, qui revocatus ab Aegypto, ubi exsul diu fuisti, in Nazareth secessisti et Nazaraeus vocatus es: da mihi leges Nazaraeorum spiritualiter observare: abstinere nimirum ab omni amore inordinato et nihil tangere, quod possit maculare animam meam.

DECAS V.

1. Nihil scimus de te, o Sapientia incarnata, usque ad annum duodecimum aetatis tuae, et multa scimus. Ipsa enim taciturnitas tua clamat in cordibus nostris, ut silentium tuum et humilitatem admiremur et imitemur.

2. Sedisti in medio doctorum, sapientissime puer, interrogans prudenter et respondens modeste, ita ut omnes mirarentur. Utinam illic adfuissem, et sermones tuos audire licuisset. Repete eos, Domine, in corde meo, ut fructu eorum perfruar in aeternum.

3. O quam dolenter quaesivit te amissum mater tua, quam laetanter te invenit! Da mihi exemplo tuo in his semper esse, quae Dei sunt, nulla habita ratione cognationis et sanguinis: et fac, ut te absentem sollicite semper quaeram, donec inveniam.

4. Congratulor tibi, beatissima Virgo, quod dilectissimum tuum inveneris: ora pro me, ne umquam illum amittam aut ab eo discedam.

5. Proficiebas, dulcissime puer, sapientia, aetate et gratia apud Deum et homines: quia maiora cotidie edebas virtutis indicia; ego autem proficere opto a remissiore vita ad ferventem et perfectam. Da tu mihi benedictionem tuam, ut iuxta desiderium meum crescam de virtute in virtutem, donec ad gradum supremum perveniam.

6. O humilitas Christi, quantum confundis superbiam et vanitatem meam! Tu latuisti, Domine, et tacuisti usque ad trigesimum annum, cum esses sapientia aeterna: ego vero stultissimus cum sim, inaniter loqui praesumo et apparere. Doce me viam solidioris humilitatis et tuis semper inhaerere vestigiis.

7. Domine Iesu, fons bonitatis et origo virtutum, qui a baptismo Ioannis praedicationem tuam auspicatus es, quid tibi et baptismo isti, cum sis innocentissimus? Utinam superbia mea hoc tam mirabili humilitatis exemplo exterminetur.

8. Rex altissime, qui omnem iustitiam sic implere voluisti, baptiza me in igne et Spiritu, et ablue animam meam ab omni sorde iniquitatum.

9. Imple me, Domine, Spiritu Sancto, ut eo inspirante sequar te in desertum, et secedam ab hominibus, orationi, ieiunio et paenitentiae incumbens.

10. Fortissime athleta, Iesu Christe, qui strenue contra diabolum dimicasti et eum gloriose superasti, da mihi viriliter contra ipsum decertare; et mitte sanctos Angelos tuos, qui me fideliter custodiant, potenter adiuvent et benigne consolentur.

DECAS VI.

1. Confiteor tibi, Pater, Domine caeli et terrae, quia redemptionis nostrae mysteria abscondisti a sapientibus et prudentibus huius saeculi, et parvulis piscatoribus revelasti, ut mundi sapientiam destrueres. Fac me parvulum in oculis meis, ut magnus fiam in tuis.

2. Dux supreme, qui omnes ad te vocas per viam crucis et abnegationis, gratiam tuam largire mihi, ut crucem meam indefessus portem usque ad mortem.

3. Aliam viam, Domine, tenere nolo quam tuam: nec aliam quam tuam veritatem amplecti: nec aliam vitam ducere praeter eam, quam tu docuisti. Tu es enim via, veritas et vita.

4. Gratias ago tibi, aeterne Pater, quod talem mihi magistrum, legislatorem et consiliarium dederis, cuius praecepta et monita via tutissima salutis sunt.

5. Aperi os tuum, Salvator mundi, et loquere ad cor meum, quia audit servus tuus, desiderans id exsequi, quod audierit.

6. Illumina me splendoribus tuis, superne Magister, ut perfectionem agnoscam, quam mihi commendas: igne tuo accende, ut eam amem: potentia corrobora, ut eam quaeram et assequar.

7. Salvator potentissime, qui tot miracula verbo virtutis tuae patrare dignatus es; innova signa, immuta mirabilia, et animae meae languores sana, eamque resuscita a morte vitiorum.

8. Inclite Iesu, lux mundi, salus populi et gloria nostra, respice propitius infirmitatem meam: nemo enim potest spiritualia vulnera curare, nisi tu qui solus es Deus.

9. Circuisti vicos et plateas, dulcissime Iesu, ut peccatores converteres et paenitentibus indulgentiam conferres: fac me huius caritatis tuae participem, et miserere mei, quoniam iniquitatem meam cognosco.

10. Milies te laudo et benedico, Iesu sanctissime, exemplar omnium virtutum, pro vita tua pauperrima, humillima, purissima, patientissima: tribue mihi miserrimo servo tuo mores tuos sedulo meditari, et ad eorum normam omnes actus, sermones et gestus meos efformare.

DECAS VII.

1. Quam immensa fuit caritas tua, benignissime Redemptor, quia non solum pro salute mea vitam aerumnosam ducere, sed eam insuper acerbissima passione et morte claudere voluisti. O quam gravia sunt peccata mea, quae talem poscebant satisfactionem!

2. Clementissime Pater, per passionem et mortem Unigeniti tui, ignosce peccatis famuli tui. Suscipe sacrificium Filii tui, et obliviscere iniuriarum nequissimi servi tui. Multo enim plura ille solvit, quam sit debitum meum.

3. O passio Christi desiderabilis, o amabilis mors, sana vulnera mea et vivifica me: inflamma pectus meum, ut prae amore liquescat.

4. Non peto mundi divitias, sed tuas angustias, Domine Iesu: non carnis delicias, sed tua flagella.

5. Rogo te, dulcis Iesu, ne sinas umquam me oblivisci mortis et passionis tuae; sed praesta, ut in ea mihi sit requies et accessus ad divinitatem.

6. Omnia vulnera tua, Domine, inscribe cordi meo, ut tu solus tuaque passio in eo legantur. Intra vulnera tua absconde me.

7. Domine Iesu, qui nos sic amasti, ut tibi non parceres; veni, et ne differas vulnerare cor meum, ut solum tua vulnera sentiam, et in iis iugiter maneam et requiescam.

8. Tui dolores semper occupent pectus meum, ut eorum memor dicam cum sponsa: Fasciculus myrrhae dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur.

9. Dulcis Iesu, qui tanto fervore et festinatione in Ierusalem ascendisti, ut durissimam mortem pro me patereris, fac me alacrem et ferventem ad omnia, quaecumque volueris pro te sustinenda.

10. Salvator mundi, qui a perdito discipulo venditus fuisti; ne quaeso permittas, ut pro vili pretio rerum terrenarum te summum bonum meum vendam et derelinquam.

DECAS VIII.

1. Humillime Iesu, qui servili obsequio lavisti pedes discipulorum tuorum, amplius lava me ab iniquitate mea, et a spiritu superbiae libera me.

2. O dilecte cordis mei, qui, imminente passione tua, perpetui amoris tui pignus immensum reliquisti nobis, corpus tuum scilicet in cibum et sanguinem in potum; praepara me ad hoc convivium, et orna animam meam virtutibus tuis.

3. O Rex sempiterne, qui nutris sanguine tuo populum tuum, ut simus omnes de regio tuo sanguine genus electum, regale sacerdotium, gens sancta: fac me agnoscere genus meum, et de eo gloriari, et a moribus tuis numquam degenerem esse.

4. Ut passio tua esset acerbior, amabilissime Iesu, omnem laetitiam a te procul abiecisti, incipiens pavere, contristari et maestus esse, at ubi dolor meus, in causa tua et mea? Fac me semper memorem tristitiae tuae, ut omnem angustiam quacumque ex causa mihi advenientem pro tui nominis gloria libenter patiar.

5. O Iesu, laetitia angelorum, qui in tristitia tua ad orationis remedium confugisti, concede mihi misero, ut ablacter a lacte, et avellar ab uberibus humanarum consolationum, meque totum orationi applicem, in qua sanctissimam voluntatem tuam et cognoscam et exsequar.

6. Transeat a te, Domine, ad me calix tuus, omnis enim amaritudo pro te degustata erit mihi iucundissima.

7. Quis mihi det dolores tuos ita sentire, afflictissime Iesu, ut vel eorum cogitatio sanguineum a me sudorem eliciat? Adiuva me gratia tua, ut voti huius compos efficiar.

8. Laudo et glorifico te, mitissime Iesu, pro tua ineffabili mansuetudine, quam ostendisti a perfido discipulo osculo traditus, et ab impiis comprehensus atque ligatus: da mihi hunc spiritum lenitatis, quo erga me ipsum severus sim et erga proximum mansuetus.

9. Quam celeriter ire cogeris a tuis hostibus raptatus, dulcissime Iesu, sed multo magis a tua caritate: ne, quaeso, patiaris ut a te alacriter sequendo desistam, etiamsi multi labores et dolores subeundi sint.

10. Iesu innocentissime, qui per diversa tribunalia crudeliter trahi voluisti, victima meorum criminum, dirige gressus meos in viam pacis, et iube me venire ad te; nam etsi oportuerit me mori tecum, non te negabo.

DECAS IX.

1. O bone Iesu, virtus et fortitudo animae meae, qui tot irrisiones, percussiones et contumelias admirabili patientia tolerasti, doce me omnia mihi adversantia miti silentio vincere et tranquillo corde suscipere.

2. Piissime Iesu, qui nequissimo latrone et homicida nocentior proclamatus fuisti, fac me vana hominum iudicia contemnere, et opprobrium tuum semper prae oculis habere, falsisque mundi honoribus praeponere.

3. Mitissime Iesu, qui nudus ad columnam alligatus et durissime propter scelera mea flagellatus fuisti, concede animae meae, ut diuturnis criminum tempestatibus iactata in hac columna portum inveniat. Liga me ad eam in funiculis Adam, in vinculis caritatis.

4. Rex Christe, corona Sanctorum omnium, qui inaudito supplicio spinis coronatus fuisti et ioculari purpura indutus: fac me omnem contemptum patienter ferre, atque inglorium omnibus apparere, tuasque spinas semper amare.

5. Benignissime amator hominum, qui ab iniquo iudice morte turpissima damnatus fuisti, cum sis speculum innocentiae et sanctitatis: quanto magis me pati oportebit sinistra hominum iudicia, qui in multis tam saepe deliqui?

6. Proficiscere, bone Iesu, ligno crucis onustus, sed multo magis amoris pondere pressus, et qui dolori tuo non parcis, parce peccatis meis.

7. Iugum tuum, Domine, suave est et onus tuum leve; fac ut illud gaudenter portem, abnegans memet ipsum et crucem meam baiulans post te.

8. Suavissime Iesu, qui tam inhumaniter in cruce extendi voluisti, ut numerari possent omnia ossa tua: praesta, ut omnia membra, sensus et potentias ad te semper erectas tibi amanter uniam, et clavis timoris tui cruci tuae perpetuo affixus maneam.

9. Ad te, Domine, clamantem exaudi, et qui dixisti Apostolis tuis: cum exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me ipsum; trahe me ad te, et excipe animam meam in foraminibus petrae, in cavernis maceriae.

10. Agnosco, gloriosissime Fili Dei, titulum tuum; tu es enim Iesus Nazarenus Rex Iudaeorum. Utinam orbis universus hunc titulum legat et admittat, teque omnes confiteantur Regem suum et Salvatorem.

DECAS X.

1. Iesu vita morientium, qui, cum iam mortuus esses pro nobis, latus tuum lancea aperiri voluisti, ut accedentibus ad te facilis pateret aditus ad cor, admitte me in latus tuum, ut in eo sit requies mea in saeculum saeculi.

2. O quinque Christi pretiosa vulnera, divina dulcedine plena, saluto et veneror vos: in vobis enim medicina vitae, copia gratiae, plenitudo indulgentiae.

3. In latere tuo latere volo, Iesu mi crucifixe, ibi orare, ibi tractare negotia mea: quia ibi quidquid voluero obtinebo.

4. Gratias ago tibi, Salvator mundi, quia opus redemptionis nostrae perfectissime peregisti: perfice et in me opus quod incepisti, ut plena in me et consummata iustitia reperiatur.

5. Quanta duritia cordis mei! Concutitur terra, dissiliunt saxa, obtenebrantur caeli, moriente Do-

mino: solum cor meum immotum erit, qui tantae necis causa fui? Scinde illud, Domine, et frange sanguine tuo.

6. Sepeli cor meum tecum, et absconde me intra vulnera tua, dilectissime Iesu, ut extra te nusquam reperiar.

7. Obsigna cor meum, Domine, et sensus ac facultates sigillo caritatis tuae, ut sic obsignatus tecum maneam in aeternum.

8. O Rex gloriae, Domine virtutum, qui post mortem descendisti ad inferos, et iustos e carcere eduxisti, gaudeo de hoc tuo triumpho, et precor ut omnem tartaream potestatem virtute tua vincere me facias.

9. O Triumphator gloriosissime, fac me participem passionis tuae, ut sim etiam resurrectionis: tecum moriar, ut tecum resurgam, et tecum tandem ascendam in caelum.

10. Rex sempiterne, qui sedes ad dexteram Patris, trahe me post te, ut illic semper fixum sit cor meum, ubi tu es, thesaurus meus et gloria mea, Deus cordis mei et pars mea, Deus in aeternum.

VI. Diarium aspirationum pro omni actione diei et pro qualibet occasione.

Ex uberrima messe spicilegium faciam, cuncta enim percurrere, ex quibus elici aspirationes possunt, immensi voluminis foret: sed sicut scriptum est: «Da sapienti occasionem, et addetur ei sapientia» (Prv 9, 9). Primo autem praecipuas diei actiones et exercitia proponam; tum pleraque alia, quae frequentius occurrere solent, ut in quolibet actu, et occasione piorum affectuum silva semper in promptu habeatur.

1. Cum quis noctu expergiscitur.

1. Deus propitius esto mihi peccatori: educ me de tenebris et umbra mortis et dic de tenebris lucem splendescere.

2. Voca me, Domine, in admirabile lumen tuum: et illumina tenebras meas, tu lux filiorum lucis, tu dies, qui nescis occasum.

3. Tuere me, Domine, ne tenebricosa peccati caligine involvar: eripe me ab omni inquinamento carnis et spiritus.

4. Fiat mihi nox ista illuminatio mea in deliciis meis, quoniam memor fui nocte nominis tui, Domine.

5. In lectulo meo quaesivi per noctem quem diligit anima mea. Doce me, Domine, quaerere te, et ostende te quaerenti.

6. Anima mea desideravit te in nocte, sed et spiritu meo in praecordiis meis; de mane vigilabo ad te, splendor paternae gloriae.

7. Nox est, et alta rerum quies ac profundum silentium. Amemus Deum nostrum, anima: nam amor secretum optat.

8. Ardeant tibi et luceant, Deus meus, sidera tua, et tot accende taedas amoris in corde meo, quot in caelo splendent stellae.

9. O si animus ad amoris lucernam vigil haereret, dum somnum corpus capit, ita ut dicere possem cum sponsa: Ego dormio, et cor meum vigilat! Da mihi, Domine, cum necessaria somni quiete perpetuam amoris vigilantiam.

10. Gratias ago tibi, Deus meus, quia dum nox in suo cursu medium iter haberet, omnipotens sermo tuus e regalibus sedibus venit, ut eos illuminaret, qui sedebant in tenebris et umbra mortis.

2. Mane cum surgis.

1. Benedicta sit sancta Trinitas atque indivisa Unitas, Pater et Filius et Spiritus Sanctus; confitebimur ei, quia fecit nobiscum misericordiam suam.

2. In nomine Domini nostri Iesu Christi crucifixi surgo: ipse, qui me redemit, me custodiat, protegat atque defendat ab omni malo hodie, semper et in hora mortis meae.

3. Credo tibi, Domine mi, in te spero, ac toto corde diligo: ex te enim et in te ac pro te sunt omnia, Deus meus et omnia.

4. Deus, Deus meus, ad te de luce vigilo: Sitivit in te anima mea, quam multipliciter tibi caro mea.

5. Pater sancte, in unione amoris dilectissimi Filii tui commendo tibi hodie spiritum meum.

6. Offero tibi cor meum et oro te, ut omnis cogitatio, locutio et operatio ac voluntas mea secundum beneplacitum tuum hodie dirigatur.

7. Laudo, glorifico et saluto cor tuum, dulcissime Iesu Christe, gratias agens pro fideli custodia, qua me hac nocte protexisti, et quia laudes pro me et gratiarum actiones atque omnia, quae ego debeo Deo Patri, incessanter persolvis.

8. Commendo, Domine, divinae sapientiae tuae visum meum interiorem et exteriorem, ut lumen cognitionis mihi largiaris, quo voluntatem tuam agnoscere valeam, visumque cohibeam ab omni vano et illicito obiecto.

9. Commendo auditum meum misericordiae tuae, ut ab auditione mala me protegas et intellectum tribuas ad omnia, quae hodie auditurus sum.

10. Commendo benignitati tuae os meum et vocem, ut gustum divini spiritus infundas mihi et ab omni lapsu linguae me custodias.

11. Commendo pietati tuae manus meas, ut opera mea tuis apponas operibus, et in iis omnia mea sanctifices et perficias et ab omni pravo opere me retrahas.

12. Commendo cor meum divino amori tuo, ut illud cordi tuo unias, tuoque amore ita succendas, ut numquam deinceps de re aliqua terrena delectetur.

3. Dum indueris.

1. Exue me, Domine, veterem hominem cum actibus suis et indue me novum hominem, qui secundum Deum creatus est in iustitia et sanctitate veritatis.

2. Indue, Domine, animam meam cyclade auro texta vesteque nuptiali caritatis, quae operiat multitudinem peccatorum meorum, et immensis monilibus virtutum exorna me.

3. Largire, quaeso, animae meae vestes et ornamenta, quae eam maxime deceant, ne deformitas mea appareat coram te et sanctis angelis tuis.

4. Praecinge lumbos meos, purissime Iesu, cingulo castitatis et pudicitiae, ut viam mandatorum tuorum expedite currere possim.

5. Fac, pie Domine, mecum quod solent mundi proceres: vestes patientiae et humilitatis, quae tibi regnanti in gloria non sunt amplius necessariae, largire mihi pauperculo servo tuo, qui iis maxime indigeo.

6. Te sic praecipiente, Deus meus, corpus terrenum terrenis vestibus induo, non propter ornatum et superbiam, sed propter necessarium operimentum et ut ex habitu status meus discernatur.

7. Dum ego corpori suas vestes tribuo, tu Deus indue animam veste innocentiae, ut habitus eius laudabilis appareat coram te.

4. Cum manus abluis.

1. Da virtutem, Domine, manibus meis ad abstergendam omnem maculam, ut sine pollutione mentis et corporis valeam tibi servire.

2. Amplius lava me, Domine, ab iniquitate mea, et a peccato meo munda me.

3. Domine Iesu, qui lavisti nos a peccatis in sanguine tuo, lava omnes animae meae sordes, et super nivem dealbabor.

5. In ortu solis.

1. Exorere, exorere sol iustitiae, et illustra splendoribus tuis animam meam.

2. Emitte lucem tuam et veritatem tuam, ipsa me deduxerunt et adduxerunt in montem sanctum tuum et in tabernacula tua.

3. O lux, quae illuminas omnia, absorbe me in caritatis abyssum, ut videam semper te in te et me in te et cuncta sub te: nam sine te omnia mihi sunt tenebrae et nox obscura.

4. O sol animae meae, Deus meus, quam amabilis est pulchritudo tua! Amo te lumen aeternum et ardentius amare desidero.

6. Ante divinum officium.

1. Vocabis me, Domine, et ego respondebo tibi, operi manuum tuarum porrige dexteram tuam.

2. Domine, in unione illius intentionis, qua ipse in terris laudes Deo Patri persolvisti, hòc tibi officium persolvere intendo.

3. Benedic anima mea Domino, et omnia quae intra me sunt, nomini sancto eius.

4. Ergone ranuncula vilis de caeno iniquitatum egressa, coram Domino maiestatis perstrepere au-

debo? Et quis sum ego, pulvis et cinis, ut loquar ad Dominum meum?

5. Introibo in domum tuam, adorabo ad templum sanctum tuum et confitebor nomini tuo. In conspectu angelorum psallam tibi.

6. Confiteantur tibi, Domine, omnia opera tua, et Sancti tui benedicant tibi. Psallite Domino Sancti eius et confitemini memoriae sanctitatis eius.

7. Summe desidero laudare te, Domine Deus meus, et sic honorem afferre tibi, quoniam tu dixisti: Sacrificium laudis honorificabit me.

8. Accipe laudationem meam, Domine, vitulos labiorum meorum, et quia vir pollutus labiis ego sum, sanctifica me et mitte angelum tuum, qui calculo ignito emundet os meum et faciat me dignum laudibus tuis.

9. Illumina intellectum meum, Domine, ut corde percipiam, quod ore pronuncio: transforma in te sensus et cogitationes meas, ut nihil praeter te cogitem: affectus purifica et voluntatem inflamma, ut te solum amem et desiderem.

10. Te laudare volo, bone Iesu; tu supple pro me, quidquid minus est in me.

7. Post officium.

1. Gratias tibi ago, Domine Deus, quod meas indignas orationes audire dignatus sis et de manu mea laudum tuarum sacrificium suscipere.

2. Unde mihi hoc, ut invenirem gratiam ante oculos tuos, Domine mi, qui consolatus es me et fiduciam praebuisti orandi te?

3. Dimitte, Domine, secundum magnitudinem misericordiae tuae, quidquid in tuo servitio scienter vel ignoranter peccavi; et admitti iubeas ante conspectum maiestatis tuae deprecationem servi tui.

4. Recordare fragilitatis meae, et ignoscens distractionibus meis miserere mei, Deus, et omnium pro quibus oravi.

5. Suscipe, benignissime Iesu, obsequium servitutis meae in piissimum cor tuum et illud tuis atque Sanctorum precibus adiungens purifica, supple, perfice et offer Deo Patri ad tuam et Sanctorum gloriam, ad meam et omnium salutem.

8. Ante missam vel communionem.

1. Domine Iesu, in memoriam tuae passionis et mortis offero tibi huius missae et omnium missarum, quae in toto mundo celebrantur, hostiam immaculatam sacrosancti corporis et sanguinis tui.

2. Suscipe me, Domine, cum oblatione huius hostiae immaculatae in laudem, gloriam et beneplacitum tuum, in unione illius oblationis, qua temet ipsum in ara crucis obtulisti.

3. Memoriam fecisti mirabilium tuorum, dulcissime Deus animae meae, et in escam unam omnes amoris vires contraxisti. Utinam hic cibus me transformet in te, et lapideum pectus meum igne tui amoris accendat et disrumpat.

4. Veni, Domine, et noli tardare; reple bonis tuis esurientem animam meam et calice suavitatis tuae inebria sitientem.

5. Melior est panis tuus, quam omnes deliciae mundi, quas ideo respuo et abominor: et calix tuus inebrians quam praeclarus est!

6. Panis dulcissime, sana palatum cordis mei, ut sentiam suavitatem amoris tui. Sana me ab omni languore, ut nullam praeter te amem pulchritudinem.

7. Ignis qui semper luces, amor qui semper ardes, illumina et accende me, ut citra condemnationem assistam metuendo altari tuo.

8. Ne proicias me a facie tua cum divinissimis donis tuis venientem ad te: neque me averseris propter nimiam indignitatem meam.

9. Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te, Domine Iesu, Salvator meus.

10. O manna suavissimum, omnem habens saporis suavitatem pro cuiusque desiderio, recrea hodie ac suaviter affice aridum palatum animae meae.

11. Veni, obsecro, aeterna sapientia, tam potenter hodie in animam meam, ut cunctos profliges hostes meos, cuncta vitia consumas, cuncta peccata remittas.

12. Ignem venisti mittere in terram, benignissime Iesu, accende illum in me et eventila gratia tua, ut semper crescat.

9. Ad elevationem hostiae et calicis.

1. Protector noster aspice Deus, et respice in faciem Christi tui.

2. Amo te et adoro toto corde et affectu. Lava me in tuo sanguine et da mihi pati pro amore tuo.

3. Tu Rex gloriae Christe: tu Patris sempiternus es filius.

4. Amantissime Iesu, per effusionem sanguinis tui fac, ut mundo mortuus tibi soli vivam, a me ipso penitus deficiens.

10. Post missam vel communionem.

1. Gratias ago tibi, Domine Iesu, qui me vilissimum peccatorem admittere dignatus es ad vivificum tuae mensae convivium. Ignosce vilitati meae et fac me hominem secundum cor tuum.

2. Saucia, Domine, cor meum vulneribus tuis, mentem meam inebria sanguine tuo, ut quocumque me vertam, semper te videam crucifixum et quidquid aspexero, tuo sanguine tinctum appareat mihi.

3. Sanctifica, Domine, animam meam et benedictionem tuam in ea relinque. Ingredere cubiculum cordis mei et illud posside in sempiternum.

4. Respice in me, Pater aeterne, quia unigenitus Filius tuus intra viscera mea clamat ad te.

5. Penetret amor tuus, clementissime Iesu, intima mea et omnem alium amorem expellat.

6. Transforma me totum in te, ut omnis substantia mea pereat in te, nec me amplius inveniam nisi in te.

7. Recedo modicum a te, sed non sine te, Domine mi, consolatio mea et omne bonum meum. Da mihi vivere semper in te et tibi iugiter adhaerere.

11. Ante mensam et dum reficeris.

1. Da mihi, Domine, operari non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam aeternam.

2. Ecce, Domine, ad mensam accedo, da mihi congruam servare moderationem, ne ex indiscreta parcimonia deficiat corpus, aut ex nimietate gravetur et insolescat.

3. O quanti pauperes fame pereunt! Mihi autem nihil deest. Gratias ago tibi Deus, qui pascis me a iuventute mea et usque nunc.

4. Quam suavis es, Domine, animae quaerenti te! Utinam nihil sapiat, nihil dulcescat mihi nisi tu. Tu cibus meus, tu potus suavissimus, tu omnis delectatio mea.

5. O si deterior ferculorum pars mihi semper contingeret, sicut decet me! Indignus enim sum

rationalis creaturae cibis et pane filiorum, qui iumentis insipientibus similis factus sum propter innumerabilia et exsecranda peccata mea.

6. Fac me semper, Domine, esurire et sitire iustitiam. Sitivit anima mea ad Deum fontem vivum, quoniam apud te est fons vitae.

7. Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo.

8. Dederunt in escam meam fel, et in siti mea potaverunt me aceto.

9. Praesta mihi, Domine, ut sicut corpus terreno cibo, ita caelesti alimonia mentem reficiam.

12. Post mensam.

1. Gloria tibi Domine, qui me cibo ac potu necessario refecisti: fac me semper abundare in omni opere bono.

2. Singulas buccellas et guttas, quas sumpsi, offero tibi in laudem aeternam, in unione illius amoris, quo tu Deus meus pro me factus homo, cibum et potum sumpsisti in terris ad honorem Patris tui.

3. Parce mihi, Domine, quatenus temperantiae limites transgressus sum: da ut deinceps omnem concupiscentiam superem et omnia gulae irritamenta.

13. Ante quodlibet opus.

1. Domine Iesu, da ut peragam opus istud ad gloriam tuam et salutem meam, sicut tibi placitum est.

2. Da mihi sedium tuarum assistricem sapientiam, ut mecum sit, mecum laboret; ut sciam quid acceptum sit coram te omni tempore.

3. Da mihi, Domine, spiritum discretionis, ut vera a falsis discernere queam; ut sciam eligere bonum et reprobare malum.

4. Fac ut optimum finem semper intendam et omnia praevideam, quae accidere mihi possunt.

5. Adiuva, dirige et conforma me, ut secundum te, tecum et propter te hoc opus perficiam, quia sine te nihil sum, nihil possum.

14. Opere peracto.

1. Domine Iesu, hoc opus, quod peregi, commendo mellifluo cordi tuo emendandum ac perficiendum, tibique illud offero in unione operum tuorum.

2. Domine, si quid umquam tibi gratum feci ex gratia tua, id omne approbo et ratifico, id renovo et confirmo.

3. Quidquid neglexi offerre tibi ex actionibus meis, id hoc momento quantum possum compenso et tibi omnia propter te offero omnium Angelorum et Sanctorum affectu.

15. Cum e domo vel cella egrederis.

1. Vias tuas, Domine, demonstra mihi, et semitas tuas edoce me. Perfice gressus meos in semitis suis, ut non moveantur vestigia mea.

2. O quanti sunt infirmi et claudi, quibus ambulare concessum non est! Gratias tibi ago, Domine, quia corpus integrum dedisti mihi et me hactenus incolumem conservasti.

3. Sequar te, Domine, quocumque ieris, quia verba vitae aeternae tu habes.

16. Cum regrederis.

1. Aperite mihi portas iustitiae, et ingressus in eas confitebor Domino. Haec porta Domini, iusti intrabunt in eam.

2. Haec requies mea in saeculum saeculi, hic habitabo, quoniam elegi eam.

3. Elegi abiectus esse in domo Dei mei, magis quam habitare in tabernaculis peccatorum.

17. Ad sonitum horologii.

1. Benedicta sit illa hora, qua Dominus noster Iesus Christus incarnari voluit et pati pro nobis.

2. Respice in me, Domine, et miserere mei, praesertim in hora mortis meae: et fac me talem in hac hora, qualem me desideras in aeternitate.

3. O Deus infinite amabilis, quam parum hactenus dilexi te! Dixi: Nunc coepi. Da quod iubes, et iube quod vis.

4. Quam paenitet me temporis, cuius inutiliter iacturam feci! Utinam illud possem revocare, ut in rebus tibi placitis totum insumerem.

5. Ecce lapsa est hora, Deus meus, et nullum in me sentio amoris incrementum. Utinam geminatis ignibus hanc iacturam resarciam.

6. Quanta est misericordia tua, Domine, quia me usque ad hanc horam tolerasti? Gratias ago et doleo, quod tam ingratus fuerim.

7. Offero tibi, aeterne Pater, quidquid dixero, fecero, cogitavero hac hora. Utinam eam utiliter transigam ad maiorem tui gloriam.

18. In dolore et quacumque tribulatione.

1. Fasciculus myrrhae dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur. Auge, Domine, dolores, auge afflictiones; sed auge etiam patientiam. Hic ure, hic seca, ut in aeternum parcas.

2. Recordare, Domine, fragilitatis meae et dic Angelo percutienti: Cesset iam manus tua. Verumtamen non mea, sed tua voluntas fiat.

3. Tu es refugium meum, Iesu crucifixe, in tribulatione, quae circumdedit me: exsultatio mea, erue me a circumdantibus me.

4. Si vis, Domine, omnia mala paenae libenter patiar pro te, sine ulla consolatione. Omnia volo, nihil volo.

5. Bonum mihi, Domine, quia humiliasti me. Propter te sustinui opprobrium, operuit confusio faciem meam.

6. Gratias ago tibi Deus, quia voluntas tua in me adimpletur, qua voluisti ab aeterno, ut haec mihi evenirent. Offero ea tibi ad gloriam tuam, in unione passionis Christi.

7. Tuus sum ego, Domine, tu scis quid mihi expediat. Offero me tibi in omne beneplacitum tuum.

8. Gratias tibi ago, quia nos etiam invitos recte fingis et per externum hominem internum purgas.

9. O amor, ea intentione, qua paenam istam de corde Dei mihi attulisti, tibi committo, ut eam in summa gratitudine ibidem reconsignes.

10. Tibi, Domine, haec omnia patior. Sit nomen tuum benedictum in saecula, qui voluisti hanc tribulationem venire super me. Sicut placuit tibi, ita factum est.

19. In prospero successu.

1. Non nobis, Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam. Fallax est honor mundi, fallaces huius vitae consolationes. Satiabor cum apparuerit gloria tua.

2. Valde quidem me consolatur res ista, Domine Iesu; eam tamen nolo, nisi a te, in te et propter te, paratus ea carere, quoties volueris.

3. Nolo, Domine, hic consolari et felix esse; sed afflige me in praesenti, ut misericordiam in fine consequi valeam.

4. Benedictus es, Domine, qui adiuvisti me et consolatus es me; cum mihi minimo et infelici nulla debeatur consolatio, nulla prosperitas.

5. Refulge cordi meo, veritas summa, ut mihi ipsi vilescam, ac omni humana consolatione me indignum existimem.

20. In omni tentatione.

1. Salvator mundi, salva nos, qui per crucem et sanguinem tuum redemisti nos, auxiliare nobis, te deprecamur, Deus noster.

2. Confige timore tuo carnes meas, a iudiciis enim tuis timui.

3. Tu Domine, qui ad exercitium facis, ut sentiam, adiuva me, ne consentiam.

4. Excita, Domine, potentiam tuam et veni et exsurge in adiutorium mihi.

5. Da mihi, Domine, patientiam et pacem, ne perdam coronam in caelo. Tu enim dixisti: In patientia vestra possidebitis animas vestras.

6. Inclina cor meum in testimonia tua et esto mihi turris fortitudinis a facie inimici.

7. Tu scis, Domine, quam libenter puram animam tibi exhiberem: sed quia immundum vas habeo, plenum tentationibus, ipsum tibi offero quale est. Munda illud sanctissimo sanguine tuo, ut divini influxus capax efficiatur, tibique in gratia acceptum fiat.

21. Cum te allici sentis ad complacentiam ex pulchritudine vel alia perfectione creaturarum.

1. Ecce isti sunt rivuli, Domine Deus meus, qui ex te vero et increato fonte omnium bonorum dimanant: hae sunt guttae inexhausti maris tuae ineffabilis bonitatis.

2. Averte oculos meos, ne videant vanitatem, ne per fenestras oculorum intret mors in animam meam.

3. Resisto, Domine, seductionibus oculorum, ne implicentur pedes mei, quibus ingredior viam tuam: et erigo ad te invisibilem oculos, ut evellas de laqueo pedes meos.

4. Multa fecisti tu, Domine Deus meus, mirabilia tua, sed tu omnium pulcherrimus et perfectissimus es. Quando veniet dies, ut in te solo delecter?

5. Quam callide hic lates absconditus, maledicte serpens, ut me tuo veneno inficias! Benedicta sit bonitas Dei in aeternum, qui mihi hostem hic latentem et animae dolose insidiantem tam benigne detexit.

22. In transitu ante ecclesiam et in eius ingressu.

1. Ergone putandum est quod vere Deus habitet super terram? Si caelum et caeli caelorum te capere non possunt, quanto minus haec domus?

2. Tu Domine, qui pollicitus es, ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem saeculi, exaudi orationem servorum tuorum orantium in templo isto.

3. Domine, in multitudine misericordiae tuae introibo in domum tuam, adorabo ad templum sanctum tuum et confitebor nomini tuo.

4. Omnes Sancti et Sanctae Dei, quorum reliquiae et imagines hic sunt, saluto et veneror vos, intercedite pro me.

5. Salvete Christi fideles animae, quae hic et ubique requiescitis; requiem aeternam vobis donet, qui pro vobis passus est.

23. Ante crucifixum.

1. Domine Iesu Christe, per illam amaritudinem, quam sustinuisti propter me in cruce, maxime in illa hora, quando anima tua egressa est de corpore tuo, miserere animae meae in egressu suo.

2. Suscipe me, Domine, in ulnas tuas, quas in cruce expandisti, protege me ab hoste maligno et fac me participem crucis tuae.

3. Adoramus te, Christe, et benedicimus tibi, quia per crucem tuam redemisti mundum.

24. Cum aridus es.

Pater caelestis, pro frigida et misera cordis mei ariditate offero tibi fervida desideria et ardentissimum amorem dilectissimi Filii tui, beatae Virginis, et omnium electorum tuorum.

25. Cum loquendum est.

Iesu Fili Dei, qui coram iudice tacuisti, tene linguam meam, donec cogitem qualiter et quid loquar. Pone, Domine, custodiam ori meo et ostium circumstantiae labiis meis.

26. Ante studium.

Domine Iesu, aeterna sapientia, purga animam meam igne amoris tui, illumina intellectum, memoriam confirma, ut bonas litteras discam, quibus te unum sapiam et diligam; quia extra te quisquis sapit, desipit.

27. Cum audis confessiones.

Ad singulos paenitentes hac oratiuncula uti poteris: Sana, Domine, per me hanc animam in omne peccatum lapsuram sine te. En pretium sanguinis

tui, sponsa tua ab hoste vulnerata. Doce me, ut prudenter caecam et aegram ad te adducam, pro tua unius gloria. Angele sancte, adiuva me.

28. In aspectu horti amoeni.

Exorna, dilecte mi, virtutum floribus animam meam. Utinam in me floreat lilium castitatis, humilitatis viola, rosa caritatis.

29. In aspectu pulchrae domus.

Quam dilecta tabernacula tua, Domine virtutum! Concupiscit et deficit anima mea in atria Domini. Melior est dies una in atriis tuis super milia. Beati qui habitant in domo tua, Domine, in saecula saeculorum laudabunt te.

30. Dum grata quaelibet et pulchra vides.

Ecce tu pulcher es, dilecte mi, ecce tu pulcher es, fons pulchritudinis: exorna splendore gratiae animam meam, quoniam denigrata est super carbonem facies mea, propter multitudinem iniquitatum mearum. Ne sinas me donis tuis abuti contra te.

31. In aspectu rei deformis.

Facti sunt abominabiles, sicut ea quae dilexerunt. Tolle a me, Domine, peccati deformitatem.

32. Cum pluit.

Irriga, Domine, arentem animam meam, ut fructum boni operis reddat temporibus suis.

33. Cum sudum est.

Dissipa, Domine, a corde meo nubeculas terrenorum affectuum, et lucis tuae radiis illustra animam meam. Refulge super me, sol iustitiae; et splendoribus Sanctorum illumina cor meum.

34. Cum oculis occurrunt vana.

Quid mihi est in caelo et a te quid volui super terram? Averte oculos meos, ne videant vanitatem, in via tua vivifica me.

35. Cum vaniloquia auribus insonant.

Narraverunt mihi iniqui fabulationes, sed non ut lex tua.

36. Cum occurrit peccandi occasio.

Qui elongant se a te, Domine, peribunt: perdidisti omnes, qui fornicantur abs te. Mihi autem adhaerere Deo bonum est, ponere in Domino Deo spem meam.

37. Ad nomen Iesu.

Utinam potestatem haberem caelum et terram et infernum cum omni creatura tibi dulcissimo et fidelissimo amatori inclinandi ac subiciendi!

38. In aspectu arborum.

Laudate Dominum ligna fructifera et omnes cedri. Ah bone Iesu, quam adhuc imperfecte tibi servio et tamen plantatus sum secus decursus aquarum gratiae tuae. Adiuva me, ut fructum afferam in patientia.

39. In aspectu volucrum.

Benedicite omnes volucres caeli Domino. Quis dabit mihi pennas sicut columbae, et volabo et requiescam? Eleva me, Domine, a terra, ut alis amoris ad te volem.

40. In aspectu bestiarum.

Bestiae et universa pecora, laudate nomen Domini. Da mihi, Domine, cognoscere dignitatem meam, ne fiam sicut equus et mulus, quibus non est intellectus.

41. In aspectu ignis.

Ignem venisti mittere in terram, Deus meus, et suades mihi, ut emam a te aurum ignitum: accende tu illum in me, ut liquescam amore tuo.

42. In aspectu aquae.

Anima mea sicut terra sine aqua tibi, sitit ad te fontem vivum. Irriga me et potum da mihi in lacrimis in mensura.

43. In aspectu caeli.

O magna domus Dei, quam vilis mihi fuisti! Paenitet me, Domine, da mihi constantiam in servitio tuo. Caeli caelorum, laudate Deum. Quando aperiemini mihi, ut inveniam eum, quem diligit anima mea?

44. In alia quacumque occasione.

Nihil prorsus homini occurrit, ex quo non possit varias ad Deum aspirandi occasiones elicere, quicumque studet christianae perfectioni. Nam ut suprascriptis oratiunculis et exercitiis alia quaedam in exemplum adiciam: si tibi occurrat aliquis infidelis, orabis pro illo et actum fidei elicies: si caecus, claudus vel aliqua aegritudine affectus eorum misereberis et Deo gratias ages, qui membra integra tibi corpusque validum dedit. Transiens xenodochia, ora Dominum, ut det omnibus patientiam et consolationem. Cum legis, audis aut vides aliquid ad laudem Dei pertinens, gaude multo magis, quam si laudes tuas audires. Cum videris aliquem peccantem vel blasphemantem audieris, statim in spiritu contristare et Deum pro illo precare. Si angit te desiderium placendi hominibus, cogita, quod qui hominibus placent, Christi servi

non sunt; et opta Deo soli placere. Cum recordaris alicuius peccati, elice actum contritionis. Si musicam et concentum audis, ora cum Caecilia, ut fiat cor tuum immaculatum, Deoque psalle in cithara cordis et ad gaudia Angelorum suspira. Si mundi pompam vides et hominum superbiam, eam detestare et dic: Vanitas vanitatum et omnia vanitas. Ex aspectu iudicum, principum et praelatorum, timorem concipe divinae iustitiae et ora pro illis, actumque elice oboedientiae. In introitu alicuius oppidi vel civitatis, Angelos et Sanctos tutelares, quorumque imagines et reliquiae ibi sunt, venerare, et ora pro habitantibus. Ad imaginem quoque Angelorum et Sanctorum actum duliae exerce et opem eorum efflagita. Cum se offert imago Evangelistarum vel doctorum scribentium, ora et dic: «Scribite me Sancti Dei in libro afflictorum, quia affligi semper desidero propter Deum: Scribite me cum sanctis martyribus: Scribite me in corde Iesu et in corde Mariae, ut numquam obliviscantur animae meae.» Si apparet arcus caelestis, benedic eum qui fecit illum et ora pro pace. Si terram excoli cernis, considera qua diligentia agrum animae tuae colere debes et roga pro fructibus terrae. Si bene operantes conspicis, congaude et opta fieri eorum particeps, et ora pro tua et ipsorum perseverantia. Plura suggerent usus et unctio.

45. Cum vespere accenduntur lucernae.

1. Tua nos, Domine, veritas semper illuminet et ab omni pravitate defendat.

2. Domine, apud quem nihil est obscurum, nihil tenebrosum; emitte lucem tuam cordibus nostris, ut in via tua ambulantes nihil patiamur erroris.

3. Te lucem veram et lucis auctorem deprecor, ut digneris a me tenebras depellere vitiorum et clarificare me luce virtutum.

4. Veni, caelestis amor et fulgidissima face tua discute noctem ignorantiae meae.

5. O amor, decus et lux virtutum omnium, explica pompam radiorum tuorum in domo cordis mei, ut in lumine tuo te videam lumen aeternum.

46. Ante somnum.

1. Fac me, Iesu dulcissime, super pectus tuum requiescere: da mihi trahere anhelitum de mellifluo corde tuo: influat spiritus tuus suavissimus in animam meam, qui eam absorbeat et inseparabiliter sibi uniat.

2. Tu, quaeso, mecum maneas, mecumque dormias hac nocte, ut dormiente corpore mens semper ad te vigilet et te praesentem videat.

3. Deus creator corporis mei et animae, respice me misericordia tua, ne tenebricosa peccati caligine involvar.

4. Modera somnum meum, Deus meus, quem sumi praecepisti ad corporis alleviationem; pervigiles concede cogitationes et mentem sobriam, ne me gravis opprimat sopor.

5. Peto, Domine, et desidero, ut singulae respirationes meae hac nocte laudem et honorem tibi exhibeant.

6. In manus tuas commendo spiritum meum, redemisti me, Domine Deus veritatis.

7. Veni, divine amor, et tu mihi somnia dispone, ut in tuum amorem tamquam in somnum suum incumbat cor meum, et in te solo requiescam nunc et in aeternum. Amen.

VII. De amore Dei, quid sit amor? Eius origo, praerogativae et proprietates. Amoris philosophia a quibus discenda? Posse Deum facilius amari quam cognosci.

1. Iam quod initio pollicitus fueram, pro virium tenuitate et ingenii captu exsecutus sum: nunc consentaneum arbitror, nonnulla de divino amore veluti corollarium appingere huic libello; via enim mystica, cuius semitae, sicut hactenus docui, brevi compendio perducunt ad Deum, ab amore principium sumit et finem habet in amore. Est autem amor complacentia boni sive propensio appetitus in bonum. Est primus motus voluntatis, omnium reliquorum affectuum principium et radix, omnibus ad omnia ingenitus, ut Platonicus Phaedrus[1] ait. Est vehemens in bono voluntas, ut docet Guilelmus Abbas[2]. Est vis animae, naturali quodam pondere ferens eam in finem suum; iuxta illud: «Amor meus pondus meum, illo feror quocumque feror.»[3] Est conexio et vinculum, quo rerum universitas ineffabili amicitia et insolubili unione copulatur, ut ex hymnis Hierothei magnus Dionysius Areopagita[4] commemorat. Est circulus sempiternus fine et principio carens, propter bonum, ex bono, in bonum et ad bonum indeclinabili conversione circumiens, in eodem et secundum idem et procedens semper et manens et remeans. Quidquid in sacris litteris, quidquid in libris Sanctorum continetur, aut amor est aut pertinet ad amorem.

[1] Cf. Plato in Phaedro cap. 14.

[2] Guilelmus Abb. S. Theodorici, De natura et dignitate amoris cap. 1, n. 4.

[3] Aug., Confess. lib. 13, cap. 9.

[4] Dionysius, De divinis nominibus cap. 4.

2. Si eius originem quaeris, non te ad symposium Platonis, non ad doctas poëtarum fabulas mittam: firmiorem enim doctrinam ab eo habemus, qui dixit (1 Io 4, 16): «Deus caritas est: et qui manet in caritate, in Deo manet, et Deus in eo.» In ipso puro et summo bono ab aeterno amor fuit, quasi ignis semper ardens, omnia accendens et in se transmutans. Ex eo enim, quod Deus suam infinitam pulchritudinem et excellentiam intuetur, oritur in ipso infinitum amoris incendium, quo Pater se ipsum et Filium a se genitum diligit: rursumque Filius eandem in Patrem reciprocat dilectionem, qua tantum illum amat, quantum amari dignus est, hoc est infinities infinite. Hic autem mutuus amor Spiritus Sanctus est, aeternus, immensus, Patri et Filio coaequalis, a Deo prodiens, in Deo manens: a quo, sicut radius a sole, omnis amor dimanat, propter bonitatem suam infinitam extendens se et descendens ad creaturas pro cuiusque captu et meritis; et omnia denuo ad se reducens; quia ut a Deo exivimus omnes et venimus in mundum, ita mundum iterum relinquere debemus et ad Deum redire. Nulla vox est, quae amoris dignitatem non dicam explicare, sed nec leviter adumbrare valeat. Nam amor increatus ipse Deus est, ineffabilis, incomprehensibilis, cuius magnitudinis non est finis. Amor autem creatus donum Dei est altissimum, nobilissimum, inenarrabile, termino carens ac modo; quia, ut ait mellifluus Bernardus[1]: «Modus diligendi Deum est, diligere sine modo.»

3. Quodsi libeat eius effectus intueri, ut saltem ex illis quanta sit eius vis et potentia dignoscamus, iam propheticum (Ez 47, 5) torrentem in-

[1] Initium libri de diligendo Deum.

gredimur, qui pertransiri non potest. Cancellarius Parisiensis[1] ex cantico amoris quinquaginta eius descripsit proprietates erotice et divine; sed hanc lucubrationem amoris sagitta vulneratus corporali morte conclusit, ut in patria amantium disceret, quam imperfecte in via de amore scripsisset. Et quomodo ausim ego in amore rudis et inexpertus eius praerogativas enarrare? «Quomodo», inquit Richardus[2], «de amore loquetur homo, qui non amat, qui vim non sentit amoris? De aliis nempe copiosa in libris occurrit materia, huius vero aut tota intus est, aut nusquam est.» Dicam tamen balbutiendo nonnulla, quae in eximiis amatoribus ipse amor operatur. Amor participatio Dei est, in ipsius pulchritudine et bonitate tamquam in sua causa conquiescens; Deum movet, ut descendat ad creaturas, quia summe sui diffusivus est: tum vicissim creaturas sursum trahit ad pulchrum et bonum. Simplex est et multiplex, aequalis et inaequalis: actus enim Dei simplicissimus est, quamvis ad infinita se extendat. Amantes Deo assimilat, ipsique iungit inseparabiliter; et admirabili quadam apotheosi divinae naturae consortes efficit, quia sibi similes semper quaerit aut efficit; et qui amat, manet in Deo, et Deus in eo. Terrenum et falsum amorem dixit Plato esse animi ardorem in proprio corpore mortui, in alieno viventis: quem effectum operari in anima divinum amorem testatur Dionysius[3] dicens: Amantes sui iuris non esse, quia amor ecstasim facit. Ad ipsum omnia consilia reducuntur: neque musicam solum

[1] Ioan. Gerson, Tract. super Canticum Partit 2.
[2] Rich. a S. Victore, De gradibus caritatis cap. 1.
[3] Dion. Areop., De div. nom. cap. 4.

docet, ut quidam asserit, sed omnium scientiarum, omnium virtutum actor, magister, principium et finis est. Unit et refrigerat, exaltat et humiliat, vulnerat et sanat, occidit et vivificat. Leges praescribit amantibus ipse legis expers: modum rebus statuit modi nescius; finis est omnium fine carens: omnia rapit neminem spolians: omnibus dominatur cunctis subiectus: semper quiescit numquam otiosus. Non deficit in adversis, quia non vincitur: iniurias non rependit, quia non sentit: morte non terretur, quia fortior illa est. Nullum quaerit sui causam, non fructum, non mercedem, se ipso contentus. Amat qui vere amat, quia amat: amat ut amet et ad suum recurrens principium semper ex eo sumit, unde iugiter amet. Virtutes omnes nihil aliud esse quam ordinem amoris asseruit Augustinus[1]; nam si amor desit, quid est spes, quid fides, quid religio, quid fortitudo? Tabescunt omnia instar cadaveris, quae hoc igne non animantur. Si habuero prophetiam et omnem fidem et tradidero corpus meum, ita ut ardeam, caritatem autem non habuero, nihil mihi prodest (cf. 1 Cor 13, 2 3).

4. Quid ergo amore iucundius, quid securius, quid nobilius? Quanta eius dignitas et sublimitas, quot tituli et excellentiae! Dicant qui experti sunt, quid sit amorem incomparabilem esse, insuperabilem, superfervidum, semper mobilem, incessabilem, activum, zelotem, officiosum, omnipotentem. Dicant quae sint eius causae, quae natura, quis ordo, qui effectus, quae exercitia, qui gradus, quae leges, quod initium, qui progressus, qui finis, quae perfectio. Ego enim conscius infirmitatis meae et imperitiae, tantae rei maiestatem et violare timeo

[1] Cf. De moribus Eccl. cath. lib. 1, c. 15.

et assequi despondeo. Legendi sunt eximii viri Bernardus et Richardus, ille in tractatu de diligendo Deo, hic de gradibus caritatis. Legendus Harphius in fine suae Mysticae Theologiae. Addo recentiores, Didacum Stellam, Iacobum Salianum, Antonium Gaudier, Laurentium Parisiensem Capucinum, Ludovicum Granatensem, Christophorum Fonsecam, Ioannem Calaguritanum Carmelitanum et alios, qui de arte amandi Deum et de amore Dei doctissima nobis scripta reliquerunt. Addo singulariter nominandum Franciscum Salesium, episcopum Genevensem, omni encomio superiorem, cuius libri duodecim de hac re omne ferunt punctum miscentes utile dulci. Nec desunt ex sequiore sexu in amoris philosophia supra communem captum excellentissima Theresia, Gertrudis, Magdalena de Pazzis, tres Catharinae, Senensis, Genuensis et Bononiensis, et aliae, ex quibus plenior de amore cognitio petenda est.

5. Discet autem amare Deum, qui frequenter ad eum aspiraverit. His enim piis affectibus ignis amoris accenditur, nutritur et in magnum crescit incendium. Dictum est supra viam scholasticam longam et difficilem esse, mysticam vero brevem et felicem: quia nimirum multo facilius est Deum amare quam cognoscere. «Solet tamen», ait Richardus [1], «facilius in his patere ingressus pie pulsantibus quam subtiliter perscrutantibus. Pulsat autem qui affectat et qui orat, et pulsanti aperitur.» Cui consonans Angelicus Doctor [2] aperte fatetur Deum in hac vita plus amari quam cognosci: quia plus requiritur ad perfectionem cognitionis quam ad perfectionem

[1] De grad. carit. cap. 3..
[2] S. Thom., S. theol. 1, 2, q. 27, art. 2 ad 2.

amoris. Ad hanc enim sufficit, quod res ametur, prout in se apprehenditur; ad illam vero necesse est sigillatim cognoscere, quidquid est in re, partes nimirum, virtutes et proprietates. Probatur hoc exemplo scientiarum, quas aliqui amant ob confusam et imperfectam, quam de iis habent, cognitionem; et hoc amore ad eas perfecte discendas incitantur. Eidem sententiae subscribunt Abbas Vercellensis et alii mystici, quos refert et sequitur seraphicus Bonaventura[1]. Nec obstat illud Augustini[2], incognita non amari, quia non amat voluntas omnino incognitum; ut ait Gregorius[3]: «Amor ipse notitia est.» Et sic debet intellegi commune illud mysticorum dictum: «Voluntas intrat, ubi intellectus foris stat»: quia amor mensuram cognitionis excedit et ex tenuissima atque obscurissima cognitione ingens amoris flamma accenditur in voluntate, quae ideo penetrare dicitur suo acumine, quo non intrat intellectus. Non disputo, an possit Deus de potentia absoluta efficere, ut voluntas amet, nulla prorsus cognitione praecedente: hoc enim controversum est, nec desunt qui partem affirmativam tenent[4]: sed dico de lege saltem ordinaria, non magis posse hominem incognitum amare quam pingere super inane. Talis quippe est natura voluntatis, ut aliqua semper cognitione indigeat, quae facem illi praeferat et ostendat quid

---

[1] De septem itiner. aeternit. it. 5, dist. 5.

[2] De Trinit. lib. 8, cap. 4 et lib. 10, cap. 2.

[3] Greg. Magn., Hom. 27 in Evangelia.

[4] Paludanus, Ochamus, Thomas de Argentina et alii citati a Sandaeo lib. 1 Mysticae Theologiae, ubi hanc quaestionem diffuse tractat comment. 6, exercitat. 25—30. Vide etiam Alvarez de Paz: De inquisitione pacis sive de studio orationis lib. 4, part. 3, cap. 8.

appetendum. Ex his autem colligi potest, quanta sit mortalium insania[1]. Amare Deum, dum sumus in corpore, plus possumus quam vel eloqui vel cognoscere. Amando plus proficimus, minus laboramus, illi magis obsequimur. Malumus tamen, semper quaerendo, per cognitionem numquam invenire quod quaerimus, quam amando possidere. Bona quidem est scientia, sed multo melior dilectio: utilis cognitio, sed utilior amor. Scientia sine caritate inflat et nihil prodest; amor vero sine scientia sufficit ad salutem. Potest homo scientiam habere sine amore; ut vero qui amat, quamvis scientiis careat humanitus acquisitis, plura tamen discet quam doceat humana sapientia, quia illum intus magistrum habet, qui docet hominem scientiam. Optime Rogerius vir exstaticus ex ordine Minorum apud Alvarum Pelagium[2]: «Quid», inquit, «putas erit, si in intimo tuo intimus sit Deus? A quantis tenebris ad quantas duceris claritates per spiritum eius? Si illas, quae in intimis illis sive internis secretis sunt, nosses intimas contemplationes, si illas lucidas illuminationes, si illos fervidos splendores, si illos simplices radios, si illos puros fulgores, si illos vivificos ardores, si illos pacificos sapores, si illos deliciosos immo deliciosissimos dulcores, si res incognitas innominabiles, res tamen experimentales perfecte possideres. Ah homo! si haec experimento nosses, puta quia, ut ego, tenebras ferres graviter vitae tuae. Quando autem erit? Putasne videbo? Quando, quando, quando? Omnia in mora: nimium flenda haec

[1] Picus Mirand., De ente et uno cap. 5.

[2] Alvarus Pelagius, Summa de planctu Ecclesiae lib. 2, c. paenult.

dilatio. Ah, ah, ah! Quid tibi sum ego, aut quid tu mihi, Deus meus? sed quid non mihi es? Haec verba silentii sunt, nec extra silentium et Deum inveniri possunt, quia alibi non sunt. Vis haec sentire? Attende quoniam nullus sic intrat, nisi prius excesserit; nec deficit, nisi prius introierit; nec transit, nisi prius defecerit; nec apprehendit, nisi prius transierit; nec transformatur, nisi prius apprehenderit; nec intuetur, nisi transformatio praecesserit; nec sic in illum amorem movetur, nisi qui intus et valde intus fuerit; nec in beato illo silentio quietatur, nisi qui illum beatum amorem noverit.» Haec Rogerius. Beatus vir, qui sic sentit, sic amat, sic afficitur. Vere dici potest de divina dilectione, quod olim de Sapientia (Sap 7, 11): «Venerunt autem mihi omnia bona pariter cum illa», quia amor omnium bonorum fons est et origo. Quis igitur me separabit ab amore? Tribulatio, angustia, fames, nuditas, periculum, gladius, persecutio? Dicam audacter cum Apostolo[1] me certum esse, certam scilicet in Domino spem habere, quod nulla creatura poterit me separare a caritate Dei, quae est in Christo Iesu Domino nostro, cui cum Patre et Spiritu Sancto honor est et gloria in caelo et in terra, nunc et semper et in saecula saeculorum. Amen.

[1] Cf. Rom. 8, 35—39.

B. HERDER, Typographus Editor Pontificius,
FRIBURGI BRISGOVIAE (GERMANIAE).

Editio quinta modo prodiit operis:

Accessus ad altare et recessus seu preces ante et post celebrationem Missae. Editio quinta, castigata et aucta. Cum approbatione Rev. Archiep. Friburgensis. 16° (VIII et 192 p.) . . . . *M* 1.20 = *Fr.* 1.50

Linteo religatum, fronte purpurata . . . . . *M* 1.70 = *Fr.* 2.15

Corio religatum, fronte aurata . . . . . *M* 2.50 = *Fr.* 3.15

Iudicia aliqua de hoc opere.

The Catholic Record, London (Canada):

«This little book may be easily carried in one's vest pocket, and taken out when time allows or devotion inspires, a few minutes before and after Mass. It is **full of the best authorized prayers for preparation and thanksgiving that we have yet seen.** In some pages the *Monitum ad Sacerdotem* is a practical meditation in itself. . . .»

Revue des Sciences Ecclésiastiques, Amiens:

«. . . Après quelques sages et pieux *monita,* toujours bons à redire, l'auteur nous propose d'abord les prières avant et après la Messe du Missel Romain. Puis vient une série

d'exercices pour chaque férie, composés chacun de considérations pieuses sur les trois personnes divines et destinés à fixer les intentions du célébrant. La Messe pour les défunts a sa préparation et son action de grâces spéciales. Ensuite une nouvelle collection de prières, extraites surtout des Pères, est répartie encore entre les différents jours de la semaine. Enfin le manuel termine par quelques hymnes, invocations et litanies choisies parmi les plus pieuses et les plus vénérables.

Tel est le sommaire de ce **petit volume de forme gracieuse, de latin facile, de piété tendre, comme de théologie solide. . . .»**

L'Osservatore Romano:

«**Operetta commendabilissima** per l'unzione e per lo spirito che vi domina. E' una copiosa raccolta di orazioni da dirsi prima e dopo la santa Messa, fatta con buon gusto, ottima per suscitare pii affetti e buone disposizioni, e che può anche servire quale eccellente materia di meditazioni spirituali. . . .»

Prediger und Katechet, Regensburg:

«**Der hier gebotene Acceß ist reichhaltiger als in andern derartigen Büchlein.** Einen großen Vorzug bilden die trefflichen Monita, welche die Andacht des Beters anregen und festhalten, nicht zu vergessen den schönen, angenehmen Druck, der für schwächere Augen ausschlaggebend ist.»

ST. ALBERT'S COLLEG

360.8
248.1
B 55

AUTHOR ~~Bona Joannis~~

Opuscula Ascetica Selecta

TITLE